HIITOLA

Hirvimiesten ihmemaa

Ulamolan lumo 4/10

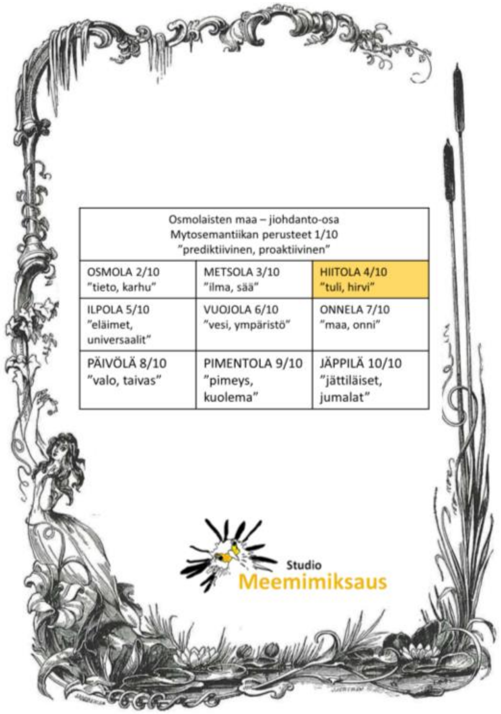
Marita Råman

OSMOLAISTEN MAA 4/10

IV osa

Mytosemantiikan perusteet

HIITOLA

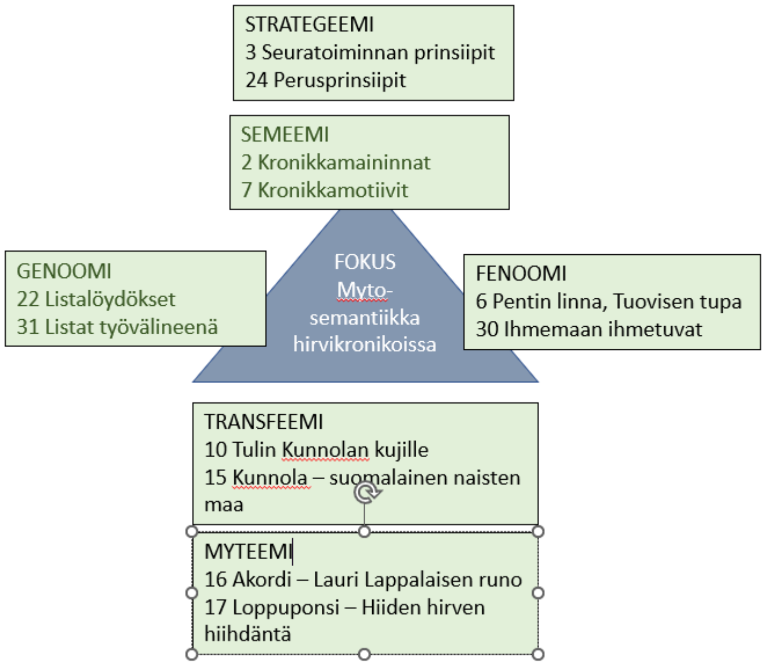
SAATESANAT

Tekstin aihiointi on alkanut kahdesta Jouko Hautalan tutkielmasta 1) Lauri Lappalaisen runo ja 2) Hiiden hirven hiihdäntä, jotka ovat rinnakkaisteoksia kuten jäljempänä käy ilmi. Osoittautui, että allegoria äidinmaidon maksamisesta kertoo osuvasti hirven merkityksestä proteiinin lähteenä. Maamon maito on elintärkeä ravinto pienelle lapselle, mutta hirven tai muu riistan liha oli välttämätön lisä ravintoon proteiinin lähteenä metsästyksellä ja keräilyllä elävälle yhteisölle.

Tietynlainen esiaste merkityslajien synnylle on jo teoksessa Hirvirunot, mutta siinä on melko kaavamaisesti yhdistetty kaksi jollain tavoin yhteensopivaa funktiota yhteen, kuten esim. seuran ja porukan funktiot. Hirvimies harvoin metsästää nykyään yksistään, sen sijaan hän pyrkii porukoihin, eli muodostamaan hirviseurueen, josta kehitys aikanaan johtaa hirviseuran perustamiseen toiminnan vakiinnuttua.

Kehityskaari hirvitrilogiassa on edennyt seuraavasti. Intentiona alusta asti oli löytää hirvikronikoiden avulla mahdollisia selityksiä kalliomaalausten kuvastoon. Kahdenkymmenenviiden vuoden aikana tehdyt tutkielmat ovat:

I	Hirvikronikkain semiopoetiikka 1999, keskeistä motiivikartoitus
II	Hirvirunot – hirvipeijaisten maailma, 2009, keskeistä funktiokartoitus
III	Hiitola – hirvimiesten ihmemaa 2024, keskeistä mytosemantiikka, meemit.

Kuvio 1. Hirvimiesten ihmemaan perusmeemikaava sisältöaihiossa korostuneista teemoista.

Motiivien muuntamisessa meemeiksi voidaan hyödyntää joko merkityslajeja, myteemilajeja ja/tai sententioita. Kulloinkin on harkittava, mikä tie tai polku on vähiten vaivalloinen. Vaikka aihioita olikin 31, niin tässä tapauksessa kyse on otsikoinnista eli nominaalisesta menettelystä. Siksi toimintaan perustuva funktiointi ei ole hedelmällinen, prinsiipit eivät myöskään tule kyseeseen, kun aines ei ole vertailukelpoinen. Sen sijaan aineksesta on hahmotettavissa perusmeemikaava.

Keskeisiä prinsiippejä tässä työssä ovat Kronikka P8, myytti P29, hirvi P12, seura P10, saalis P21 sekä paloittelu P25. Tästä ryppäästä saa muodostettua kiteytyksen hirvimyytistä ennen ja nyt.

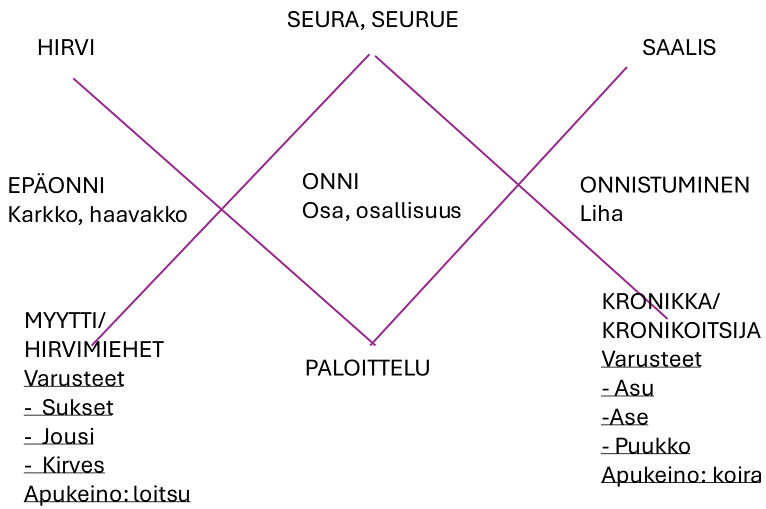
Kronikka P8 Myytti P29

Hirvi = Runo P12

Seura P10 Saalis P21

Paloittelu P25
(peijaisten fokus).

Näin saadussa kuviossa on kuusi tekijää, joten siitä saa ugramen perustan tuotettua ja samalla esille muutamia kulttuurisia muuttujia.

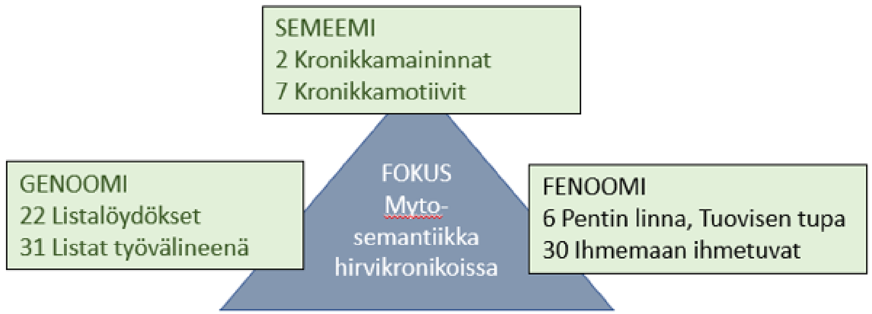
Kuvio 2. Nykyaikaisen ja myyttisen metsästyksen peruskuvio suurriistan metsästyksessä.

Kuvaamisen tapa tai muoto ei vaikuta sisältöön, metsästyksessä on havaittavissa tiettyjä perustunteita ja toimia, jotka ovat säilyneet muuttumattomana. Kalliokuvien maailma on ollut aikansa dokumentaariota tapahtumista, laulut ja runot on esitetty osana riittiä ja peijaisia. Hirvikronikka on suoraa jatkumoa menneistä metsästystunnoista ja tavoista.

Tämä työ on osmolaisten maa -sarjan neljäs osa, tulkintatopoksena Hiitola. Melko työn alussa törmäsin abjektiksi jääneeseen topokseen Kunnola, mikä tuntui merkitykselliseltä paikalta metsästykseen nähden, samoin Mielikin rinnakkaistoimija Kuurikki. Metsä ei aina luovuta kasvattejaan tai suojattejaan pyytäjälle.

Mihail Bahtinin karnevaalitulkinnan mukaan ruumiin paloittelu, yhdistyy yhteiskunnan jaotteluun ja ryhmiin, eikä vain ihmisten vaan myös jumalien. Tässä jatkumossa merkityksenä on pala= jako = osa. Hirvirunot -kirjaa varten työstin vastaavuuksia Bahtinin karnevaalinauruteeseihin, tässä otan ne soveltuvin osin huomioon. Erityisesti puheprinsiipin P8:n motiiviaiheiden kerrostumat kaipaavat lähempää tarkastelua.

Perustaso muodostuu genoomi-, fenoomi- ja semeemimyteemien aiheista, jotka kohdistuvat motiivilistauksiin, ja siitä erityisesti lähilukuna Pentti Tuovisen hirvipeijaismaailman jutun juoniin ja tuulen tupiin. Näin perinteen vaalimista korostava Haminalahden metsästysseura ja sen kronikoitsija saavat toimia hirvimiesten (ja naisten) metsästystuntojen tulkkina. Fenoomiotsikko ”Pentin linna, Tuovisen tarinatupa” viittaa myyttisen maailman tilaan ja nykymaailman kuvaajan Tuovisen tulkintaan hirvimiesten tarinatuvista ja mielikuvista metsällä. Kansanrunoissa esiintyy ihmemaa, ja siellä luurakenteisia asumuksia, Tuonen tupia, osin Hiitolalla tarkoitetaan samaa kuin Tuonelalla tai Manalalla joskaan merkityserot eivät ole selkeitä.

Kuvio 3. Perusmeemit otsikkoaiheiden perusteella.

Kronikoitsija Pentti Tuovisen valinta perustuu motiivien esiintyvyyteen tutkimuskorpuksessa. Hän on ainoa kronikoitsijoista, joiden tuotannosta olen koodannut lähinnä juttufunktioksi eniten motiiveja. Lisäksi hänen tuotantonsa jakautuu sulavasti kolmeen eri kategoriaan koko korpuksen osoittamalla tavalla. Tässä työssä en voi yksityiskohtaisesti tarkastella jokaista hirvifunktiota/prinsiippiä erikseen suhteessa kansanrunojen erärunoihin. Tavoitteena on alkaa tulkintasarja jossain muodossa sosiaaliseen mediaan, kun tämä työ on julkaistu.

Erikseen otsikoinnissa on pari erikoisuutta ruotsiksi, koska aineiston ruotsinkielinen osuus mielellään nimittää hirvipeijaisia hirvihipoiksi, tai hirvitanssiaisiksi. Ruotsin kieli antaa myös sanastollisia vihjeitä hirveen liittyviin alkukantaisiin uskomuksiin, joihin kuuluu mm. uskomus hirven turvasta hyvänä lääkkeenä kaatumatautiin, tai outoon tapaan nimittää hirveä peitenimellä ”leppä” (al, -en, alar, -na), kenties kyseessä on semanttinen substraatti toteemisuudesta tai metsästyskielestä.

1. SEURUEMETSÄSTYKSEN PERUSRAKENNE

1.1 Metsästysseuratoiminta

Kokonaisuus voidaan analyysiä varten jakaa pienemmiksi yksiköiksi tuen esimerkiksi asia- tai hakusanoiksi, ja testauksen voi tehdä laatimalla saaduista sanoista koosteen. Hirviseurojen seuratoiminnan prinsiipit voidaan luokittaa seitsemään tärkeimpään alakategoriaan: 1) talkoot, 2) tapahtumat, 3) suhdetoiminta, 4) rakennnelmat, 6) hirvestys, ja 7) pyynti. Tämä on tarpeen uussanoittaa, jotta sanalistasta muodostuisi sopivia semanttinen joukko testattavaksi meemikaavalla ja ugramella, saadaan esiin prinsiipit:

1) talkoot = PORUKKA
2) tapahtumat = KAUSI
3) talous = LIHA
4) suhdetoiminta = PEIJAINEN
5) Rakennelmat = AITAUS
6) Hirvestys = METSÄSTYS
7) Pyynti, pyyntö = LUPA.

Meemikaavaa muodostettaessa on ensin mietittävä, mistä kaikki lähtee seuratoiminnassa. Tätä alkutriadia voidaan kutsua seuratoiminnan soluksi. Seuran synty lepää erähenkisten yksilöiden, metsämiesten varassa. Ennen seuran perustamista on yleensä pieni porukka, joka päättää seuran perustamisesta, ja hirvestyksessä on tapana perustaa seura, jonka nimessä usein on maininta hirviseura, jolloin nimi paljastaa. mihin riistalajiin metsästys pääasiassa kohdistuu. Ilman hirvikantaa, objektia, johon tekeminen kohdistuu ei seuran toiminta ole mielekästä.

Hiitola on eponyymi, myyttinen hirvenmetsästyksen maailma, maalla, merellä, ilmassa ja maan alla. Sellaisena hirveen liitetty symboliikka on vanha ja monimuotoinen. Hirvikronikoiden sisällön analysointi voi parhaimmillaan johdattaa osaltaan ymmärtämään muinaismetsästäjän sielunmaisemaa, koska on oletettavissa, ettei yhteistoiminnan keskeinen motiivi ole mihinkään kadonnut, vaikka merkityseroja varmaankin on. Edelleen saatua kuviota voi tarkentaa, jolloin kaksi x-tekijää paljastavat, mikä on saadun merkityskuvion keskeinen motiivi.

Välittäväksi tekijäksi tässä muodostui kansanrunoissakin kerrottu anomisen ja kiitoksen välinen jännite. Peijaiset pidetään kauden päätteeksi kiitoksena maanomistajalle, kalevalainen runous usein antaa maksun jo etukäteen pyytäessä suosiota metsänemännältä tai metsänhaltijalta. Nykyajan hirvenmetsästäjä joutuu anomaan lupaa viranomaisilta, hirvestäjän vallassa ei ole määrittää, millaisen metsästysluvan kulloinkin ylempi taho suo. Liikamäärä luonnollisesti riippuu lupien määrästä eli sallimuksesta. Yhteistä toiminnalle on kannan säilymisen eetos, jolla pyritään säilyttämään terve ja elinvoimainen hirvikanta. Lopussa kiitos seisoo, pidetään peijaiset kauden päätteeksi, ja monet kronikat kertovat seikkaperäisesti, montako hirveä kaadettiin, saatiinko kaikki luvat käytettyä sekä sen. olisiko jotain voitu tehdä toisin.

1.2 Perusprinsiipit

Jääkausi sijoittuu ilmastoprinsiipeissä viestintäkategoriaan ja on 8. prinsiippi, matkalaiset edustavat muuttolintuina ja muina matkantekijöinä prinsiippiä 14, jotka Proppin satukaavassa edustavat funktioita puute ja taikaesine. Puutteen vastinparina on puutteen poisto, prinsiippi ja funktio 19. Taikakalu on sidoksissa koetilanteeseen, prinsiippiin 12, jossa tarinan sankari joutuu koetteelle, mutta selviytyy siitä taikakeinonsa turvin. Lintujen muuttomatkoihin vaikuttavat tuulet ja sään lämpötila. Prinsiippi 20 sijoittuu konsultointiin.

Samalla tavalla kuin mandanintiaanien myyteissä, lintujen muuttoon liittyviä rituaaleja ei suomalaisessa kansanrunoudessa ole kerrottu, mutta tapaperinteessä on silti havaittavissa jälkiä näistä rituaaleista kekrinä ja kevätrouvailmiönä, joissa molemmissa on mukana keritsimet kurjen hahmoa kuvaamassa. Tapaperinne on muuttunut ja siihen mahdollisesti liittyvä myyttinen kekrihahmo elää suomen kielessä semanttisena substraattina nimessä pahakurkinen. Samanlainen substraatti-ilmiö on 14:n prinsiipin kehotus käärmeelle odottaa metsäistä kalikkaa. Tuo kalikka tunnetaan alkujaan köpinä, taikasauvana, jolla mm. käärmeen sai pidätettyä aloillaan. Viestilajina on loitsun uhkaus. Konsultaatioesimerkki puutteesta viittaa kosijan ansiotöihin, jossa formulana on yleensä: Paha on naisetta eleä.

Vaikka lintujen muuttomatkoihin liittyviä rituaaleja ei suomalaisessa mytologiassa juuri tunneta, niin tuuliin liittyvästä perinteestä on Olaus Magnuksen 1500-luvulla antaman tiedonannon jälkeenkin selviä osoituksia.

Keskushahmot liittyvät eläimiin, mikä on luonnollista, jos suomalaisten pääklaanit ovat olleet hirvi- ja karhuklaanilaisia, helusiineja ja okseja, kuten Pentikäinen väittää. Hirviteemaa kuuluu silti erikseen Hiitola-topokseen ja karhua on käsitelty Osmola-teemassa, koska osmo on sekä karhun että sulhasmiehen vertaus.

Pieni sanastotesti on tehty kolmesta lähteestä. Risto Pulkkisen Suomalainen kansanusko, Anna-Leena Siikalan Itämeren suomalainen mytologia sekä Unto Salon Kalevalan mytologia I-III. Otos on riittävä ajantasaistettu uskomustiedon ja myyttihahmojen nimeämisen osalta.

LÄHTEET

a)	Pulkkinen	Suomalainen kansanusko	KUS
b)	Siikala	Itämeren suomalainen mytologia	ISU
c)	Salo	Kalevalan mytologia I-III	KAL

Näistä kahdessa tai kolmessa esiintyvät yhteiset nimet on merkitty värikoodilla.

e) esiintyy molemmissa KUS+ISU

f) esiintyy kolmessa KUS+ISU+KAL

Kolmen perusteellisesti aihepiiriinsä perehtyneen teoksen asiasanahakemistoissa on vain neljä yhteistä myyttihahmoa, ja ne ovat Hongatar, Tapio, Kullervo ja Ilmarinen, joten Väinämöis-painotteisuudesta on uusissa tulkinnoissa pyritty eroon. Seuraavassa olen 34 yleisintä asetellut pareittain, ja etsinyt niille tulkintaa varten nimiä/sanoja luonnehtivan nimittäjän, asiasanan.

Uudemmat yleisimmät, Salo, Siikala, Pulkkinen

	aisaparit		ASIASANA
1	hongatar	Tapio	karhu/metsä
2	katajatar	ämmä	palvospaikka
3	pihlajatar	pohjanakka, louhi	kallio/kivet
4	tuometar	tuonentyttö	tuonela
5	joukahinen	jumala	kohtalo
6	lemminkäinen	naara, nainas	lempi
7	palvainen	suurjunkkari	seita
8	tarsilainen	elina	antilas

9	vipunen	virokannos	tietäjä
10	väinämöinen	köndös	vanhuus
11	egres	pellonpekko	peltomaa
12	ahti	lowehetar/syöjätär	tuuli
13	kullervo	pohjanneito	surma
14	ilmarinen	biegga-galles	kosinta
15	pellervoinen	rongoteus	vilja
16	kaleva	äijä	jättiläinen
17	ukko	rauni	sade

Taulukko 1. Kolmen mytologin mainitsemat hahmot 2000-luvun kirjallisuudessa.

Vertailun vuoksi on otettava vuoteen 2000 mennessä esitettyjen myyttihahmojen frekvenssi 17-jaolla.

Aiemmat yleisimmä)t myyttihahmot tutkimuskirjallisuudessa (Krohn, Haavio etc.

Imatra
Aallotar
Ahti (Lemminkäinen)
Ahto
Ahtolainen
Aluenjärvi
Etelätär
Hiisi
Joukola
Kankahatar
Katajatar
Louhi (Pohjolan emäntä)
Mana, Manalainen
Manutar
Horna
Pohjolan isäntä, Pohjolainen
Wammatar

EI kahta ilman kolmatta, jotta ajan saatossa tehdyt painotukset tulisivat esiin on yllä olevista kahdesta listauksesta tehtävä vertailu, mitkä ovat samoja, mutta otetaan vertailuun saman verran nimiä eli 17 yleisintä asiasanahakemistojen hakusanaa.

Tulkintaa varten on edellä esitetystä tehty uusi järjestys, ja rinnastettu ne sententioihin. Esimerkiksi surma luonnehtii kahta surmaballadityyppiä, Kullervon tarua ja Elinan surmaa, joista toinen esiintyy sekä Kalevalassa että kansanrunoissa, Elina kansanrunoissa ja Kantelettaressa.

UUSJÄRJESTYS		
kallio/kivet	pihlajatar	pohjanakka, louhi
palvospaikka	katajatar	ämmä
tuonela	tuometar	tuonentyttö
kohtalo	joukahinen	äijä
tietäjä	vipunen	virokannos
karhu/metsä	hongatar	tapio
vanhuus	väinämöinen	köndös
surma	kullervo	elina
seita	palvainen	suurjunkkari
kosinta	ilmarinen	biegga-galles
jättiläinen	kaleva	jumala
tuuli	ahti	syöjätär/lowehetar
antilas	tarsilainen	pohjanneito

peltomaa	egres	pellonpekko
sade	ukko	rauni
lempi	lemminkäinen	naara, nainas
vilja	pellervoinen	rongoteus

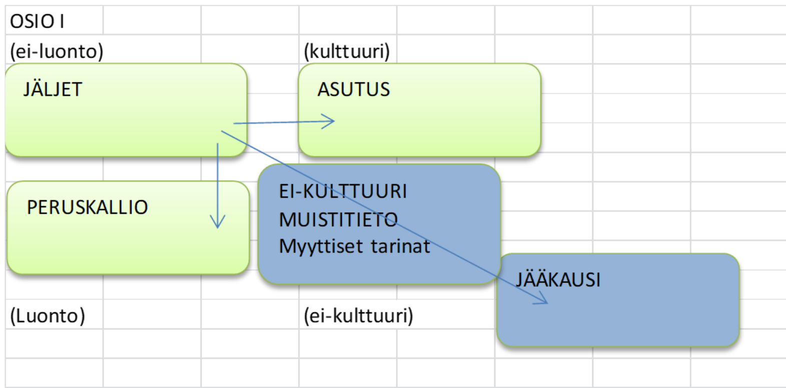
Taulukko 2. Anna-Leena Siikalan, Risto Pulkkisen ja Unto Salon esittämät yleiset nimet.

Alla vielä näkyviin rinnastussovellus saaduista asiasanoista. Niillä ei sellaisenaan ole suurtakaan merkitystä, arvo voi tulla esiin vain sovelluskohtaisesti, kyseessä on monimutkainen merkkiverkko, jossa tapauskohtaisesti vastaavuudet voivat päteä tai niitä joutuu siirtelemään tulkkiutuvuuden vuoksi. Kyseessä on verrattain raakilekehitelmä. Mutta otetaan esimerkiksi kallio/kivet asiasana, joka rinnastuu luettelossa mielipidesententiaan, merkityslajii I ja ennakointimeemiin. On itsestään selvää, ettei maaperä voi olla tärkein eikä ainut keino ennakoida tulevia. Niin ei ole ollut, eikä ole, mutta palvoskiviltä ja seitakiviltä on kuitenkin yleisesti kysytty tulevaa

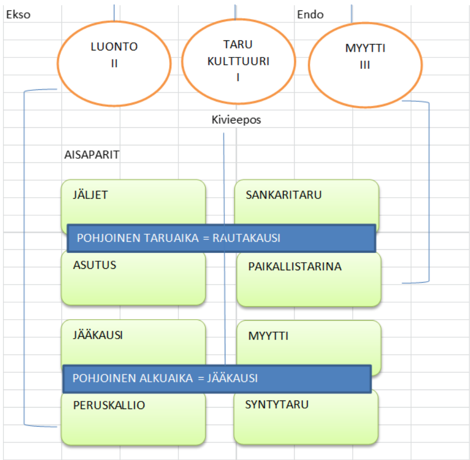
metsästysonnea tai muita kohtalon kysymyksiä. Yleisyys ei tarkoita ainoastaan levinneisyyttä tai tunnettuutta, vaan myöskin vakiomuotoisuutta, ensimmäistä merkityslajia luonnehtiikin filosofinen sääntö, yleisen näkeminen yksittäisestä. Otetaan esimerkki vaikeimmasta päästä. Kun kansanrunoissa lintujen ohella odottaa kaksi kallion jänistä merenajoa tulevaksi, niin mitä yleisesti tunnettua nuo kaksi jänöä edustavat?

Jänis on kiertoilmaus hirvelle, joten voisi olettaa mystisen maininnan olevan mysteerimaininta veden äärellä oleviin pystykallioiden kalliomaalauksiin. Ennakointia tässä edustaa se, että ilmaus tuli esiin ilolintutoisintoja tutkiessa vuoden 2024 ensimmäistä teosta Metsolaa varten. Ennakoitu julkaisuohjelma sisältää syksyksi 2024 Hiitolan, hirvi-kalliomaalausteeman. Jokainen myyttinen tulkinta edustaa mielipidettä, jonka meemisuosio jää muiden varaan. Esitetty tulkinta saa kannatusta, tai sitten ei, sitä ei voi tietää. Jokainen asiasana systeemissä on vain ajatukselle suuntaa antava virike, kuten myyteissäkin on asianlaita.

Kielellisiä reliktejä saattaa olla jäljellä myös suomenruotsalaisessa perinteessä, koska se on edustanut kielivähemmistöä ja sellaisena säilyttänyt uskomusperinteen vanhakantaisempana ja tiiviimpänä kuin laajemmalle levinnyt suomen kieli.

Kuvio 4. Suomalaisen mytologian nimistön kehityskartta.

Kuvio.5. Aihelma luonnontarullisista suhteista suomalasiessa mytologiassa.

2. KÄTKEYTYNEET MERKITYKSET

2.1 Muistiinpanojen uumenista

Opinnäyteaineistossani oli myös Jyväskylän riistanhoitopiirissä tehty haastatteluaineisto 1970-luvulta. Nauhojen sisältö oli etnologista metsästyskuvausta eri lajien metsästyksestä ja vain harvoja hirvimainintoja. Olin kuitenkin kaukaa viisaasti koonnut nauhoista siellä esiintyneet hirven peitenimet ja eufemismit, koska olin jo aiemmin huomannut kalojen toisintonimien olevan katoavaa kieliainesta, vaikka toisintonimissä ihan ilmeisesti on jäljellä myyttien viimeiset rippeet rakenteen ohella.

Muistiinpanoissa on 28.12.2006 metatietona koottu seuraavat hirven toisintonimet.

Hirvastapio
Kotka
Konikka
Ounas
Peijakas
Peijooni
Pohjanhirvi
Pitkäkinttu
Kommopää
Rusakko
Pura
Pitkäsääri
Oinas.

Noihin aikoihin olin vielä kiinnostunut modalisoinnsta, joten kokeeksi yllä mainitun nimilistan jäsensin modaliteetteina, josta tässä työssä on koostettu esiin ugramemuoto, jonka oletan kuvaavan universaalia, modaalista ja näin ollen atavistista metsästysasetelmaa. Pohjan uustulkinnalle on käytetty rinnastusta hirvestysfunkioista suhteessa modaliteetteihin.

Modaliteetti	Eufemismi	Asiayhteys
oleminen	pura, kommopää	laji
tekeminen	oinas, metsänen	uhraus
voiminen	pitkäkinttu, pitkäsääri	juoksu
täytyminen	konikka, rusakko	eläin
tahtominen	peijakas, peijooni	juhla
tietäminen	ounas, hirvastapio	tabu
uskominen	kotka, pohjanhirvi	myytti.

Aihion pyörittely jatkui kolmijaolla, jossa nimet jakautuivat myyttihirven, uhrijuhlan ja peitenimien kategorioihin.

I Peitenimet:
Konikka, rusakko; nimet viittaavan hevoseen ja jänikseen, nekin hirven peitenimiä sekä pitkäkinttu ja pitkäsääri, nimitykset viittavaat hirvelle tyypillisiin pitkiin koipiin.

II Uhrijuhla:
Peijakas, peijooni on vainaja juhlan kohteena. Oinas on pässi, metsäinen on myös karhun peitenimi.

III Myyttihirvi:
Kotka, pohjanhirvi, ounas ja hirvastapio ovat myyttisiä nimiä, joiden topoksena on Pohjola ja Tapiola. Runokielessä ounas tarkoittaa ahnetta, karjalaksi kavalaa. Sen sijaan on mysteeri, miksi kotka on hirven peitenimi.

IV Fokus:
Pura, kommopää. Nimet liittynevät hirven kvaliaan, ikään ja sukupuoleen.

Lisäkokeiluna on erikoisten nimien jakautuminen maskuliinisiksi ja feminiinisiksi nimiksi. Maskuliinisia kruunupäitä ovat 1) koro, 2) romi ja 3) ruho. Romiainen on Pohjois-Suomessa sama kuin hirvipeijainen. Feminiinisä nimiä ovat: 1) nuorukka, tevana ja runo, joilla viitataan joko hirvilehmään tai vasaan. Kansankieliset nimet hirvelle ovat lukuisat ja muuntelevat. Yleisiä nimeämisperusteita ovat kuvailevat nimet, lajitunnistukseen liittyvät, oudot kuriositeetit sekä selkokieliset ja metsästyskieliset kiertoilmaisut.

Kuvailevia nimiä on iso, metsän suuri, jalo, lajinimistä mainittakoon emo, sonni, härkä, lehmä. Oudoissa nimissä on paikallisia tai vanhentuneita nimityksiä kuten romi. koru, kypsis, kameeli. Nykyaikaisissa nimissä vilahtelevat haavakot, peltohirvet ja kolarihirvet sekä retaleet. Kiertoilmaisuja ovat jauhokuono, luppopää, naavaparta, karipoika.

Pitkän, neljännesvuosisadan kestäneessä tutkimusprosessissa oli aika tarttua hirviopuksiin. Hirvi on Ruotsissa arvostettu myyttinen eläin, joten siellä on kustannettu varsin näyttäviä tietokirjoja hirvestä. Sattumoisin kummassakin teoksessa on yhdeksän päätekstiotsikkoa. Jotta voisi ymmärtää muodostuneita suomalaisen, ruotsalaisen ja universaalin kuvioita, listaan tähän nuo otsikot aiemmin Futurolokiset ennakkoluulot -kirjassa hyödynnettyyn tapaan, jossa sisältöä tarkasteltiin sisällysluettelola analysoimalla.

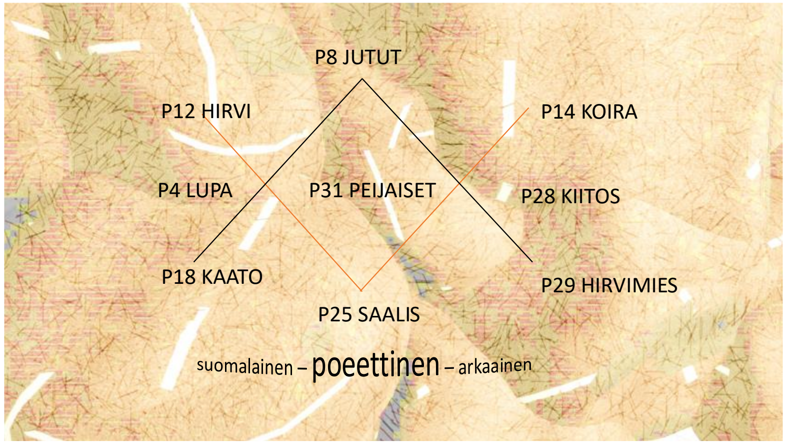
Toisessa kirjassa otsikoinnit ovat pitkähköjä runsaine alaotsikkoineen, toisessa otsikointi oli ytimekästä ilman alaotsikkoja.

ÄLGEN I	# ASIASANA	ÄLGEN II	# ASIASANA
Föreställning om älgen från Julius Caesar till Carl von Linne	mielikuvat	Älgens liv	elämä
En vetenskaplig bild etableras	faktat	Myten	myytti
Fysiologi och levnadsätt	biologia	Vita älgen	albiino
Älgstamme	hirviklaani	Älghistoria	historia
Fångst och jakt, lagstiftning	metsästys	Älgdyrkarna	Hirven palvonta
Älgjakten som samvaro & ekonomin omkring älgen	seuratoiminta	Tama älgen	kesy hirvi
Älgen i personnamn och ortnamn & de heraldiska älgen	nimet	Älgjakten	hirvijahti
Älgen i litteraturen, i saga och sägen	tarinat	Älgkunst	hirvitaide
Konstens älgen	kuvat	Älgfakta	hirvitieto

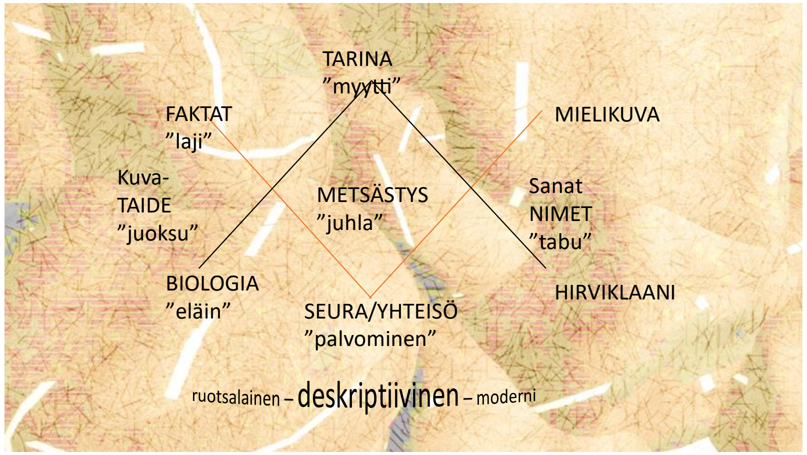
Taulukko 3. Kahden ruotsalaisen hirvikirjan otsikointi.

Vaikka otsikointi on hieman erilainen ja tekstikappaleiden järjestys vaihtelee, niin periaatteessa kaksi näkemystä on hyvin samankaltainen sisällöltään, mutta kummassakaan teoksessa ei vihjaista hirvikronikoihin. Mikäli kronikkaperinnettä ei muualla tunneta, niin suomalainen hirvenmetsästysperinne on saanut kansanrunojatkumon hirvirunoina, sellaisena ainutlaatuinen kansanperinne, vaikka onnistuneen metsästysretken kunniaksi muuallakin tarinoita ja lauluja tehdään vaihtelevin tunnepainotuksin. Seuraavaksi vielä rinnastusselvennös.

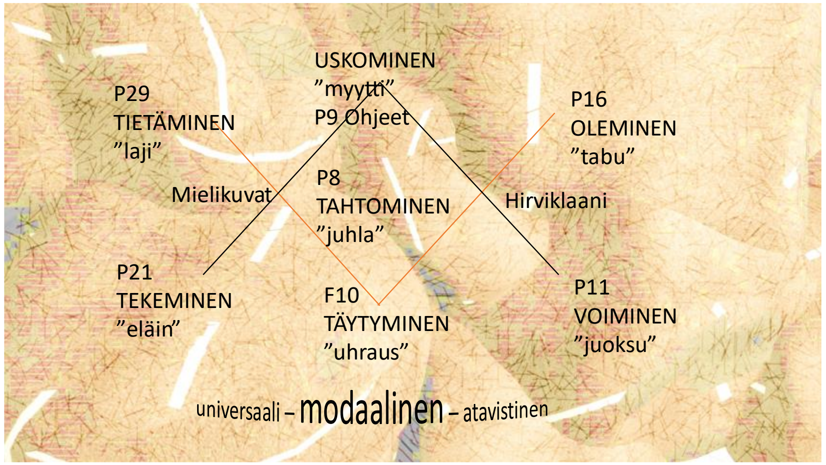
Biologia + elämä
Tarinat + myytti
Nimet + albiino
Mielikuvat + historia
Seuratoiminta + hirvenpalvonta (kalliokuvat)
Hirviklaani + Kesyt hirvet
Metsästys + Hirvijahti
Kuvat + hirvitaide
Fakta + hirvitieto.

Kvuio 6. Poeettinen hirvimiesten ihmemaailma ugramena.

Kuvio 7. Deskriptiivnen hirvimiesten ihmemaailman ugramena

Kuvio 8. Modaalinen hirvimiesten ihmemaailma ugrama.

Kolmen ugramen sarjassa asetelma vaihtuu, modaalinen systeemi, jota semiotiikassa käytetään sisältää nykynäkemyksenä seitsemän perusmodaliteettia. Suomalaisessa poeettisessa näkemyksessä hirvijahti kuvataan hirvirunoina. Ruotsissa, Norjassa ja Venäjällä on Suomen kanssa yhteinen kalliomaalausten ja kalliopiirrosten hirvipainotteinen kuvakieli, jossa on kulttuurisia ja ajallisia eroja. Tässä vaiheessa voi suomalaisten hirvikronikkamotiivien perusteella tehtyyn ugrameen sijoittaa kalliomaalausten keskeinen symbolikieli, jossa erikoisen tulkittavan tekee kaato, koira ja ajo. Kaatoaseena on ampuma-aseen sijasta on ollut keihäs, nuoli tai kirves, ajo on tapahtunut hiihtäen ja koirana on shamaanin apueläin käärme. Tästä johtunee, että tietäjän voimaeläintä, käärmettä on loitsuissa manattu: Mene koira kotiisi.

Kalliokuvien vakioaineistossa oleva "hirvisarvivene" saattaa olla symboli hirvenemetsästyksen runolaululle. Kansanrunoissa puhutaan usein runoreestä, joskus myös veneen laskeminen vesille edustaa samaa. Runosäkeen saani on runoreki tai lapin reki, molemmat viittaavat tietäjän toimiin.

Rekeni kilkahti kivehen,
Saani saunan salvoimiin,
Tuosta virteni väheni
ja sai sanoja pois.
Lähden tästä kolkan käännän,
Harjun halki, toisen poikki,
Kolmannen vähää vitaan. (SKVR XIII_1083 yk)

”Efterledet i älghararna i Rådmansöskärgården i Roslagen kommer av har. Detta ord är besläktat med harg, som betyder ”stenhop” o. dyl, och sekundärt ”offerställe”. Det ingår i bland annat namnen Harstena med betydelsen ”stenröse” och Torshälla, äldre Thorsharg, i betydelsen ”offerställe”. Andra lädet i Älghiaklint, som finns noterat fråm 1400-talets början, innehåller de i östliga svenska mål vanliga beteckningen klint för en brant bergshöjd. I västsvenska dialekter och i dalmål heter motsvarande klitt. ” (Björklöf 1994:160)

Kuten yllä esitetty lainaus hirvinimistä Ruotsissa paljastaa on hirven palvontapaikkana suuret kallioseinämät olleet tiedossa. Roslagenin saaristossa hirvestä puhutaan hirvijäniksenä. Björklöfin mukaan har (jänis) tulee sanasta harg, joka tarkoittaa kivikasaa ja toissijaisesti uhripaikkaa. Sana sisältyy mm. nimeen Harstena, eli jäniskivi. Torshällanin vanhempi nimi Thorshargin merkitys on myös uhripaikka. 1400-luvulta tunnetaan paikka nimeltä Älghiaklint, joka merkitsee itämurteissa jyrkkää korkeaa vuorta. Ruotsin länsimurteissa muotona on ”klitt”. Hirvihärkää kutsutaan murteissa sanalla ”brind, brinde”, joten Brindberg on Hirvivuori, jossa hirvi yhdistetään polttamiseen eli tuleen ja aurinkoon. Tuleen ja puun haltijaan suomalaiset liittävä Panun. Ritvalan riittirunojen loppurunossa puhutaan tammesta ja lähteestä.

Suomalaisissa kansanrunoissa on esitettyyn kombinaatioon verrattava runo pistoksen synnystä. Akonlahdesta Lönnrotin kerkeräämässä runossa kerrotaan koskenneidosta, jonka hiuksista kasvoi kaunis tammi, jota ei tavallinen mies pystynyt kaatamaan. Sitten merestä nousi pieni mies ja ryhtyi kaatotoimiin niin että tuli tuiski kirveestä ja Panu tammesta pakeni. Kaatotoimissa sinkosi lastuja, joista pieni mies arveli syntyvän noidannuolia. Siksi hän heitti lastut mereen oikean olkapään ja vasemman kainalon alta. Rannalla ollut musta koira juoksi veteen ja nouti lastut, joista tuli kolme pahaa pistosten aiheuttajaa, joista Perisokea toimi ampujana ja Ruho jousen jännittäjänä. Ammunnassa oli tehoa, ensin ammuttiin ylös kohti taivaan kantta, sitten maahan. Kolmannella yrityksellä Perisokea ampui kiviä ja kallioita, nuolet kimposivat kuitenkin ihmisen vartaloon. Äkämänuolien esiin vetäjänä mainitaan Väinölän sokea akka eli Ulappalan umpisilmä. Runo viittaa alussa vesihiiteen ja lopussa hiiteen pistostaudin aiheuttajana. Metatasolla tammi edustaa hiittä uhrilehdon puuna, runo loppupuolella ammunnan yhteydessä pahaan ja pahojen joukkoon viitataan metsänhiisinä, joiden tavoitteena oli pilata taivas ja maa kallioineen. Lopuksi kuitenkin kävi niin, että kohteeksi joutui ihminen, jolle aiheutui ammunnasta pistostauti. (SKVR I4_817) Pisto on hirvenmetsästyksessä kaatoon liittyvä tapahtuma, hirvestä lasketaan pistolla veri lihan pilaantumisen estämiseksi, mutta pistely voi olla symbolista ivaavaa kielen käyttöä. Hirvimetsällä pistopuheiden kohteeksi joutuu haavakon ampunut tai muuten metsästystä haitannut henkilö.

2.2 Muistijäljet kallioissa ja runoissa

Hirven runokielisiä nimityksiä on hello, luusarvi, kalasarvi, kultakavio, josta myös tehtiin kantele.

- Hello heinissä makasi,
  Luusarvi luterikossa,
  Sata syltä sarvet pitkät,
  Tuhat syltä turpa paksu;
  Ei ollut hellon tappajaista,
  Luusarven lutistajaista.
  Kasvo minulle hyvä veli,

Hyvä veli valkopääkkö,
Kasvio hellon tappajainen,
Luusarven lutistajainen,
Kalasarven kaatajainen,
Sarvet päästä päästeleepi,
Kapiat alta kaiveleepi.
Vei sarvet sepän pajahan:
…
Tao näistä kanteloinen,
Kuusi kielinen kutokka.
… (SKVR IV1_93 yk)

Runolaulajien teksteissä on ilmeisesti hämärtynyt hellon sarvet kalaan alla olevan runon kaltaisista syistä. Runo alkaa formulalla ”Hello niityllä makasi, luusarvi luterikossa”, jolle ei ensin löydetyt tappajaa, mutta sitten kertojan veljen onnistui kaataa hirvi. Kala-sanaa on käytetty metonyymisesti lyhenteenä kala, joskus samasta asiasta käytettään diminutiivia kalainen.

Kävi hellon tappajaksi,

Luusarven lut[istajaksi,
Kalasarven kaatajaksi.
Teki tuo luusta luisen pillin,
Kalan luusta kanteloisen.
(SKVR IV1_364 yk)

Kalan, kalasarven ja kalaisen nimet hirveen yhdistyvät erikoisetsi liekkulauluissa (keinulaulu). Valkeasaaressa on laulettu liekkulauluna hirveen viittaavaa laulua, jossa jokaisen säkeen välissä on kertosäe ”Heija hello vallot-traaot” (SKVR V2_976)

3. KUNNOLAN JA KUUTOLAN KUJAT

3.1 Suomalainen naisten maa

Kunnola on myyttitopos, josta ei tiedetä varmuudella mitään. SKVR-digikorpuksessa muutama runo kertoo kunnottarista, runoaihe on otsikoitu metatiedoissa sanoilla ”Ajoin Kunnolan kujaan”. Kunnotar on tulkittu juontuvan sanamerkityksestä nainen.

Manuttaren rinnalla mainitaan myös Penkeretär ynnä Kunnotar Maanhaltian lepytyksessä: Manutar maan emäntä, Penkeretär perehen äiti, Kunnotar valittu vaimo. joka olet varsin valvehella, aina aikaisin havahat, tule nyt kullan muuttelohon! Kunnotar voisi kenties saada selityksensä, jos muistiinpano on luotettava, ottamalla huomioon

Gananderin säilyttämät Synnytysloitsun säkeet: Kupehesta Kunottaran, lapsenvaimon lappiosta. Kunottareen, jonka runomitta vaatisi luettavaksi Kunnotar, "lapsenvaimon" merkityksessä tekisi mieli yhdistää ruotsin qvinna ja norjan kona 'nainen'

Lönnrotin sanakirjassa on mainittu ”Kunnar högre trakt, korkea paikka”. Kunnari on pesäpallossa kunniajuoksu eli kunnari, kun pelaaja ehtii omalla lyönnillään kolmospesälle. Edelleen Lönnrotin mukaan Kunnotar, förmågans gudinna, stark qvinna (myth.) -> Kunotar / Kykyjen jumalatar. vahva nainen. Sikäli kuin kunnotar tulee sanasta ”kunto”, niin vanhoissa kansanrunoissa esiintyy kirjainpudokas Unto, jonka rinnakkaismuotona on Kunto. Unto on suomalainen etunimi, Untola sukunimi sekä paikan nimi.

Yyten tooten,
Tola mola reunaa, repsis,
Viitola vaatola,
Kuutola kantola, (po. Ku kunto ja kanto)
Sepeti ja pukki. (SKVR XII2_8400)

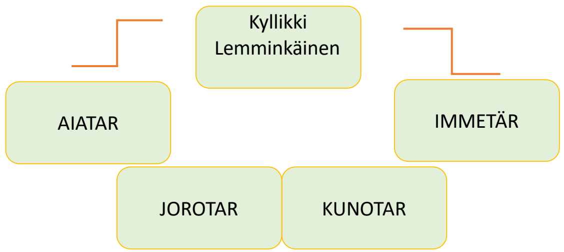
…
Menet matkaa vähäsen,
Astut tietä pikkaraisen,
Menet Vietolan mäelle,
Kuutolan kujien suuhun,
Aidat on pantu käärmehiset
Sisiliskoilla sidottu,
Maan madoilla vitsaeltu,
Teräksellä seivästetty,
Jätetty hännät heilumahan,
Päät vankat vapsomahan. …(SKVR II_220 yk)

3.2 Tulin Kunnolan kujille

Erilaisia suomalaisen mytologian selitysoppaita seuloessa esiin nousee jotain aivan muuta kuin Aino ja Väinö. Ainoa eivät kansanrunot tunne muussa merkityksessä kuin ainoa, hyvä ja erikoiseksi kääntyy lopputulema, kun kootaan yhteen ne myyttiset nimet, jotka tutkijasta toiseen ovat tulleet mainituiksi nimiselityksissä ja muissa koosteissa. Elias Lönnrot teki Kalevalasta oman kompositionsa, Kalevalan kansanrunojen perusteella, mutta muunkin laisia yhdistelmiä olisi voitu tehdä.

Kirjassani Kielastaja, supisuomalainen mytologia olen leikitellyt

ajatuksella, onko mahdollista kansanrunojen perusteella hahmottaa suomalaista jumalperhettä, pantheonia. Alustavassa kaavailussa olen huomioinut myös Kunotar/Kunnottaren. Nimitystä on pidetty arvoituksellisena, mutta usein sitä on arveltu naisnimityksestä johtuvaksi, jolloin alkusana olisi esim. ruotsinkielinen kvinna. Olipa sanan etymologia mikä tahansa, ilmeisesti on kyseessä naispuolinen metsästyksen haltija eli tuo Hiitolan Mielikki.

Kuvio 9. Kielastajassa esitetty kooste Lemminkäisen ja Kyllikin jumalsuhteista.

Lemminkäinen on kalevalaisten runojen hirvenmetsästäjä, jonka vastuksiksi osoittautui karkko, hirven pakeneminen alueelta. Kunotar ja Immetär edustavat samaa naisellista metsänhaltijasarjaa, joka tunnetaan yleisemmin Mielikkinä. Laajemmassa tarkastelussa aihiosta voidaan hahmottaa dualistinen asetelma, jossa Jorotar ja Aiatar edustavat Kuuritarta, kun taas Kunotar ja Immetär ovat Mielikin tapaisia olentoja. Tulkinta on suhteellista, koska kaikki mainitut hahmot ovat mielikuvitusolentoja. Lemminkäinenkin oli muutakin kuin metsästäjä. Hänen karjaansa metsissä olivat hirvet.

Loppujen lopuksi vain kaksitoista nimeä esiintyy usein, ja korpusotoksessani edustavat konsensusta myyttinäkemyksissä. Joukkoon ovat päässeet) Pihlajatar, 2) Joukahainen, 3) Hongatar, 4) Väinämöinen, 5) Kullervo, 6) Ilmarinen, 7) Kaleva, 8) Ahti, 9) Lemminkäinen, 10 Pellervo, 11) Jumala, 12) Louhi eli Syöjätär.

Listaus ei sinänsä kerro mitään synnyistä syvistä, asioista ainoisista. Listaus on vain luettelo, jonka perusteella ei selviä käyttöyhteydet tai muut kontekstisidonnaiset merkitykset kuten ei kalliomaalaustenkaan merkitykset eivät selviä ilman kulttuurisia taustatietoja. Otsikossa mainittu

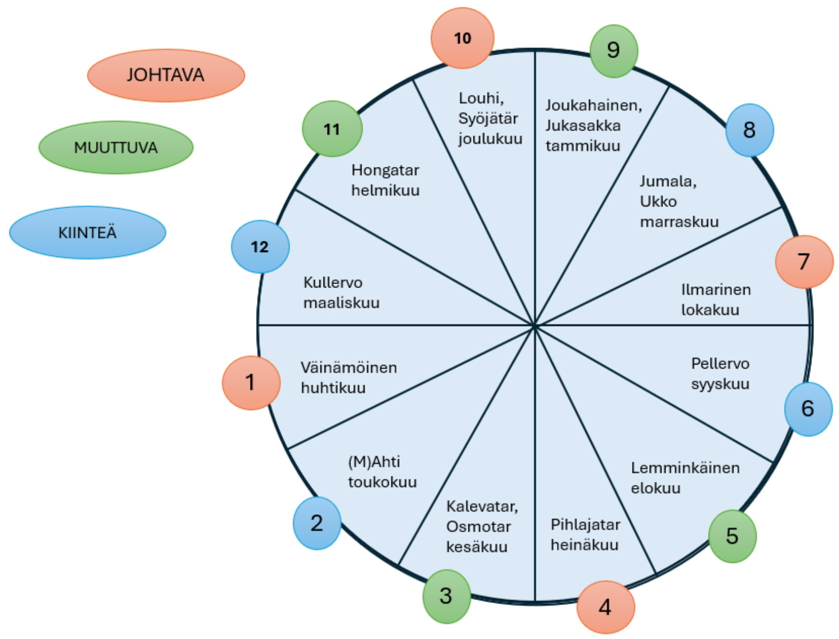
mystinen kansanrunojen nimitys Kunnolan kujat saattavat viitata suuriistan ja erityisesti hirven metsästykseen.

Kalliomaalausten kuviin kuuluu ns. aurinkopyörä, eli risti, joka on ympäröity kehällä. Erään käsityksen mukaan kyseessä on auringon ja kuun yhdistelmäsymboli. Jos niin, kyseessä epäilemättä on kosminen kuva ihmisten toimeentulon kannalta tuiki tärkeästä vuodenkierrosta ja ajan kulusta, olipa kyseessä maanviljelys tai erästys eli otustaminen.

Kun kaksitoista jaetaan kolmeen ryhmään tai maailmaan, voidaan hahmottaa käsitekartta, jossa johtaviin eli vuodenajan murroskohtaan asettuvat jumalsankarit Ilmarinen, Joukahainen, Lemminkäinen ja Väinämöinen. Muuttuviin eli vuodenkierron jakson vaihtuminen toiseksi eno edustettuna pääasiassa naispuolisten haltijoiden kautta. Listassa tästä ryhmää edustavat Pihlajatar, Kalevatar, Syöjätär (Louhi?) ja Hongotar. Kaksi näistä liittyy puihin, yksi kiviin ja yksi jumalhahmoon.

Kolmanteen ryhmittelyyn, eli ns. kiinteisiin kuukausiin kuuluvat listan nimet Kullervo, Pellervo, Ahti (mahti) ja Jumala. Totunnaisten tulkintapojen pakkopaidan murtaminen on haastava tehtävä.

Yhdeltä istumalta arvelu ei ole selitettävissä, mutta siinä voi silti olla riittävä pohja uusille ja jäntevämmille koosteille ja tulkinnoille, mytosemantiikalle. Seuraavassa aihioitu atavistinen jumalhaltijaraas sellaisena, miksi sen kuvittelen.

Kuvio 10. Periarkaainen mytosemanttinen suomalaisen mytologian maailmanpyörä konstruoituna sanalistojen ydinfrekvenssin ja astrologisen maailmankuvan hahmotuksen perusteella.

Tulkinta edellyttää huomattavaa taustatietämystä sekä suomalaisesta mytologiasta että astrologisesta symboliikasta. Osin se perustuu myös luonnonmyyttisen koulukunnan käsitykseen, jossa Väinämöisen ja Joukahaisen taistelussa on kyse kevään ja talven välisestä taistelusta. Vaikka tähän löyhään teoriaan ja perusteluun ei uskosikaan, niin Väinämöisen symboliikkaan kuuluu vesielementti, ja kevääseen kuuluvat pohjoisen oloissa lumen sulaminen ja sulamisvedet. Vesiväylät aukenevat.

Runsaat venekuvat kalliokuvissa on arveltu keväisiin riitteihin kuuluvaksi. Väinämöinen oli kalevalainen myyttihahmo, joka teki tiedolla venettä, ja laski veneellään vesiä, mutta myös luikuria, kielasti eli valehteli ja kertoi satuja ja myyttejä.
Väinämöisen epiteetti uvantolainen on kirjainpudokas pidemmästä muodosta suvantolainen. Mytosemanttisesti merkittävin kirjainpudokas on ahti, jonka jäljet viittaavat selvästi eri muodoissaan mahtiin. Tietäjät varoittelivat aikanaan runo-laulusta, ettei mahti maahan jouda, tietäjät maan rakohon. Ahti liittyi runolaulamisen, sillä alkuformulana käytettiin muotoa "Aika on ahtia sanoa, veitikkata vieretellä". Veitikka viittaa kujeiluun ja laikkimielisyyteen, joten se tässä yhteydessä ei sovi Lemminkäistä kuvaamaan, vaikka niin on usein tulkittu.

Kolmas kuukausi on kesäkuu, ja Kalevatar eli Osmotar on hääpitoja valmistelevan oluenkeittäjänä kesäkuun haltijatar. Kesäkuussa juhannushäät ovat traditio. Heinäkuulle on valikoitunut Pihlajatar, koska se liittyy mytologiassa Ukon ja Raunin ukkosmyrskyihin, jotka heinäkuun helteille ovat tyypillisiä luonnonilmiöitä. Lemminkäinen tunnetaan ja/tai on tulkittu auringonhaltijaksi, joten sen paikka on astrologisessa auringonmerkissä elokuussa, jolle ovat tyypillisiä niin elosalamat kuin pallosalamatkin.

Pellervo on viljavuuteen liitetty hahmo, syyskuu on sadonkorjuun ja syystöiden aikaa. Lokakuu on jo ydinsyksyä, sen haltijaksi on kuvioon laitettu Ilmarinen, joka on säiden ja muuttolintujen suojelija. Loputkin muuttolinnut lähtevät Suomesta viimeistään lokakuussa. Sitten syksy

alkaa kääntyä talvea kohti marraskuussa. maa on marrastaa kuin Manalan jumalat olisivat ottaneet sen haltuunsa. Saamelaisten tuntema Juksakka on jousiattribuutilla varustettu jumalhahmo, tunnetumpi Kalevalassa mainittu hahmo on Joukahainen, jota selvästi kuvataan jousella metsästäväksi, kun hän vaanii Väinämöistä. Louhi, jota myös Syöjättäreksi ja Lovehettareksi mainitaan on Pohjolan kallioiden ja kallioisen maaperän sekä sen rikkauksien haltija. Talvi ja pohjoinen kuvataan arkkityyppisesti karhun talviunina, siksi tammikuu, talven, pakkasen ja lumisten nietosten maassa, karhu horrostaa talviuntaan sydäntalven aikana hangen alla. Karhunkalloriitti liittyy mäntyyn, joka karhunkallopuuna on Hongottaren huomassa. Viimeisenä tässä semanttisessa sapluunassa on Kullervo, kovan onnen lapsi, mikä vastaa astrologista kahdettatoista merkkiä, johon liitetään kova kohtalo ja kurjuus.

Kaksitoista myyttihahmoa muodostavat peruskaavan kolmijakoisesta semantiikan maailmasta, jonka kansoittavat -nen loppuiset jumalhaltija ja sankarit vastapoolinaan jumalhaltijattaret tar-, tär päätteineen. Monella jumalhaltijalla on mies- ja naispuolisen nimen lisäksi alkumuoto ilman päätettä tapaan, Panu, Panulainen, Panutar. Ilman päätettä olevat nimet muodostavat varia-joukon. Selkeyden vuoksi olen muuntanut nimilistan Kalevan Kalevattareksi (Osmotar). Kullervollakin on kansanrunoissa muoto Kullervoinen, joten erilaisten variaatioiden joukosta sopivin nimimuoto on joskus melko mielivaltaista. Erityisen ongelman muodostaa Syöjätär-Lovetar-Louhetar-Louhi sanasto. Viime mainittu muoto on vakiinnuttanut nimensä mytologian hahmona, mutta aivan varmaa ei ole, mitä nimi alun perin on tarkoittanut ja mitkä variantit ovat synonyymisiä

Louhen kanssa. Tämä vaatii erillisen perehtymisen asiaan, johon tässä yhteydessä ei ole syytä tarkemmin puuttua. Ja vaikka karhua on kutsuttu nimellä ukko, niin sekään ei ole synonyymi jumalalle. Aina ei kontekstitietokaan auta tulkitsemaan varmuudella nimen tarkoitetta täsmällisesti. Pellervollakin on toisintonimenä Pellervoinen. Eri perustein ja motiivein laadittu luokittelu antaa eri tuloksia. Systemaattisuus voi harhauttaa, sillä kuten myöhemmin osoittautuu, Lemminkäisen yhteyteen ei suinkaan kuulu pihlalajapuu, vaan hänen puunsa on leppä, joka esiintyy myös vanhassa suomenruotsalaisessa perinteessä hirven toisintonimenä. Nimet eivät anna suoraan vihjettä, mihin semanttiseen joukkoon kukin haltija tai jumala kuuluu. Joukahaisen eläimenä voi nimen perusteella

pitää joutsenta, Ilmarisen kotkaa, Lemminkäisen eläin on hirvi ja Väinämöisen hauki. Tämä ei ole lainkaan yhdentekevää, koska voittoisana meeminä Kalevala-pohjaisessa tulkinnassa on kansallissoittimen kanteleen synty hauen leukaluusta, kun taas vanhempi ja aidompi synty on todennäköisesti hirven sarvi raaka-aineena, takojana seppä.

nen-päätenimi	tar-, tär päätenimi	varia nimet
Ilmarinen	Hongatar	Ahti (Mahti)
Joukahainen	Kalevatar (Osmotar)	Jumala (Ukko)
Lemminkäinen	Pihlajatar	Kullervo
Väinämöinen	Syöjätär (Lovehetar)	Pellervo.

Vaikka sapluuna onkin muodostettu astrologisen mallin mukaan, niin sen perusmerkitykset eivät ole yksi yhteen saadun listausasetelman kanssa. Sen sijaan kannattaa ryhmittää nimet uudelleen elementtijaolla maa, tuli, vesi, ilma, koska kullakin astrologisella merkillä on vakiintunut elementtinsä. Näin nimilista tulee jakaa uudelleen kolmen ryhmiin.

Maaelementtiä edustaa tällöin Louhi-Pellervo-Arhi kun taas Joukahainen, Lemminkäinen ja Väinämöinen kuuluvat tulen elementtiin. Vesielementin hahmoina ovat Jumala, Pihlajatar ja Kullervo. Jäljellä on vielä ilmaelementti, johon kuuluvat Ilmarinen, Kaleva(tar) ja Hongatar.

Näin saatu uusjako vaatii lisätarkastelun rattaan binaarisuuksina. Lemminkäisen vastapoolina mallissa on Hongatar eli hirven ja karhun myyttiset hahmot. Näiden vastinparina toimii Ahti ja Jumala -kategoriat. Molemmat edellä mainitut eläimet on mielletty sekä metsän kuninkaiksi että Pohjantähden tai Otavan haltijoiksi, eli ne kuuluvat kosmiseen kantaisien jumalmaailmaan, ahtijoukkoon. Vastinparit Pellervo-Kullervo-Kalevatar-Joukahainen muodostavat isossa kuvassa koston ja kasvun binaarisuuden, sekä Kullervon tarussa että Joukahaisen kohtalossa on koston elementti keskeinen. Pellervo ja Kalevatar vuorostaan ovat pellon viljan ja oluen haltijoita. Viimeisessä paritanssissa ovat pääsankarit Väinämöinen ja Ilmarinen säiden ja vuodenaikojen ilmentäjänä, rinnallaan Syöjätär ja Pihlajatar arvoituksellisine yhteyksineen. Rauni räyhäämisellään toi siunausta sateen muodossa, Raunin nimikkopuu pihlaja viittaa suomenruotsalaisessa nimiperinteessä hirveen, joten Pihlajatar jollain tavoin liittyy hedelmällisyyteen. Tämä yksinkertaistus ei vielä avaa sisältöä, josta jatkossa lisäselvityksiä sanottuun.

Kunnola on myyttitopos, josta ei juuri tiedetä varmuudella mitään. SKVR-digikorpuksessa muutama runo kertoo kunnottarista, runoaihe on otsikoitu metatiedoissa sanoilla ”Ajoin Kunnolan kujaan”. Kunnotar on tulkittu juontuvan sanamerkityksestä nainen.

Manuttaren rinnalla mainitaan myös Penkeretär ynnä Kunnotar Maanhaltian lepytyksessä: Manutar maan emäntä, Penkeretär perehen äiti, Kunnotar valittu vaimo. joka olet varsin valvehella, aina aikaisin havahat, tule nyt kullan muuttelohon! Kunnotar voisi kenties saada selityksensä, jos muistiinpano on luotettava, ottamalla huomioon Gananderin säilyttämät Synnytysloitsun säkeet: Kupehesta Kunottaran, lapsenvaimon lappiosta. Kunottareen, jonka runomitta vaatisi luettavaksi Kunnotar, "lapsenvaimon" merkityksessä tekisi mieli yhdistää ruotsin qvinna ja norjan kona 'nainen'

4. HIRVENHIIHDON RINNAKKAISRUNOT

4.1 Lauri Lappalaisen runo

Hiitolan määrittely on hankala tehtävä, sana juontaa juurensa Hiisi-sanaan, joka sekin on moniselitteinen heterotopia. Kustaa Vilkuna on maininnut noitien sapattiin menosta lentoon tarvittavat loitsusanat: Huis hais ilmaan, ei kiviin eikä kantoihin, tai yli maitten yli puitten Hiitolan pitoihin, voidesarvi, pikkusarvi, isosarvi. (Vilkuna 1991: 86). Kuten maahisten ruuista kerrotaan, niin Hiitolan pitojenkin herkut olivat todellisuudessa käärmeitä, sisiliskoja, sammakoita, rottia, rahkamättäitä, kahta päätä poltettuja tikkuja ym. roinaa kuten Vilkuna sen kuvaa.

Kansanrunoissa Hiitolaan viittaa Kalevasta tuttu Hiiden hirven kosinta -runot sekä SKVR-korpuksen Hiidestä kosinta -runot ja teema Hiiden sepän kahlinnasta. Yhtymäkohtia Hiiden hirven hiihdännällä on vielä Lauri Lappalaisen runoihin. Lisäksi on jatkumo ikiaikaisista kalliomaalauksista hirvipeijasrunoihin, joita kutsutaan vielä 2000-luvulla Suomessa hirvikronikoiksi, jotka kertovat hirvenmetsästyksestä ja esitetään juhlarunona peijaisissa.

Eponyyminä Hiitola on semantiikaltaan heterogeeninen, joten yhteistä linjaa Hiitolasta kansanrunoissa on vaikeaa hahmottaa, koska käsite ei ole ainoastaan ikivanha vaan myös topoksena laaja-alainen, arvelut ulottuvat maasta taivaaseen, palvoksista piruun. Esitöissä kuitenkin ilmeni pari mielenkiintoista tutkimuslinjaa, joita pyrin tässä työssä selvittämään. Ensimmäiseksi kiikanen, joka kalliomaalauksissa esiintyy ja joka on tulkittu veneeksi soutajineen. Kyse on silti ilmeisesti metsärajoista havumetsän ja lehtimetsän välillä. Syyn tähän hypoteesiin esitän tarkemmin tekstissä.

Toinen semanttinen probleemi tulee hiiden hirven liikehdinnästä vasten varvikkomäkeä, jota myös tapomäeksi kutsutaan.

Lisäksi tulkintaa vaikeuttaa elementtijako, jossa hiisi voi olla sekä maassa että vedessä oleva myyttiolento, puhutaan yleisesti vesihiidestä maalla oleilevan hiiden rinnalla. Aiemmassa versiossa Hiitola-teemaa on arvioitu ugramena vesihiidestä käsin, vaikkakin valittu kuvasymboli viittaa voimakkaammin tulielementtiin ja aurinkoon. Tämä siksi että Hiiden hirven hiihdännän sankari on Lemminkäinen, jota aurinkopojaksikin (naistennaurattaja) on luonnehdittu. Hirvi on tulkittu sekä runon että auringon symboliksi, ja on siten apollomainen metafora. Kalliomaalauksissa on kuvattu Itä-Suomessa hirven ja joutsenen yhteys, antiikin mytologiassa joutsen on Apollon lintu. Ehkä tässä kuva-aiheessa on jokin klassinen analogia.

Vaikuttaa siltä, että Hiitola-topoksen hirvimetafora olisi kolmitasoinen allegorinen kertomus, jota voi yrittää jäsentää Haavion esittämällä kolmijaolla charta – myytti – riitti. Työn tavoitteena on selvittää mikä runoaines parhaiten sopisi esimyytiksi, chartaksi, mikä edustaa myyttisintä tasoa ja miten riitti ilmenee. Vanhoja hirvenpeijaismyyttirunoja ei sellaisenaan ole säilynyt, rippeiden metsästäminen on vaikea tehtävä. Suoraviivainen ratkaisuyhtälö voisi kulkea latua, jossa kalliomaalausten symboliikka edustaa esimyyttiä, joka on kiteytynyt monikerroksiseksi myytiksi kansanrunoissa ja lopulta leimahtanut esiin 1900-luvulla siirtokarjalaisten hirvikronikoissa ja peijaisissa. Mitään aukotonta todisteluketjua ei silti ole enää mahdollista saavuttaa, on vain kiivettävä vasten varvikkomärkä, mentävä päin tapovuorta. Myytin aihioissa on sekä Lauri Lappalaisen runossa että Hiiden hirven hiihdännässä alkuaiheena, chartana vanhanmallisten epäparisten suksien valmistus. Kalliomaalauksissa kuvataan hiihtoa. Molemmissa runotyypeissä kuvataan myyttinen metsästys, Lappalaisen runossa myös pienriistan metsästys ja kalastus. Motiivit eroavat, mutta myytti kertoo sosiaalisesta koodista,

menettelytavoista tiedon/vaimon saamiseksi tai kiitollisuuden velvollisuudesta ja vastaavasti ylpeyden vaaroista. Riittirunot hirvipeijaisrunoina selvittävät hirvenmetsästyksen riittiprinsiippejä, joissa P25 vaikea tehtävä on paloittelun taito eli tasapuolinen osallisuus onneen ja saaliseen ja siten harmonian säilyttäminen yhteisössä ja luonnossa.

Olen edellisessä työssä Metsolassa rinnastanut luonnontarullisen myyttitulkinnan ekopsykologiseen nykysuuntaukseen. Luonnontarullisuus edustaa syntyjä syviä, kansanrunoissa hirven synty kerrotaan Hiiden synnyttämäksi. Ugrilaiset tähtitarut sijoittavat hirven taivaalle, kosmiseksi olennoksi kuten karhunkin. Suomalaisessa zoemassa, eläinsymboliikassa hirvellä ja karhulla on ollut molemmilla myyttinen rooli, myyttien arkkieläiminä ne ovat saaneet paikkansa ja sijansa kosmoksessa, maan päällä ja maan alla. Hirvi aurinkona taivaalla ja helvetin pätsinä maan kuoren alla, jossa itse Hiisi asustaa. Hirvellä ja karhulla on monia toisintonimiä, hirveä kutsutaan peitenimellä jänis tai hevonen, voidaanpa sitä nimittää myös kameliksi tai norsuksi. Mantsinsaaren uhrijuhlien sarvipääjänikset tarkoittavat mitä todennäköisimmin hirveä, jonka eksoottisiin peitenimiin kuuluu myös jalopeura (so. iso peura, ei leijona kuten nimi on raamatullisesti tulkittu).

Yhteenvetona tavoitteena on selvittää seuraavaa:
1) Kiikasen merkitys
2) Varvikkomäen/Tapomäen merkitys
3) Hiitolan merkitys
4) Myyttijatkumo charta-myytti-riitti
5) Hirvimyyttien rippeet kansanrunoissa
6) Toisintonimet.

Tällä kertaa ei tutkimuksesta tule kovin pitkä tai piinallinen kuvioesitys, pyrin sanoittamaan mahdolliset ugramet suorasanaiseksi selonteoksi, mikä väkisinkin madaltaa ajattelun tasoa, mutta ehkä hyvä niin. Jo tehtävän asettelu kuusijakoisen ongelmavyyhtinä houkuttelee etsimään ratkaisu ugramella, mutta mahdollisen kehikkomuodosteen esittämisen jätän pois. Jokainen voi halutessaan tekstin perusteella luonnostella taustalla olleen kehikon.

Kehikolla muodostettu sisältöjako käsittelee Hiitolaa yhdeksästä näkökulmasta. Peruajatuksena on Hiitolan nimimuodostus Hiidestä, jolla on jokin yhteys Mikael Agricolan jumalluettelon Hittavaiseen, joka ajoi jänikset pensaasta metsästäjän eteen. Hiisi Hittavaisena on haltija ja/tai riistan emuu, Hiisi vuorostaan on myös paikka tai eri elementtien mukainen pelätty ja haitallinen haltija. Jossain määrin hiisi on pirun synonyymi kontekstista riippuen. Tästä elävä esimerkki on alussa mainittu noitien sapattiin vieton päämäärä Hiitola, joka paremmin tunnetaan ruotsinkielisestä nimestään Blåkulla.

Ensin on tarkasteltu jatkumoa charta-myytti-riitti siten, että chartaa eli esimyyttiä edustaa hirven syntyrunot kansanrunoissa, myyttiä kansallinen kirjallinen myytti J.L.Runebergin Hirvenhiihtäjät "Älgskyttarne", joka vastaa suomenruotsalaisessa opetuksessa Kalevalaa Suomen kouluissa. Riittiä edustavat keräämäni ja tutkimani hirvikronikat, jotka ovat 1900-luvulla virinnyt hirvipeijaisperinteen rituaali, mikäli edellytykset eli riittävän kyvykäs runoseppä hirviporukalla on tiedossa ja suostuvainen tarinan esittämään.

Mytosemanttista ulottuvuutta haetaan kalliomaalausten kiikasen ja hirviveneiden kautta. Oman osansa tulkintaan tuovat kansanrunojen varvikko- ja tapomäet, vaikkakin tiedot tästä maastonmuodostelmasta ovat niukat. Hiitolan olemusta peilataan hirven toisintonimien kautta sekä kansanrunoudessa esiintyvien runorippeiden hellohirven ja Pentin tuvan kautta, tai prokon. Keskeisenä tulkintakohteena on Lemminkäisen virsi, joka sisältää ansiotyönä Hiiden hirven hiihdon ja sen paralleeli Lauri

Lappalaisen runo. Molemmat runot viittaavat erämiestaitoon ja ravinnon hankintaan, toisessa kuntoisuuden ja toisessa kunnollisuuden osoituksena.

Näin on vaikea tehtävä palasteltu yhdeksään osaan. Millaisia paloja kokonaisuudesta irtoaa, on riippuvainen sekä paloiteltavasta kokonaisuudesta, että paloittelijan taidosta. Kuten hirven ruhon osituksessakaan ei kerralla ole mahdollista saada samanlaatuisia paloja irti ruhosta, niin ei tekstikorpuksestakaan irtoa samanlaatuisia osioita, kvalia vaihtelee eri luvuissa, mutta kokonaisuutta ne silti edustavat.

Lemminkäinen esiintyy kansanrunoissa mainittuna myös pakkasen sekä lämmön ja lemmen yhteydessä, joten Hiitolan nimikkosankarin edesottamuksista puhuttaessa on viitattava myös näihin yhteyksiin. Mystinen peitenimi prokko viittaa sekä sikaan että härkään (hirvihärkään) ja poutaan, mutta edustaako probleema enemmän esimyytin ripettä vai toisintonimiä, jotka sinänsä voivat olla jäänteitä unohtuneista alkumyyteistä.

On selvää, että katsojan sijainnista ja maailmankolkasta riippuen eksotia on erilaista. Eteläisen seudun ihmisille lumi, jää, revontulet ja pakkanen edustavat eksotiaa. Kun taas pohjoisen seudun asukkaille alastomuus, ihomaalaukset ja koristelutavat ovat eksotiaa. Sademetsät ovat havumetsien asukkaille vieras toinen maailma käsitteineen, samoin kaukaiset Mexicon ja Perun kadonneet kulttuurit. Metsola-topoksessa on tutkittu formuloiden merkitystä runo-opillisesti. Afrikkalainen kansanperinne käytäntö on jakanut ja opettanut moraalia ja sääntöjä sananlaskujen kautta ehkä enemmän kuin mikään muu maan kolkka. Egypti on osa Afrikan mannerta. Egyptiin ei suomalaisella Lemminkäiselle hiihtoineen ole muuta kytköstä kuin Wettenhovi-Aspan kuvitelmat suomalais-egyptiläisistä yhteisistä juurista. Joten kompiloitu todistusaineistoa on ennenkin suuremmin empimättä.

Toinen sententia koskee mielipiteitä, kuten sanottu tulkinta on aina yksilöllinen mielipide, johon toiset joko tarttuvat tai sitten ei. Levitessään ja hyväksyttynä tai suosittuna mielipiteestä tulee meemi, joskus jopa voittoisa viraali. Koska Hiitola-topos ei ole lainkaan yksiselitteinen paikka tai mielenmaisema, niin helpointa sitä on lähestyä tietovarantona siilona, periaatteella, että ansiotyöt on tarvittu tiedon kosintaan Hiitola-siilosta. Tähän tietämiseen viittaa myös Lauri Lappalaisen runo, joka tosiasiassa opettaa metsästäjän etiikkaa ja moraalia yhteisön harmonian säilyttäjänä.

Lappalainen on tarkoittanut tietäjää, joten viini Vuojolainen lappalaisen epiteettinä viittaa sekä Vuojolaan, paikkan joka tiedettiin Väinämöisen ja tietäjien kotipaikaksi. Viini viittaa runon semanttisesta sisällöstä päätellen nuolikoteloon, josta Viini-Vuojolainen on saanut liikanimensä. Lauri Lappalainen oli siten ilmeisesti jousiammunnalla metästävä henkilö tietäjien mailta Vuojolasta kotoisin, samoin kuin Lemminkäinenkin, mutta ilmeisesti Lemminkäinen on vanhempaa runoperua kuin Viini-Vuojolainen ja niin runoilla on eri opetusfunktio tai prinsiippi takanaan, vaikka lähtökohta ja alkutoimet ovatkin hyvin samankaltaiset.

4.2 Hiiden hirven hiihdäntä

Hirvimiesten ihmemaa on topos-julkaisusarjassa Osmolaisten maa sen neljäs teos. Kansanrunoudessa puhutaan nivelsäkeistä ja siirtymärunoista, joissa aihe tai tarkastelutapa muuttuu. Tämän työn esiaiheet ovat syntyneet 1999 tehdyssä maisterintutkinnon opinnäytteessä, jota tehdessä hylkäsin teoreettisen näkökulman ja sen sijaan massoittelin semanttista, aiheen eli motiivin mukaista lähestymistapaa. Idea lähti alkuun siitä, ettei laajaa kansanrunouden arkistoaineistoa oltu lainkaan luokiteltu aiheen mukaisesti. Periaatteena oli lajiluokitus.

Folkloristi Jouko Hautala oli jo 1945 esittänyt väitöksessään Lauri Lappalaisen runosta ajatuksen runon muotoutumisen alkuperästä. ” Runon sepittäjällä täytyy ensinnäkin olla käytettävissään *aihe,* toiseksi välineenään *runomitta,* mitta käsitettynä tässä niin laajasti, että siihen

sisältyvät kaikki perinnäiset tiettyyn runolauluun kuuluvat taidekeinot. Aiheen peruslaatu voi olla monenmoinen. Se saattaa olla tarina, satu, legenda, myytti. Se voi myös olla historiallinen tapaus, jonka runon sepittäjä itse on nähnyt tai kokenut, mutta useammin kai kumminkin kuullut, jolloin jo ollaankin lähellä tarinaa… Olkoon se mikä hyvänsä, *aiheena* sille kuitenkin on ominaista, että se on vailla kiinteää muotoa, sen pääsisällys on *asia*. Runoilijan tehtävä on käytettävissään olevin keinoin antaa *muoto* tälle asialle" (Hautala 1945:15-16) Semioottisesti tämä voidaan esittää kaavana, jossa muoto = rakenne/sisältö.

Hirvikronikoissa on keskeistä tuntemukset ja aistimukset, jotka metsästystapahtumaan liittyvät. Kronikoitsija pukee nämä tunnot runomuotoon tai tarinaksi. Asia eli aihe pysyy vuodesta toiseen samana, mutta silti ainutkertaisena vuosittaisena rituaalina. Tässä toden ja tarun sekoituksessa sijaitsee hirvimiesten ihmemaa suruineen, onnistumisineen ja elämyksineen. Pääasian, hirvenmetsästystuntojen merkityksen olen hahmottanut kronikoista tutkimusta varten motiiveiksi eli aiheiksi, jotka sitten olen ryhmittänyt Proppin satukaavaa hyödyntäen 31 funktioksi. Monia sovelluksia tehtyäni koin tarpeelliseksi nimetä hieman erehdyttävän satukaavan elonkaavaksi, ja satukaavan funktiot, toiminnan piirit prinsiipeiksi, jotka aiemmin on nimetty motiiveiksi eli aiheiksi. Motiivi on tiivistelmä puhutusta aiheesta, sanalla sanoen. Kun kronikoitsija hihkaisee kronikkansa alkuun: Veljet!, niin kyseessä on hirviporukan jäsenet, ei sukulaisuussuhde. Jopa kalevalainen runous korostaa yksittäisten sanojen eli aiheiden merkitystä. Väinämöiseltä puuttuu veneen veistossa eli samaanimatkan valmistelussa kolme sanaa, ja tietäjät toteavat, ettei sanat salaan jouda, aiottu toimi ei onnistu, kun puuttuu kolme sanaa.

Näin ollen pyrin noudattamaan vanhaa ohjetta sanojen merkityksen säilyttämisestä. Metsästys tulee vähenemään ja muuttumaan tulevaisuudessa, sitä koskeva perinne myös. Siitä metsästäjäkunta ja minä olemme olleet yhtä mieltä. Ajat ovat kirjoitustaidon myötä muuttuneet. Perinnettä ei synny ainoastaan suullisesti, myös kirjallinen muoto on otettava huomioon. Rinnakkainen muoto kronikoille on eräkirjallisuus, mutta siinä ylitetään jo raja, jossa genre muuttuu kirjallisuuden tutkimukseksi. Hirvikronikat ovat lähinnä antropologiaa tai folklorea, omassa tulkintakehyksessäni ne edustavat mytosemantiikkaa, jossa muotona on kronikka, rakenteena ugrame ja sisältönä motiivi-prinsiipit. Merkitys syntyy painotuseroista, joitakin aiheita korostetaan enemmän kuin toisia. Kansanrunoudessa oli 1900-luvulla muotia jahdata runon alkumuotoa vaihtelevalla menestyksellä. Mytosemantiikan tulkinnassa todistettavaa alkumuotoa ei ole mahdollista konstruoida, mutta prototyyppi kylläkin. Hautala toteaa, että on mahdollista päästä selville jonkinlaisesta alkujuonesta tai alkusisällyksestä, sekä niistä aihelmista, jotka ovat olleet kerronnan kohteina. Tässä tarkastelussa tuollainen alkuaihelma ei ole sanallisessa muodossa ollenkaan, vaan ikuistettuna kuviksi kalliomaalauksiin. Aihe on silti sama, hirvimiesten ihmemaa kuvitelmineen, toimineen ja toiveineen.
Hautala korostaa sisällön merkitystä ohi muotoseikkojen. Hirvikronikka-tarkastelussani olen ohittanut maantieteellisen näkökulman, ja sen sijaan keskittynyt semantiikkaan, suomen kieleen, joskin mukana on myös ruotsia, toista kotimaista kieltä. Suomalaisissa hirvikronikoissa aiheet ovat samat kielestä riippumatta.

Kahdesta kalevalaisen runouden hiihtorunotyypistä voittoisaa meemiä edustaa Hiiden hirven hiihdäntä, sen sijaan Lappalaisen hiihdäntä on jäänyt vähemmälle huomiolle. Nyt on mahdollista, että runojen hiihdäntä, venematkat, ja reellä kulkemiset ovat metaforia tajunnanvirtamatkoille ja shamanoinnille. Hiiden hirven hiihdännässä merkitys voi olla dualistinen, jossa toisen mallina on konkreettinen hirvestystapahtuma ja toisen tajunnallinen aliseen maailmaan kohdistuva riitti. Merkitys on heteronyyminen.

Mitä kadonneeseen ainekseen tulee, niin tässä työssä on tarkasteltu mahdollisuutta todeta asiasisältö, kun osa aineistosta on kadonnut, mutta riittävä osa on säilynyt. Vastaava tilanne on vakio perinneaineksessa.

Sinänsä harmillinen seikka, aineiston osittainen häviäminen toimii näin serendipiteettinä, onnekkaana sattumuksena. Kuopiolaisen Pentti Tuovisen tuotanto on tehty Haminalahden metsästysseuran hirvipeijaisiin. Alkujaan tutkimusaineistossa kronikoita oli yksitoista juhlajulkaisusta kopioitua runoa, joista neljä on tämän työn tekohetkellä poissa. Kuten liitteessä oleva motiivilistaus osoittaa, motiivit ovat pysyneet melko samana. Puuttuva voidaan rekonstruoida saatavilla olevasta, mutta yksittäisiä oleellisia asioita voi jäädä pois, kuten tapa antaa horsmankukka havunoksan sijasta väärän saaliin kaatajalle. Hirvimetsällä saattaa sattua, että luvassa on iso hirvi, mutta kaadetuksi tuleekin vasa. Siitä ei kunnian kukko laula.

Lauri Lappalaisen hiihdäntä on verrannollinen metsästystapahtumana, mutta ei riistatapahtumana. Itse asiassa runona sankari on pienriistan metsästäjä, joka käy hiihtäen ampumassa jousella oravia eli rahaa. Apuna on koira.
Erikoinen formula Lauri Lappalaisen runossa on "lepikosta me leivän saamme, punakuoren koivikosta, syömme saikkaa salissa, punakuorta kornitsassa" (SKVR IV3_3139). Toisessa runossa viitataan leivän yhteydessä pyytämiseen eli metsästämiseen. Koska leppä on rinnasteinen käsite hirvelle, liha leivälle, niin outo formula viitannee suurriistaan, hirveen, jonka kesäravintoa ovat lehdekset. Poikalapselle on runoiltu:

…
Sitten poika poika oisit,
Kun minulle leivän lehdosta toisit,
Kakkaran katajikosta,

Äidin vaivojen palkinto -runoissa ainoastaan Raja- ja Pohjois-Karjalan toisinnoissa puhutaan joutsenen ampumisesta palkkana lapsena saadusta hoivasta ja äidinmaidosta. Poika lupaa ampua joutsenen joesta, virrasta lihavan linnun Joukolan joen rannasta, ja kun sai linnun käteensä, heitti sen olkapäilleen ja meni kotiin äidin luo. ja käskee syödä lihat. (Hautala 1945: 134-135) Kalliokuvaston maailmassa esiintyy joutsen hirven kanssa

Punakuoren kuusikosta,
Vehnäleivän lepikosta. (SKVR VI2_6512)

Kataja ei sovi pettuleiväksi, kuusi ei ole punakuorinen puu, eikä lepikossa kasva vilja, joten kyse on vertauskuvallisesta formulasta, jolla peitellään kasveja syövän suurriistan pyyntiä, kuten seuraavakin runonäyte todistaa. Sulhasena metsästystaitoinen henkilö oli arvostettu.

...
Neitoa ei pantu pakkaseen;
Vietiin kyntäjän kylälle,
Kakun saajan kainaloon.
Se pyytää lehdosta leivän,
Pyytää kakun kannikosta,
Punakuoren koivikosta. (SKVR V2_1677 eli

Lauri Lappalaisen runoissa varsinainen teema ei kuitenkaan ole metsästys, vaan äidin vaivojen palkitseminen turkilla, tuvalla, leivällä eli luomalla vanhuuden turvaa. Hautala on tutkimuksessaan tulkinnut otuksen tarkoittavan oravaa, mutta koska otustaa on yleismetsästystermi, otus voi olla peitenimi mille tahansa riistalle. Otustaja on vanha metsästäjän nimitys, mutta myös kosijan nimi. Lönnrotin sanakirja kertoo sanasta näin. "Otus, s. (ottaa) vildbråd, djur, kräk; fångst, byte, rof; (rfig.) älskarinna, friare; on minulla otuskin myötäni tuolla portin wajassa (sanoi puhemies)friaren sjelf är med. 2) sydväst (linnuntuuli). Otustaa on metsästää, saalistaa riistaa.

yhteydessä. Yhdistävä tekijä esitettyä taustaa vasten voi olla liha, kallisarvoinen proteiini yksipuolisessa ruokavaliossa. Muut antimet eivät riittäneet maksuksi vaivoista, vasta joutsenen tai leppäsen lihan tuominen oli riittävä maksu. Parissa runossa mainitaan "orusha", jolla viitataan jouseen, jollainen on joka miehellä, ja jos ei niin on ainakin keihäs tai miekka vyöllä. Orushalla laulaja ampuu viisaan linnun Joukolan rannasta.

Ampumisessa käytettiin jousipyssyä ja nuolta, jota joko vahingossa tai kirjoitusvirheen takia kutsutaan jouteneksi. ”Kunne joutseni jouvuttelen, vasamani valmstelen” (SKVR VII5_3462) Maamon maidon maksamiseen tarvittiin metsästäjän taitoja ja suvunjatkamiskykyä. Jouko Hautala toteaa väitöksenä loppupäätelmissä Lauri lappalaisen runon alun perin sisältäneen jotakin sellaista, joka on myyttisen aineksen tms. johdosta Kuten tulkinnassani on jo osoittautunut, huolellisella säetutkimuksella ei ole ollut antaa lisävalaistusta totuttuun tulkintaa, sen sijaan pikkutarkka sana-aihioiden tarkkaaminen on antanut uusia ulottuvuuksia. Merkillisyys leppäsestä leivästä on jäänyt Hautalalta kokonaan huomioimatta. Kansanrunoustutkimuksen isäksi mainittu 1700-luvulla elänyt Henrik Gabriel Porthan oppilaineen tutki suomalaista mytologiaa. Saatiin selville savolaisen talonpojan joutuneen käräjille, koska oli tiputtanut joitakin veripisaroita kananmunankuoreen ja kätkenyt sen muurahaiskekoon uhrina Tapiolle saadakseen paremman metsästysonnen, riistan ja lintujen pyynnissä. (*Porthan 1982:79)* Loitsussa on elämän alkusymbolit munankuori symboloi luuta, veri elämää, muurahaisia pidettiin hiiden asukkaina, maahisina, joiden koti oli muodostettu havun neulasista. Tässäkin loitsussa ilmenee välillinen yhteys Tapion ja Hiiden välisestä vuorovaikutuksesta, jossa merkitykset ovat hämärtyneet ja sekoittuneet.

5. HAKEMISTO TYÖVÄLINEENÄ

5.1 Listalöydökset

Tutkielmassa Sanalistoista listateoriaan on sivuttu Hiitola-topoksen teemoja muun muassa otsikoinnilla List of Findings. Tuorein SKVR-korpus kontaminaatiohavaintona on, ettei metatietoon ole sisällytetty runojen tyypin luonnehdintoja, niitä on turha hakutoiminnolla etsiä. Alan kirjallisuudessa esiintyy myös puutteita hakusanoissa, joko siten ettei hakemistoa ole lainkaan laadittu kuten Uno Harvan klassikkoteoksessa Suomalaisten muinaisusko, tai niin, että hakemisto on kyllä tehty, huolellisestikin, mutta silti sieltä on jäänyt pois jotain tärkeää, mikä on katsottava merkittäväksi lapsukseksi. Esimerkiksi Risto Pulkkisen ja Juha Pentikäisen toimite Lars Levi Laestadiuksen laatimasta lappalaisten mytologiasta, on jättänyt hakemistosta pois sanat ”kaltek” ja ”qvuartek”. Tekstistä voi päätellä kaltekin tarkoittavan karhurituaalia, jossa seremoniallisesti pyhitetään karhu ja karhunmetsästäjät. Mahdollisest ikivanha metsästysmaaginen tapa, jossa leppäneste symboloi verta. Laestadiuksen(2004:182) mukaan naiset sylkevät kaltekin aikana metsästäjien kasvoille pureskeltua lepänkuorta ja siitä saavat osansa myös metsällä olleet koirat. Toinen rituaalinen sana quartek on karhulle valmistettu maja, johon karhu tuodaan. Maja valmistetaan halkaistuista laudoista ja peitetään kuusenhavuilla.

Juurisyy näiden kahden sanan mainitsemattomuuteen lienee siinä, että sanat on katsottu osaksi karhunmetsästyksen salakieltä. Silti olisi lukijalle hyvä tieto lappalaisten käsityksestä oikeasta karhunimestä, siis sanasta, joka vastaa suomen karhua. Lappilaisten karhu on qvuowtja, peitenimenä käytettiin sanaa mudd-aja eli turkkivaari. On todennäköistä, että ennen karhubuumia pyhimpänä eläimenä, on pyhimmäksi eläimeksi ajateltu

hirveä, tärkeää ravinnon ja raaka-aineiden lähdettä. Laestadius esittää esimerkkejä karhunmetsästyksen salakielestä. Karhusta ja metsästyksestä käytetään monia peite- ja toisintonimiä, joista osa saattaa olla tilapäämuodostuksia.

Metsästyskielessä	Yleiskielessä
passe vaisje pyhä riista	
puoldekats	pikku mäkimies
puolda-pådnje	mäkiukko
puold-aja	mäkivaari
puoldossek	vuorirupi, mäkirupi
ruemsek	? mystinen nimi
tarfok	sammaleen kerääjä
muodd-aja	turkkivaari
qwuowtja	karhu
muoddekis	turkikas
änak	vanha uroskarhu
estev	naaraskarhu
tsabmek	”piiskattu” erauskarhu
siggem	karhulaulu (juoikem)
auros	korva (pelje)
naste	silmä (tjalme)
låtek	nahka (nakke)
jalos	sydän (vaimo)
guordestam	keittää (vuossjet)
sides	karhulaulu
söive risse	vitsas kaadetun karhun kuonoon
söive ålma	saivon mies
Söive neit	saivon tytär.

Listaus salakielen sanoista kuvastaa rituaalin aikana tabuaiheita, joista ainakin kolme liittyvät aistimiin, karhun kuonon vitsastaminen liittyy hajuaistiin, silmät näkemiseen ja korvat kuulemiseen, eli kyseessä on saaliseläimen kolme tärkeintä metsäaistia. Hirvellä on vieroitustoimissa yhtä kovat otteet kuin karhullakin. Hirvisaaliiseen ei tiedetä liittyneen samanlaista rituaalia kuin karhunmetsästykseen. Ajateltavissa kuitenkin on, että kalliomaalauksen kaltaiset toimet ovat olleet rituaalista erämaagista toimintaa ja osa aikansa ihmisten mytologista maailmankuvaa. Karhulle laulettiin seremoniassa, hirvelle luultavasti maalattiin ja tanssittiin, ”hipattiin”, mistä Hirvisillä leikki saattaa olla jäänne. Ajossa oli saatu metsämiehen sydänkäpynen kiinni ja kaadettua.

Metsästysriiteillä pyrittiin palauttamaan eläimen sielu, jotta se voisi syntyä uudelleen ja elämä jatkuisi. Ihmisen sielu-uskomukset sijoitettiin lintuihin, joiden toisintonimissä on runsaasti sekä murrevariaatioita että peitenimiä. Perusteellinen uskomuksiin liittyvä analyysi voinee paljastaa, mihin lintulajeihin tavuaiheisia eufemismeja on käytetty. Siten lienee mahdollista määrittää myös suomalaisen mytologian mystisin lintu, kuten kalojen toisintonimien mukaan hauki on mystisin kala nimivarianttien lukumäärän mukaan katsottuna, mutta kivikalana tunnetaan monta eri kalalajia.

Pieni lintukirja on kooste suomalaisista lintu-uskomuksista. LIITE Hiitolan kannalta huomiotta jääneistä nimistä on kaksi kiinnostavaa lintua: Hatanpään muonamies ja Vanhanpiian haamu. Hatanpää on hirven peitenimi, vanhat piiat ja ikäneidot rinnastetaan noitauskomuksissa Kyöpeliin, pirunvuoreen. Ensi oletus hatanpään muonamiehestä on haaskalintu (korppi tai varis), kun taas vanhanpiaan haamua on vaikeampi hahmottaa, mistä on kyse. Epäilemättä haamu viittaa vainajauskoon. Jäljempänä on puhe merkityksen muodostumisen ongelmista kirjainpudokkaiden vuoksi, mutta sanapudokkaat voivat olla vielä kohtalokkaampia kuten Anna-Leena Siikalan luulo ukkoslinnusta, joka todemmin on kansanrunoissa iskulintu tai ilmanlintu.

5.2 Listat työvälineenä

Palataan vielä tuohon kiistanalaiseen lista-tulkintaan.. Uralilaisen mytologian ensyklopediassa on selkupien mytologiassa mainittu hakusana lista/listan. Suomenkielisestä asustaan huolimatta kieli ugrilaista alkuperää, joka on käännetty englanniksi sanoilla grindstone, touchstone”.Grindstone ja touchstone ” on käännetty hiomakiveksi. Sanaselitys toteaa selkup-lähteissä sanaa käytetttävän sekä suorassa merkityksessään (kiviympyrä tai tulus- hiomakivet) että maagisessa merkityksessä viittaamaan esineeseen, joka voi muuttua joksikin muuksi. Sanaan liittyy Icha-metsästäjän tarina, joka joutui (hiiden) lozin ansaan, mutta pääsi karkuun lozista, heitti listan ja mihin se putosi, ilmestyi saari. Ainakin tulkinnoissa lista-murit on heitetty pois ja muuttunut joksikin aivan muuksi tai joutunut lozin syömäksi. Suomen nykykielessäkin päivitellään: Mihin hittoon se nyt katosi? (2010: 147 Selkup mythology).

Mytosemantiikassa on työvälineenä muutamia luokituksia, joihin kuuluu myös 10-sarja, jonka uskon tulleen alkukantaisesta käytänteestä, joka elää sananparsissa mm. sanonnassa yhden käden sormilla laskien. Ulamolan lumo -sarja käsittää yhteensä tekstiä 10 kirjan verran. Aines on hyvin sekalaista, eikä niillä ole nähtävissä yhtä ainoaa teemaa, koska jokainen kirja sisältää useita ulottuvuuksia.

Oman näkemykseni mukaan kirjat voidaan nähdä aisapareina, vaikkakaan kirjan nimestä sitä ei heti ehkä arvaakaan. Hirvi ja karhu ovat suomalaisittain myyttisimmät eläimet, zoemat. Hirveä olen käsitellyt enimmäkseen maanpäällisenä jahtikertomusten maailmana,

aurinkohirviteeman sivuuttaen, kun taas karhuteemassa oli paino kosmisella ulottuvuudella. Zoema viime kädessä on näissä eläimissä kyseessä, koska merkitysakseli myyttisesti ulottuu molempien eläinten folkloressa maasta taivaaseen. Yhtenä kantavana näkökulmana keltaisen sarjan töissä on ollut toisintonimet kalojen, lintujen, hirven, karhun kannalta. Zoema tarkastelee eläinten myyttisyyttä mediana taivaan, maan ja maanalisen yhteyksissä. Turkoosisarja pyrkii kehittämään ideoita metodiseksi kokonaisuudeksi, joka loppujen lopuksi huipentui haluksi laatia mytosemantiikan suuntaviivat ja meemien tulkinnan väline. Tässä on ollut avuksi jo Ulamolan lumo -sarjan 1. työ, Mulurautunen, jossa tarkastelin suomalaista kalamytologiaa 17-jakoisella myyttijaolla. Jakoa olen sitten soveltanut mitä erilaisimpiin kohteisiin, kuten alla olevasta ja sarjan kirjoista voi havaita.

Sormitus

HIRVIRUNOT – Hirvipeijaisten maailma
Hirviteema - peijaisrunot
KOSMISEN KOOSTUMUS – Ursus arctos, tuonpuoleisen ruhtinas
Karhuteema - tähdistönimet
MULURAUTUNEN – Ruutanalliset säkeet
Kalateema - toisintonimet
ZOEMA
Eläinteema – punaturkkisten myytti
KIELASTAJA – Supisuomalaimen mytologia
Linnut, Kalevala – myyttiset funktiot, ”ymmärtämislajit”
ULAMOLAN LUMO - - Suomalainen mytosemantiikka
Revontulet - mytosemantiikka
SANALISTOISTA LISTATEORIAAN - Tuplatrilogiaprosessin reflektiot
Sanamerkitykset – lapsus ja merkitys
MYYTTI JA METODI - Korpusmaisuus, keho ja kosmos
Kehollisuus - kokoelmien koostumus
FUTUROLOKISET ENNAKKOLUULOT - Tutumeemien kvalia
Tulevaisuuden tutkimus – meemit
PAHA PAIKKA HYVÄT OLTAVAT – Suomalaisen mytologian topos ja heterotopia Mielikuvakartta – sententiat ja merkityslajit

Prujuistani löytyi esitutkimusvaiheessa tehtyjä suomalisia versioita sormien nimityksistä. On oletettavissa, että vasemman käden sormilla on saattanut olla eri nimet kuin oikean käden sormilla. Tätä metatietoa on aikanaan pidetty itsestään selvänä, mutta nykyään ei enää tiedetä varmuudella kumman käden sormista nimissä on kyse, joten olen valinnut mielivaltaisesti nimet kirjasarjani sormitukselle oman nimikkosorminimen. Nimitiedot ovat kotoisin Suomen murrearkistosta.

Sormien kansanomaisia nimityksiä

Etusormi - kaukalo, keksalmi, leikkapukki, niinipöyä, potinnuolija, suomensotti, tuomenteeppi, voinlakkaja

Keskisormi - engelsmanni, hermanni, lalmanni, lokkarpuu, nahkaroppi, okkervalli, pikipietari, roves, synkreeväinen, välimaanhenna

Nimetön - jerkkajussi, kultahilli, lankeevainen, lillannippa, nenätönmatti, nimithansu, rupisuutari

Pikkusormi - hunsvotti, katarivaari, pienantti, pikkuhanssu, pikkulilli, pillipiipari, vähähanttu

Peukalo - esko, haaperlesti, isotukki, konsormi, peukalopotti, tummentukki, täintappaja, vinkovanko

Periaatteenani julkaistyössäni oli varsin raamatullinen ohje. Älköön teidän oikea kätenne tietäkö mitä vasen tekee. Annoin virran viedä. Nimikkonimen olen yllä mainitusta listasta valinnut seuraavasti:

Oikean käden sormet edustavat julkaisusarjan ensimmäisiä töitä:

Etusormi: LEIKKAPUKKI => MULURAUTUNEN (kalat ja toisintonimet)
Keskisormi: VÄLIMAANHENNA => HIRVIRUNOT (hirvi ja peijaisrunot)
Nimetön: KULTAHILLI => KIELASTAJA (linnut, kasvit ja kalevalaiset myytit)
Pikkusormi: KATARIVAARI => KOSMISEN KOOSTUMUS (karhu ja kosmos)

Fauna ja flora

Peukalo: VINKOVANKO => ZOEMA (myyttimeemi)
Meemit

Vasemman käden sormet edustavat julkaisusarjan jatkotutkimuksia:

tusormi: POTINNUOLIJA => MYYTTI JA METODI (korpusmaisuus ja korpustutkimus)
Keskisormi: HERMANNI => PAHA PAIKKA HYVÄT OLTAVAT (myyttien toposjako)
Nimetön: RUPISUUTARI => SANALISTOISTA LISTATEORIAAN (lapsusten ja sanalistojen merkitys)
Pikkusormi: PIENANTTI => FUTUROLOKISET ENNAKKOLUULOT (tulevaisuuden tutkimuksen laatu)

Mytologiikat

Peukalo: ISOTUKKI => ULAMOLAN LUMO
Mytosemantiikka

Erilaisten listausten arvomaailma
Näin tulkintasarjan intro lähenee päätöstään, aihio on hahmottunut, erilaiset listat ovat tuottaneet kokonaisen systeemin.

6 PERINTEEN SÄILÖMINEN

6.1 Hirven hilloaminen

Kolmessa SKVR-korpuksen runossa puhutaan hirvien syksyisestä yhteenotosta, sarvien kalauttelusta. Metsässä oleva neito, Anu, Outa kuulee tappelun äänet ja rientää sanomaan tiedon metsästäjäveljilleen, jotka kiireesti ja kilvat lähtevät hirven hillontaan eli hirvenkaatoon. Kolme veljestä olivat erikoistuneet aselajin mukaan, yksi oli hyvä ampumaan, toinen oli keihäsekspertti ja kolmas taitava käyttelemään veistä ja kirvestä. Saalista saadaan, ja hirvien lapaluista tehdään kantele, johon kielet punotaan neidon hiuksista. Metatiedoissa kuvaillaan runoja luonnehdinnalla ”hirvet tappelevat”. Inkeriläisten Outa Kouta on vaikeasti suomennettavissa oleva nimi. Saamelais-lappilaisessa kielessä outa on metsä, mutta kouta voi viitata mm. kalastusveneeseen. Norjassa on tunturi kveeninimeltä Koutokeino, mikä saattaa olla yhteydessä Koutaan. Mutta yhdistelmässä Metsä …? voi olla pohjimmiltsaan suunnilleen samaa kuin metsänneito, jonka ”veljiä” kolme metsämiestä olivat. Kouta -sanan esiintyminen sekä Inkerissä että Norjassa ja Vienassa osoittaa sanan vanhaa ugrilaista alkuperää.

Hirviaiheen tutkimista haittaa sanamuotojen vaihtelu, jota ei voi täysin ennakoida. Usein onnekas sattuma tuo eteen tarvittavaa ainesta, vaikkakin jatkotutkimusta horjuvat kirjoitusmuodot vaikeuttavat. Otetaan em. kolmen runon otos (runot III1 306 / III2 1310 / III3 4097) hirvien tappelemisesta. Hirveen liittyviä sanoja ovat siinä muodossa kuin ne runoissa ovat:

harvoit (1)
hervoi (8)
hirmun (14)
hirvoi (14)
hirvoin sarvet (16)
hirvoit (12)
hirvuen (1)
kalan sarvet (0)
laukkipään (1)
luusarvet (19)
musta sarvi (0)
mustan sarven (o)
mustasarvi (1)
tarvoit (13)

Tuloksena on yhteensä neljätoista eri sanamuotoa aiheesta hirvi. Sulkuihin on merkitty ao. hakusanoilla korpuksesta löytyneet osumat) Mystinen kalan sarvet on genremeemi, jossa on suuri tulkintavirheen mahdollisuus ilman taustatietoa. Sarvet kalautetaan yhteen ja taistelutilanteessa sarvet kalahtelevat. Kalan sarvet on metonyyminen ilmaus taistelukuntoisten hirvien sarvista. SKVR-korpuksen heikkous on semanttinen yksioikoisuus, hakusana on osattava kirjoittaa täysin oikein ja semanttisesti yhteen kuuluvat sanat eivät löydy, ellei niitä ole kirjoitettu yhdyssanaksi. Näytelistasta tällaista edustaa musta sarve, joka esiintyy kolmessa eri muodossa, a) mustan sarven, b) musta sarvi, ja c) mustasarvi. Tutkimusta tällainen käytänne, semanttinen sokeus suuresti haittaa. ”mustan sarven” yhdistelmällä SKVR-hakutoiminto antaa 1317 osumaa, joista suurin osa ei liity hirven hilloamiseen tai hirvestykseen. Mustasarvi saa vain yhden osuman, ja musta sarvi yhteensä 3288 osumaa, mikä johtuu siitä, että haku etsii erikseen kaikki musta-sanaiset sanat ja kaikki sarvi-sanat. Otetaan listasta vielä malliksi toisintonimi

laukkipää, josta tulee ainoastaan yksi osuma. Asia ei silti ole näin yksinkertainen, mustasarven yhtä osumaa täydentävät ne hakutoiminnolla löytymättömät muodot jotka on kirjoitettu erikseen kuten musta sarvi tai mustan sarven, tai kala-sarvi, kalan sarvet. Jostain syystä väliviivalla yhdistettyä yhdyssanaa hakutoiminta käsittelee kahtena erillisenä sanana. Tämä pieni esimerkki kuvaa hyvin listaamisen ja luokittelemisen välistä yhteyttä ja vaikeutta, kun hakutoimintoja kehitetään semanttiseksi hauksi. Sanat hirvi ja hirvet johtavat hakuina aivan eri suuntaan. Hakutoiminnolla ”hirvet” osumat kohdistuvat teemaan Hirvet tappelevat, hirvi sana vie pääsääntöisesti hiiden hirven hiihto -runoihin. Tällä tavoin em. kolme hirven hilloamisrunoa saavat lisiä yhteensä yhdeksän runoa, joten yhteensä runolöydöksiä on kaksitoista. /Osumat III1 305 / III2 1306 / III2 1952 / III2 1969 /III2 2086 / III2 2087 / III2 2315 / III3 3426 / III3 4133.

Löydökset on kerätty Inkeristä, nykyisestä Leningradin alueen Jaaman piiristä, 1800-luvulla Soikkolasta ja Narvusista. Lähiluvusta selviää, että yleisempi muoto runojen roolinimenä on Oute Koute neitsykäinen, Annin jäädessä toiselle sijalle. Edellä mainittuihin hirvimainintoihin tulee lisiä, tinarinnat, kala-sarvet ja kankisarvet, joksi hirveä nimitetään useammassakin runossa. Hillottujen eli kaadettujen hirvien sarvista tehtiin kantele, johon kielet saatiin neidon hiuksista. Mysteeriksi jää, miksi hirviä kutsutaan myös tinarinnaksi, joka on yleensä neidon epiteetti, ilmeisesti runomielikuva ulottuu tällöin sotisopaan, ei koruihin. Mutta on runoryppäässä vielä yksi todiste, joka tukee näkemystäni c-kirjoitusasuisten sanojen hämäävästä vaikutuksesta. Runossa III3 3426 neito toteaa veljilleen: Tulkkaa sinne katsomaan, mikä on sumu lehossa. Alaviitteessä selitetään sumun tarkoittavan ääntä. Rinnakkaisrunoissa puhutaan kumusta lehdossa. Joten sumu = kumu tai kumiseva ääni.

Tämä saattaa johtua kirjoitusasusta cumu, josta on syntynyt kaksi kirjoitusasua sumu ja kumu, vaikka sumu on aistimillesti tuntoaistiin liittyvä luonnonilmiö ja kumu auditiivinen, eikä sumu ja kumu ole millään tavoin synonyymejä keskenään. Kuten ei ole kuuron eri merkityksetkään, toinen viittaa auditiiviseen ilmiöön, kuulemattomuuteen ja toinen taas kuurosateisiin ja ukkoskuureihin.

Lönnrotin sanakirja selittää kuuri-sanaa seuraavasti: s. kur (släde); lider vagns- eller vedlider: 2) spinnrocksflykt (gåt). Tämänkin sanan selitys jää hieman epäselväksi, koska viittaukset hajoavat rekeen, aisoihin ja rukkiin.

Edelleen Kailo on niputtanut karhujumalattariksi Hongottaren, Mielikin ja Louhen (Kailo 2024: 103), vaikka joukosta vain Hongotar voidaan karhunkalloriitin perusteella ajatella ”karhujumalattereksi”. Mielikki on laaja-alaisempi metsän riistan haltija ja Louhi Pohjolan emäntänä on hirvien valtakunnan haltija, koska Lausta, Pohjolan isäntää kutsutaan hirvien herraksi. Intressidominanssi vaikuttaa tulkintaan, mikä on mytosemanttisessa tulkinnassa muistettava ottaa huomioon. Kyse ei ole vain nimestä tai sen varianteista. Kansanomainen taksonomia on eräänlainen genre/gendermeemi, jossa lajin ja sukupuolen luokitus tai tunnistus on vaihtelevaa ja osin epävarmaa. Jos etsimme em. kolmikolle kantasanaa, niin Hongotar viittaa hongistoon, Mielikki metsään ja Louhi louhikkoon. Eli näidenkin nimien kohdalla korostuvat suomalaisen luonnon puusto ja kalliot.

#kir Kalevalalipas, Kuusi Matti, Anttonen Pertti; SKS 1985 Helsinki

Kalevalalippaan vuoden 1985 painoksessa on todettu Mielikistä sen rinnastuva kertonimeksi Tapiolle muodossa Metsolan metinen vaimo, johon vedotaan myös karjan suojelijana. Mielikki on Vienan runoissa yleinen, Savo-Karjalassa sen korvaa Annikki. (Kuusi, Anttonen 1985: 132)

Martti Haavio mainitsee Suomalaisessa mytologiassaan monta Mielikin toisintonimeä, joista alkuperäisimpiin kuuluu Mielu, muita myöhempiä muotoja ovat Mielotar ja Mieluutar. Kun Mielikki usein rinnastuu Tapioon, niin Haavio tulkitsee Tapion pyyntionnen antajaksi, kun Mielikki on tulkittu saaliin antajaksi, osatytöksi. Semanttisen eron tekeminen tällä tavoin on hiuksen hieno eikä sellaisena täysin uskottava. Christfrid Ganander on sanakirjassaan verrannut Mielikkiä roomalaisten Dianaan, joka kreikkalaisten keskuudessa tunnetaan Artemiksena, metsästävänä Apollon kaksoissisarena. (Haavio 1967:73) Ehkä Mielikki ja Tapio ovat suomalaismetsien kaksoisjumalhaltijat, jotka toimivat yksissä tuumin metsämiehen eduksi tai vahingoksi. Roolitusta on alun perin ilmeisesti ajateltu niin, että Tapio on riistan elinympäristön, metsän jumala, kun taas Mielikki on ollut riistaeläinten haltijajumalatar. Jollain lailla Mielikki on ajateltu alisteiseksi hahmoksi Tapioon nähden, kun häntä nimitetään Tapion tyttäreksi, vaimoksi, miniäksi tai piiaksi.

6.2 Hiiden venet

Vanhakantainen muoto veneestä on venet, joka esiintyy SKVR-korpuksessa 32:na osumana, joista useimmat kuuluvat vanhimpaan keräilyaineistoon, koska tiedonvälittäjinä ovat olleet mm. ensimmäisiin runokerääjiin kuulunut Topelius vanhempi eli satusetä Sakari Topeliuksen isä, Kristfried Ganander sekä Elias Lönnrot. Runoissa venet-sanalle on usein synonyyminä pursi, joskus lautta.

Suomalaisten kalliomaalausten yleisimpiin kuva-aiheisiin kuuluvat niin sanotut vene- ja sarviaiheet. Turvaudutaan tulkinnassa sananparren toteamukseen, ei kahta ilman kolmatta. Samaa edustaa suomalaisen folkloristin näkemys "täysistä" merkityksistä, joissa ilmeisen näkyvimmän tason lisäksi on pinnan alla oleva merkitystaso ja symbolinen syvämerkitystaso. Täten sama kuva-aihelma voi olla yhtä aikaa tai erikseen milloin sarviin, toisinaan taas veneeseen liittyvä aihelma, mutta pohjimmiltaan kyse on metsäsaarekkeista, havumetsän ja lehtimetsän välisestä vyöhykkeestä, jota vanha kansa on nimittänyt kiikaseksi.

Valitettavasti tiedot hiiden veneestä ovat hyvin niukat ja vähäiset, vaikka käsitteellä saattaa olla keskeinen merkitys kalliomaalausten sanomaa tulkittaessa.

Formula:

Hiihata hihasta miestä,
Takin helmasta taluta.
Saata sauvan suoverosta,
Saata sille saarekselle,
Sille kummulle kuleta,
Jossa on kuuset kulta völssä,
Haavat haljakka veroissa j. n. e. (SKVR I4/1996)

Päinvastainen runosäe on olemassa, pyydetään ettei metsänhaltija hiihdättäisi hikeen tai vaahtoavaksi. (SKVR I4_1203) Yleiskielistettynä pyyntö kuuluu: Älä hiihdätä hikeen, älä vaahtohon valuta! Tässä on tavallaan pähkinänkuoressa Hiiden ja Tapion piirin problematiikka. Kuurikki kuulunee Hiiden väkeen, sen pahankuriseen joukkoon, jonka tehtävänä oli eksyttää ja harhauttaa metsästäjä riistan jäljiltä, koska loitsuissa vedotaan metsänhaltijoiden suosioon kahdella tavalla. Toista pyydetään ohjaamaan ja opastamaan, taluttamaan kädestä pitäen saaliin luo. Tämä pyyntö useimmiten kohdistuu karhunkierrokseen, talviunta nukkuvaa karhua kun ei ole viisasta ajaa pesästään ja talviuniltaan. Karhunmetsästäjä pyrkii yllättämään karhun pesästään, toisin kuin hirvimetsällä, jossa onnistuminen riippuu hirven esiin tulosta. Hiisi kehotti laatimaansa hirvenkuvatusta hiihdättämään hirvenhiihtäjän väsyksiin kuvajaisen perässä, eihän hirvi edes ollut todellinen, vaan laadittu sekalaisista metsäluonnon aineksista silmänkääntötempulla näyttämään

hirveltä. Kuurikki ilmeisesti oli tällainen harhautuksen toimen haltijatar. Vuosina 1785 ja 1789 Kristfrid Gananderin Mythologica Fennica on täysimääräisesti mukana SKVR-korpuksessa, mutta muodossa hijje, silti hiiden venet ei ole mukana tiedoissa. Yritettäessä jäljittää hiiden väen tulkintoja, on viisainta lähteä mytologia tutkimuksen perustajahahmosta Henrik Gabriel Porthanista, joka on huomioinut metsän emännän olevan oikullinen, toisinaan suopea, toisinaan paha. Porhanille Tapio edusti Agricolan jumalluettelon mukaisesti Tapiota, joka soi riistaa, jota pyydettiin ansapyynnillä eli enimmäkseen pienriistaa. Sen sijaan hiisi oli suurriistan haltija, sillä hiiden Porthan tunnistaa, mutta esittää hänet Kalevan jätiipoikana. Lisäksi Porthanin väitteen mukaan Hiisi oli karhujen jumala ja villieläinten kesyttäjä. (Porthan 1982:79)

Vuonna 2000 julkaistiin suomeksi Lars Levi Laestadiuksen Lappalaisten mytologian katkelmia, jonka käsikirjoitukset olivat valmistuneet 1840 ja 1845. Pykälässä §6 Väärrö-muorista, uhripuusta. On selvää, ettei SKVR-korpuksesta löydy hakusanaa Väärrö-muori, mutta mikäli yhteistä saamelais-suomalaista pohjaa vanhoissa kansanrunoissa on, sitä on etsittävä muori-sanoista, joita löytyy perushaulla yhteensä 660. Löydösten joukossa on mm. runo Luatu-Lappalaisen ja vanhan Väinämöisen kilpalaulannasta, mutta aivan toisin kuin miksi se on kuvattu Kalevalassa. Runossa Väinämöinen ja Luatu-Lappalainen eivät sopeudu samoille rakotulille havuisella vuoteella, jolloin Luatu-Lappalainen loitsii kumppanin unettomaksi huonolla tuloksella. Sitten Väinämöinen loitsi Lappalaisen pilkkopimeään, ovettomaan ja ikkunattomaan pirttii yksin nukkumaan. (SKVR I2/1008) Runon loppuosa saattaa viitata muistumiin Leib-olmaista, leipämiehestä.

Väärrö-muorista eli uhripuusta kerrotaan Kemin lappalaisten pitäneen uhripuuta Zeiten-kivijumalan vieressä. Puu oli kaarelle taivutettu ja muistutti veneen köliä, ja sitä nimtettiin Hyden wenet -nimellä, mikä on käännetty nimellä Blåkulla båt. Hyden venet on hiiden tai hiisin vene.

Väärrö-muori tunnettiin myös nimellä lista murit, jota Laestadius arvelee kirjoitusvirheeksi ja ehdottaa sen sijaan nimeä liitte-muorah, joka voitaneen suomentaa sovituspuuksi tai yhteen liittämisen puuksi. Joillakin lappalaisilla oli tapana ripustaa jouluna pieniä veneitä ja laivoja suuren kuusen oksille. Hiiden wenet ei ollut ainoa uhripuun muoto, lisäksi tiedetään käytetyn liet-muorah tai liitte-muorah keppejä, joita voideltiin uhriverellä. (Laestadius 2000: 132-133).

Seuraavaksi hiiden venet näkyy mainittavan Julius Krohnin teoksessa Suomen suvun pakanallinen jumaplanpalvelus. Julius Krohn kertoo perimätietona lappalaisilla olleen varsin tiheästi puisia ja kivisiä jumalia, jotka ympäröitiin talvella havuin ja kesällä lehvin. Lisäksi uhrattiin nahkoja ja sarvia. Krohn rinnastaa Hiiden venet luotte-muritiin. Lyyhte-myyrin hän tulkitsee uhripuuksi, johon risuilla täytetty uhriporo ripustetaan. Luotte-muoriin ripustetaan keitetty uhriliha vitsoilla. Puun nimi johtuu sen muodosta, joka muistuttaa veneen talkaa, köliä. (Krohn 1894:27-28). Krohn arvostelee Tuderuksen esittämää muotoa lista tai brotti luotte-sanan asemasta. Laestadius arvostelee samaa Tuderuksen esittämää lista-tulkintaa, ja toteaa lista-muritin tulkinnan luottamuspuuksi aiheettomaksi.

Tähän jäljet katoavatkin. Seuraava perusteellinen suomalaisen mytologian kartoittaja Martti Haavio puoli vuosisataa myöhemmin ei enää mainitse hakemistossaan lainkaan hiiden venettä, joten arvoitukselliseksi jää tämäkin vihje, vaikka kalliomaalausten avainkoodina sillä ehkä on suurikin merkitys. Palataan vielä tuohon kiistanalaiseen lista-tulkintaan.. Uralilaisen mytologian ensyklopediassa on selkupien mytologiassa mainittu hakusanana lista/listan. Suomenkielisestä asustaan huolimatta kieli ugrilaista alkuperää, joka on käännetty englanniksi sanoilla grindstone, touchstone”.Grindstone ja touchstone ” on käännetty hiomakiveksi. Sanaselitys toteaa

Selkup-lähteissä sanaa käytetttävän sekä suorassa merkityksessään (kiviympyrä tai tulus- hiomakivet) että maagisessa merkityksessä viittaamaan esineeseen, joka voi muuttua joksikin muuksi. Sanaan liitetty Icha-metsästäjän tarina, joka joutui (hiiden) lozin ansaan, mutta pääsi karkuun lozista, heitti listan ja mihin se putosi, ilmestyi saari. Ainakin tulkinnoissa lista-murit on heitetty pois ja muuttunut joksikin aivan muuksi tai joutunut lozin syömäksi. Suomen nykykielessäkin päivitellään: Mihin hittoon se nyt katosi? (2010: 147 Selkup mythology).

7. RUOTSALAISET VAIKUTTEET

7.1 Älborgin tauti eli hirvikuolema

Älgsborgin tauti eli hirvikuolema ruots. älgdöden, Älvsborgssjukan on hirvessä esiintyvä oireyhtymä, joka todettiin 1985 Älvsborgin ja Hallandin alueella Lounais—Ruotsissa. Tässä hirvien aidsissa oireina ovat yleiskunnon heikkeneminen, laihtuminen, karvojen kato ja kiillottomuus, haavaumat silmien ja suun tienoilla sekä sorkissa, ruokahaluttomuus, verinen uloste ja lopulta luuston kehityksen häiriöt, liikuntakyvyttömyys ja kuolema. Sairauden aiheuttajaksi arvellaan liian tiheää hirvikantaa ja ympäristömyrkkyjä sekä ekosysteemin köyhtymistä

Ruotsissa hirviperinne on kaupallisempaa ja hieman toisenlaista kuin Suomessa. Hirvikronikoita ei tietääkseni Suomen naapurimaassa laadita, mutta kalliokuvissa hirvi on yhtä runsaasti edustettuna kuin Suomessakin. Aihe on sama, mutta tekotapa toinen, Suomessa kalliokuivat on maalattuja, Ruotsissa, Norjassa ja Venäjällä enimmäkseen piirrettyjä kaiverruksia. Näiden erojen lisäksi, ruotsinkielinen kansanperinne on säilönyt hirven peitenimenä rinnastuksen hirvestä ja leppäpuusta. Monet ovat yrittäneet valaista muinaisuutta etymologian uhkarohkein menetelmin. Alla siitä aikansa etevän tutkijan hieman sekava esitys vihjeeksi.

Kuva 1. Wikimedia cominsa Laiha ja takkuinen hirviuros, joka sairastaa Älborgin tautia.

Finlands Svesnska Folkdiktnintn FSF -sarajassa, osassa Övernaturliga väsen pohditaan hirven ja lepän välistä etymologiaa ja semantiikkaa. Kirjan toimittajan mukaan Karsten ja Hultman ovat osoittaneet al-sanan sisältävän merkityksen 'temppeli' seurakunnan nimessä Tenala. Myös Alhov (Alhoff) voidaan lukea samaan sarjaan. Sanan al sisällä voi odottaa vuorottelua al-, æl-, äl-, alg-muotona sanasta älg, hirvi, nimi on yksiselitteinen saaren nimenä esim. Älgö tai Älgsjö, mutta vanhat nimimuodot kirjoitettiin osittain muodossa Ellijnsöö, osittain Algö. Fasarby on vuonna 1564 nimetty Fadersalbyksi ja sellaisena se on verrattavissa Tosarbyn nimikehitykseen, joka vuonna 1431 tunnettiin Torsalbynä. Tors-al-by tarkoitti Thorin temppeliä, ja samaa voidaan olettaa myös Faders-al-bystä, ”Isän temppelistä”. Mutta oliko al myös puun nimi?

Saaren nimi Älgö tai Älgsjö, joiden aiempi nimi oli Ellifnsöö, osittain Algö voi etuliitteenä sisältää sivumerkityksen 'temppeli', alg- tai elg- muodot viittaavat eläimen nimeen hirvi, al on leppä (Osa VII_1 Övernaturliga

väsen s. 31) Lähteen mukaantulkinta temppeliksi tai pyhäköksi on vanhan norjalaisen jumalauskon jäänteitä nimiryhmästä muinaisnorjaksi vi-, 'pyhäkkö': Viborg (Suomen saari), Visborg, Vias ja Viiainen (1541 Wiasby), Viiala (1410, 1477, 1555). On osoitettu, että jotkut kansalliset ruotsalaiset rinnakkaisnimet ovat vidher, 'puu'. Itäruotsalainen ilmaus 'uhripaikka' on se, mikä johti myöhemmin joidenkin paikannimien kokoonpanoon -al(a), joka vastaa goottilaissanaa alhs, 'temppeli'. Myös Jomala-niminen ahvenanmaalainen seurakunta voi johtua tästä, mikä luultavasti tarkoitti suunnilleen "pyhäkköä korkealla".

Hirven toisintonimiin kuuluu hevonen, karjatautina tunnetaan olento, joka ajaa hevosella öisin, jolloin hevonen tulee aivan uupuneeksi ja hikoilee. Suomenruotsalaisessa kansanperinteessä puidenkin katsottiin voivan olla maran ratsastamia. Marankonnat, jotka tunnetaan suomeksi tuulen tai harakanpesänä muodostuivat maran ratsastaessa oksilla ja kietoillessa niitä yhteen, joskus asunnokseen. Tuulenpesiä muodostuu erityisesti koivuun ja kuuseen.

Neitotanssi muodostaa kehämäisiä kiviladelmia. Neidontanssit kallioilla saattavat rinnastua kansanperinteen keijutansseihin. Metsässä on pieniä, rengasmaisia polkuja joidenkin puiden ympärillä. Näitä polkuja kutsutaan keijutanssiksi, ja ne ovat syntyneet keijujen piiritanssista puiden ympärillä. (Osa VII_1 Övernaturliga väsen s. 724) Keijukaisilla ymmärrettiin Virroilla metsänneitoja ja muita niihin verrattavia. Paikallinen Frans Viitanen kuuli poikasena seuraavan tarinan. Mummo oli jätetty hoitelemaan talon pikkupoikaa kirkon ajaksi, ja hän meni pojan kanssa läheiseen metsään marjoja poimimaan. Metsässä he näkivät kaksi metsänneitoa.

Neidot olivat koreissa vaatteissa ja liikkuivat polkua pitkin vinhaa vauhtia keveästi kuin villahahtuva tuulessa. (KOTUS/SMSA /Frans Viitanen. Virrat 24.3.1929)

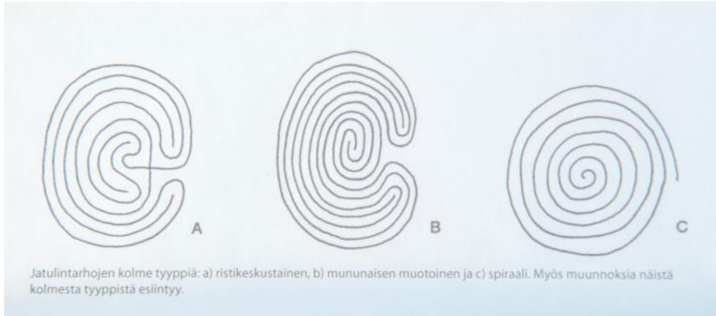

Kuva 2. Sarjakuva Hälge 5/2014 ottaa antaa aiheeseen Älborgintauti.

7.2 Jungfrudans eli neitotanssi

Etymologiset harharetket voivat eksyttää pahan kerran. Kalliomaalausten tutkimus onnistunee parhaiten monitieteisellä tutkimusotteella. Uskontotieteen professori emeritus Juha Pentikäinen on varoittanut yleistämästä liiaksi yhden löydöksen tai detaljin pohjalta. Näin on varsinkin aikakauden ajoittamisen suhteen, jos muinaisrunoista etsitään yhteisiä tekijöitä esimerkiksi sanaston perusteella. Yksittäisten kansanrunojen perusteella tuskin voidaan pitävästi perustella tulkintoja. Joskus silti yksittäinenkin tiedon sirpale voi johtaa jäljille, varsinkin mytosemanttisissa tulkinnoissa. (Pentikäinen 1989: 118)

Vaikuttaa siltä, että neidontanssi on pohjoismaisittain ennen kaikkea metsänneitojen tanssia puiden ympärillä piirissä, mikä viittaa puiden palvontaan tai pyhitykseen riittipaikkoina. Merenrantojen ja muiden kallioisten maastojen vastine neidontanssille ladottiin kivistä ns. jatulintarhoiksi, joista tunnetaan kolme erilaista perusmuotoa. Nämä ruotsalaisittaan jungfrudans-kivikehät on suomennettu neitotanssiksi tai keijutanssiksi.

Kuva 3. Kolme erilaista jatulintarhan tyyppiä: ristikeskustainen, munuaisenmuotoinen ja spiraali. Kaavio Eero Siljander.

Jatulintarhat tulkittiin aluksi leikki- ja tanssipaikoiksi, mihin viittaa skandinaavinen nimi jungfrudans, neidontanssi. Myöhemmin Pohjanamaan rannikon jatulintarhat liitettiin merenkulkuun, säihin ja kalastustaikoihin. Turun Maarian kirkon seinälabyrintti eksyttää pirua, ettei se pääse häiritsemään uskovaisten maallista vaellusta. Jatuli on jättiläinen, pohdittavaksi jää, miten jättiläisenaitauksesta on muodostunut neidontanssi. Yhtenä vastauksena voi olla neidontanssin yhteys metsänneitoihin hiisipuiden ympärillä. Hirvikronikoissakin on maininta: Tuli metsästä hirvi, suuri kuin hiisi. Lisäksi Hiisi mainitaan Kalevan poikana eli jättiläisenä suomalaisessa mytologiassa. .

Nimitys jatulintarha on esiintynyt alun perin vain Kemin ja Tornion seuduilla. Muita suomenkielisiä nimityksiä labyrinteille ovat mm. nunnatarha, hiittentarha, Pietarinleikki ja Laiskanjaakon riitinki. Nunnatarha viittaa munkin ja muukinkiviin, isoihin siirtolohkareisiin, riitinki on kuvio, piirustus. Tarhaus on aitaamista. Perinteisesti jatulintarha on 7-

kehäinen, ja sitä on pidetty hedelmällisyysriitteihin kuuluvana kuviona. Perämeren seudulla tarhat sijaitsevat usein saaressa. VIITE 1

Söderbyyn jatulintarhan luona kerrotaan maan kumisseen kävellessä jalkojen alla ikään kuin siellä olisi iso maanalainen huone. Uskomuksen mukaan paha avaa tämän huoneen tiettyinä vuosina ja puhdistaa ja lakaisee maan sillä kohdalla. Mikäli sattui osumaan paikalle tuona siivouspäivänä näkisi manalaisten loiston ja rikkauden. (IO:260 / FSF Folktro om naturen) Tämä rannikkoruotsalainen uskomus muistuttaa suomalaisia kuvitelmia maahisten rikkauksista. Samansuuntainen on kertomus Maalaxin saaristossa tapahtuneesta haaksirikosta, jossa väki pelastui Storskärin saarelle. Haaksirikkoutuneet kestivät noin viikon, minkä jälkeen yksi toisensa jälkeen he kuolivat. Viimeisenä kuoli piispan tytär, jonka hauta jäi avonaiseksi. Hautojen vieressä on jatulintarha, jonka kerrotaan luovuttavan maan rikkaudet sille, joka osaa oikein poistua neitsyttanssista. Tässä merkityksessä jatulintarhaa ajateltiin jonkinlaisena verhana, taikakeinona saada aarrekätkö esiin. (s. 578 Övernaturliga väsen)

Neitsytanssi on kuvioltaan labyrintti, johon helposti eksyy eikä ulos pääsyä löydy. Kansanuskon perinteisiä eksyttäjiä ovat myös nampalaiset, sen emät, joron jäljille houkuttelevat keijut ja metsänneidot, jotka johtavat ihmisiä ja karjaa harhaan ja metsänpeittoon antamalla kulkijan astua taikayrtin päälle. Silloin metsänkävijä kulkee ympyrää ja palaa aina lähtöpaikkaan. Tästä nurinkurisesta lumomaailmasta vapautuu, kun kääntää takin nurin tai lukee Isä meidän -rukousta lopusta alkuun. Lapissa tätä taikakasvia kutsutaan villiruohoksi, kyseessä on isotalvikki (pyrola rotundifolia). On kolmaskin neidontanssi, joka tunnetaan Ritvalan helavalkeiden tanssiriittinä. Anna-Leena Siikala on rinnastanut helkaneitojen tanssin keskiaikaiseen jungfrudans-riittiin.

Pienet irtokivet kalliolla muodostavat jatulintarhan. Suuremmat kiven lohkareet tunnetaan seitoina ja kuppikivinä, kalliot ja kallioiset mäet ja vuoret ovat pyhiä paikkoja. Myös erilaiset pitämyspuut ovat olleet palvonnan kohteina. Hirvi liittyy kalliokuviin keskeisenä kuva-aiheena ja kuviot on maalattu punavärillä, leppäsellä. Leppä viittaa sekä vereen että puuhun, veri vuorostaan on elämän symboli. Lepänkuoresta tehtyä väriä on käytetty mm. karhiriiteissä ja noitarumpujen kuvioissa. Kalliomaalaukseen on tarvittu kiinteämpää väriainetta, punamultaa, rautaoksidia ja mahdollisesti verta. Seidoille uhrattaessa kiviä on sivelty rasvalla ja verellä sekä uhrattu luita.

Kosija	Runo	Kosittava	Ansiotyö
Lemminkäinen	UK 13. runo; UK 14. runo	Pohjolan tyttäret tai piiat; Louhi, Pohjolan emäntä	1) Hiiden hirven hiihdäntä Hiiden peltojen perältä 2) Hiiden suuren ruskean ruunan kaato Hiiden nurmien perällä 3) Joutsenen ampuminen Tuonen joesta

8 MYYTTISEN MIELEN KARTTA

8.1 Hiidestä kosinta

Kerrataan vielä, mikä oli Hiitola-topoksen siilon haltijatar, joka haluttiin voittaa omaksi ja haltuun ottaa hänen hallussaan olevat tietotaito. Hiidestä kosinta on saanut haltijatarsymboliksi Kurkijoen neitosen ja eläinratamerkkinä on Jousimies. Satutukija Pirkko-Liisa Rausmaa on tutkinut Hiidestä kosintaa suhteessa satutyyppeihin, ja samalla analysoinut Hiidestä-kosintarunojen ansiotyöt. On syytä verrata, miten oma ansiotyökokoelmani SKVR-korpuksesta vastaa Rausmaan käsitystä ansiotöistä. Oheishuomioihin voi lisätä mm. kadonnutta metsästyssanastoa kuten kiehtoa, jolla voi olla yhteyttä lumoamiseen ja metsästystaikoihin, houkutuspyyntiin sekä metsänemännän miellyttämiseen ja suostuvaisuuteen.

Varsinainen Pohjanneidon kosinta ymmärretään yleensä kilpakosinta-runojen kautta Väinämöisen ja Ilmarisen kilpakosintana. Pohjolasta kävi neitoa pyytämässä myös Lemminkäinen, jonka kosintamatka joutsenen pyynnin ansiotyötä suorittaessa viimein vei Tuonen joelle ja Manan majoille. Kalevalassa nämä ansiotyöt on hyvin kiteytetysti esitetty. Lemminkäinen lähtee Kyllikin uskottomuuteen sisuuntuneena kosimaan Pohjan neittä ja ansiotöissä tekemisiin Hiiden kanssa. Kokeneempana tietäjänä Lemminkäisen äiti varoitteli poikaansa ja kielsi lähtemästä, koska arveli, ettei Lemminkäisestä ole Pohjan poikien sekaan laulajaksi. Ei tunne Lemminkäinen turjan kieltä eikä pysty lausumaan lapiksi eli tietäjien kielellä. (UK 12. runo) Ansiotyöt kohdistuivat Hiitelästä ja Tuonelasta metsästykseen, saturniaanisiin taidon kehiin. Edellisestä piti saada kaadettua hirvet, jälkimmäisessä joutsen.

Lemminkäinen ei piittaa äitinsä varoituksista ja lähtee itsevarmana matkaan kohti nöyryyttävää loppuaan. Perillä Pohjolassa sankari ensi töikseen työntyessään salvoksesta sisään tupaan ryhtyy kerskailemaan Pohjolan emännälle tietäjän taidoistaan. Sankari kertoo historiolansa siitä, miten hän oli taikavoimansa saanut. Lemminkäisen äiti oli kylvettänyt lasta pienokaisena kolme kesäistä yötä ja yhdeksän syksyistä yötä, jotta pojasta tulisi mahtavat tietäjä, laulaja ja osaaja. Kosiomatka Louhen luo koitui Lemminkäisen lopuksi Tuonelan mustassa joessa Manalan alantehessa.

SKVR-korpusotokseni saaliiksi päätyi neljä runoa otsikoinnin Hiidestä kosinta perusteella. Niissä on nähtävissä dualistisuutta. Kahdessa runossa lauletaan Iro-neidistä, joka sai ihmeen omaisesti kalanmähnäpuuroa syötyään lapsensa, kaksi runoa kertoo Anni-neidon seikkailuista. Otos Hiidestä kosinnan ansiotöistä jää varsin laihaksi. Ensimmäisessä runonäytteessä Iro-neiti, impi saa kolme lasta. Kun hän tahtoo mennä naimisiin, hänelle sanottiin, ettei hän ole liiton tarpeessa, vaan sen sijaan hänen pitäisi saada lisää ”mieltä” eli viisautta ja ymmärrystä. Runon lopussa on saavuttu kauniin Katarinan luo, jossa valmistetaan ansioituneesti köysiä ruumenista ja punaista rautaköyttä.

Hiitola-topoksen päämies on Hiisi, jonka merkitykset vaihtelevat. Hiitolan vanhimmaksi merkityskerrokseksi on tulkittu uhrilehto ja/tai korkea paikka. Hiitolan väki osittain on sekaantunut kansanuskomusten kalman väkeen, päättömiin olentoihin. Ohitan tässä työssä vakiintuneet alan teoksissa olevat selitykset ja sen sijaan tukeudun kansanrunouden antamiin vihjeisiin. Lähtökohtana on systeeminen myyttisten toposten luokittelu, jossa Hiitola edustaa tulielementtiä, jonka edustaja kalevalaisissa myyttihahmoissa on Lemminkäinen, tuo myyttinen hiidenhirven hiihtäjä.

Folkloristi Jouko Hautala on tehnyt kaksoismorfologisen tutkielman hiihdäntäformuloista, joissa toisessa on teemana äidin palkka ja toisessa

morsiamen hinta. Molemmissa runomuodoissa on oleellinen alkuformula erityisten suksien, suorastaa pirun hyvien suksien tekeminen, prosessin lopputuloksena oli lemmon leppäiset sivakat. Hiiden sivumerkitys on paholainen, jollaisena se on synonyyminen Lemmon kanssa, mutta merkityskenttää tarkastellessa on huomioitava myös Lemmes, joka mainitaan lepän jumalana. Lisäksi on liekkiö, jolla on tulielementin kanssa jotain tekemistä.

Hiisi ja Lempo ovat synonyymejä, Lemmes ja Lemminkäinen kuuluvat jumalisiin. Näiden merkityskenttien yhteen sovittaminen on työläs tehtävä, varsinkin kun Agricolan jumalluettelon hahmo on nimeltään kansan keskuudessa tuntemattomaksi jäänyt Hittawainen, joka on lähinnä Hiittä vastaava hahmo. Hiisi voidaan ajatella edustavan uhrivuorta, Lemmes leppää, maagista puulajia ja Lemminkäinen on metsästäjä, Lempo on piru. Suomalaisten kallioiden monet hirviaiheiset maalaukset liittävät kansanrunojen myytit hiidenvuoriin ja pirunvuoriin palvospaikkoina. Ainut semanttinen substraatti, kielijäänne Agricolan mainitsemaan hahmoon on hittarat, hiidenkarja. Kalevalassa mainitaan säkeet: Hiitolan hyvä hevonen, vuoren varsa vaahtileuka. (Kal: 14:327-28). Alkuasetelmassa ei siten ole paljoa, mistä lähteä liikkeelle. Yhden selvän sarjan muodostaa jatkumo Lemmes-leppä-sukset. Sen sijaan hankalampi on hahmottaa Hiiden hahmoon liittyvää sarjaa, mutta lähtöoletuksena on Hiisi-vuori-hirvi. Keskeinen toimija hirvenhiihdossa on Lemminkäinen.

Keskijanaksi tulee siten sarjana Hiisi-Lemminkäinen-Lemmes, joiden sivutekijät muodostuvat lepän ja vuoren sekä suksien ja hirven välisestä relaatiosta. Koska leppä on synonyymi verelle, ja veri vuorostaan kalliomaalausten punavärille, niin jokin tulkinnallinen vihje tähän kuvioon saattaa liittyä. Suksien valmistus on yhteinen motiivi sekä Lauri Lappalaisen runossa että Hiiden hirven hiihdännässä. Sukset ovat väline liikkua hangella, ja ne mahdollistivat hirven metsästyksen keväthangilla. Tulkinnalliset eksät liittynevät näin ollen moraaliin ja pystyvyyteen.

Erämiestaito mahdollisti äidin vaivojen palkitsemisen riistalla ja tavoitellun neidon saamisen.
Lemminkäinen tosin ei erätaidoistaan huolimatta ollut niin onnekas, vaan sai loppujen lopuksi surmansa, josta sitten virkosi henkiin äidin toimien avulla. Hiisien kolme päälajia on vesihiisi, maahiisi ja vuorihiisi. Vainajat haudataan suomalaisittain maan poveen, mutta hukkuneet joutuvat vesivainajalaan kuten Lemminkäinenkin. Suuret päälliköt ja shamaanit haudattiin kiviröykkiöihin vuorten laelle tai kivillä peitettyyn luolaan. Myyttitoposten taulukossa prinsiipin markkerina on asiasana kalliot, ja piirteinä mm. maahiset ja myyttinen kivikimmo, siirtolohkare. Hirvikronikoiden suhde kallioihin on sanajäänne, Pohjois-Suomessa kronikka on kivirakka. Hirvirunot kertovat nykyaikaista riistatarinaa, kalliomaalaukset menneiden aikojen myyttistä metsästystarinaa. Peijaiset ovat saaliin muistojuhla, maahanpanijaiset, mutta hirvi palautettiin luontoon ja kosmiseen kiertoonsa maalaamalla hahmo punamullalla kallioon. Tämä riitti muodostaa oudon mysteerin, koska hirven syntyainekset ovat kasvillisuudesta.

8.2 Napolskikhin maailmankuva

Yritettäessä hahmottaa kalliokuvien sanomaa kansanrunojen pohjalta, törmätään väistämättä kokonaiskuvan tarpeellisuuteen kuvastoa tulkittaessa. Yksistään arkeologia tai folklore ei kykene ymmärtämään muinaista mielenmaisemaa. Usein tarvitaan laajempaa näkökulmaa ja poikkitieteellistä havainnointia mysteerien ratkaisemiseen. Napolskhikhin hahmotelmassa on yleisugrilainen pohja, joten on uskaliasta olettaa sen täyttävän suomalisten kalliomaalausten aihepiirit sellaisenaan.

Kuva 4. Vladimir Napolskihkin hahamotus kantauralilaiseseeta maailmankuvasta.

Risto Pulkkinen on tulkinnut Napolskihkin maailmankuvan hahmotelmaa (Pulkkinen 2014: 38-39), mutta kuudestatoista kohdasta puuttuvat selitteet numeroille 2. 5, 10, 13 ja 14. Hiitola on synonyymi Pohjolalle, aliselle maailmalle, jota ugrilaisuudessa hallitsee nainen, kuten tunnetusti Louhi on Pohjolan emäntä. Hiisi sen sijaan rinnastetaan suomalaisessa mytologia Tapiolaan ja Tapioon, metsänhaltijaan, joten sen toimialana on etupäässä keskinen, näkyvä maailma, vaikka Hiitola kokonaisuutena sisältääkin myös alisen, Tuonelan tuvat. Kuvasta on hahmotettavissa kolme päävirtaa, ilmavirrat ja linnut, vesien virrat, jossa kulkevat elämänvedet ja sielujen kulkeutumisreitit Tuonelaan. Huomionarvoisin poikkeama kuvassa on tähtien puuttuminen. Ehkei kantauralilaisessa mytologiassa sitä esiinny, mutta suomalaisessa mytologiassa Pohjantähti on hyvin keskeinen tähti, samoin kuin Otavan tähtikuvio, johon myös ugrilaiset heimot ovat sijoittaneet sekä hirven että karhun. Tuski pelkkää sattumaa on vanhan kansan runoissa hirven nimittäminen kalasarveksi. Kala on Pohjantähden ja/tai Otavan nimitys ja sen zoemana on nähty joko karhu tai hirvi.

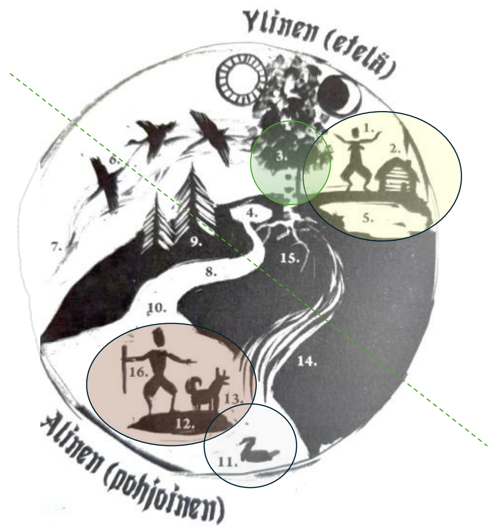
aailmankuva-prinsiipit	A	B	C	D
1 -Kosmos	(1) Elämän antaja	(2) Jumalasunto	(3) Elämänpuu	(4) Alkulähde
2 -Ylinen	(5) Elämänjärvi	(6) Linnunrata	(7) Linnut	(8) Virta/E-P
3 -Keskinen	(9) Havupuut	(10) Tuonenjoki	(11) Joutsen	(12) Tuonen saari
4 -Alinen	(13) Manan koira	(14) Elämänkuilku	(15) Juuret	(16) Tuoni

Seuraavassa yritän hahmottaa ympyriäistä maailmankuvaa runomatriisin avulla, koska mainittuja kiinnekohtia on kuusitoista, ja kalliokuvien kiikaset antavat aihetta tulkita kuvion metsäksi ja sen puustoksi, jossa on korostetusti esitettynä havupuusto ja lehtipuusto talviaikaan, lehdettömänä. Ugrilaiset uhrilehdot ovat sisältäneet sekä havu- että lehtipuustoa, vaikkakin käytänteet ovat vaihdelleet. Julius Krohn on esittänyt kaksi esimerkkiä uhrilehdon pohjapiirroksesta, molemmissa on puut ja puusto tärkeä elementti kuten on myös Napolskihin konstruoimassa maailmakuvakartassakin.

Tulkintanäkökulmana on suomalaiset kalliomaalaukset suhteessa vanhoihin kansanrunoihin. Kuviota on tulkintaa varten muokattava sopivampaan muotoon. Lähtökohdaksi sopivat puut, koska ne ovat toimineet uhripuun ja arvoituksellisessa hiiden venet eli kölimuodossa uhripuina ja viestien välittäjinä yliseen ja aliseen. Kantauralilaisen käsityksen mukaan lehtipuut ovat olleet yhteys yliseen, havupuut aliseen. Kun Kalevalassa Lemminkäisen äiti tiedustelee Tuonen virtaan kadonneen poikansa kohtalosta puilta, hän kääntyy taivaanvalojen ja lehtipuiden puoleen. Koivu ei suostu vastaamaan. Ehkei tämäkään uusasetelma astaa kysymykseen, mitä hiiden veneet ovat edustaneet uhrikäytänteissä.

Maailmankuva-prinsiipit	A	B	C	D
I-Kosmos	(1) Jumala	(2) Taivas	(6) Linnunrata	(8) Virta/E-P
II-Ylinen	(14) Sielunelämä	(3) Lehtipuu	(7) Linnut	(12) Tuonen saari
III-Keskinen	(4) Alkulähde	(9) Havupuut	(11) Joutsen	(13) Hirvi
IV_Alinen	(5) Alamojärvi	(15) Juuret	(10) Tuonenjoki	(16) Hiisi

Taulukko 5. Napolskhikhin maaiömankuvan elementit

Kuva 5. Kantauralilainen kaksinaopainen maailmankuva, jossa matkalaiset, muuttolinnut kuvaavat ilmavirtoja ja meno-paluumuuttoa pohjoisen ja etelän välillä, vesivirtoja ja elämänvededen virtaa.

Mytologisessa kuvastossa esiintyy usein nurinkäännetty maailma, yliseen ja keskiseen maailmaan hallitsijoiksi määritetään usein maskuliininen hahmo, kun taas aliseen maailmaan sijoitetaan nasipuolinen hallitsija. Tämä täsmää suomalaisen mytologian ja kansanrunojen Louhen määrittelyyn, jossa Louhi on Pohjolan emäntä eli oikeastaan Manalan/tuonelan valtias. Manalan ja Tuonelan rinnastus on lähtöisin Gananderin sanakirjasta, jossa hän pitää sitä yhtenä ja samana paikkana, vaikka Lars Levi Laestadius mainitseekin lappilaisten pitäneen Tuonelan toposta yliseen sijoittuvana paiikkana. Tuonelaan mennessä mennään karajlaisittain tuonilmaisiin, mikä viittaa yläilmoihin. Manala sen sijaan tulee sanoista maan alainen, maan alla. Ykkä esitetyssä kuvassa on

toinenkin mielenkiintoinen vastakohta. Alisen maailman kokonaisuus, jossa on saari. Muistettakoon, että Lemminkäinen meni veden ympäröimään Saareen kosimaan. Ylinen täyttyy nelikosta, jossa kasvaa maassa lehtipuu elämänpuuna järven rannalla, jossa ylisen taivaan hallitsija asuu kodossaan. Suoria viitteitä ei asiasta ole, mutta sekä lappilasiten että karjalaisten tapa sijoittaa palvoskiven viereen puu järven rantaan, viittaa sekin kosmiseen maailmaan, pyhään. Kuvioon tulisi lisätä vastapooliksi auringolle ja kuulle runojen käsitys taivaansampasta, liikkumattomasta pohjannaulasta eli Pohjantädestä, mutta sitä ei sijoiteta etelään kartalla, vaan pohjoiseen nimensä mukaisesti. Lisäksi jokin yhteys täytyy olla aliseen maailmaan myös Otavalla, koska se näyttää yökllisen ajan kulun, ja uralilaisten kansojen mytologioissa sekä karhu että hirvi sijotietaan joko Pohjantähden tai Otavan hallitsijaksi. Silti runot vakuuttavat …

Karhunkalloriitti palautunee karhun synty -runoihin, joissa toistuvasti todetaan hongan latvojen olleen osa karhun syntyprosessia, jossa karvat ja muu ruumis synnytti ”neitsyt Maria emonen”, eli ilmeisesti Mielikki, emoista ensimmäinen, joka otti karhulapsen kasvattaakseen. Alkukoti oli karhuilla taivaan tähtien tasalla, josta se ruumiillistui veden ja puiden avulla metsän ja Mielikin koiraksi.

Kosmos-Ylinen:

A Jumala + sielunelämä
B Taivas + lehtipuu
C Linnunrata + linnut
D virta (suunta etelä-pohjoinen)

Keskinen – Alinen:

A Alkulähde + alamojärvi
B Havupuut + juuret
C Joutsen + Tuonenjoki
D Hirvi + Hiisi

"Lähen nyt miehistä metsälle, urohista ulkotöille
Tapiolan tietä myöten, Tapion talojen kautta.
Terve, vuoret, terve, vaarat, terve, kuusikot kumeat,
terve, haavikot haleat, terve, tervehyttäjänne!

"Miesty, metsä, kostu, korpi, taivu, ainoinen Tapio!
Saata miestä saarekselle, sille kummulle kuleta,
jost' on saalis saatavana, erän toimi tuotavana! (UK 1. runo)

Kalevalamittaisissa ansanrunoissa käytetään kahta eri formulaa ja sijaa metsällä käymisestä. Kaksikymmentä osumaa kertoo miehen lähtevän joukolla metsälle ”lähtee miehissä”, toisen version mukaan metsästäjä aikoo yksin tai koiransa kanssa metsälle lähtee ”miehistä metsälle”, usein oravaa pyytämään.

Kalevalassa tulikipunan onginta on runoiltu kollektiiviseksi saavutukseksi, muitta on olemassa toisenkin laisia runoja, uskottavampia, koska Lemminkäistä pidetään myös auringon (tulen) jumalhaltijana. Tulen synnystä kertovassa runossa SKVR I1 242 kerrotaan Lieto-Lemminkäise olleen onkija ja käsiverkoilla kalastaja. Hänellä oli tapana kalastaa niemen nokassa, sumuisen saaren päässä. Onkeen tarttui onkeen erikoinen kala, joka hehkui punaisena. Kun kala nostettiin veneeseen, ei siihen voinut tarttua käsin, koska se oli tulenpalavan kuuma.

SKVR-korpus on kooste eriaikaisia tiedonsirpaleita ja kuultokuvia, joten täysin aukotonta tulkintaa puhumattakaan perusteista ei voi laatia. Silti on mahdollista, että kantauralilainen maailmankuva on mieltänyt kirjokannen piirin ympyräksi, jossa samaan tasoon ja paikkaan ovat kuuluneet niin aurinko, kuu kuin tähdetkin. Näkökulma vain on eri, etelään on sijoitettu päätaivaanvalot, aurinko ja kuu, muut tähdet ja tähdistöt pohjoiselle taivaalle. Kosmiseen tasoon kuuluvat aurinkohirven ja kantakarhun

käsitteet ovat ulkopuolella maailmankuvan, mutta eivät silti merkityksettömiä, kuten selkuppien mytologinen kala-käsitys osoittaa.

Marija Gimbutas on esittänyt jumalatarfiguurien jakautuvan kahteen ryhmään, elämänantajiin lige-giving images) ja elämänvalintoihin (Life-sustaining images), ja elämantajiin hän luokitteleen karhun ja hirven. Elämänsäilyttäjäjien symboleina Gimbutas pitää lintuja ja käärmeitä. Tämä käsitys ei sovi aukottomasti suomalais-ugrilaiseen mytologiaan tai kantauralilaisuuteen, vakkaikin todennäköiseesti joitain yhtymäkohtia on. Suomalaisten kalliomaalausten runsas hirvikuvasto, mutta lähes olematon karhukuvasto kertoo myyttiperinteen painottavan hirviin liittyvää alkuperää. Aurinkohirvenä hirvieläimet on mitä ilmeisimmin mielletty elämänantajana. Eikä vain kalliomaauksissa, vaan myöskin permiläisissä ja uralilaisissa pronssivalufiguriineissa on käytetty runsaasti hirvikuvastoa, joita hallitsee siivekäs jumalatar.

Mielikki, metsän emäntä,
Salakaarten kaunis vaimo,
Pyhä piika pikkaraini,
Vaimo valkieverini,
Sie olet vanhin vaimoloista,
Eläjistä ensimäini!
….

Kyllä tiiän siun sukusi,
Siun sukusi, siun rotusi.
Mikäs Ohtosen sikesi,
Harvan karvan kasvatteli?
Tuolla on Ohto synnytelty,
Saatu sinisaparo,
Synnytelty, kasvateltu:
Pohjon aitojen perillä,
Reunassa rytimö-raian,
Katajaisen kainalossa,
Pajupehkon persiessä. (SKVR I4_1504)

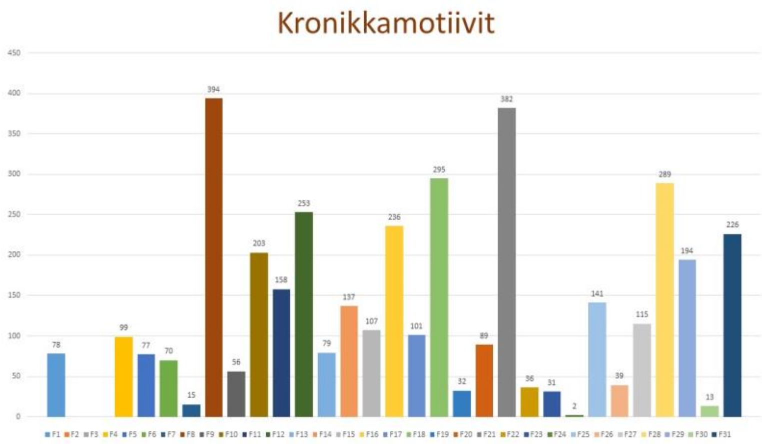
Karhu on monissa runoissa synnytelty puun luona, ja karhua nimitetään myös Pohjolan emännän koiraksi. Joten Naposkikhin maailmanpyörässä kuvattu pystykorvaa muistuttava koira voi olla peitenimestä johtuvia erhdys, kun on alun perin tarkoitettu karhua. Epäilemättä alamaailman valtias on Hiisi, jonka eläimiin myös Manalan musta joutsen kuuluu sekä hirvet. Tulkinta on haastavaa, koska vihjeet viittaavat moneen eri suuntaan, mutta melko varmaa on Hiiden valtapiirissä olleen sekä kalliot, vuoret että siirtolohkareet, joista osaa nimitetään hiidenkiviksi, osaa seidoiksi tai muukeiksi. Muutamassa siirtolohkareessa on tavattu punamullalla tehtyjä kalliomaalauksia.

Vaivattomasti tunnistettavalta vaikuttavat keskisen ja alisen vuorovaikutuksessa aisaparit 11+10 eli runojen Tuonelan joutsen ja siihen liittyvät muut vesilintuaiheet. Samoin ruudut 13+16 sopivat Hiiden hirven hiihdäntään. Molemmat aihiot on tunnettu Lemminkäisen virrestä, johon myös liittyy Lemminkäisen äidin tiedustelu luonnolta, puilta ja päivältä poikansa kohtalosta. Kalmistot ja karsikkoperinteet liittävät havupuut kuolemaan, juuret esiintyvät runoissa käärmeen loitsuissa, joissa matelijaa torutaan: Luulit puuta purrehesi, purit ihmisen lihoa. Virta venhettä vie, elämänpurtta keikuttaa, joten ruudut 8+12 sopivat yhteen. Maailmankuvan etelä ja ylinen vastaavat syntymää, elämän alkua, joka vie maailman kautta kohti tuonpuoleista, toiset Helvetin esikartanoihin ja toiset onnellisten saarelle Tuonelaan, tuonpuoleiseen.

Pulkkisen selosteessa maailmankuvan kohdat 6+7 sama elämänjumalat, joka määrää ihmisen syntymästä ja uudelleensyntymästä lähettää vesilinnut pitkin linnunrataa ihmisten ravinnoksi. Suomalaisittain linnut on ymmärrettävä laveammin ja siihen kuuluu myös metso, Metsolan kuningaslintu. Jäljellä on kaksi aisaparia, joista ensimmäinen muodostuu kohdista 14+1. Hengen ja sielun uskotaan tulevan jumalilta/jumalalta. Ruudut 4+5 kertovat elämänvirran matkasta kohti matkan päätä, virta vie kohti alista.

9 HIRVIKRONIKOIDEN AIHEKIRJO

9.1 Kronikkamotiivit

Taulukko 6. 166 kronikkamotiivin jakauma vuonna 2010 tulkinnan mukaan.

Prinsiippi/funktiotulkinnoissa korostuvat motiivi, jotka kohdistuva F8 eli juttufunktioon hirvikronikoissa, samalla tämä funktio on keskeinen kerronnan kohde kronikoissa. Toiseksi suosituin aihepiiri käsittelee ajofunktiota F21, kolmannella jaetulla sijalla suosituimmuudessa hirvimiesluonnehdinnat F28 ja kaatotapahtuma F18.

Tapana on, että jos hirviseurueessa on saatavilla etevä sanantaitaja, hän usein tekee kronikoita vuodesta ja vuosikymmenestä toiseen. Hirvirunot – Hirvipeijaisten maailma kronikka-aineistoina oli 168 kronikaa tai siihen verrattavaa tekstiä. Keskeisiä kronikoitsijoita tarkasteltaessa osoittautui, että jotkut runoilijat ovat tuottaneet hirvikertomuksia yli neljäkymmentä (40) vuotta, kun tarkastellaan joidenkin keskeisimpien kronikoitsijoiden tuotantoa. Ja vaikka mestarikronikoitsija Arvi Venäläinen asuu Kuopiossa, niin hänen verenperintönsä on karjalainen. Venäläisen perhe muutti sukutilalleen Kuopioon noin viisisataa vuotta sitten. Myös Jussi Kuosa on karjalaista veren perua. Muista runosuoni-taipumuksista voi todeta, että mainituista kronikoitsijoista ainakin Veikko Sopasella ja Lauri Itämiehellä on voimakas Leijona-Skorpioni merkkisyys syntymäkartoissaan. Tämä sopii hyvin kuvioon, onhan kronikoitsija hyvin organisoidun, merkittävän vuotuisen tapahtuman johtamisen ja toiminnan vuosikertomuksen laatija, mutta ei vain tapahtumain kuvaaja. Hyvältä kronikoitsijalta vaaditaan hyvää syvien tuntojen tajua ja kykyä ilmaista nämä tunteet niin, että kaikki kuulijat voivat siihen samaistua omasta kokemusmaailmastaan käsin. Tässä suhteessa hirvirunojen kertoja luo ja uusii myyttiä muinaisesta metsästäjän sielun maisemasta. Riitti uusitaan vuosittain – tavalla tai toisella.

Kronikoitsija:	Kronikkakoodi
TJ = Taru Juutilainen	A11-12
LI = Lauri Itämies	A13-26
Jaska = pseudonyymi, riistapäällikkö Kainuusta?	A58-62
VS = Veikko Sopanen	A67-84
JK = Jussi Kuosa	A103-1025
AV = Arvi Venäläinen	A126-148.

Jaska ja Taru ovat ryhtyneet runoilemaan 1990-luvulla, Lauri Itämies 80-luvulla. Arvi Venäläinen, Jussi Kousa ja Veikko Sopanen ovat tulkinnneet

hirvimiesten tuntoja peräti neljä vuosikymmentä.

Kronikoitsija	TJ vuosina	Jaska vuosina	AV vuosina	JK vuosina	LI vuosina	VS vuosina
1960-luku			1962-69	1958,-61, -63, -65, -69		1960, 1963-64, 1966
1970-luku			1971-74; 1976-77	1972, 1978-79		1972; 1975-79
1980-luku		1988-89	1980, 1985	1980-89	1981-85; 1987-88	1986, 1989
1990-luku	1990-1997	1990-91; 1995	1992, 1994	1990, 1992	1990; 1992-93	1990-92; 1994-96

Taulukko 7. Viiden kronikoitsijan vuosituotanto neljällä vuosikymmenellä.

Kronikat on koodattu numeroinnilla A1-A166 opinnäytteen liitteeseen no. 12, jossa kunkin runon tai proosatekstin rivit on numeroitu. Tämä mahdollistaa ao. kohdan löytämisen. Esimerkiksi A5. Kronikat on luettavuuden vuoksi rivinumeroitu, mutta moni motiivi on kontekstisidonnaisesti tulkittu. Esimerkki on valittu satunnaisotannalla, mutta on silti varsin kuvaava, koska se täyttää bahtinilaisen huumorin karnevaalielementin. Tekstissä on runsaasti arkaaisia ilmaisuja, runomuoto on sekamuoto kalevalaista runonlaulalantaa ja nykyisempiä tyylejä, mutta sanastossa on viljelty vanhoja ja osin jo kuolleita sanoja kuten ” sitten ulos uksosesta / pirtistä pihalle asti” tai ”Unski utra poika potra”. Uksonen on hellittelymuoto sanasta ukset eli ovi eli uloskäynti (+ ovenkamanat). Hirven peitenimenä on lapasarvi, mutta kun se tavataan kuolleena mättäällä sitä nimitetäänkin jo lihakasaksi. Puhutaan myös ukkohirvestä eli uroshirvestä ja sarvipäisestä saalistajasta tai mahosta lehmästä, Tapion lehmästä. Metsästäjäkieltä edustaa paskalaaki tai armopaukku eli huono osuma tai kuoleman varmistava laukaus. Aika katoaa runossa, loppua kohden, kun päästään peijaissarjaan, josta mainitaan kruunupäiden kaatajaiset, koirien kehumajuhlat, jossa kehutaan kellistäjät. Nylky- ja paloittelutoimista runo vaikenee, ja siirtyy suoraan peijaishumuun: - Tanssit pidetään tomerat / vääntäjöiset verrattomat. Vääntäjäiset on peiteilmaisu viinahanan (oluen) väännölle.

1) Alfa:

Mystinen alfa-motiivi tarkoittaa useimmiten otsikkoa. Runo on kotoisin eräkyselystä Perinteen ja nykykulttuurin kokoelmista (ent. Kansanrunousarkisto). Pääosa kronikoista on kuitenkin oman keruutyöni tulos 1990-luvun loppupuolella. Alfaan kuuluu myös mahdollinen tekijämerkintä ja ajankohta. Lähitarkasteltavana olevassa kronikassa on päiväys ja määre ”Peijaiset 17.11.1978” . Juhla on ilmeisesti pidetty jahtikauden päätteeksi marraskuussa, kronikan nimi on lyhyesti ja ytimekkäästi Erä-Enson jahti, sanat T.J. Alfa-motiivi kertoo siten kronikasta, sen tekijästä sekä seurasta, joka on suuryrityksen metsästysseurue. Funktio-prinsiippi 28 kohdistuu kronikoitsijaan ja kronikkaan. Metatietona jokasiesta kronikasta on laskettu säkeiden säkeistöjen määrä, joka kronikassa A5 on 257 säettä ja 29 säkeistöä,

joiden säemäärä vaihtelee välillä 3-21 säettä per säkeistö. Motiiveiksi kutistettuna oleellinen sisältö on supistunut 50:een motiiviin.

2) Sää: Metsälle lähdettäessä säätila otetaan varustuksissa huomioon, siksi sää-motiivi on sijoitettu funktio-prinsiipiksi 11, ja tulkinnan perusteena on runon ensisäkeet, jossa kerrotaan jahdin alkamisen sää. ”Sunnuntaiaamuna sumussa / Helvin-päivän harmahassa / Erä-Einon jahti alkoi..”

3, 4) Jahtipäällikö, koirat:
Kolmantena motiivina on lähtörituaalien seremoniamestarin maininta. ”Ilkka itse isänpoika /jahtipäällikkö jämerä /tervetulosanat lausui / tervetulosanat lausui. /Lain luki lahtareille /kova kuri koirillensa /ohjeet eri hyvät antoi.”

5) Viina:
”Viinaa ei saa viljellä /eikä rommia ryypätä / taikka totia tissutella / kielletty on konjakkikin.

6) Ohjeet:
”Elä ammu emälehmää /äitiä älä varsinkaan / vasaltakaan varjelijaa.”

7) Ampumajärjestys:
”Lapset ensin lakaistahan / vasat varsin ammutahan / sitten saapi ukon ottaa / lapasarven laukaista / poikahirveä pamahuttaa / tyttösiä tähtäellä / vasatontakin vaania.”

8) Äänet:
”Torvensoitto toriseva /antoi luvan jahdin alkaa / koirat saavat kolistella …
9) Hirvihavainto: ”Partamies se hirven hoksaa / vasan näki valtoimena…

10) Laukaus:
”Heti Heikki laakin laski /pyssyllä peräti pamautti…”

11) Pyssy&puukko:
”Hirvi kaatui, henki meni /pyssymies jo puukon veti.”…

12) Pisto:
”tappomiehellä toimena / veitsellä veret valuttaa

13) Suolistus:
”puukolla perä porata /suolet ulos suolahuttaa / vatsa varpujen sekahan.”

14) Ajo:
”Toinen vasa, toiset miehet / saman ajon jatkot tiennet..:”

15) Saalis virkoaa:
”…konna koiville kavahti /vasa vallan varpaillensa / lenkin juosta lenkutteli…”

16) Kaato:
”Kalevi ei vasaa pelkää /hirveäkään hirvistele, /laski laakin poikki selkää / poloiselta henki meni.”

17) Vilu passissa:
”Toisen ajo alettua /passimiesten palellessa…”

18) Laukausmääre
”salama”: ” kunnes Salmelan salaa / hirven kaatoi kontillensa / sarvipäätä satuttihe.”

19) Vasajahti:
”…konttorimme kovanaama /vasalta vaati hengen /lapsosia lahtasivat.

20) Hirviuros:
”Unski utra poika potra…/vielä ukkohirven näki / lapasarven laukkomassa

21) Tauko:
”kuuden päivän kuluttua / jälkeen viikon työteliään / jahti jatkui lauantiana / sadeäivänä sumussa.”

22) Osuma:
”Kaula puhki kotvan juoksi, / kunnes luoti toinen tapas, / tappoi, painoi sarvet alas.

23) Illanvietto:
”Hyvä oli päivän päätös / Iltanen aivan ihana..

24) Metsänpeitto:
”Mäen takaa mätäs löytyi / lihaksa löhöttikin … / kun ei saalis salautunut / hirvi metsään piiloutunut

25) Viikon tauko:
”Kuuden päivän kuluttua”…

26) Porukka:
”Onnekas oli Jouko joukoss´/ Salmela samoamasa / pyssymieskin porukassa

27) Hirviluonnehdinta:
”Hänen luokseen hirvet hahus / lahdattavat laukkasivat / ensin iso uroshirvi / sarvipäinen saalistaja / ylen ylevä asukki.”

28) Hirvi – sarvipää:
”Sarvekas ol´myöskin toinen”

29) Neuvottelu ampumaoikeudesta:
”Ensin yksi mieli oli: / pois pyssy Salmelalta / tappajalta mokomalta, …”

30) Kaadot:
”Siinä oli päivän saalis / yksin Salmelan satuttama…”

31) Kaatometafora:
”Joukon aivan ampuma / pyssymiehen pysäyttämä,”

32) Varusteet:
”käsineitään tiputteli / lapsia mäen laelle”

33) Laukaus:
”Unski sitä kohti laukas / eläin putos heti alas”

34) Hirvi – maho lehmä:
”tuli hirvi taimikosta, maho lehmä lepikosta”

35) Pisto:
”alas mäkeä myös miesi / pistämään hän mennä tiesi”

36) Maasto:
”Kova oli edessä kinkama / jyrkänne aivan julma / tien leikkaus lavea”

37) Laukausmetafora:
”Armopaukun tahtoi antaa”

38) Osuma:
Unski ampui posken läpi…/sinne laski viime laakin / paukun viimeisen pamautti / niskan taakse nasahutti.”

39) Pisto & nylky:
”Vielä oli edessä vaiva / askar ehkä ankeakin”

40) Suolistus – etova työ:
”sepä Unskia yskitti / kurkunpäätä kutitteli / vesi ihan silmistä sirisi / mahaa melkein myllerteli”

41) Omega:
”Ohi oli jahti meiltä / kova koitos koettuna / lehmät lihoiksi lyötynä”

42) Peijaiskuvaus:
”Pidetähän peijaisia / kruunupäiden kaatajaiset / koirien kehumajuhlat / karkelot kerralla komiat”

43) Jutut:
”Arvoon nostetaan ampujat / kehutaan kellistäjät”

44) Kaatajan merkki – havu hatussa:
"havu hatussa kulkijat"

45) Juomat:
"Nyt saa rommia ryypätä / kaljamukia kallistaa / viihtyä viskinkin kanssa"

46) Tanssia:
"Tanssitahan taitavasti / lattialla laahsutellaan"

47) Humppa & baari:
"taikka humpataan hyvästi / kunnes baarimme suljetaan"

48) Kotiinpaluu:
"Sitten samotaan sovussa / kauniisti kotia kohti"

49) Kiitos:
"kiitos sulle, kiitos mulle / kiitos koko joukolle."

50) Odote uudesta juhlasta: "Kunnes kotiin kompuroidaan / uutta syksyä odottamaan / vartomahan verratonta hirvijahtia jaloa / peijaisia parempia."

Runossa on toistuvia teemoja kuten saaliin käsittely, pisto ja suolistus metsällä. Osittain runon aiheet on ehkä liiankin pikkutarkasti merkitty esiin, mutta esimerkki osoittanee periaatteen, jolla motiivit on poimittu kronikoista. Asiasana on tiivistys sanotusta, mutta joissain tapauksissa monitulkintainen. Kotiinpaluu on useimmiten paluuta metsältä, esimerkkirunossa kotiinpaluusta mainitaan tanssipeijaisten yhteydessä.

Runon alussa on kielletään nauttimasta alkoholia, runon lopussa siihen annetaan lupa. Selvähän se, metsällä ei juopotella, peijaisissa ehkä sitäkin enemmän. Sama motiivi voi toistua runossa useita kertoja, mutta konteksti vain vaihtuu kuten viinamaininnassa. Motiivi 5 Viina koskee alkoholikieltoa metsällä, ja vaikka se on funktioitu viinavitsien vuoksi F8 kategoriaan, niin se voisi olla myös lähtöfunktion ohjeistus. Viinakielto perutaan, kun jahti on ohi, mutta motiiviksi lopussa on laitettu 45 Juomat.

	A5 Kronikka	Funktio
1	***alfa***	28
2	***sää***	11
3	***jahtipäällikkö***	8
4	***koirat***	14
5	***viina***	8
6	***ohjeet***	9
7	***ampumajärjestys***	16
8	***äänet***	27
9	***hirvihavainto***	12
10	***laukaus***	16
11	***pyssy & puukko***	14
12	***pisto***	25
13	***suolistus***	25
14	***ajo***	21
15	***saalis virkoaa***	12
16	***kaato***	18
17	***vilu passissa***	15
18	***laukausmääre "salama"***	16
19	***vasajahti***	21
20	***hirviuros***	12
21	***tauko***	8
22	***osuma***	16
23	***illanvietto***	8
24	***metsänpeitto***	22
25	***viikon tauko***	21
26	***porukka***	1
27	***hirviluonnehdinta***	12
28	***hirvi-sarvipää***	12

29	***neuvottelu ampumaoikeudesta***	18
30	***kaadot***	18
31	***kaatometafora***	18
32	***varusteet***	17
33	***laukaus***	16
34	***hirvi-maho lehmä***	12
35	***pisto***	15
36	***maasto***	21
37	***laukausmetafora***	16
38	***osuma***	16
39	***pisto & nylky***	25
40	***suolistus-etova työ***	28
41	***omega***	31
42	***peijaiskuvaus***	8
43	***jutut***	8
44	***kaatajan merkki-havu hatussa***	18
45	***juomat***	8
46	***tanssia***	8
47	***humppa&baari***	8
48	***kotiinpaluu***	20
49	***kiitos***	28
50	***odote uudesta jahdista***	9

Taulukko 8. Hirvikronikka A5 motiivilistaus funktioineen (prinsiippeineen).

Sama runo, työstämislapsus ja aikaa välissä 25 vuotta, niin näkökulma voi muuttua. Mytosemantiikan työstämisen prosessiin kuuluu merkittävä lapsus, ja opinnäytteeni liitteessä 12 oleva motiivilistaus sisältää virheen. Kronikat A1-A163 ovat ihan kohdallaan, mutta kronikoissa A164-A166 on sattunut sekaannus. A164 motiivilistaus on siirtynyt A165 kohtaan ja vastaavasti A165 motiivit ovat liitteessä kohdassa A166, jonka motiivilistauksessa on outo puute kohdassa A164, jossa on vain kaksi motiivia, vaikka se on toisten tapaan motiivityöstetty aikanaan ja siinä on ollut 22 motiivia kartoitettuna.

Tärkein korjaus motiivilistaukseen jäljityksen funktion korjaamisessa. Ao. kronikassa puhutaan haavoitetun hirven jäljittämisestä, joten se kuuluu haavakkofunktioon F13. Runossa nimitetään karkulaista karkoksi. Aiempi motiivisana on tilannearvio, uudessa tulkinnassa tätä on täsmennetty karkkoepäilyksi. funktio pysyy samana. Tarkennuksesta on myös kyse, kun kaatajien toimenpiteet on tarkennettu ruhon käsittelyyn liittyväksi suolistukseksi, vaikka tässäkin funktio pysyy samana. Motiivisanat onkin nähtävä viitteellisinä tekstin ja sisällön markkereina, ei tyhjentävinä selvityksinä. Ryhmittelyn ja yleisen erottamisen vuoksi tietty ylimalkaisuus on ollut välttämä'töntä.

Kronikka-aineisto metatietoineen käsittää yli 500 sivua, joten ei ole mielekästä julkaista kaikkia kronikoita sellaisenaa, varsinkin kun tekstit usein ovat melko samankaltaisia. Sen sijaan tämän tutkielman liitteenä on tuo korjattu, tarkistettu ja uustulkittu motiivilistaus. Havaittu virhe edustaa vajaata noin 0,6 % virhettä kokonaisuudessa (A164 puutteellinen motiivilistaus), joten virhe ei ole merkittävä. Loppujen lopuksi korjatussa aineistossa on yhteensä 168 kronikkaa. LIITE

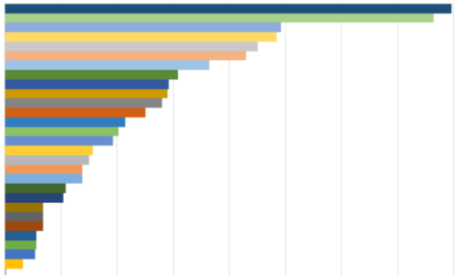
	motiivilkm	frekvenssilaji
2	0	
3	0	
24	1	abjektit
30	15	
7	16	
22	28	
23	31	
19	32	
26	43	III-kategoria
9	53	
6	70	
20	71	
1	78	
5	78	
13	82	
4	100	
17	108	
15	111	II-kategoria
27	124	
14	142	
25	148	
11	159	
10	192	
29	222	
31	242	
16	244	I-kategoria
12	253	
18	307	
28	310	
8	389	
21	411	

Taulukko 9. Tarkistettu frekvenssijakauma kronikoissa

9.2 Kronikkamaininnat

Funktiot	Motiivit	
2	0	Abjektit
3	0	0_20
24	1	
7	16	
30	27	MI
22	28	20_70
23	28	
19	34	
26	34	
28	34	
6	52	
9	54	
18	69	
20	69	MII
1	75	70_150
5	78	
4	96	
15	101	
17	107	
27	125	
13	140	
25	145	
11	146	MIII
14	154	150_400
10	182	
29	215	

16	225
31	242
12	246
8	382
21	398

Tarkistetussa korpuksessa jakauma on pysynyt ennallaan, abjekteina ovat elonkaavan prinsiipit (satukaavan funktiot) P2-3; P7, ja P24. Motiivit voidaan jakaa kolmeen frekvenssijoukkoon, jossa kussakin on yhdeksän funktiota. Kahden ensimmäisen ryhmän korostuvat funktiot/prinsiipit ovat peijaisiin liittyviä, P18 on kaadon juhlistus vähemmäbn juhlavine tekoineen ja P25 johdattelee kuulijan ja tekijänsä nylkyvajaan, jossa saalis joukolla nyljetään, suolataan, riiputetaan, kunnes kausi päättyy peijaisiin juttuineen, mutta keskeistä peijaisissa on saatu saalis ja sen asianmukainen juhlistaminen ja kunnioittaminen kiitollisuudella. Kronikat ovat metsästystapahtuman kuvausta, jossa keskeinen osatekijä on saatu saalis ja seloste siitä, kuinka se saatiin. Runsaimmin mainintoja kronikoissa on näin olle P21:stä eli saaliista. Mistä tämä painotus kertoo? Arvioitu viisikkosapluunan painotus on ilmeisesti oikean suuntainen, jossa metatekijänä ovat etätarina eli jutut ja kiitos sidosryhmille. Ja kuinka kirpaiseekaan hukkareissut ja muut metsään eksyjät!

F18 Kaato	F31 Peijaiset	F25 Paloittelu

Aiemmin on todettu lihan olevan tärkeä, joskaan ei ainut motiivi mestästykselle. Vaikka sitä ei suoraan myönnetäkään, niin kronikoiden metakieli paljastaa toista. Saalis on ruho, syötäväksi tarkoitettu, joten prinsiippijoukko, jossa puhutaan lihasta tai sen käsittelystä voi valaista yhtä ja toista metsästysarvoista ja saaliin funktiosta. Lihamotiivi on sijoitettu saaliin käsittelyfunktioon ja nylkyvajaan P25. Alla eriote tarkistetusta motiivilettelosta. Huolellinen listaus ja luettelointi sisältöaiheista mahdollistaa kattavan kronikkakorpuksen huomiot lihasta saaliin keskeisenä ja tavoiteltuna osana. Yhteensä neljässäkymmenessä-yhdessä (41) on tulkinnassa lihaan viittaava asiasana, joissain kronikoissa pari-kolme kertaa. Alla olevassa motiilistassa A-koodi viittaa kronikkaa, seuraava sarake ilmoittaa ao. kronikan motiivilistausjärjestyksen, sitten on selite eli motiivi, joka on funktioitu hirvestysfunktioiksi, jotka pohjautuvat Proppin satukaavaan.

A6	26	lihanhimo	8
A8	6	isä-lihat itselle, ennen pois	29
A10	64	lihanjako	25
A10	6	tuore liha	31
A12	30	lihanjako	25
A21	9	lihankäsittely	25
A24	5	lihanjalostus	25
A64	9	liha	20
A74	24	lihojen arvonta	25
A75	19	lihapyörykät	8
A76	45	hirvimetafora-iso liha	12
A88	7	ruoka-lihapullat	31
A90	18	lihat peijaisiin	18
A93	15	liha peijaisiin	31
A93	19	lihan vähyys	22
A94	16	liha-peijaiset	31

A100	11	liha-puukko	25
A125	15	lihan hinta	12
A126	38	lihanjako	25
A127	23	lihanjako-osuus	25
A128	34	lihanjako	25
A129	27	lihanhimo	18
A129	54	lihanjako	25
A130	40	lihanjako	25
A131	30	lihanjako-ositus	25
A132	48	hirvenliha-potenssi	8
A132	35	lihanjako	25
A133	22	lihanjako	25
A134	14	hirvenliha-potenssi	31
A135	23	soppalihat	31
A136	32	lihanjako-tasapuolisuus	25
A137	27	lihanjako	25
A139	35	lihanjako	25
A140	30	lihanjako	25
A141	23	lihan hinta	25
A141	47	lihan hinta-sivukulut	25
A142	49	lihanjako	25
A143	35	lihanjako	8
A144	6	liha-arvo	18
A148	5	liha	25
A157	14	lihanjako	25

Lista vaikuttaa pitkältä, lähemmin tarkastellen kuitenkin monet funktiot ovat yksittäisiä hajamainintoja. Ylivoimaisesti eniten lihasta puhutaan paloittelufunktiossa F25, ja lihateema vilahtelee jutuissa sekä paikka paikoin peijaispuheissa ja vierasjahdeissa. Peijaisfunktiot F18 kaato ja F25 paloittelu liittyvät peijaamiseen saaliin käsittelyä. Kaataja ei saa vain kunniaa, hänen velvollisuutensa on myös laskea veret eli tehdä pisto eläimeen ja lisäksi eläin pitää suolistaa romppeista eli sisälmyksistä ennen kuin se kuljetetaan paluusaatossa nylkyvajaan. Yksin salaa metsästävillä oli käytäntönä lihan paloittelu jo metsässä, joten ruhosta otettiin vain parhaat palat mukaan, sarvet, talja ja muu osa ruhosta jäivät metsän saaliiksi.

Hirven ruhossa on lihaa runsaasti, mutta herkkupaloja ei silti riitä kaikille. Kalliomaalauksissa on selviä viitteitä lihanpaloittelusta, josta nykyaikaiset hirvenpaloitteluohjeet ovat alkunsa saaneet. Nykyisessä hirvenpaloittelussa ruho ositetaan 17:ään osaan: Myteemijako osittaa myös korpuksen seitsemääntoista osajoukkoon, silti suoraa rinnastusta ei kannata yrittää, korkeintaan summittaista sen mukaan, mitä osia pidetään arvokkaimpana. Myteemeistä puhuittaessa arvokkuus testautuu meemilajeina, hirven lihasta puhuttaessa paistin arvostuksena. Hirvisoppaan eli tappajaiskeittoon kelpaavat huomompiarvoisetkin lihat. Runo on hirvi, tekstikokoelma on hirvi, joka paloitellaan, ja jossa kaikki osat eivät ole samanarvoisia, mutta kokonaisuuden kannalta tärkeitä. Paloittelu on systeemissä F25 vaikea tehtävä, johon hirven osalta kuuluu tietotaito lihan paloittelusta, mytosemantikon taitoa on erottaa sanamassasta mielekkäitä osia ja todentuntuisia, uskottavia mielikuvia.

Motiivilistausta on alkuvaiheessa tulkittu funktioittain, mutta koska monet motiivit ja aiheet ovat luonteeltaan heteronyymejä, niin niiden luokittelu ei lajeiksi on huomattavan vaikeaa ja summittaista. Satukaavan funktiot ovat perustaltaan sankaritarinoiden ja eeposten hahmottamiseen sopivia, mutta eivät toimi syvävireisempien sanaseppojen tuotoksia arvioimaan. Hirvikronikat eivät kerro ensisijaisesti ulkoisista tapahtumista, vaan metsästystunnoista ja ovat siten hyvin lähellä myyttistä kerrontaa. Kukin kuulija täydentää ja ymmärtää tekstin sisällön oman elämänkokemuksensa mukaisesti. Omat käsitykset värittävät tulkintaa. Mutta yksi on varmaa, kroniklat ovat kotimaisilla kielillä suomeksi ja ruotsiksi kirjoitettuja ja esitettyjä juhlapuheita. Funktioiden tai prinsiippien lisäksi osan selitystä voi muodostaa tarkastelemalla suomen kielen sijamuotojen perusteella mistä

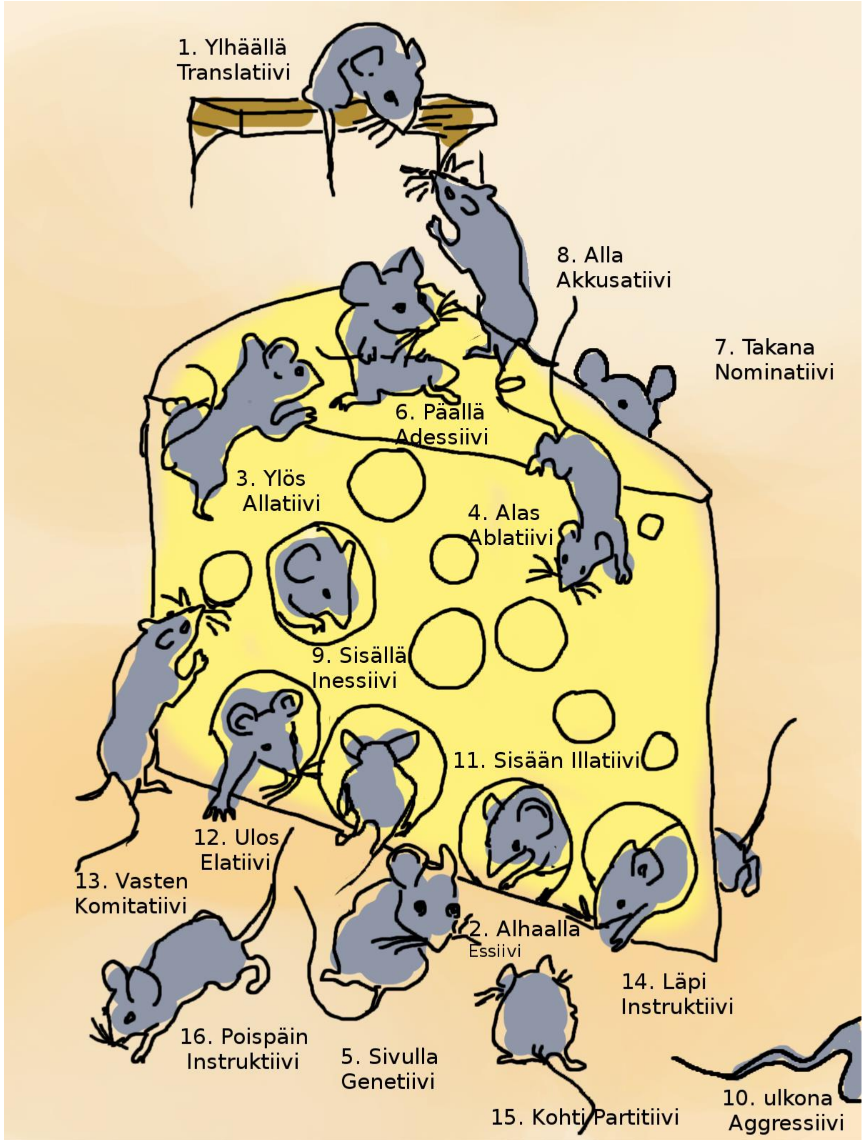
saalis-ajo luokitteluvirheessä on pohjimmiltaan kyse, vaikka sisällön ymmärtäjänä edustankin varsin pähevää luokkaa.

Funktiossa F21 on tilanne päällä, kun ollaan metsällä, joten jotain lisävalaistusta tästä sanasijasta voi päätellä adessiivista. Toiminto F21 sisältää metsästystapahtuman kokonaisuutena, joten siihen on sekoittunut myös muihin kategorioihin sopivia aineksia. Ymmärrettävyys paranee, jos funktio F21 Saalis korvataan sanalla F21 hirvimetsällä, mikä toden totta on hirvikronikoiden pääaihe. Kyseessä on siten merkittävä lapsus, eli asia, joka kannatti huomioida. Mitä hiirisymboliin tulee, niin senkin voi tulkita hiideksi, koska joissain murteissa d:tä ei käytetä, jolloin hiisi = hiiri. Joissain tapauksissa hiidellä ymmärretään metsää.

Ajo F19 saa selityksensä sijasta hirvestä, joka on saalis ja pakenee uhan alla, uhanalaisena saalistajaansa. Akkusatiivi on joko päätteetön ja genetiiviä muistuttava pääte, joka ilmaisee tekemisen kohteen. Käsky voi kuulua: Tekemisen kohteena on hirven kaato.

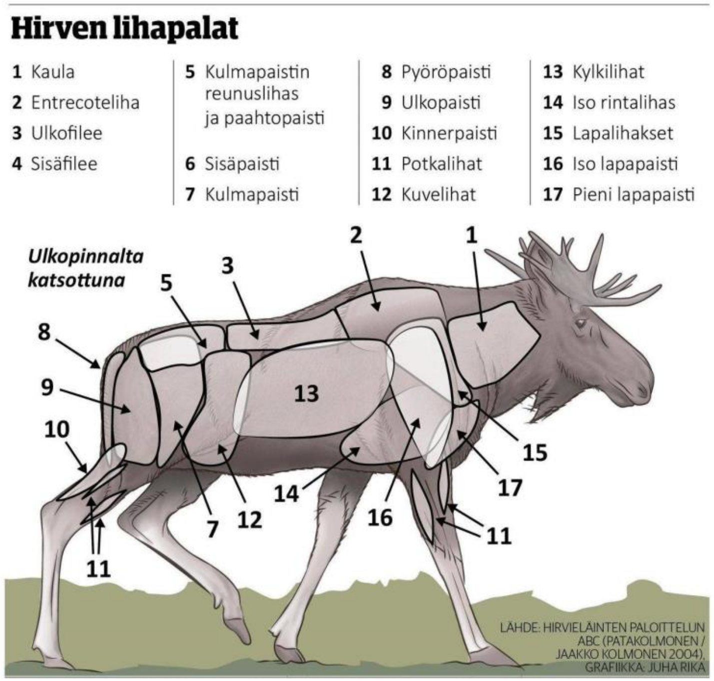

Kuva 6. Iso kuva suomen kielen sijamuodoista hiisiakatemian tapaan.

<u>Paloittelu</u>

Ruho ositetaan 17:ään osaan:

Kuva 7. Hirven ruhon osat, osa lihaksista limittyy toisiinsa. Kuva Kouvolan sanomat

Kuvassa on mielenkiintoinen metatieto, hirven lihaosat on laitettu esiin ”ulkopinnalta katsottuna”. Kalliokuvien maailmassa ainakin osa kuvista on tämän mukaan ”sisätilasta katsottuna”, koska ainakin vastaa, sisälmyksiä ja sydäntä on ikuistettu kalliopintaan. Paloittelutapahtuma on peijaisjatkumon sisäpiirisin tapahtuma, jossa päästään illan mittaan juhlatunnelmaan saunan, viina ja metsästysmusitojen voimin. Pitkä liite eri runojen motiiveista saattaa vaikuttaa tuskastuttavalta, mutta ne kertovat kronikoiden sisällöstä olennaisen. Tarkistetun motiivilistauksn mukaan paloittelufunktioon F25 on määritetty 150 motiivia, jotka ovat 75:ssä runossa. Näin paloittelufunktio saa runoa kohti kaksi mainintakertaa. Osa motiiveista voisi kuulua muihinkin funktioihin, kuten saaliin kuljetus lahtivajaan osana paluuta metsältä.
Motiivilistausta voi käyttää apuna mytosemanttisen kuvion hahmottamisessa. Sarveiset, nylkiäiset eli peijaissarjan toisen vaiheen peijaiset paloittelu on motiivien perusteella seuraavia aiheita sisältävä.

1 arvonta
2 iltahämärä
3 juhlatunnelma
4 kuljetus
5 käsittely
6 lahtivaja
7 lihanjako
8 lika
9 nylky
10 paloittelun taito
11 riiputus
12 ruhon osat (kieli, kivekset, turpa)
13 sarvet
14 sauna
15 suolaus
16 veri
17 viina

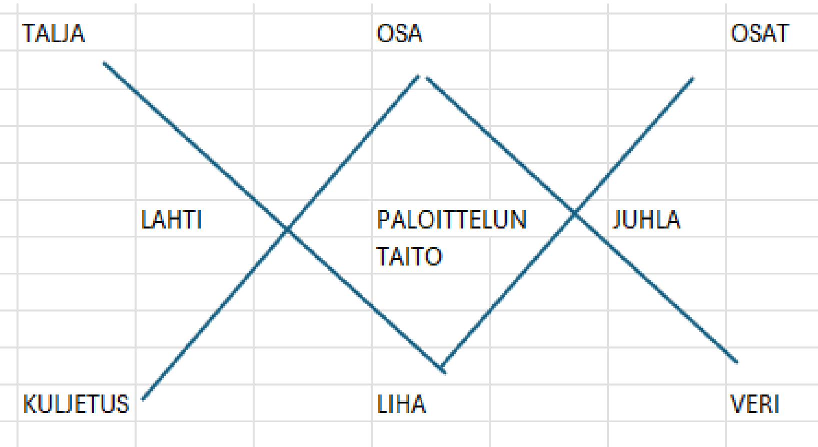
Kun aiheet on saatu kartoitettua, niin rakenteen avulla voidaan etsiä myyttistä merkitystä. Sitä varten saatu listaus on asiasanoitettava uudelleen ja listasta muodostettava semanttisia pareja.

arvonta OSA lihanjako

lahtivaja	LAHTI	sauna
nylky	TALJA	suolaus
käsittely	LIHA	riiputus
veri	VERI	lika
viina	JUHLA	juhlatunnelma
iltahämärä	KULJETUS	kuljetus
sarvet	OSAT	ruhon osat

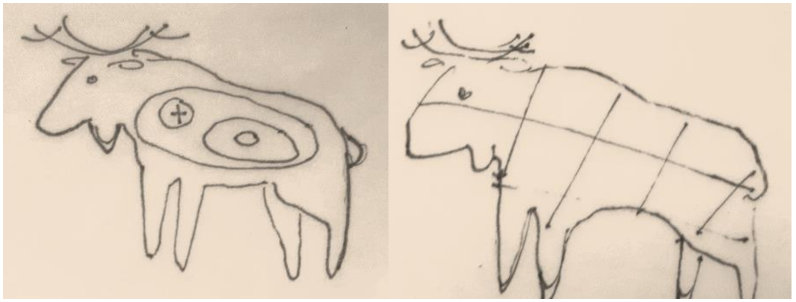
Paloittelun taito

Tämän jälkeen on ugramen vuoro, jossa saatu tulos testaa onko motiivihahmotuksessa ollut mieltä. Millainen rakenne saaduista motiiveista voidaan tehdä? Fokuksena on paloittelun taito, ideana käsittää kronikkakorpuksen paloittelufunktion motiivit semanttiseksi kuvioksi ugramen avulla ja saada myyttikaavan mukainen määrä motiiveja esiin.

Kuvio 7. F25 paloittelufunktion motiivien perusteella eritellyt keskeisaiheet ugramerakenteena.

Kuvio vahvistaa lauseen ”onni on lihapala”. Osa on tulkittavissa kuljetukseen nähden roolina, jossa velvollisuutensa on jokaisella, mutta osa on myös kohtalo, onni joka kohtaa metsästäjää; sattuma, jonka lihanjaossa joko arvonnan tai muulla jakoperusteella saa. Lahtivajan tapahtumat ovat siihen osallistuville yhtä juhlaa ja onnistuneen metsästyksen kiitosjuhla henkilökohtaisine muisteloineen. Ruhon nylkeminen on keskeinen lahtitoimi, usein vajaa kutsutaankin nylkyvajaksi. Hirven taljan käsittely vaatii sekin osaamista ja tietämystä, suolaa kuluu. Vaativiin tehtäviin kuuluu myös lihan käsittely riiputuksineen ja paloitteluineen, lihan jakoineen. Kuljetuksen keventämiseksi saalis on yleensä suolistettu ja veret laskettu jo kaatopaikalla. Sarvet, kieli, turpa, koparat ja muut osat käsitellään lahtivajassa. Usein kaataja saa herkkupalat ja sarvet itselleen.

Kuva 8. Ruho paloittelukaava ihoineen ja sisälmyksineen.

Myteemijako osittaa myös korpuksen seitsemääntoista osajoukkoon, silti suoraa rinnastusta ei kannata yrittää, korkeintaan summittaista sen mukaan, mitä osia pidetään arvokkaimpana. Myteemeistä puhuttaessa arvostus testautuu meemilajeina, hirven lihasta puhuttaessa paistin

arvostuksena. Hirvisoppaan eli tappajaiskeittoon kelpaavat huonompiarvoisetkin lihat. Runo on hirvi, tekstikokoelma on hirvi, joka paloitellaan, ja jossa kaikki osat eivät ole samanarvoisia, mutta kokonaisuuden kannalta tärkeitä. Paloittelu on systeemissä F25 vaikea tehtävä, johon hirven osalta kuuluu tietotaito lihan paloittelusta, mytosemantikon taitoa on erottaa sanamassasta mielekkäitä osia ja todentuntuisia, uskottavia mielikuvia.

Joten näillä näkymin, ei syytä muuttaa ryhmittelyä. Motiivilistaus mahdollistaa lajiriippumattoman tarkastelun moniulotteisuuden. Rakenne muodostuu hirvestyskorpuksessa funktioista, tyypillisistä toimista seuruemetsästyksessä ja sen semantiikka, merkitys paljastuu kerronnan suosituista aiheista. motiivipainotuksista. Metsällä olo saalistoiveineen on toiminnan keskeinen tekijä, joka vaikuttaa taustalla kaikkeen, mitä hirvenmetsästyksessä tapahtuu. Kaato on siitä vain osa, samoin nylkytapahtuma ja hillpeät hirvipeijaiset, jossa tapahtumat tiivistyvät ja kerrataan. Huomionarvoista on sekin, että suomalaisissa kalliomaalauksissa on runsaasti ylösalaisin päälaellaan olevia kuvia. Esiin ponnistaneet sijamuodot adessiivi ja akkusatiivi on kiteytetty sanoiksi päällä ja alla. Hiisi on heteronymia, jolla on monia eri merkityksiä, yksi niistä metsä. Toinen on maanalisen haltija. Elävänä hirvi on metsänhaltijan omaisuutta ja hallussa, mutta vainajana se kuuluu maanalisen hiiden valtakuntaan ja Tuonelaan.

10.
MISSÄ PUUT PUNALLE, MAAT SINELLE PAISTAA

10.1 Ihmemaan ihmetuvat

Ihmemaaksi on SKVR-korpuksessa luonnehdittu runot, joissa on formula, metatieto tai idiomi: Missä puut punalle paistoi, maat sinelle. Metsärunoissa anotaan metsänhaltijaa kuljettamaan metsämiestä soivalle eräpolulle, josta saalis on saatavissa. Kunnolan puut ovat outo säe, jossa Viipurista ostettu ihmeellinen hevonen hikoaa ja

… Josta velhot vettä juovat,
Tulikulkut tujjottavat,
Lappalaiset lainehtivat
Puista Kunnolan kujalta,… (SKVR I4_357)

Runo kertoo muutoin hämähäkistä, mutta metatiedoksi on kaavamaisesti laitettu teema ”ajoin Kunnolan kujaan”, vaikka maininta viittaa shamaani-tietäjien Kunnolan kujan puista käsin tekemään toimintaan. Muut Kunnolan kujaan menijät menevät tuhon ihmemaahan hevosella. Seuraavanlaisia tapauksia kerrotaan.

Esim. 1 SKVR VII2_995. Kertoja ajaa Kunnolan kujilla, ohjakset tarttuvat onnerpuihin, länget läävän salvoksiin. Nurkkia ja räystäitä kolistellaan, niin että Kunnatar nousee kodostaan, vaikka kullat oli keittämättä, hopea sulattamatta. Kädessään hänellä on kultainen astia ja vaskivärttinä.

Esim. 2 SKVR VII3 loitsut_984. Runo alkaa maininnalla hämähäkki hiiden poika. Sankari ajaa Kunnolan kujille rellestäen kuten edellinenkin tekijä. Kunnotar nousee kodostaan kesken kullan keittämisen ja hopean

sulattamisen. Hänellä on seurassaan kolme koiraa, joten kertoja lähtee suosiollisempiin tupiin, jossa kynnys on voilla voideltu, saumat sianlihasta, otsaseinä osmanluusta, kylkiseinä kyyhyn (kyy vai kyyhkynen?) luusta.

Esim. 3 SKVR VII3 loitsut_985.
Tämänkin runon taustatiedot kertovat runon sisältävä teeman "ajoin Kunnolan kujaan", hämähäkin sanat ja myös ihmetupa-teeman. Kunnolan kujalla ajaessa käy kuten edellisissäkin tapauksissa, Kunnotar herää ja nousee kodostaan katsomaan mitä tapahtuu ja alkaa houkutella mukaansa luiseen ihmetupaan, jossa otsaseinä on osmanluinen, peräseinä peuranluinen, kylki kyykkoluinen, ja laki lahnan suomuksista. Kaikki muu pirtti karjan luinen.

Runot viittaavat ihmeturvan olleen luinen ja/tai luilla varustettu. Koska yleismaailmallinen uskomus liittää elämän kiertokulun luihin, on ihmetuvan aihelma tärkeä huomioida. Ilmeisesti ihmetuvan valtiatar on Kunnotar. Sen sijaan ihmetuvan, hämähäkin ja Kunnolan esiintyminen samassa runossa on vaikeaselkoinen yhdistelmä.

Äänisjärveltä kotoisin olevat loitsu sijoittaa Kunnottaren seuraan kolme koiraa, jotka on nimetty: yksi on hakki, toinen rakki, kolmas on purijakoira. Eli, ensimmäinen on ahne, toinen haukkuja, kolmas puree. Kunnotar houkuttelee kulkijaa mukaansa tupaan, jossa kynnys on voilla voideltu, saumattu sian lihoilla. Tavalliseen tapaan oviseinä on osman luinen, sivuseinät kyyhkyn luiset, peräseinä peuranluinen, laki lahnan suomuksista. Lattia on meren mudasta, karsina Kalervon luinen. (SKVR VII3 Loitsut. 989)

Tietoruudussa Mammuttikirjassa todetaan (Lister, Bahn 1994:108) arktisten kansoilla kuten eskimoilla ja samojedeilla olevan tanssimaja kylässä. Maja on tarkoitettu juhlien, laulun ja soiton esityksiin, mutta ennen kaiklkea rituaalien pitoon, erityisesti talvimetsästyksen alkamiseen. Mezinissä Ukrainassa on löydetty noin 20000 vuotta vanha mammutinluinen maja, jolla arvellaan olleen samankaltainen riittimerkitys.

Kunnotar on ilmeisesti ollut Mielikin ja Tapion neitojen edeltäjä, koska saukonmetsästäjän sanoissa anellaan sekä Kunnottarelta että Annikilta, Tapion neidiltä riistaa maksua vastaan. (SKVR VII5 loitsut_3420)

Erikoinen syrjähyppy kunnottaren merkitykseen on runossa Ruotus ja Katriina jossa kosija on **Ruotus kunnotar kuningas.** Sana on ymmärrettävä tässä yhteydessä kelvoton. Kosittu kieltäytyy, koska pitää Ruotusta ja hänen poikaansa pahoina, koska Ruotus oli tullut sisään nurkasta, salvoksesta eikä ovesta. (SKVR XII1_136) Tässä runossa puut mainitaan, koska niistä koottiin polttorovio Katrinaa varten.

Sekaannusta aiheuttaa sekin, että Kunnolan kujat ja Kuitolan kujat eivät ilmeisesti ole sama asia. Kuitola esiintyy SKVR-korpuksen runoissa kaksi kertaa Lemminkäisen virsissä SKVRI2_750 ja SKVRI2_828, jotka on saatu Kostamuksesta ja Uhtualta eli runon esiintymisalueen etelä- ja pohjoispuolelta.

Lemminkäisen äiti saatuaan tietää Lemminkäisen matkaavan saarijoukon juominkeihin, neuvoo matkalaista: Menet matkaa vähän, niin tulet Kuitolan kuhille, jossa madot kiemurtelevat kujalla. Lemminkäinen selvisi käärmeistä manausten voimalla ja lopulta pääsi perille Tuonettaren tupaan, kun tunki sinne seinästä sisään, saumasta tupaan. Toisessa runossa Kuitolaa kutsutaan myös Kutolaksi, runo sisältää monipuolisen sikermän Lemminkäisen matkan varrella olevista esteistä, kuten tulisen kokon. Kunnola ja Kunnotar edustaa ilmeisesti metsää, Kuitola taas tuonpuoleisia luisia ihmetupia.

Itä-Suomessa runon ja rajan tien laitamilla on eräänlainen ihmemaa, mustan mullan alue, koska pölymaa on lähinnä lössiä, jota jotkut maanviljelijät pitävät ihanteellisena kasvualustana. Kuten tuulen tuoma pölymaa, myös kalliomaalaukset ovat vähälukuisia Suomessa, niitä on löydetty ja tunnetaan vähän yli sata kohdetta, useimmat Kaakkois-Suomesta ja Etelä-Savosta. Lemminkäinen on kolmas Kalevalan pääsankareista, ja mahdollisesti edustaa runoston vanhinta kantauralilaista kantaa. Lemminkäisen virsi tunnetaan vain Raja-Karjalan ja Vienan seutuvilla nykyisen Venäjän puolelta. Tuulen kerrostamaa pölymaata on Suomessa vähän eikä sitä tunneta kovin hyvin. Laajimmat yhtenäiset kerrokset ovat Pohjois-Karjalassa. Pölymaata on niin vähän, ettei sitä tunneta, erimielisyyttä on riittämiin, miksi sitä pitäisi nimittää. (Koivisto 2004: 110-112))

Tässä työssä on tarkasteltu kalliomaalausten maailmaa Lemminkäisen virren näkökulmasta olettaen, että punamultaiset mielenmaisemat ovat vuosituhantinen jatkumo, jota on harjoitettu heti jääkauden jälkeen hirvikannan ja asutuksen leviämisen myötä. Hirvikantaan tarvittiin ensin metsä havu- ja lehtipuineen. Lemminkäinen on assosioitu myös aurinkojumaluudeksi alkuperältään, ja sellaisena hän on yksi alkuperäisimmistä jumalsankareista suomalaisessa mytologiassa, vaikkakin runot ovat korostetusti karjalaisia. Kalevalan sankarikolmikko edustaa kolmea elämälle välttämätöntä elementtiä, energiaa, vettä ja ilmaa.

Muistot noista ajoista ovat pölyyntyneet, suureksi osaksi jo tuulen viemää, jäljellä on tuulen tuoma pölymaa, paikallisesti sekin havaittavissa. Ilmarisen urotekoihin Pohjolassa (Hiitolassa) oli kyisen pellon kyntäminen, käärmehisen kääntäminen. Käsiauralla tehdyt kynnökset mustaan multaan, pölymaahan muistuttavat käärmeen aaltoilevaa liikettä. Hiitola on Lemminkäisen toimintapiiriä, ja hän on ainut sankari, joka kuolee Kalevalan runoissa. Hirvi on kuoleman sanansaattajana tunnettu karjalais-kalevalaisessa kulttuurissa, mutta runojen tunnistus on riippuvainen hirven toisintonimistä, sillä rubriikki: Jänis itki poikiansa tarkoittaa pienriistajäniksen ohella ja rinnalla myös isoa riistaa hirveä. Käsitys hirven ja kuoleman semanttisesta yhteydestä oli havaittavissa vielä hirvenmetsästäjien kaskuissa 1900-luvulla teemalla – kuolema ratsastaa hirvellä.

Runojen hirvitiedot ovat erittäin sirpaleiset, arvoitukselliset kuten Kurkon luvuksi luonnehditussa runossa, jossa manataan Kurko "hirven hirmuisen kitaan, peuran potkivan poveen". (SKVR VI1/3084) Hirvi tässä symboloinee jotain muuta kuin hirvieläintä alces alces, kyse on ilmeisesti hiitolan herrasta, paholaisesta. Konkreettisemmalle tasolle hirvirunoissa mennään tautien loitsuissa, kuten niukahduksen luvussa, joka on saatu Juvalta, Savosta 1800-luvun alussa. Runossa SKVRVI2/4057 kysytään:

Keñen suonet sitkiäm̄mät? Peuran suonet sitkiäm̄mät. Kenenkä liha makea? Tarvan on liha makea. Tarva on tässä hirvi, jota joskus kutsutaan myös taivaan tarvaaksi, mikä liittää hirven astraalimytologisiin hahmoihin. Metsän herkuista puhutaan myös runossa SKVR XI/527, jonka mukaan parhaita erämaan herkkuja ovat hirven huuli, peuran kieli, mateen maksa ja hongan oksa (ymmärrettävä varmaankin karhun siittimeksi).

Jäljempänä esitetään, miten hirvi runoviitteidenkin nojalla on ajateltu kolmen tason symboliksi, se edustaa astraalimyyttistä (tarvas), erämaagista (hirven liha) ja vainajalaa hirmuisine hirvineen. Alla oleva esimerkkiruno on semantiikaltaan hirvi, runonlaulaja-tietäjä ja runolaulu. Akateemikko Martti Haavio erehtyi, viimeiset todelliset runonlaulajat ovat vieläkin keskuudessamme hirvikronikoitsijoina, jotka ottavat osansa vakavasti, vaikka esitys onkin kevyesti kuorrutettu. Siten vene voidaan ymmärtää aurinkolaivaksi, virsiveneeksi tai runoreeksi sekä veneen veisto tiedolla runojen sepittämiseksi.

Nykysuomessakin veistely voi tarkoittaa sanailua, kun joku osaa oikein hyvin lohkaista palan sanaisesta arkustaan. Monet etevimmistä runonlaulajista olivat myös taitavia erämiehiä, runossa SKVR VI2/4837 on

teemaksi laitettu laulajan alkusanat ja metsälle lähtiessä. Runossa varoitetaan menemästä Pohjolaan, koska siellä joutuu hirven potkivan poveen ja suuren peuran (hirven) jalkoihin.

Kertonut: Kaipaalan nainen.

Menin suurelle mäelle,
Korkealle kalliolle,
Katsoin suureen mereen,
Laakeaan laineeseen.
Siellä puut punalle paistoi,
Puut punalle, maat sinelle,
Kullalle katajan oksat,
Hopialle hongan oksat. SKVR III1/1099 yk

Missä puut punalle paistoi, maat sinelle on yksi monista SKVR-kansanrunouskorpuksen formuloista. Punalle-hakusanalla korpuksesta löytyi yhteensä 28 osumaa, joista tutkijaluonnhdintana yhtä runoa lukuun ottamatta on ihmemaa. Siitä nimi, sekä siitä, että kalliomaalausten keskeinen aihekuvasto kertoo hirvestä metsästäjästä ja metsästä. Kalliomaalausten kolmikerroksellisuus on ilmeinen, joten yhdessä koodilla muinaista kuvasanomaa ei ratkaista. On todennäkösitä, että tasot kuvaavat 1) astraalimytologista tasoa, 2) erämaagista toimintaa ja 3) vainajien, varjosielujen ja alisen mytologiaolentojen maailmaa, jota voitaisiin kutsua lyhyesti Manan majat, Tuonelan tuvat, Hiiden hinkalot. Yksinkertaistetusti kalliomaalausten keskeinen sanoma voidaan semantisoida:

Hirvi Metsä

HIISI

Metsästäjä Puut (Uhripuut, aituus)

Ihmemaa-otoksessa on Metsänkävijä virsi, saatu talteen Itä-Suomesta Parikkalasta, jossa metsästäjä puhuu itserstään yksikkömuodossa, mikä vastannee kalliomaalausten kädenjälkeä. Alla teksti yleiskielistettynä.

Muut miehet metsällä käyvät,
Minunkin mieleni tekevi
Salon siintävän sisähän,
Korven kuuluisan kotihin,
Missä on puut punalle paisto,
Puut punalle, maat sinelle,
Hopealle hongan oksat,
Kullalle kanervan latvat.
Lepy lehto, kostu korpi,
Lempiä salo sininen,
Minä mies metsän kävijä,
Uros korven kolkuttaja,
Anna lehto, joita aivot,
Metsän päällä on lentäviä,
Siivillä on siriseviä. (SKVR XIII3/9577 yk)

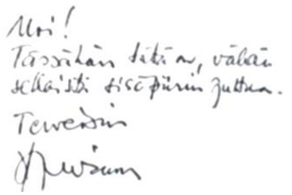
Runon metsästäjä anelee lehdosta lintusaalista, joten kuvasto ei sinänsä sovellu kalliomaalausten tulkintaan, vaikka formula on sama sinisenä siintävästä erämetsästä, ja sen saarista ja metsäsaarekkeista. Kuten tuonnempana todetaan, Hiisi (Hiitola) on tulkittu ruotsiksi Blåkullaksi, joka muistetaan ja tunnetaan noitavuorena. Sinivuori voi viitata alkujaan kalliovuoriin, joissa on ollut rituaalista toimintaa erilaisin palvontamenoin, esimerkiksi kalliomaalauksia tehden. Kaulaisuudessa kumpuileva metsämaasto näyttää sinisen eri savyiltä ja sekä aamu- että iltaruskon aikaan kauimmaiset puut heijastavat auringonvaloa, näkyä voi luonnehdita sanoilla ”puut punalle paistoi”, varsinkin hongikon punaiset rungot heijastavat punaväriä. Voi punapuiden merkitys kiteytyä myös aamu- tai iltaruskoon, taivaanrantaan. Metsä on metsästäjän ihmemaa riistalajista riippumatta Karkeasti ryhmitellen voisi edellä esitettyä karkeaa tasojakoa luonnehtia suomalaisena zoemanaa seuraavasti.

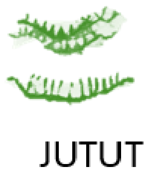
1) Astraalimytologiaan kuuluvat suurriistan karhu ja hirvi.
2) Erämaagiseen kuuluvat linnut ja pienriista suurriistan ohella.
3) Kalman kätkemiin kuuluvat emuut, riistaeläinten ja esi-isien henget, alisen olennot, kuolleet.

Viittaukset kullalle ja hopealle loistaviin oksiin ovat syntyneet ilmeisesti uhrilahja-ajatuksesta. Tyypillisesti erämies lupaa metsänhaltijalle vuolla kultaa ja hopeaa kiitoksena hyvästä saaliista.

10.2 Tuovisen tarinapaja

Pakinoitsija ja mestarikronikoitsija Pentti Tuovisen kronikkarepertuaarin painotukset eroavat koko tutkimuskorpuksen painotuksesta, jossa korostuu saalisfunktio F21. Ymmärrettävästä syystä sanasepon tuotannossa ovat korostuneet erilaiset tarinat eli funktio F8, kolmen kärkeen yltää tosin tuo saalisfunktiokin laukauksineen eli F16 tapahtumineen. Neljäntenä suosikkiaiheena Tuovisella on kaatotapahtumat. Peijaiset F31 kronikointeineen ja kaveriluonnehdintoineen ovat myös tiuhaan mainittuja. Tämä kertoo arvostuksesta, peijassarjassa kaato ja peijaiset saavat osansa, nylkyvajatapahtumat jäävät vähemmälle, ehkä siksi että naukkajaiset otetaan Tuovisen metsästysseurassa Haminalahdessa jo esipeijaisina – maltillisesti totta kai, koska seuraavana päivänä odottaa aikainen aamuherätys.

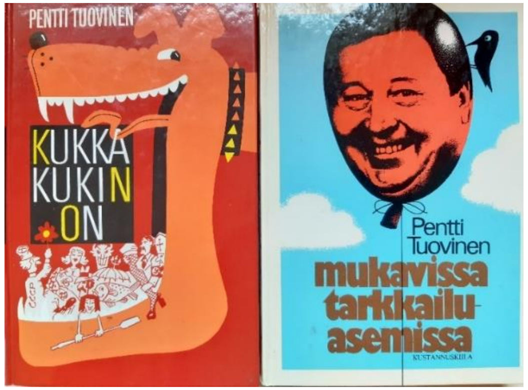
Täytymisen modaliteettia on, kun on tehtävä jotain, tai pitää tehdä. Kansanmielisestä pitämisen vivahteista sopii pakinoitsija-kronikoitsija Pentti Tuovisen kanta, jonka mukaan savolaisella on kaksi pitää -verbin semanttista muotoa. Pitää (pittää) on pakottava ja virallinen muoto, pittee edustaa positiivisempaa tekemistä. Lopuksi Tuovinen kertoo inhokkilistauksensa, kymmenen kärjessä -lista asioista, joista hän ei pidä.

Joten epäsuorasti hän myös tuo pitää -verbistä toisen merkityksen esiin eli mieltymisen. Suomen kieltä ymmärtämättömille kerrottakoon:
pitää = 1) pitää kiinni, 2) täytyy, 3)interjektio esim. muodossa ”että pitää olla tuollainen mämmikoura” (pitää olla), 4) mielltyä johonkin 5) antaa tunnustustusta ”niin sitä pitää”. . Modaliteetteina sisäistettynä tämä yksi pieni sana lauseyhteydestä riippuen edustaa joko täytymisen, tahtomisen tai olemisen arvolaatua.

Karnevaalipuheesta Bahtin määrittää virallisen kielen pieneksi puheeksi, ja kansanomaisen hersyvyyden suureksi puheeksi.
”Niinpä jos suomalainen sanoo: Sinun pitää pitää tästä kiinni, se Savossa santoaan: Sinun pittää pittee tästä kiinni.Varmemmaksi vakuudeksi: Niin että pitteekö pittää? – Pittää, pittee pittää. ” (Tuovinen 1984:105-107)
Tuovisen huumori on syvällisempää kuin päältä päin katsoen voisi ymmärtää, vähintään sanataju on kansanrunoilijan luokkaa. Ja helppo on olla mestarin kanssa samaa mieltä – Tällaistakin listaa vaan pittää pittee, pittää sitä.

Koiranleukaisuuden lisäksi Tuovinen on myös aito gastrolatri, mikä paljastuu pakinateoksessa Kuka kukkin on, jossa hän kehuu kahta savolaista perinneruokaa piimävelliä ja luuluilotinta (luukeitto) – samalla saa reseptiikka uutta hohtoa. Niin kierolta ja kaukaa haetulta kuin tulkinta saattaa lukijasta tuntua ja vaikuttaa, niin on pohdittava vakavasti mahdollisuutta tulkita ns. hirvisarveneet sukulaissuhteena leukailuun ja suunpieksentään. Etunimensä vuoksi osmolaisiin luettava kirjankannen kuvittaja Osmo ”omppu” Omenmäki on oivaltavasti muotoillut

pakinakokoelman kuvaan leukavan hallin, koiranleuan, oikean koiramoilasen, josta pursuaa hahmoja ja aihelmia. Kanteleen synnyn vanhin versio lienee oinaan luinen hirvensarviversio. Koiramoilanen on epäilemättä Väinämöisen venkoilun, kielastajan veroinen. Jutut voidaan ottaa myös puskista, jolloin tekstissä ei ole järjen häivää, mutta syvempi totuus silti voi olla. Siinä missä koiralla on leukaluu, sarveisainesta edustaa myös hirvensarvet. Siksi hirvensarviveneet on tässä työssä tulkittu metsän ja eräjuttujen symboliksi, vaikkakaan asia ei ole niin yksinkertainen. Matkaa tehdään sekä fyysisesti, soisaalisesti että pyskologisesti hirvijahdista puhuttaessa.

Kuva 9. Pakinoitsija-kronikoitsija Pentti Tuovisen tuotantoa.

Kaksoisveneen kuvio muistuttaa myös avattua herneen palkoa. Tästä vihjetodisteena mainittakoon semanttinen substraatti kielipalko, joka kalevalaisessa runoudessa tarkotitaa suupalttia, kielenpieksäjää. Erilaiset jutut, tarinat ja kaskut ovat aina faktafiktioita, kertomuksia todellisista saattumuksista enemmän tai vähemmän värittäen. Palko symboloi kaksimielisyyttä. Puhe ja vene soljuvat, puhenesteenä on sylki, venereittinä vesistö.

PT maailman funktio	moitiivi-maininta	
2	0	Abjektit
3	0	
22	0	
24	0	
30	1	Ryhmä I
6	2	1_10
7	2	
9	4	
19	4	
20	4	
23	6	
1	8	
5	8	
4	11	Ryhmä II
25	11	11_20
17	12	
13	13	
26	13	
12	14	
27	15	
11	17	
14	17	
10	21	Ryhmä III
15	22	21_60
31	22	
29	26	
28	27	
18	32	
21	35	
16	38	
8	52	

11. VASTEN VARVIKKOMÄKEÄ

11.1 Kynsilaiva

Suomessa ja Karjalassa on ollut kansanuskomus kynsien leikkaamisessa ja leikattujen kynsien säilyttämisestä. Tabuna oli sunnuntai, jolloin kynsiä ei ollut suotavaa leikata. Kynnet oli myös huolellisesti säilytettävä tai hävitettävä kuten tapa vaati. Albert Hämäläinen on esittänyt ihmisruumiin substansseista kansanuskomuksia. Käsien kynsiä säilytettiin povessa, mutta varpaan kynsiä ei, ne piti polttaa.

Tseremisseillä kynsien kasvun loppumista pidettiin kuoleman enteenä. Kynsiä ei saanut leikata myöskään, jos taikina oli nousemassa, koska paholainen saattoi napata leikatun kynnen t ja viedä sen taikinaan. Ihminen, joka söi kynnen palan, sairastui. Yleinen oli käsitys, että huolimattomasti säilytetyt leikatut kynnet saattoivat joutua paholaisen haltuun, joka rakentaa niistä veneen laidat. Sama koskee sunnuntaina leikattuja kynsiä, sillä ne joutuvat paholaisen maailmanlopun veneen tarpeiksi. Tämä uskomus viittaa hiiden venet -käsitteeseen, koska Suomen Karjalassa on uskottu poisheitetyistä kynnenpaloista tulevan veneen kaaripuita paholaisen eli hiiden käsissä. Näin muodostuneella laivalla paholainen kuljettaa ihmiset helvettiin. Vaihtoehtoisesti kynsimateriaalista muodostuu silta joen yli. Lappalaisten uskomuksissa esiintyy myös kynsilaiva, jonka piru tekee ja jolla se kuljettaa ihmiset olinpaikkaansa. Skandinaavisessa kansanuskossa kynsilaiva on Naglfar-laiva, sekin on tehty kuolleitten kynsistä.

Kynsiä uskottiin tarvittavan kuoleman jälkeisessä elämässä, joko viimeisellä tuomiolla tai kivuttaessa taivaan kristallikupua kohti paratiisia. Tie tuonelaan kulkee pitkin tätä liukasta kupua. Syrjääneillä oli tapana laittaa leikatut kynnet vainajan mukaan arkkuun. Kynsien kokoamisen työläyden voitiin ulkoistaa, kuten votjakit sen tekivät. Tarvitsi vain varastaa kana ja syödä se, niin sai tuonpuoleiseen kynsien kokoojan pitämään huolta kynsistä. Tuonelassa kysytään jokaiselta ihmiseltä: varastettuasi söitkö takaisin heittävän?

Vogulien käsityksen mukaan vainajan varjojen tai haamujen on manala-tuonelassa kiivettävä korkialle vuorille ja kuljettava tulisten jokien yli. Siksi leikatut kynnet ja hiukset säilytetään huolellisesti pussissa. Kuolemanjälkeisenä keväänä, sorsalta revitään kaksi pyrstösulkaa, jotka poltetaan yhdessä sarveispussin kanssa. Niin vainaja voi kulkea tulisten jokien yli ja kiivetä korkeille vuorille.

Albert Hämäläinen puhuu kynsilaivasta paholaisen laivana, ja olettaa käsitteen syntyyn ja yleisyyteen skandinaavis-ugrilaisena uskomuksena vaikuttaneen jonkin ulkoisen syyn. Virossa leikattujen varpaan ja käsien kynsien yllä tehdään risti ennen niiden pois heittämistä, koska paholainen muuten tekisi niistä ”lakinlipun”, lippalakin. Virolaisillakin on ollut käsitys, jossa povea pidettiin suotavana kynsien säilytyspaikkana. Kynsistä voi syntyä myös lakki, taikahattu. Kun paholainen laittaa hatun laittaa päähän, hän näkee kaiken, mitä maailmassa tapahtuu, oli se sitten lähellä tai kaukana, näkyvää tai näkymätöntä, ja voi jopa tunnistaa ihmisten ajatukset. Virolaisten kansalliseepoksessa Kalevipoika sankari joutuu taikaluolaan ja tutustuu siellä taikahattuun.

Liettualaisilla leikatuista kynsistä paholainen tekee taikahatun, joka tekee kantajansa näkymättömäksi. Karjalainen käsitys kynnen palojen povessa säilyttämisen motiivista tuo omaperäisen lisän uskomuskenttään. Uskottiin säilytetyistä kynsistä kuoleman jälkeen vainajalle muodostuvan kynsistä keppi tai raippa, jolla vainaja pystyi torjumaan pahoja henkiä ja pitämään manalan/tuonelan koira loitolla. Kynsivene on liitetty kuoleman ja maailmanlopun tapahtumien yhteyteen ja kynsilaiva mytologiassa kuuluu demoniseen maailmaan.

11.2 Pilvilammen veneilijät

SKVR-korpuksessa on muutama runo, joka käsittelee pilvilammessa havaittua venettä, jossa on kolme miestä. Pilvi pikkuinen näkyy, / pilvessä on vesipisatar. / Santti Antti airon päässä, / Pieni Pietari perässä, Jeesus keskellä venettä. Keskiaikaisissa legendoissa hirvi on kuvattu Kristus-symboliksi, suojeluspyhimyksenä mm. pyhä Hubertus. Suomalaisella pyhimysjoukolla pilvissä on tehtävä. He sukivat hiiden hirviä, pesevät poropeuroja, ja sitten kun hirvet oli saatu hoidettua, niitä kehotettiin ylemmältä taholta tulevalla käskyllä: Juokse tuonne hiiden hirvi, poropetra poimettele, kussa kyyt olutta juovat, madot vierrettä vetää! (SKVR VII2_1347)

Erikoisempi pilivenetoisinto on saatu Suomussalmelta itärajan tuntumasta, jossa on sekoittunut nimivyyhdeksi karhu, Tapio, metsän kuningas, oinas ja jänis. Otsikointi runossa on ”Emäntä (jäniksen pyynnissä) Metsästysloitsussa viitataan pitkään matkaan joten puheena oleva saalis on suurriista, hirvi, vaikka sitä kutsutaan peitenimellä jänis. Riistaa kutsutaan runon alussa viljaksi, ja vähän myöhemmin oinaaksi ja lampaaksi, mistä johtunee keskiaikaisten kuvausten kuvitelmat hirvestä lampaana. Hiiden ”lemmen” on yksi harvoista kansanrunojen vihjeistä, että myös itäsuomessa on joskus ehkä rinnastettu hirvi leppään, koska leppää yleisesti kutsutaan Lemmeksen puuksi. Lempo ja Lemmes ovat rinnakkaisnimiä, ja hieman myöhemmin hirvestä puhutaan lemmon lampaana.

Emäntä (Jäniksen pyydössä)

Ohtonen, (metsän) kultanen kuningas,
Saata vilja juoksemaan
Tuota kultasta kujaa,
Hopiaista tietä myöten!
Silkit sillaksi rapoa,
Pane ponnat portahiksi!
Tuo´os vilja tuonempata,
Kun it antane likeltä,
Yli pyytäjän yhdeksän
Muitten tietävien sivusta,
Lihavan linnan kupeesta,
Tuolta tunturin takaa
Lapinmaasta laakeasta,
Pohjan pitkästä perästä!
Anna ukko Oinahasi,
Santti Lauri lampahasi
Perinnostä hiiden lemmen,
Perinnöstä hiiden vuona!
Juokse vinttura vipuun,
Pyöräsilmä pyydyksehen,
Lemmon kakara kahaan!
Juokse, poika, polkujasi,
Latujasi lemmon lammas!
Ukko, taivaan Jumala
Remupilven reunahinen,
Idätä idästä pilvi,
Nosta lonkka luotehesta,
Syrjis yhteen sysää
Lomatusten loukauttele,
Seulo seulo seulalla utua

Otuksen nenän etehen:
Miehen tuoksun tuntematta,
Varomatta miehen vainun!
Puhdas metsä, armas metsä!
Anna ruoka runsahasti!
Minun kulta kuluu,
Hopiani halpeneepi. (SKVR XII2_6606 yk)

Melko varmaa on, että pilvilampi-runot jollain tavoin liittyvät kalliomaalausten ja hiisivuorien yhteyteen. Runossa SKVR VII2_1341 kerrotaan pilvilammessa veneilevästä akasta ja hänen pojastaan, joka pesi peuran ja suki hirven. Kun työ oli valmis, hirvi lähti vasten varvikkomäkeä, ajoi vuoren kukkulalle.

12. SALAKAATOJA JA SARJATULTA

12.1 Lehdistödiskurssin taka-ajatus

Opinnäyteaineistooni karttui runsaasti taustatietoa metsästyksestä, josta suuren osan ohitin, kuten nauha-aineiston ja lehtileikkeet. Koska lehdistödiskurssi eli tarinasarjassa ”julkisuus” F24 on jäänyt aiemmin epämääräiseksi sekä määrittelyltään että sisällöltään, tarkastelen nyt saamaani tausata-aineistoa, joka koskee lähinnä Kainuun alueen riistanhoitopiiriä, mutta lienee yleistettävissä ainakin osin myös Keski- ja Pohjois-Suomessa vallinneeseen tilanteeseen 1900-luvun loppupuolen Suomessa.

Kronikat edustavat sisäpiirijulkisuutta, puhepainotteista, kun taas lehdissä kerrottu on julkisuudeltaan laajempaa ja pysyvämpää sekä kirjoitettua tekstiä. Koska kronikassa mainitut henkilöt tunnetaan, niin varsinaisia syytöksiä salakaadosta ei voida esittää, eikä esitetä. Kuitenkin salakaato-motiivi aika ajoin esiintyy kronikkateksteissä, mutta huumorihöysteisenä. Yleensä silloin kyseessä on harmillinen sattumus, ei tahallinen luvaton metsästys. Lehdistödiskurssi tuo julki mielellään ilmi tulleet salakaadot ja hirvikolarit. Metsästyksellä ei yleensä ole osuutta hirvikolareihin, hirvet kulkevat missä tahtovat ja ylittävät äkki yllättäen ajotien erityisesti hämärissä.

Aineiston luovuttajana oli Samuli Sillman, joka oli tehnyt opinnäytteensä Kainuun hirvenmetsästyksestä kyselytutkimuksena, lisäksi aineistossa oli 4 kasettia haastatteluäänitteitä.

Yhteensä luettavia leikkeitä on 55, joiden aineistojakauma sijoittuu ensisijaisesti salakaatoihin ja saalismääriin. Kun lehdistödiskurssi muunnetaan kronikkafunktioiden mukaiseksi, juttujen aiheet ovat seuraavat. Yhdessä lehtiartikkelissa todetaankin, että kaatoprosentti on huono, Hyrynsalmella 30%, mutta salakaatoprosentti hyvä. Salakaadot kuuluvat vilunkisarjaan, kun taas muutakin harmillista metsästäjä kohtaa. Luvanvarainen hirvi voi mennä metsästysalueen rajojen yli, ja muuttuu sillä tavoin luvattomaksi. Tämä luokitetaan harmisarjaksi. Muita harmeja ovat "karkko", tavoittamattomiin karannut hirvi tai koira, tai muu metsänpeitto eli eksyminen. Kainuulaista lehtien lukijaa kiinnostavat saalismäärät ja ilmenneet saalakaadot, sekä satunnaiset kohtaamiset hirven kanssa.

F4 Lupa	6
F7 Salakaato	19
F9 Ohjeet	1
F10 Seuratoiminta	2
F12 Hirvi	6
F21 Saalis	18
F22 Onnettomuus	1
F24 Hirvikolari	2
yht.	**55**

Otoksen leikkeet on poimittu Kainuun Sanomista, Kuhmolaisesta, Kansan Tahdosta ja Kalevasta 1960-1970 luvuilta.

Hirvenmetsästyksestä Kainuussa Samuli Sillman toteaa kainuulaisissa metsästysseuroissa hirvenmetsästyksen alkaneen vuosina 1976-1980. (Sillman 1994:7) Seuruekehityksessä ampujien osuus kasvoi merkittävästi 1990-luvulle tultaessa. (Sillman 199:8) Eniten seurat osallistuivat omaehtoisiin harjoitusammuntoihin, lähes ¾ seurueista kouluttautui tällä tavoin. Pohjois-kainuulaiset seurueet metsästävät enimmäkseen valtion mailla. Kainuussa hirviseurueen johtajaa kutsutaan metsästyksenjohtajat tai vain johtajaksi. Muitakin nimityksiä on: hirvipomo, hirvijohtaja, jahtipäällikkö, hirvipäällikkö. jahtivouti, Reeti, A-mies, hirviherra. Hirvipeijaisia alettiin järjestää nykylaajuudessa Kainuussa 1970-80 luvulla. Vuonna 1992 suurin osa kainuulaisista metsästysseurueista järjesti hirvipeijaiset. Vaihtoehtoisia peijaisnimityksiä ovat: hirvikeitto, vuosijahti, kylän kaatajaiset, päättäjäiset, hengen rikkojaiset, pakin kalistajaiset, selkäkeitto ja pikkujoulu. Näin Sillman, jonka mukaan peijaisten ohjelma sisälsi yleensä hirvikeiton syöntiä, saunomista, tanssaia, arpajaisia ja yleistä seurustelua. Kronikoista ei kukaan ollut hiiskunut sanaakaan tutkijalle, vaikka niitä pohjoisessakin on vuosikymmenet tehty kronikka-aineistoni mukaan. Yleensä peijaiset järjestettiin joko seuran omalla metsästysmajalla, kyläkoululla tai ravintolassa, (Sillman 1994:40)l
#kir Hirvenmetsästy Kainuussa 1992 Tutkielma Samuli Sillman Oulun yliopisto eläintieteen laitos 1994

Toisena esimerkkinä lehdistödiskurssista otan kronikka-aineiston A63, sillä kaikki aineiston tekstit eivät ole peijaisrunoja, teksti A63 on Pohjalaisessa julkaistu pakina, eli esitys on kirjallinen ja julkinen. Yhteistä kronikoiden kanssa tekstissä on hirvi saalistuskohteena, joskin kyseessä on salametsästysyritys ansalla.

Motiivilistaukset ovat tapa tiivistää ja tulkita sisältö jollain yhdistävällä tavalla. Alla 1999 tehdyn opinnäytteen mukainen käsitykseni tekstin oleellisista merkityksistä. Perässä teksti kokonaisuudessaan.

	A63	
1	alfa	28
2	pakina	8
3	hirvihavainto	12
4	hirvi-iso musta	12

5	hirvestäjät-holtittomuus	29
6	veri talteen	25
7	metsästäjä kokenut	24
8	hirviä ei näy	12
9	hukkareissu	21
10	hirvi-ovela	12
11	apuvälineet-naru-kirkonkellot	17
12	poliisi	5
13	ansalanka	17
14	johtolanka	17
15	museoase, suustaladattava	17
16	hirvi-kulkutapa, ei kulje takaperin	12
17	tähtäys- ei panoksia	22
18	laukaus	16
19	savu	27
20	kasku-faabeli yksisarvinen	12

(säkeet 191, säkeistöt 17)

Sillä oli sarviaakin ainakin kahtasyltä leviäätte.
SARVIPÄÄTÄ ANSALLA JAHTAAMAS

Siitä on jo pitee aika kun tämä tapahtuu. Ja nua tarkimmat hirvipaimenetkin on jo eläkkeellä, jotta passaa puhua.

Se oli niin jotta Pohjankyrö kirjootti. Se isoo musta on nähty Suplaasten suunnalla ja jäljet viisaa Untamalahan päin.

Asuun silloon tuas Orismalas lähellä Ylistaron rajaa. Mulla oli Untamalan loukolla tuttu mettämiäskaveri. Menin tapaamhan ja slakasimma suunnitella tratekiaa. Oli hilijan lujettu leherestä kuinka jurvalaaset oli koheltanu hualimattomasti. Niiltä oli hirvi märäntynyt paulahan. Mutta me päätimme vahtia jottei lihat happane. Ja verestäkin voisi paistaa plättyjä.

Kaveri tiäsi paikat ja hirvien junnut. Kattelimma sopivan mäntyjenvälin. Siitä se jännitys alakoo. Meni siinä neljä yötä, Untamalan mettillä valavojes. Eikä hirviä näkyny.

Pohjankyrö lisäs torstaina löylyä kertomalla jotta sinnepäin se on kuluus. Olimma siinävaihees jo valvomisesta ”eunukikisi” väsynehiä kun työskin piti käyrä. Hirvi huilas ja kluhunaali, eikä tullu paulahan.

Mutta me muistimma kuinka paapat kertoo kannaksella vartios tehnehensä. Nuara vaan oksahan ja siihen pakki klanajamahan. Näitä konstia piti soveltaa. Kun meillä molemmilla ei ollut puhelinta. Päätimmä jotta veretähän nuara Ylistaron komiankirkon tapulihin..Kuulaha siitä molemmat kun kello alakaa klanajamahan. Niin tehtihin, mutta eihän se uni tullu sitäkkään vähää. Eikä liioin hirvi.

Lauantaikia vasten yällä nukutti jo niin makoosesti, jotta kun kirkonkello alkaa aamu kolomelta klanuuttaa ei millään meinannu käsittää mistä on kysymys. Meni siinä tohinoomisesa aikaa. Kun keriittihin kirkonmäelle oli siälä väkiä maharottomasti. Kaikki kyseli jotta mitä tämä oikein tarkooottaa kun kellot yällä moiloottaa? Oli palopäällikkö, kunnanjohtaja ynnä muita silimäntekeviä. Suntiota eroteltihin. Ja väkiä lappas lisää. Joku tiesi kertoa jotta avaamenhaltija on Ylihärmääs sukuloomas mutta tuloo kuin kerkiää.

Ajoo siihen vapaavuoros oleva poliisikin. Elläänkulietusatutolla. Haisevalla eläänautolla keskelle kirkonmäkee. Ei se ratsupoliis ollut, vaikka olikin hajunsa myynyt. Oli menos ravihevoosta hakohon jostakin tallilta.

Pasteera siinä ja kyseeli. MItävarten kelloja soitetha? Akat seliitti jotta ei tiäretä, suntiota orotellahan.

Se meirän ansalanka on veretty siitä yhyren ohrivainion läpi. Ja aina kun kello klanahti ohrapellos heilahti. Tämä rumaasen poliisi äkkäs, jotta tuashan se on johtolanka. Lähti vainiolle ja muu kansa perähän.

Meille tuli maharotoon hätä jotta mitäs ny. Mutta me oltihin justihin tämän varalte veretty se hälyytinnuara Untamalanmetillä yhyren maantiarummun kautta. Lähärimmä nopiaa sinne nuaraa katkaasohon. Jotta siinä jää pää vetäjän kätehen.

Kaveri alakas keriä narua pois hirvelle päin. Minä suuntasin tapahtumapaikan paulamännyylle. Joo, mulla oli suustaruokittava luodikko valmihiksi ladattuna ja vilttihi käärittynä. Tipparellun peräs. Kattokaas kun museoasetta ei viedä valtiolle muutoon kun henkirikoksiista.

Ajoon autonn pakattipellon laitahan pois näkyvistä. Kahalasi kivääri ojos lepikon poikki ansapaikkaa kohti. Päästyäni näköetääsyyrelle totesin, jotta siinä suurten mäntyjen välis seisoo se isoo musta. Kyllä siinä syrän takoo. Sillä oli sarviaksin ainakin kahtasyltä leviäätte. Se olis tullu suoraa päälleni, mutta vaijeri ylimmäs sarvensakaras pirätteli. Takaasinpäin se ei päässy kun sarvet hairas mäntyyhin. Olishan se päässy peruutohon jos vähä päätänsä kallistasi. Kyllä se sen luonnsotansa tihees paikoos ja etehenpäin mennes teköökin. Mutta ei oo isoot kruunupäät oppinu takaperin kulukohon.

Otin se sihirille. Osootin suoraa silmienvälihin. Meinas se kivääri teherä vähä puustavia. Kun laukaasin kuuluu vaan naks, perhana…

Siälä lepikos kahalates oli knalli puronnu piikistä. Vapisevin käsin sain kaivetuksi taskusta uuren, kun sitten laukaasin kuuluu maharotoon rytinä ja savua oli vahvalta. Uskoon jotta ainakin aari lepikkota kaatu hirven alle.

Joo, ase oli larattu savuavalla kruurilla siltä varaa, jotta jos joku kuuloo paukahroksen ja osottaa paikalle. Kerkiää savuverhon turvis teherä alakutoimet, pistämähän ja vetähän vähän kuudenrisuja ruhon peitteeksi.

Siinä savus haparoottoon sinne mäntyjen välihin. Meinasin päästää veren pois. En löytänyt ensiksi mitään, mutta sitten käsi osuu sarven piikkeihin. Tuumasin jotta omani oot. Mutta tarkempi havaanto osottikin jotta olin tärähyttänyt justihin sen sarven juurehen johona paula piteli. Tantteerasin siinä ja taisin vähä eneekki sarattaa. Kaveri lähestyy nuoraa kerien ja huuteli. Osasikko sä eres kun vieläki nykii? Kun sain potkituksi narun jalostani kaveri huusi nyt se rumaanen pääsi karkuhun.

Jos luuletta jotta tämä juttu on pelekkää hengen tuotetta. Sopii muistaa että silloon seuraavana vuonna Tarvola hirviporukka Lappajärvellä ampuu isoon, yksisarvisen kollin. Jotta likiitte liippas, noukkahansa otti ja kauaksi muutti kun ei pystynyt kasvattamaha uutta sarvia. E. Ilmari, julkaistu Pohjalaisessa.

Jälkitarkastelussa tarina osoittautuu kansanhuumoriksi, jossa hankala asia, salakaato esitetään humoristisella tavalla. Ja kuten karnevalistiseen kieleen kuuluu, mukana on muinaisuuteen, menneeseen viittaavia seikkoja, kuten paula ansalankana, musta ruuti, suustaladattava, sotamuistot, sanonnat kuten ”jää pää vetäjän käteen”. Rumanen viittaa Hiiteen, hittolaiseen tapaa: Nyt se saatana karkasi! Aistimista käsitellään kuulo-, näkö- ja hajuhavainnoin. Hirvipaimen tarkoittanee riistapoliisia. Tarina on osa lehdistön tapaa käsitellä arkaluonteista puheenaihetta asiallisen uutisoinnin lisäksi.

Kaskun tyyliin kuuluu myös tahallinen kielioppisääntöjen muuntelua kuten lopussa ”ei pystynyt kasvattamaan uutta sarvia”, pitäisi olla: uusia sarvia. Virheellinen muoto leikittelee ja sitoo sanomisen tavan alkuformulassa olevaan aikamuotojen sekamuotoon. Ensin viitataan kaukaiseen menneeseen ja jatketaan verbimuodolla, joka on sekä nykyhetkeä että tulevaa koskeva. Siitä on jo pitkä aika kun tämä tapahtuu. Näin näppärin ja hienovaraisin keinoin alussa ja lopussa ohjataan lukija ymmärtämään

että kyseessä todellakin oli kaskunomainen pakina, jossa myyttisyysviittaus vilahtaa lopussa, kun puhutaan yksisarvisesta. Tässäkin paradoksi, iso musta on vanha uros, mutta yksisarvinen yleensä viittaa nuoreen yksilöön. Salakähmäisestä touhusta tuli turhankin julkinen.

Eniten korjausta tai selvennöstä motiivilistaukseen kaipaa motiivi 10 /" Kaveri tiesi paikat ja hirvien junnut". Mitä junnulla tässä tapauksessa tarkoitetaan, jää murretta tuntemattomalle epäselväksi, mutta selvästikin olen mieltänyt sen hirvipolkuun, koska ansat viritettiin kulkureiteille. Pakinoitsijalle hirvi on iso musta, rumanen, kolli, yksisarvinen ja metsästäjäkieli hallussa.

12.2 Hirvikronikoiden sarjallisuus

Päätelmät perustuvat motiivien sarjallisuuteen, yksittäiset prinsiipit ja motiivit on ryhmiteltävissä alkuaiheen mukaisesti funktioiksi, ja näin saadaan hirvikronikoiden hirvestysfunktioiden triadit esiin:

1) Peijaissarja: F18+F25+F31
Kaato/paloittelu/peijaiset
2) Saalissarja: F12+F27+F21
Hirvi/tunnistaminen/saalis
3) Metsästäjäsarja: F29+F1+F10
Metsästäjä/porukka/seura, seurue
4) Ammuntasarja: F17+f16+F13
Varusteet/osuma/haavakko
5) Metsästyssarja: F15+F14+F19
Passi/haukku/ajo
6) Ohjesarja: F11+F9+F20
Lähtö/ohjeet/paluu, kulku
7) Tarinasarja: F28+F24+F8
Kiitos/julkisuus/jutut
8) Vilunkisarja: F4+F7+F30
Lupa/salakaato/rangaistus
9) Tiedotesarja: F5+F26+F23
Tiedon luovutus/johto/pelastuminen
10) Harmisarja: F6+F22+F3
Hukkareissu/metsänpeitto/kieltorikkomus.

Sisältötulkinta saadaan kronikkamotiiveista ja silta kalliomaalausten maailmaan muodostamalla kymmenjärjestelmästä sormitus molemmille käsille. Kuten yllä esitetyssä kuvassa näkyy 10-sarja on jaettu seuraavasti:

I	Ammuntasarja + Harmisarja
II	Peijaissarja + Metsästyssarja
III	Tarinasarja + Metsästäjäsarja
IV	Saalissarja + Vilunkisarja
V	Ohjesarja + Tiedotesaja.

Suurin tarkennus ja oikausy hahmoteltuihin hirvestysfunktioihin tulee funktioihin F22. F23 ja F24, joissa F22 on suhteellisen I PEITENIMET

Kronikka	rusakko	- > juoksu
Pitkäkinttu	pitkäsääri	-> koivet

II UHRIJUHLA

Peijakas	peijooni	-> juhla
Ounas	metsänen	-> riitti

III MYYTTIHIRVI

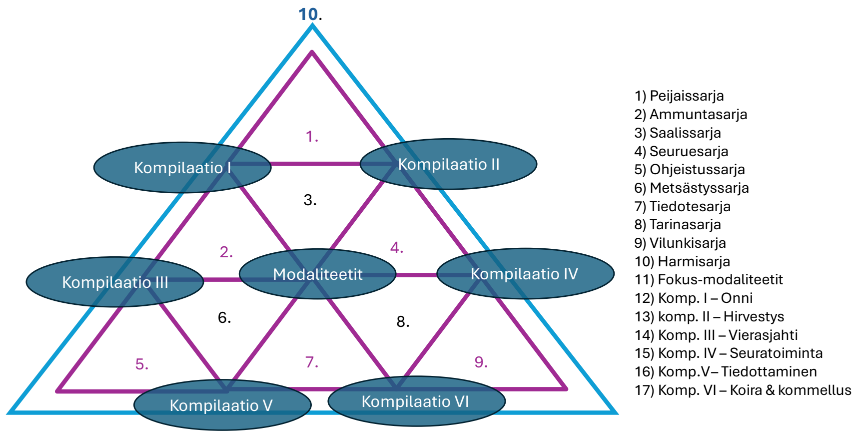
Kotka	pohjanhirvi	-> taru
Oinas	hirvastapio	-> myytti

ELÄINSEREMONIALISMIN KAAVA

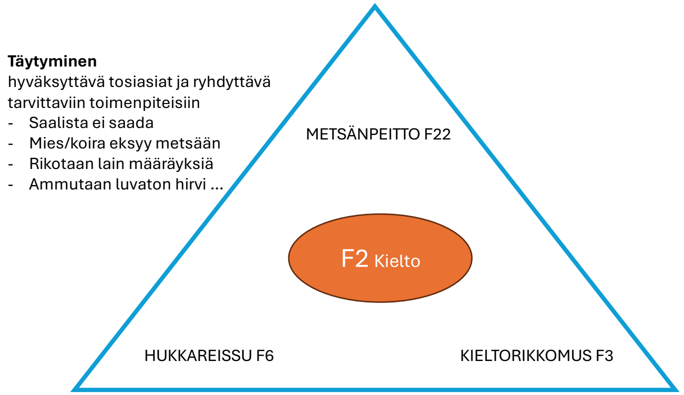
I Peitenimet : MYYTTITASO; luonto, eläinkunta -> vaistot
II Uhrijuhla: TARUTASO; ihmisyhteisö, kulttuuri -> seremoniat
III Myyttihirvi: SATUTASO; rajatilaisuus, toiseus -> luovuus (artefaktit)

harvinainen metsästäjisen keskuudessa, eksymistä ei tahattomasti yleensä tapahdu, koska metsästäjän tulee olla suunnistustaitoinen ja hänellä o on varusteissaa kompassi ja tiedossa ajoreitit sekä apssipaikat. Sen sijaan koiran kanssa metsästettäessä apuri voi kadota päiväkausiksi jonnekin metsänpeittoon. Hirvirunoissa esittämäni hirvifunktioluettelossa F24 on jäänyt vaille tarkkaa määrittelyä ja olin arvellut sen liittyvän jotenkin myyttisyyteen. Tarkemmin ajatellen nykyajan myyttisyyttä on meemit ja media, jotka luova julkisuuskuvaa eksoottisesta tapahtumasta, hirvenmetsästyksestä. Voitaneen puhua tämän funktion tai prinsiipin osalta lehdistödiskurssista. Uusi kymmensarja onkin tavallaan diskrussien piiri, jossa tietyt prinsiipit ovat vakioisia. F23 Jahtivieraat ovat olleet kronikoissakin vaihtelevasti esillä, ja tätä aihepiiriä on sisäpiiritietona vaikea ulkopuolisen hahmottaa. Jahtivieras -teemaan liittyy muutakin kuin vain jahtivierailu metsällä. Se on osaltaan suhdetoimintaa ja perinteen vaalintaa, kuten Haminalahden metsästysseuran isännöimä Vornan lähteen vedenpyhitys piispa Panteleimonin suorittamana. Tapaus oli historiallinen, sillä edellisen kerran vastaavaa oli suoritettu 500 vuotta aiemmin.

Triadisuus myyttisenä rakenteena

Kuvio 11. Sarjojen ryhmittely C.S.Piercen tapaa nivelkohtineen.

Kuvio 12. Metsästyksen metakolmio

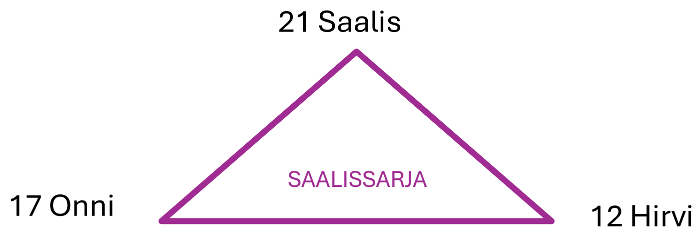
Alla eriteltynä edellisen kuvion perussarjat

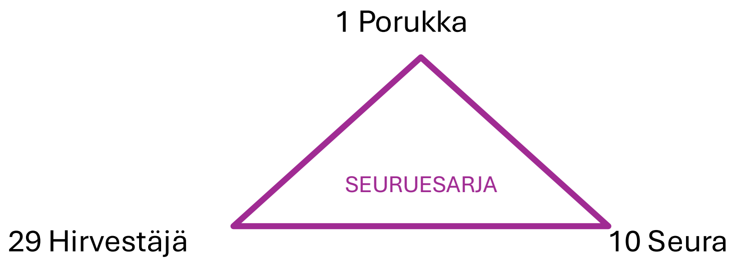
1. Peijaissarjaan kuuluvat kolmen vaiheen peijaiset eli P18 kaatajaiset, P25 Sarveiset (paloittelu) ja P31 peijaiset.

2. Ammuntasarjassa ovat P17 varusteet, P13 haavakko sekä P16 laukaus.

3. Saalissarjassa ovat P17 onni, P21 saalis ja P12 hirvi.

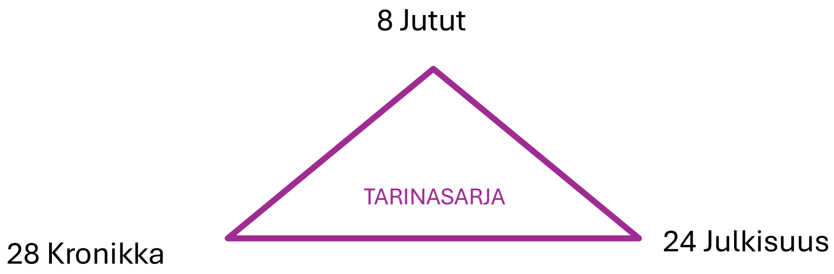
4. Seuruesarjassa ovat P29 hirvestäjä, P1 porukka ja P10 seura/seurue.

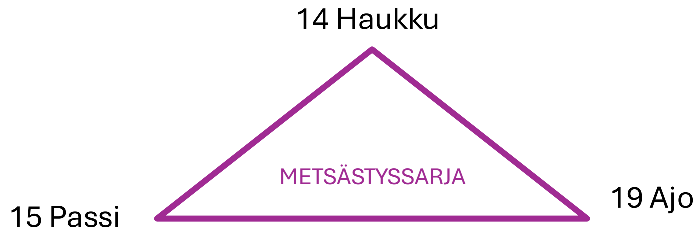
6. Tiedotesarjassa ovat P26 johto, P23 vierasjahti ja P5 tiedon luovutus.

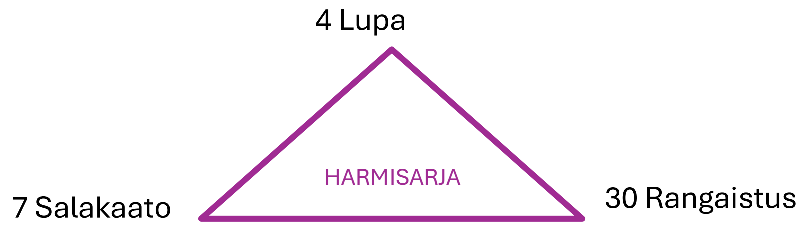
7. Ohjeistussarjassa ovat P11 lähtö, P20 paluu (kulku) sekä P9 ohjeet.

8. Tarinasarjassa ovat P28 kronikka, P8 jutut sekä P24 julkisuus.

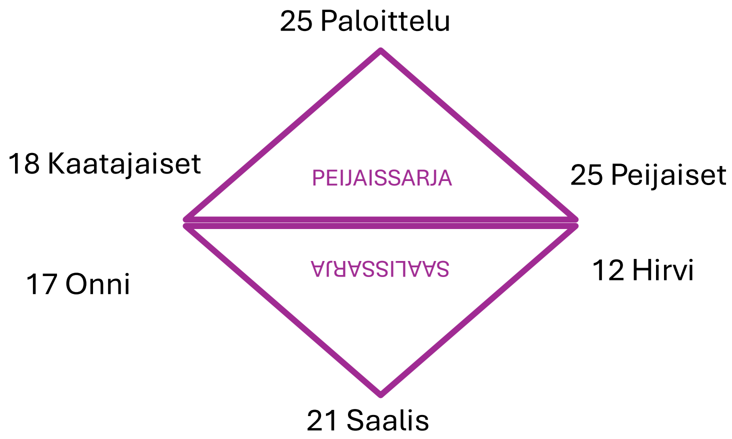

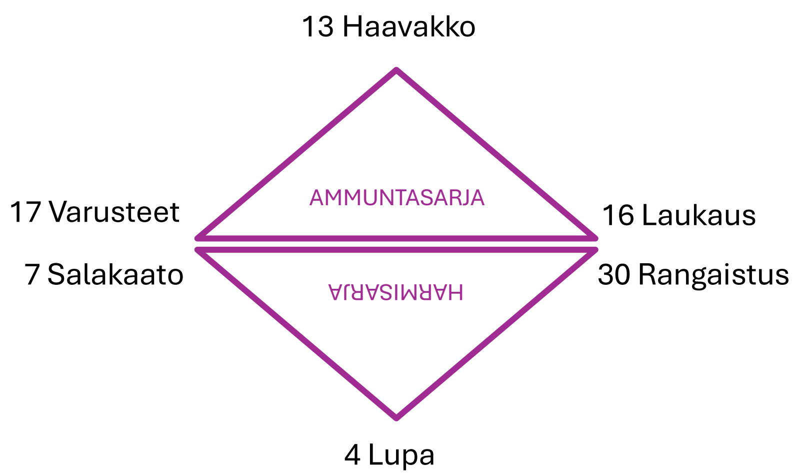
9. Metsästysarjassa ovat P15 passi, P14 haukku sekä P19 Ajo.

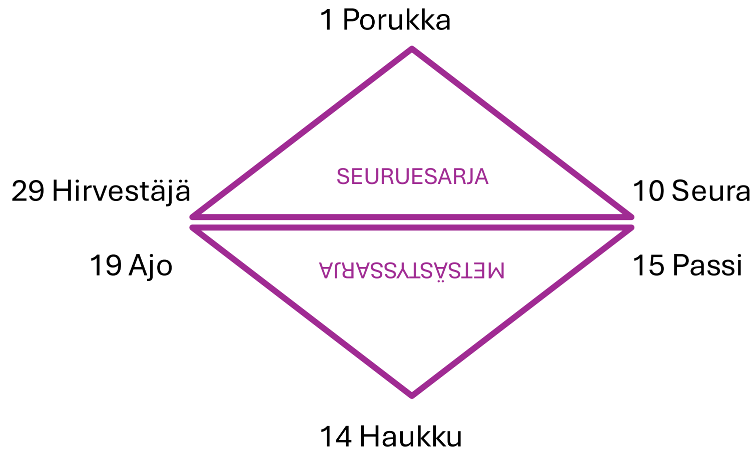

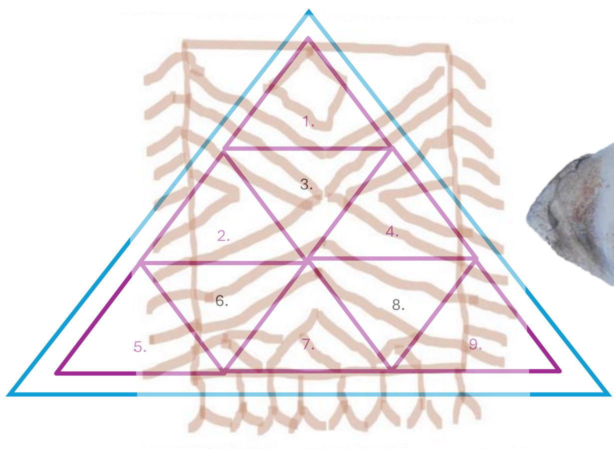
10. Harmisarjaan kuuluvat P7 salakaato, P4 lupa, P30 rangaistus.

Kymmenen perussarjan lisäksi kuviossa muodostaa kolme nurinkäännettyn maailman suhdetta seuraavasti.

25 Paloittelu
18 Kaatajaiset
PEIJAISSARJA
25 Peijaiset
17 Onni
SAALISSARJA
12 Hirvi
21 Saalis

13 Haavakko
17 Varusteet
AMMUNTASARJA
16 Laukaus
7 Salakaato
HARMISARJA
30 Rangaistus
4 Lupa

1 Porukka
29 Hirvestäjä
SEURUESARJA
10 Seura
19 Ajo
METSÄSTYSSARJA
15 Passi
14 Haukku

1.
3.
2.
4.
6.
8.
5.
7.
9.

Kuva 10. Hirvikronikoiden perussarjat suhteessa Vitträskin kalliomaalaukseen ja mammutinluusoittimeen.

Hirvestäjien keskuudessa vallitsee rehti yhteishenki, mutta sitä ryyditetään erilaisin kepposin ja kommelluksia sekä vastoinkäymisiä tapahtuu tahtomattakin. Toisaalta lupien niukkuus ja erilaiset eturistiriidat voivat kärjistää ristiriitoja ja uhata auvoista toverihenkeä.
Myytti on perusolemukseltaan ajaton ja yleinen, saaliin kulttuuri ja syvät tunteet ovat sekä globaali että universaali ilmiö. Mahdollisuuksien mukaan kaikki haluavat osansa onnesta ja saaliin jaolle. Osille pyrkivät kaikki. Claude Lévi-Straussin mukaan myyttisen kerronnan avainkoodi on sensorinen koodi, aistien välityksellä saadut vaikutelmat koodautuvat emootioiksi, jotka vuorostaan välittyvät viesteiksi. Tunteet ovat myös olotiloja. Muuttumatonta olotilaa ei juuri ole, tunteemme ja tuntemuksemme ovat jatkuvassa liikkeessä kohti jotain toista olotilaa. Kronikoiden ilmaisemat tunteet ovat monivivahteisia, mutta suurinta iloa tuottaa onnistunut kaato eli onnistumisen tunne, vastaavasti suurimmat pettymyksen tunteet syntyvät siitä kun saalis karkaa, menetetään valtiolle tai saalistettavaa ei löydy ollenkaan.

Menetyksen kirvelyä pyritään lääkitsemään naurun avulla. 1950-luvun hirvijahti oli aivan toista kuin nykyisin. Saman metsästysseuran alueella saattoi metsästää hirviä 56 pientä miesporukkaa, jotka saivat hirviä hyvän päivän sattuessa. Pääsääntöisesti jahti oli tyhjän pyytämistä. Myös metsästysolot olivat tavattoman kirjavat. Ei ollut suuria yhtenäisalueita ja metsästyskin tapahtui vähän miten sattui. Noina vaikeina aikoina eräälle hirviporukalle koitti vihdoinkin hyvä päivä ja he saivat hirven nurin. Kun hirvi oli pistetty ja kaatokupit tehty, jollekin välähti: vainaja taitaa olla vika maalla. Toisin sanoen heillä ei ollut hirvenmetsästysoikeutta tälle alueelle. Koska porukka oli pieni, pitkän vatvonnan jälkeen päätettiin: hirvi vedetään omalle metsästysmaalle. Sen jälkeen turvat tukkoon. Viina ei pienessäkään porukassa sopine kaikille tai sattui jotakin muuta. Oleellista oli että eräänä päivänä nappiherra seisoi metsästyksen nokkamiehen porstuassa. Kun kaato oli aikanaan käräjillä, selvisi että hirvi oli kaatunut aivan lailliselle metsästysmaalle, mutta se oli vedetty vika-alueelle. Sakkoja tuli että ropisi. Hirvenkaatajat olivat yksissä miehin kuulusteluissa ilmoittaneet hirven kaatuneen vedetylle maalle eikä kertomuksia auttanut enää ruveta uudestaan rustailemaan, sillä mahdollisesti olisivat tulleet lisäsakot väärästä valasta ja virkamiehen harhauttamisesta.

4.3 Hukkareissut

Metsästäjän onni on onnistumista lihansaannin suhteen. Siitä riippuu kaikki muu: ystävät, menestys ja vaikutusvalta, onni pettää, jos saalista ei tule ja metsästysretki muuttuu hukkareissuksi. Karhun ohella hirven pahimpiin luontaisiin vihollisiin kuuluu susi.
Metsästyssanastossa hukka on susi, mutta hukkareissut syntyvät jälkien kadottamisesta. Hukkaantumista on viidenlaista. Lymyhukka aiheutuu hirven piiloutumisesta niin tarkkaan, ettei koirakaan löydä sitä. Toinen mahdollisuus hirvellä on järjestää koiralle tiehukka eteen juoksemalla tielle, missä jäljet sekoittuvat moniin muihin hajuihin eikä koira pysty silloin seuraamaan jälkeä. Ampumahukka aiheutuu ammuntatilanteen hämmennyksestä ja ruudinsavusta, paljon pauketta ja melua tyhjästä. Savun hälvettyä hirvestä ei näy jälkeäkään, koska se on juossut tiehensä, ehkä vesirajaan, jolloin syntyy vesihukka ja hirvi kahlaa tai ui vedessä karkuun. Lopullinen hukka on nimeltään kenraalihukka, silloin jäljet katoavat lopullisesti ja perusteellisesti, ja hukkaan menee koko retki ja kaikki vaivannäkö.

Hukaantuminen esiintyy kronikoissa lähinnä epäonnisessa ajossa tai haavakon löytymättömyydessä (F21 ja F13). Jostain syystä koirat eivät hukkaa jälkiä juuri lainkaan kronikkateksteissä, vaan jolkuttelevat vaivatta kilometrimäärin hirven perässä joskus yötä myöten ja monta päivää. Leikki sijansa saakoon, mutta kyllä tämä ylivarovaisuus koiran suhteen kielii asian arkaluontoisuudesta. Toisen koiraa tai emäntää ei saa arvostella saati haukkua, minkä eräkertojat muistavat mainita.

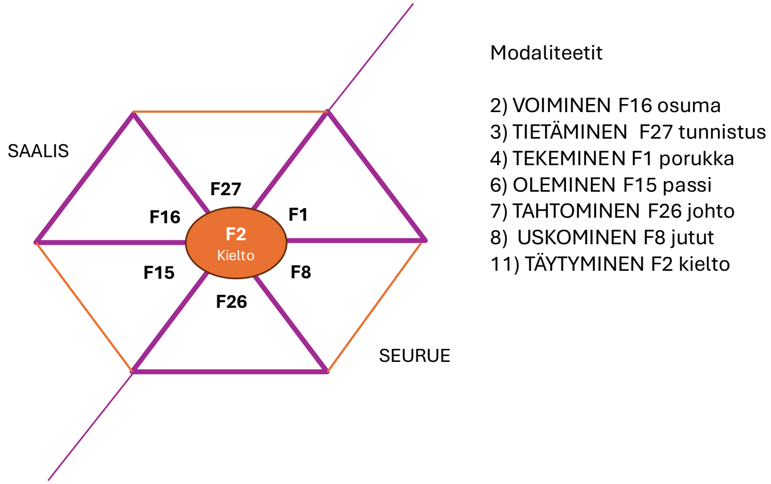
TIEHUKKA AMPUMAHUKKA
VESIHUKKA LYMYHUKKA
KENRAALIHUKKA

Vaikka katoaminen ja hukkaantuminen ovat nykykielessä lähes samaa tarkoittavia sanoja, niin niillä on eri perusta. Esineet ja ihmiset katoavat, asiat ja eläimet hukkaantuvat. Joskus voi hyvä ihminenkin mennä hukkaan, ikään kuin joron jäljille tai huonoille teille. Huonolle miehelle mennyt antilas saattoi saada surkuttelua: Siinä meni sukainen (hyvä) naisihminen ihan hukkaan.

Lyhyt ja naseva metsästyssanaston luonnehdinta ei kerro läheskään totuutta asiasta eikä se ainakaan pysty luonnehtimaan myyttisiä syvyyksiä, jotka näihin ilmiöihin kätkeytyvät. Meidän on suomennettava kuvio selkokielelle kansanuskomusten ja puheenparren perusteella. Vaikka kuvioteksti saattaa vaikuttaa pelkästään vitsikkäältä maininnalta, on susihukka hirven ja ihmisen kannalta yhteinen hirvisaalista hukkaava ja vähentävä tekijä. Joron jäljille voi hirvi joutua, jos se päätyy raihnaisena tai haavakkona suden suuhun. Täten ajatellen kenraalihukka aiheutuu usein karhunkidasta tai susihukasta. Hieman karvoja ja luita vain jää jäljelle, muu osa katoaa petojen, haaskalintujen suihin ja lopulta hiiret ja pieneliöt nakertavat luutkin. Hirvi katoaa jäljettömiin. Loppu on totaalinen ja kertakaikkinen.

Mistä hukkaantumisessa on kyse? Tietenkin turhasta vaivannäöstä. Luonto auttaa luotuaan tarjoamalla pakoreitin vesitse tai eksyttämisen mahdollisuuden puskissa ja viidassa. Kuviota voi tarkastella luontokulttuuri välisenä keinopalettina, jossa kulttuuri kohtaa luonnon haasteet. Tietokannoissa pystysuoraa saraketta kutsutaan kentäksi ja vaakasuoraa tietueeksi ja niiden leikkauspinnat muodostavat solmukohdan, solun. Tässä semioottisessa kuviossa voimme muodostaa arkaaisien muistijälkien soluja ryhmittelemällä ja nimeämällä asiat uudelleen. Kenttänä tällöin on kulttuurihukkatyypit, joita ovat tiehukka ja ampumahukka, koska sekä auto ja metsätiet että aseet ovat kulttuuriolioita, toisten mukaan kulttuuriartefakteja. Tietojenkäsittelijät puhuvat kentän syöttötiedoista. Korpuksessa on kuusi motiivia merkitty hukkareissuksi, ja funktiona on saalisfunktio F21.

A67	11	hukkareissu	21
A97	13	hukkareissu	21
A117	7	hukkareissu	21
A120	4	hukkareissu	21
A142	25	hukkareissu	21
A143	11	hukkareissu	21

Kuvio 13. Keskeisten hirvestyksen toiminnan piirien modalisointi.

Suomalainen hirvenmetsästys on lailla säädeltyä toimintaa, jota myös valvotaan. Laki määrittää, mikä on kiellettyä ja rangaistavaa toimintaa. Siten metafunktion keskukseksi on merkitty kielto. Näin muodostunut kolmen sarja kuuluu harmisarjaan. Aihiossa voimisen modaliteetti on sidoksissa osaamiseen ja taitoon, osumatarkkuuteen. Ampujana toimii passimies, siten passifunktio ja osumafunktio ovat rinnakkaiset. Kaatoa seuraa saaliin tunnistus, onko kyseessä sallittu kaato. Mytosemanttisesti on huomioitava, että tulkinta on mielekkäämpi jos se tehdään "väli-ilmansuuntaisesti" vinottain, diagonaalisesti - ei pystysuoraan tulkiten. Toinen puolikas kohdistuu saaliin odotukseen ja saantiin, ja vastapoolina on seuruetoiminta, jossa on hirviherralla eli jahdinjohdolla tärkeä rooli, metsästysperinteen mukaisilla jutuilla ryyditetään joskus raskasta erän tointa sekä kevennetään tunnelmaa porukan kesken.

Saaliin luvanmukaisuus tarkastellaan kaadon yhteydessä tunnistamisena. Aina tehtävä ei ole helppo, joskus lähemmin tarkastellen naaraaksi oletettu paljastuukin urokseksi. Tunnistamisesta lasketaan leikkiä, tunnistaja on kronikoissa mahologi (mahon hirvilehmän havaitsija). Täytymisen modaliteetti koskee metsästysmääräyksiä kieltoineen. Lakia on edesvastuun uhalla noudatettava. Mitä tulee hirvikronikoiden sanoman keskeisfunktioon, teekkari- ja metsästäjähuumorilla on sama näkemys. "Hei juttele sinä vaan, kyllä sua uskotaan. Ja vaikka sen valheeksi vannotkin, niin kyllä sua uskotaan".

Tarkemman analyysin modaliteettikuviosta voi tehdä muodostamalla siitä IRO-kaavan, tosin on oltava tarkkana, mikä kulma edustaa tulkitsinta, mikä reemaa (ilmentymää, lähtökohtaa) ja mikä objektia. Esimerkiksi ammuntasarjassa muut funktiot ovat F17 varusteen ja F13 haavakko. Näin osuma on tulkitsin (interpretantti), mutta jotta osuma olisi mahdollinen, on varusteiden oltava kunnossa ja käyttövalmiina (R). Objektina on hirvi, joka epäonnistuneesta osumasta tulee haavakko, harmin paikka. Metsästäjäsarjan toimijat ovat koiramies, passimies ja ajomies. keskseisin näistä on passimies, kaadon suorittaja. koiramies koirineen ja ajomiehet ajavat saaliin passia kohti. koira on lähtökohta kuviossa, koska koiran vainun avulla saadaan tieto, missä hirvi liikkuu. haukku vaikuttaa ajoon ja vitjoihin.

Suurin tarkennus ja oikaisu hahmoteltuihin hirvestysfunktioihin tulee funktioihin f22. f23 ja f24, joissa f22 on suhteellisen harvinainen metsänkäynnissä, eksymistä ei tahattomasti yleensä tapahdu, koska metsästäjän tulee olla suunnistustaitoinen ja hänellä on varusteissaan kompassi ja tiedossa ajoreitit sekä passipaikat. sen sijaan koiran kanssa metsästettäessä apuri voi kadota päiväkausiksi jonnekin metsänpeittoon. hirvirunoissa esittämäni hirvifunktioluettelossa f24 on jäänyt vaille tarkkaa määrittelyä ja olin arvellut sen liittyvän jotenkin myyttisyyteen. tarkemmin ajatellen nykyajan myyttisyyttä on meemit ja media, jotka luova julkisuuskuvaa eksoottisesta tapahtumasta, hirvenmetsästyksestä. voitaneen puhua tämän funktion tai prinsiipin osalta lehdistödiskurssista. uusi kymmensarja onkin tavallaan diskurssien piiri, jossa tietyt prinsiipit ovat vakioisia. f23 jahtivieraat ovat olleet kronikoissakin vaihtelevasti esillä, ja tätä aihepiiriä on sisäpiiritietona vaikea ulkopuolisen hahmottaa. jahtivieras -teemaan liittyy muutakin kuin vain jahtivierailu metsällä. se on osaltaan suhdetoimintaa ja perinteen vaalintaa, kuten Haminalahden metsästysseuran isännöimä vornan lähteen vedenpyhitys piispa panteleimonin suorittamana. Tapaus oli historiallinen, sillä edellisen kerran vastaavaa oli suoritettu 500 vuotta aiemmin.

Kaatajaiset

Kaatajaiset alkavat, kun hirvi on saatu nurin. runokielessä on leikillinen muoto kiljan kaljallansa eli nurin muljollaan. Viime mainittu sana viitannee hirven raadon auki oleviin silmiin. nurin osoittaa kalliomaalauksissakin olevaan ylösalaisin olemista. skvr-korpuksestea löytyy vain yksi ainut runo

hakusanalla ”muljo”, ja nimi viittaa sukunimeen muljo. tämä taas muistuttaa kaukaisesta menneestä ja mahdollisesti ugrilais-amerikkalaisesta yhteydestä ja intiaanien nimeämisen käytänteistä, jossa mies saattoi saada nimen ”istuva hirvi”. Samalla periaatteella muljo saattaa merkitä ”kaadettua hirveä” eli/tai hirvenkaatajaa. Sana-arvoituksia lyhyessä säkeessä riittää, mitä mahdollisesti on ullo ja mikä oli syy ”perissä perukan pletti kassua”. Lause vaikuttaa salakieleltä ja kielitieteelliseltä ongelmalta, jonka merkitystä en tohdi ryhtyä arvailemaan, vaikka runosäkeessä voikin piillä vihje sarviveneen arvoituksen ratkaisemiseen. On silti todettava, että kyseessä saattaa olla kirjainpudokas, jolloin alkusana todennäköisesti on mullo. SKVR-korpuksessa ei ole mainintoja mullosta, muuta kuin forellin, lohikalan merkityksessä, lohi taas liittyy runonlaulantaan lohilaulajan. sen sijaan mulli on voittaja runolaulussa, kun tyttöjen nuotanvetolaulussa on kyse metatietojen mukaan kelläyksestä (härnäämisestä, kiusoittelusta?). Mulli on kelläysrunoissa hyvä laulaja, voittaja. Ullossa tuskin on kyseessä idiolekti, vaan muunnelma aikanaan totuttuun tapaan. Mullikka tunnetaan nautavasikkana nykykielessäkin.

Toinen vaihtoehto oudolle sanalle on kirjainlisäys, jolloin alkumerkitystä on etsittävä sanasta ulo, joka voi tarkoittaa ulostetta tai likaa sekä ulkoilmaa. Arkiston maininnoista malliksi kaksi näytettä: tulet ulolta tupahan, (skvr iv1) ja tulet käymähän kotihin, jo tuntuu tupa ulolle (SKVR IV2)

Sata oli sarven kantajaa,
Tuhat tuojaa utaren.
Sanottiin Ulloa ottaessa,
Jotta perissä perukan pletti kassua. (SKVR I4_2263 yk)

Runosäkeissä on luovia tilannekohtaisia ratkaisuja vakiintuneiden nimitysten lisäksi. Tämä erikoisuus esiintyy myös kaatotilanteissa, kun kaadetun saaliin ikää ja laatua verrataan kaatolupaan. Haminalahden jahdista Tuovisen mukaan: ” Juttuhan on niin, että Ensio ampui ensimmäisen hirvensä, jonka kuolinpäivää edeltäviä elonpäiviä hän ei määrällisesti yksilöinyt totunnaisella tavalla eli hän ei kutsunut otusta aikuiseksi, ei lehmäksi, ei pukiksi, ei sonniksi, ei naaraaksi, ei urokseksi, ei hiehoksi, ei mulliksi ei ylivuotuiseksi, ei erauspojaksi. Hän antoi lyhyen radiotiedotteen: Oli vuosikas.” Tämä vuosikas eli vuoden ikäinen hirvi jouduttiin määrittämään aikuiseksi ja luovuttamaan naapuriseuralle.

Viinit ja italianismi kuuluvat suomalaiseenkin hirvestyshumuun. Seuran jahtivieras Italiasta saa kronikoitsijan muistelemaan italian kielen taitoaan. Jahtivieras oli hepnadilla lyöty ja tarjoili auliisti italialaisviinejä, mm. frascatia, orvietoa etantioria. Molto, molto bene.

Kielellistä akrobatiaa on tarvittu käskynjaossa. Tuovinen muistelee: - Mennään passiin bussilla. Bussissa pyssyt ovat pussissa, passiin menijä ottaa bussista pyssypussinsa ja vasta passissa ottaa pyssynsä pussista.

Manauksiakin lihanjako kirvoittaa. Pentti Tuovinen toivottaa vahingossa hirviherralta ohi suun menneistä filelihoista toivotuksen:- Kuivettukoon kadonneet fileet kikkaraksi paistinpannulle ja takertukoot syöjänsä kitalakeen!

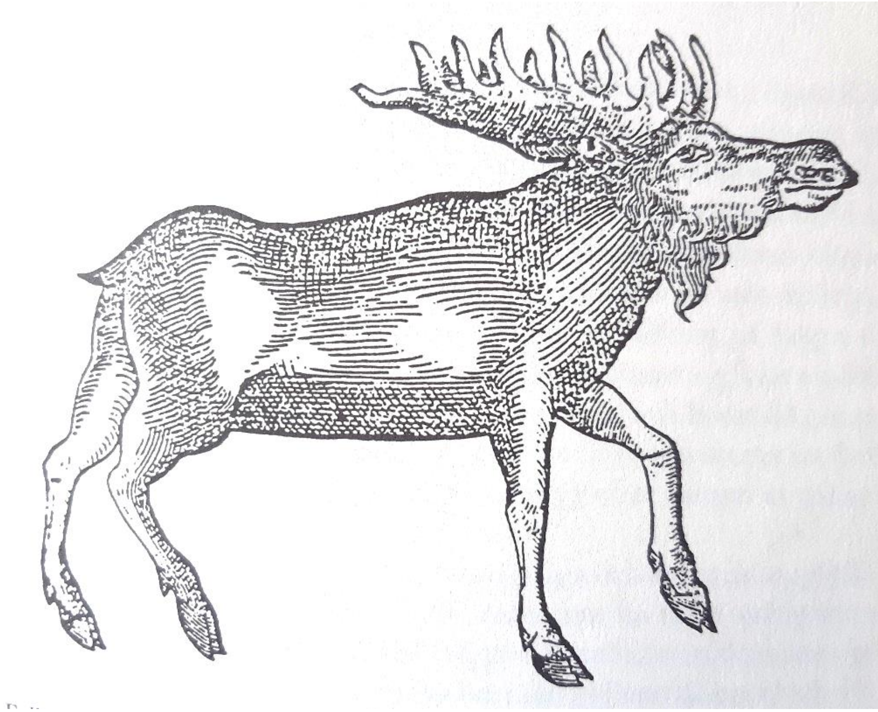
Metsällä otetuista naukuista käytetään peitenimiä. Pentti Tuovisen viimeisin julkaistu kronikka muistelee ja unelmoi passissa oloa, johon hän on estynyt osallistumasta. ”No mutta, jos minulla olisi repussa naakeli, niin minä sitä tarjoaisin pienet jonninjoutavat!”

13. KALLIOMAALAUSUVASTON ARVOITUS

13.1 Vitträskin kalliomaalaus

Kivikäs on Vitträskin kalliomaalauskuvastosta esittänyt 1900-luvun alun arkeologin V. Luodon näkemyksen, että verkkomainen kalliomaalauskuvio tuo mieleen noitarumpujen ripsireunaiset kuviot, jossa verkkokuvio tarkoittaa sekä uhripaikkaa, pyhää kalliota että henkiolentoa. Tulkinta-arvelu vuorostaan muistuttaa elävästi hiiteen liitettyä mielikuvastoa. Hiisi yhdistetään kallioon ja maaperään, se esiintyy henkiolentona vesihiitenä ja metsänhiitenä. Vainajauskon tutkija Waronen 1800-luvun lopulla on esittänyt myös tulihiiden ja vuorihiiden käsitteet. Vaikka Vitträskin kalliokuva on osin tunnistamattomaksi vaurioitunut, niin symmetrian lakeja noudattaen kuvion voi rekonstruoida ymmärrettäväksi. Kyseessä voi olla symbolinen ja abstrahoitu Hiisi-kuvio. Ansiokkaasti Kivikäs on kalliokuvasto-teoksessaa esittänyt neljä eri versiota samasta kuva-aiheesta. Sarjasta huomaa selvästi, että tulkintojen mittaan kuvaan on tullut lisiä, jota alkuperäisessä ei ole. Lisäykset ovat vain olleet haitaksi tulkinnalle.

Koska löytöpaikka sijaitsee Espoossa, jossa on Suomen varhaisimman asutuksen aikana asunut saamelais-lappalaista alkuperää olevaa väestöä, niin Luodon oivallus noitarumpujen ja kalliomaalauksen yhtäläisyyksistä on täysin mahdollinen. Sikäli mikäli kuvio esittää hiittä, ja kyseessä on erityisesti metsä- tai vuorihiisi, niin se mitä ilmeisimmin heijastuu jollain tavoin myöhempien aikojen kansanrunoissa, mutta muuntuneessa muodossa. Verkkokuvio on vaihtunut venesarviaiheiksi, hirviveneiksi. Välttämättä kyse ei enää edes ole samasta uskomuksesta tai riitistä. Vitträskin kalliomaalauksiin liittyy toinenkin perustavaa laatua oleva tulkintavirhe. Liukkosen tarkasti kartoittamissa kalliomaalauksissa hän puhuu kahdesta esiintymästä, mutta Miettinen mainitsee verkkomaisia maalauksia useamman.

Kuva 11. Lapasarvet, mahdollinen hirvivene-esikuva.

Inari ja Alamojärvi jne. olivat tavallinen kaiken pahan karkotuspaikka. Muina aikoina niitä lähetettiin Turjankoskelle (luultavasti Patsjoen vesiputous), Turjanmaalle (Terskan maalle), - myös Hiisiin, Pohjolaan ja seuraavassa Runassa jopa Tapiolaan jne. Ruotsalaisittain kivut lähetettiin usein Kipuvuorelle.

Keskiaikaisessa medisiinassa hirvi oli moneen vaivaan käytetty raaka-aine ja jokin yhteys on myös suomalaisten runojen kipumäellä ja hirven kulkemilla varvikkomäillä niin on syytä tarkastella suomalaisten kansanrunojen kipusanoja, varsinkin kun joissain runoissa tietäjää käsketään hankkimaan vuoresta valiovarsa, jos haluaa kyydin aliseen shamaaniriittejään varten. Tietäjän vakiotoimiin kuului elinkeino-onnen turvaamisen ja parantamisen toimet.

Ensimmäinen runoesimerkki on kotoisin Lappajärveltä ja se on nimetty kirouksen runoksi. Poikkeuksellisesti siinä ei puhuta kipumäestä, vaan Inarista ja Alamosta eli vedestä ja tulijärvestä.

Kirouksen runo.
Pois, perkele, pakene
Inariin ilkeähän,
Alamoon ahtaasen,
Rutjan koskeen rumaan,
Huruskoon huutavaan.
Vietkös, perkele, omasi,
Kodan konna kotiansa,
Vaston vauhkovalkamaansa,
Isäntänsä iltaruualle,
Emäntänsä einehelle,
Muun perheen murkinalle. (SKVR XI_721 yk)

Toinen esimerkki kuuluu kipusanoihin ja Gananderin keräelmiin, jossa selitetään tuonen neidon kuuluvan kuoleman neitosiin. Hän asuu Kipumäellä tai Kipuvuorella, ja kädessä hänellä Pandoran lipas, jossa on kaikenlaista kipua ja piinaa sisällä. Kipuvuorta nimitetään myös nokimäeksi.

Kiputytti Tuonen neito,
Kipuja kokoileepi,
Kipuvuoren kukkulalla,
Kirjokansi kainalossa,
Kirjovakkanen kädessä,
Itkeä tihuttaapi - - (skvr xii_582 YK)

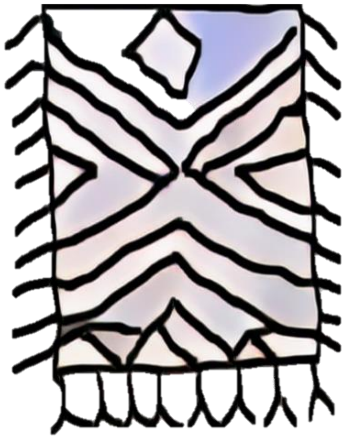
Kolmas esimerkkiruno kutoo metsänkäynnin ja parantajan toimet yhteen. Metatiedoksi SKVR-korpuksessa on merkitty runon kuuluvan laulajan lopetussanoihin. Runo on otsikoitu loitsuksi ja on poimittu Kalajoelta.

Loihto.

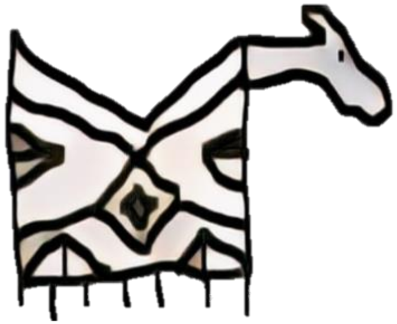
Minä mies metsän kävijä,
Uros korven kolkuttaja.
Eikö minussa miestä löydy,
Ukon pojasta urosta,
Tämän pulman purkajata,
Tämän tauidn taittajata?
Tuosta tie menee,
Ura uusi aukenee,
Paremmille laulajille,
Velhoille velisille.
Reistaan kunnes,
Kunnes kynnet kilpistyvät,
Kunnes jäähtyypi jäsenet,
Noustessa nokimäkeä,
Kivivuorta kiivetessä.
Kussa on kivut keitettynä?
Tässä on kivut keitettynä,
Keskellä kipumäkeä
Padassa pikkusessa,
Kahden sormen mentävässä,
Peukalon mahtuvassa.
Otatkos kikon kakasta?
Emä lempo ampu linnun;

Tuonpa tungen noidan suuhun,
Tervan tietäjän kitahan. (SKVR XII2_5248 yk).

Kalliomaalausten tutkimus onnistunee parhaiten monitieteisellä tutkimusotteella. Uskontotieteen professori emeritus Juha Pentikäinen on varoittanut yleistämästä liiaksi yhden löydöksen tai detaljin pohjalta. Näin on varsinkin aikakauden ajoittamisen suhteen, jos muinaisrunoista etsitään yhteisiä tekijöitä esimerkiksi sanaston perusteella. Yksittäisten kansanrunojen perusteella tuskin voidaan pitävästi perustella tulkintoja. Joskus silti yksittäinenkin tiedon sirpale voi johtaa jäljille, varsinkin mytosemanttisissa tulkinnoissa. (Pentikäinen 1989: 118)

Kuva 12. Vitträskin verkkokuvion selvennös Ismo Luukkosen valokuvan pohjalta, rekonstruoitu valokuvasta vapaalla kädellä, väritys AI Petalica

Kuva 13. Altain hirvikuva Pekka Kivikkään kirjakuvituksen mukaan, reksontruoitu valokuvasta vapaalla kädellä, väritys AI Petalica

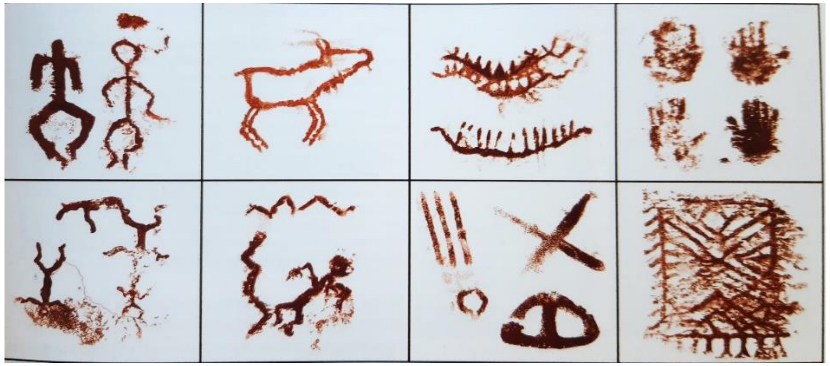
13.2 Kalliokuvaton symbolit

Keskiajan nauru -teoksessa Francois Rabelais on kuvannut kansankulttuuria sen naurun ja komiikan kautta. LIITE Kalliomaalausten tulkinnassa ei juuri huumorinäkökulmaa ole nähty tai esitetty, vaikka sadut, kaskut ja tarinat ovat ikiaikainen metsästyskulttuurin osa. Kalliomaalaukset kertovat omaa tarinaansa mystisten kuvien kautta. Alkuperäinen ideani etsiä hirvikronikoista mahdollista avainta kalliokuvien maailmaan jäi avautumatta, mutta työn esivaiheisiin kuului mm. Bahtinin esittämien karnevaalinaurun piirteiden rinnastaminen hirvikronikoiden sanomaan. Tämä esityö kulki failinimellä Sääret. Kalliomaalauksissa on ihmetelty jalkojen liitoksia kuva-aiheiden kesken. Kuvio ilmentänee jonkinlaista yhteyttä tai sukulaisuutta. Satukaava funktioineen muuttui teemoiltaan elonkaavaksi ja prinsiipeiksi. Pyrkimyksenä on kartoittaa mahdollisia atavistisia prinsiippejä suomalaisten hirvi- ja metsäkäsityksistä. Hiiden hirvi sinänsä viittaa kahteen kolmeen suuntaan, kalliomaalausten hirveen, hirviemuuseen hirven luojana, ja uhrilehdon palvoshirveen. Sen erottaminen, milloin mistäkin on kyse ja miksi, on

semantiikaltaan epäselvää. Selviä linjanvetoja tai raja-aitoja ei ole hahmotettavissa.

Bahtinin mukaan kansankulttuuri on aina ja kaikessa kulttuurinen vastus viralliselle kulttuurille ja kehottaa omaan, erityiseen näkökulmaan ja maailmaan. Se luo erityiset muodot kulttuurinsa kuvallista heijastamista varten. Monituhatvuotinen kansan nauru on avain voimakkaaseen, syvälliseen, alkuperäiseen. Menneiden aikakausien taiteilijaa ei voi täysin ymmärtää ilman kansan naurukulttuuria? Rabelais paljasti nauravan kansan omaperäisen ja vaikean kielen niin selkeästi ja yleispätevästi, että hän valottaa myös muiden aikojen kansan naurukulttuuria, mutta on muistettava ettei kansan naurukulttuurilla ole mitään tekemistä huvittavuuden kanssa! Kansan naurukulttuuri kantaa kuolemaa, ja kuolema esiintyy aina tänä nauruna. Karnevaalin jokaisessa kuvassa on läsnä kuolema, kirous-ylistys, monimielisyys, symbolit; kronotoopeista tehdään topografiaa.

Suomalainen kalliomaalausten tutkija on pyrkinyt luokittelemaan kalliomaalausten erityisiä kuvamuotoja, jotka hän luokittelee kuuteen pääkategoriaan.

Kuva 14. Pekka Kivikkään käsitys Suomen yleisimmistä kalliomaalausaiheista.

Vapaasti tulkiten ja vanhoja erärunoja mukaillen, kuvion formulat voisi tulkita siten, että käden kuva tarkoittaa tekijää, toimijaa, minää, identifiointia. Mieshahmot jahtiporukkaa, hirvi on saaliseläin. Kuva-aihio, joka on hirven vieressä ja jota on totuttu tulkitsemaan ns. vene- tai sarviaiheeksi, ei mielestäni ole pääsääntöisesti vene eikä sarvet, vaan metsä ja sen puut sekä maaston muodot lehtimetsästä kuusimetsäksi. On hyvin epätodennäköistä että ruuhimaisella veneellä olisi joukolla kuljettu seisoma-asennossa, koska veneen kiikkeryys olisi silloin melkoinen riskitekijä. Hiisi viittaa sekä mytologiseen alisen maailman olentoon, että pyhään metsikköön. Ehkä kalliomaalausten kuvat heijastavat vanhaa vainajauskontoa, jota pidetään uskonnoista vanhimpana. Vainajausko kunnioittaa niin esi-isiä kuin lajien emuita, ja kohdistaa niihin palvontaa ja lyylittelyä onnen ja menestyksen toivossa.

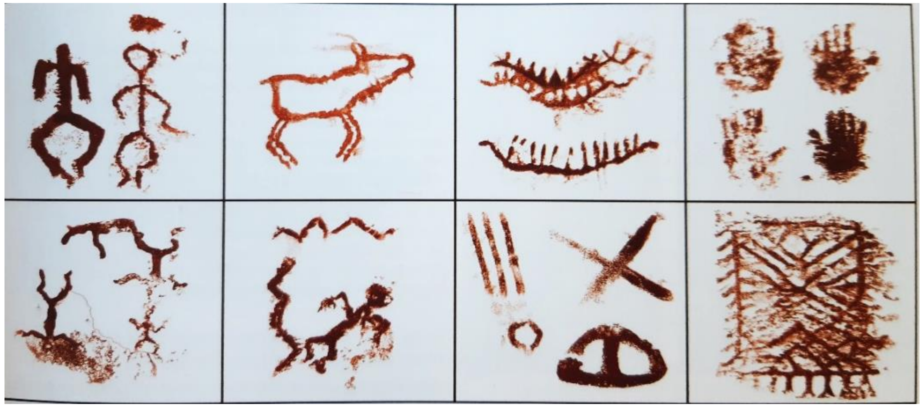
Alaspäin kääntyneet hahmot on tulkittu manalle menneiksi, kuolleiden valtakunnan ihmisiksi. Vinoasennossa kuvattu hahmo on mahdollisesti shamaani matkallaan henkimaailmaan, hirvi on yleensä kuvattu naarashirveksi tai vasaksi. Metsien kruunupäätä ei kalliomaalauksissa näy. Selvä intressidominanssi on saanut vastoin parempaa tietoa kuvittelemaan kiikaset sarviksi, vaikka muoto ei vastaa minkään hirvieläimen sarvien piikkejä ja vaihtelee kolmiosta viivaan. Pitäydyn siis väitteessäni yleisen aiheen viittaavan metsään ja sen puihin, hirven luontaiseen elinympäristöön. Kivikäs toteaakin kalliokuvien harvoin avautuvan yhden merkityksen kautta, ja maalausten tekoaikana arvomaailma on ehkä ollut aivan toinen. Edelleen hän toteaa Uudessa Seelannissa maoreilla olleen tapana maalata kuvia punaisella värillä ja merkitä paikka pitkän merimatkan jälkeen, mutta varsinainen matkakuvaus esitettiin kulkureitistä kertovalla laululla. (Kivikäs 2000:9)

Tässä kaukaisessa eräkulttuuriviittauksessa voi olla vihje kalliomaalausten tulkintaan, vaikka hirvikronikat eivät vastausta annakaan, niin vanhat erärunot ovat saattaneet säilyttää tiedonmuruja vanhoista metsäkäytänteistä. Kuusi Kivekkään muotogalleriaa on melko helposti sanoitettavissa kansanrunoformuloiden avulla. Viesti kertoo: Minä mies (käden kuva) metsänkävijä (metsän), menin miehissä metsälle (ihmishahmot), hiiden (alaspäin hahmot+hirvi) hirven (hirvi) hiihdäntähän (käärmekuviot). Kansanrunoissa suksista todetaan niiden olevan matoja eli käärmeitä, ehkä suksien liukuvan liikkeen ja hankea vasten sihahtelevan äänen vuoksi. Siinä missä käärme on tietäjän apueläin, ovat sukset hirvenhiihtäjälle välttämättömät. Kalevala ja vanhat runot sisältävät pitkän kuvauksen suksien valmistamisesta ja suksista metsällä. Arkkihiihtäjänä tunnetaan kalevalainen sankari Lemminkäinen.

Kaarle Krohn tulkitsee Kuittaren tulevan rasvaa tarkoittavasta sanasta kuu. toisintonimenä on mm. Kuuteretar. Sekaannus kuunhaltijaan on runoissa saanut rinnastuksen Päivättäreen. Hirvimetsällä oltaessa rasvaan liittyvä tulkinta on todennäköisempi kuin taivaanvaloon liittyvä.

Lopuksi pieni hakupotpuri SKVR-korpuksesta runojen suhteesta kalliomaalausten erityismuotoihin kuudessa ruudussa. Alla on ruudut numeroitu A ja B-kategorioihin, joista 3-4 jäävät seltiettäväksi myöhemmin, koska niihin ei selvää kansanrunovastinetta löydy. Tiettyjä viitteitä on ”Mesittäreen” eli metsän mesileivän antajaan, joka voi olla metsänemännän edeltäjä,

1A 2A 3A 4A

1B 2B 3B 4B

1A Lähen miehissä metsälle/Urohissa ulkotöille (SKVR II/962)
2A Ota mehtä miehiksesi /urohikseksi Tapio /Auta onni ottamahan, metänkaunis kaatamahan (VI2/4858)
2A Ahmanko Jumala anto / Ilveksenkö maan isäntä?/Sarvikantturan salolta: / Metsän huoria hamusin. (SKVR VII5/3374)
3A Tapionpa tietä myöten / Tapion talojen kautta (SKVR VII5/3245, 3246)
4A Minä mies metsänkävijä?
1B Hiiden hirven hiihdäntä Tuonen peltojen periltä?
2B Sukseni matona sujuu (SKVR VII5, Pedravirsi) /Sukseni matona matkas (SKVR VII5/3452)
3B Toposrasti, ”sunbeam” selkupien synnytyshaltija, jokasaattoi syntyviä auringon ensisäteiden myötä maahaan. Selkupeilla ”tamga”, pyöreä kiekko symboloi aurinkoa, joko auringon säteiden kanssa tai ilman. (Selkup mythology)
4B Mezitär, …jossa saalis saataisiin / Tuonen toukka tuotaisiin…
Kuiter, mesinen leipä (SKVR VII5/3455)
Mesitär, metinen leipä (SKVR VII5/3450, 3451, 3452)

14. KIRJAIMELLISESTI JA KUVAANNOLLISESTI

14.1 Kirjainpudokkaat erehdyttävät

Pystykallioihin ja siirtolohkareisiin tehdyt maalaukset voivat saada selitysainesta ainoastaan ja vain jos hakusana SKVR-korpuksessa osuu kohdalleen. Martti Haavio on esittänyt perustellusti, miten erikoiskielissä eufemismeja muodostetaan jättämällä nimestä alkukirjain pois, siten nahti (hylje) voi olla muodossa ahti. Matti Kuusi on viitannut unohtuneeseen hirvimyyttiin, jossa hän siteeraa runon vuorta ”Tapamäeksi”. Tässä on joko väärinkäsitys tai painovirhepaholainen, koska vanhoissa runoissa ei lainkaan ole löydettävissä Tapamäkeä, sen sijaan on toistuvasti mainittu Tapomäki. Sen sijaan varvikkomäki on tapovuoren Toinen epäilyttävä kirjoituslapsus kohdistunee ison kirjaimen käyttöön nimessä, koska mitä ilmeisimmin kivivuori, tapomäki, varvikkomäki ja näihin loitsukielessä rinnastuvat kipumäki ja nokimäki, joita käytetään niukahduksen loitsuissa. Kuriositeettina mainitaan vielä sysimäki Hiiden sepän olinpaikkana. Suomenkielisten sukunimien joukossa on Tapola, nimi muistuttaa vahvasti Tapiolaa. Niukahduksen loitsuissa puhutaan Tapion mäkien laskemisesta.

Todennäköisesti tapomäki on muodostunut käsitteestä Tapion mäki, kivivuori ja kipumäki tarkoittanevat samaa, ja samankaltainen mäki tai vuori on kyseessä, kun puhutaan sysimäestä tai nokimäestä, varvikkomäelle ei tässä otoksessa ole suoraa vastinetta. Mutta jos ryhmitetään saadut sanaparit, niin saadaan hahmotettua kaksi hirvimiesten ihmemaan toposhaltijaa, joista toinen on Tapio ja toinen Hiisi. Kivivuori ja kipumäki viittaavat joidenkin tulkintojen mukaan maailmanvuoreen, mikä saattaa viitata kalliomaalausten kosmologiseen maailmaan, jonka juuret ovat Pohjolan rakkaisessa maaperässä.

Selvennöksenä edellä sanottu:
Tapomäki = Tapion mäki >> TAPIO, metsänhaltija
Kivivuori = Kipumäki >> MAAILMANVUORI, Suonetar, Kalvotar, Lihatar (niukahdus)
Sysimäki = Nokimäki >> HIISI, vuorenhaltija, hiidenseppä
Varvikkomäki Ks. Tapio

Tästä voi päätellä hirven riistana, otuksena olleen metsänhaltijan omaisuutta, mutta kosmisena ja/tai toteemieläimenä hirvi (alces alces) kuuluu Hiiden eli kalevanpojan vaikutuspiiriin, ja siksi kaadettua hirveä, ja sen tuonpuoleista haltijaa Hiittä on rituaalisesti hyvitelty. Mäellä kerrotaan kasvavan ”piipuu”, jossa omenia. Tämä vuorten ja mäkien nimirypäs voi osaltaan selittää hirviaiheiden lukuisuuden kalliomaalauksissa. Tässä maailmassa Tapio on nähtävä riistanvalvojana, Hiisi hirvilajien emuuna, ja Hiiteen hirvi maalausrituaaleilla on haluttu palauttaa verenpunaisin hahmoin, kokonaisena, koska hirvi fyysisenä eläimenä käytettiin erilaisiin arkisiin ja rituaalisiin hyödykkeisiin. Kun luita tarvittiin käyttöön, ei luiden säilöntäsääntöä ole voitu noudattaa samalla tavoin kuin karhunpeijaisissa. Sen on korvannut kuva, mahdollisimman naturalistinen kuva kestävällä tavalla.

Kirjallisuudessa monet tutkijat ovat toistaneet ugrilaista tähtitarua kuusijalkaisesta hirvestä, jolta sankari leikkasi kaksi jalkaa pois, jotta hirvi olisi mahdollista kaataa ihmisten hyödyksi. Matti Kuusen kertomassa versiossa sankarina oli Tunk-Poh, joka ensin oli taivaassa otustamassa hirveä, mutta kun hirvi pakeni taivaskodostaan maan päälle kivikkoiseen maaperään, Tunk-Pohilta katkesi toinen suksi laskeutumisrytäkässä, joten hän jatkoi Pohjolaan paenneen hirven takaa-ajoa yhdellä suksella ja lopulta tavoitti paenneen. Kun hirvi ei enää jaksanut paeta, se rukoili Jumalalta pelastusta, pyyntö kuultiin ja

hirvi muuttui isoksi kiveksi. Nyky-Suomessa nimitetään hirvipeijaisten ohjelmanumeroa metsästyksen vaiheista kronikaksi, joka Pohjois-Suomessa paioin merkitsee rakkakivikkoa, ja mahdollisesti myös hirvi on aika ajoin saanut runon lisäksi liikanimen

kronikka. Mytosemanttinen merkitys muuttuu ja vääristyy siinä vaiheessa, kun alkuperäistä sanastoa tai elinolosuhteita ei enää ymmärretä, jolloin vaarana on ylitulkinta tai kiusaus päätellä mitä päähän pälkähtää.

Alkukirjaimen poiston lisäksi kirjain voi pudota myös keskeltä sanaa, kuten Tapiosta on pudodnnut i-kirjain pois ja on muodostunut rinnakkaismuoto tapo. Kirjain voi myös vaihtua, jolloin Tapio = Tavio. Tällä on mytosemantiikassa merkitystä. Esimerkkinä mainittakoon vielä vermlantilaisten ämssänmätäs, jonka suomalaiset tunnistavat sämssänmättäänä. Perimätieto kertoo, mainitussa mättäässä oleilleen Ämssän, mytologisen olennon. Kumpi on ollut alkuperäisempi, todennäköisesti ämssä, joka myöhemmin on saanut lisäkirjaimen nimeensä, koska Ämssän hahmo on unohtunut tai käynyt muuten merkityksettömäksi. Myös Suomen ensimmäisen kalliomaalauksen nimessä on kirjainpudokas, kun puhutaan Vitträskin kalliomaalauksesta, joka sijaitsee Hvittträskissä.

Kalevalassa on kerrottu runossa 13, jossa viisas Vuojolainen varoittaa Lemminkäistä: "Suotta lähet, Lemminkäinen, Hiien hirveä ajohon: saat palan lahoa puuta, senki suurella surulla."
Tuosta ei hirvenhiihtäjä lannistunut, vaan sai ohjeen kovertaa kalhut, jolla voisi saavuttaa hirven peltojen laidasta. Suksien valmistuttua varmana taidostaan ja voimistaan, Lemminkäinen kehuu pyydystävänsä minkä vain eläimen. Sen kuuli Hiisi ja rakensi joukkoineen hirven metsän aineksista, tulosta Hiisi kutsui porokseen ja poropeuraksi. Runossa siis laji vaihtui hirvestä poroksi. Lapin kota-asukkaat nimittivät hiiden hirveä silosorkaksi. Kuultuaan hiiden hirven tuhotöistä, Lemminkäinen sai uutta pontta hirvenhiihdäntään ja lykkäsi lylyn lumelle, kuin kyyn kulonalaisen, solahutti suopetäjän, kuin käärmehen elävän. Runosäkeellä voi olla merkitystä kalliomaalauksien käärmekuvien tulkintaan hirvikuvien yhteydessä. Varsinainen varoitus koskee lähtemästä metsän ajoon uhmamielellä, kuten Lemminkäinen oli tehnyt ja rikkonut reissussa varusteensa.

Poropeura, hiitten hirvi,
Poron synty on pohjosesta,
Kasvoi sarvet kalliosta,
Kippurat kiven raosta. (SKVR I4_1102 yk)

Runorekeen viittaa seuraava tietäjä Antti Haloselta Lapinlahdelta saatu runo, jolla on seisotettu verta: …
Hyi!
Tyytyi ennen Tyrnän koski,
Joki Jordanin tukehtui,
Kun tuli hirvi Hiitolasta,
Poropeura Pohjolasta,
Jonka on lampi lautasella,
Selvä vesi selkäluilla,
Lähde länkien välissä,
Josta noidat vettä joivat,
Lakkivat Lapin kateet.
…(SKVR VI1_3439 yk)

14.2 Peitenimet pimittävät

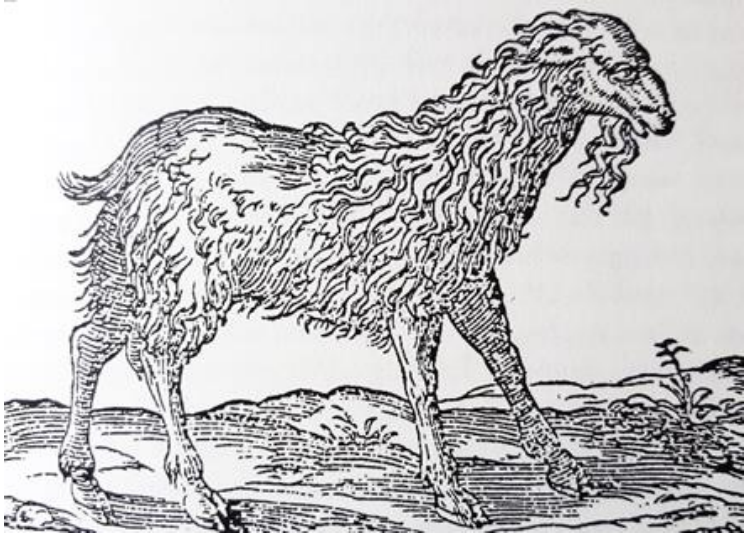
RITUAALI: kaato/ryyppy ja luonto/kumous ja elämys/kokemus

Aiemmin mainittu muistiinpanoista löydetty hirven toisintonimirypäs edustaa metatietoa. Kun aines puretaan ja ryhmitellään uudelleen saadaan siitä esiin arkaainen mielenmaisema.

PURKU	meta
Hirvastapio	Pitkäkinttu
Kotka	Kommopää
Konikka	Rusakko
Ounas	Pura
Peijakas	Pitkäsääri
Peijooni	Oinas
Pohjanhirvi	Metsänen

Aisapereiksi muodostettuna saadut nimekkeet voidaan modalisoida ja niille antaa sanaparia luonnehtiva merkitys.

Modaliteetit	Hirven nimet	Tunnusmerkistö
Oleminen	pura, kommopää	LAJI (sukupuoli, ikä) -> Gastrolatria, karnevaali
Tekeminen	oinas, metsänen	UHRAUS (rituaali, uskomukset)
Voiminen	pitkäkinttu, pitkäsääri	LIIKE (juoksu, kyvyt)
Täytyminen	konikka, rusakko	ELÄIN (laji, ominaisuudet)
Tahtominen	peijakas, peijooni	JUHLA (peijaiset, häät)
Tietäminen	ounas, hirvastapio	TABU (peitenimet, kiertoilmaisut) -> Helge-sarjakuva, viihde
Uskominen	kotka, pohjanhirvi	MYYTTI (vertauskuva, valtias)

Kuva 15. Keskiaikainen hirvikäsitys, joka on syntynyt hirven peitenimestä oinas.

15. HIRVIPEIJAISTEN SYVÄMERKITYS

15.1 Hirvi

Rabelaisn karnevaalirunoudessa piru muuttuu viisaaksi hallitsijaksi. Tämä muistuttaa suomalasiessa folkloressa hiiden, piruksi ja paholaiseksi käsitetyn hahmon muuttumista Tapipoksi, metsän haltijaksi. Hirvijahdin kaatajaisiin, viimeistään paloitteluun kuuluu näytteen otto saaliista, jotta saataisiin selville mahdolliset taudit ja epämuodostumat. Karnevaalihumuun kuuluu roolina universaalilääkkeiden kauppiaat, ja niin on hirvimiesten maailmassakin. Hirven sarvien verinahassa ja kiveksissä uskotaan olevaan viriliteettiä nostattava voima. Ruotsalaisilla hirvifarmeilla on myydä turisteilla ”Älgbröl nimistä ravintolisää. Mitä mahtanee tuo ”Hirvikarju” sisältää?

Groteski esiintyy ruumiin kuvina, kuolleella hirvellä on silmät auki ja ulos työntynyt kieli.

Karnevaalielementteihin kuuluvat groteski ja ambivalenssi teemat, jossa Myronin lehmä ja Pyhä Madonna antavat maitoa/rintaa. Imettäminen symboloi jumalan läsnäoloa ja ravintoa. Hirven hiihdon rinnakkaisruno Lauri Lappalaisen puhuu myös maamon eli äidin maidon ja vaivojen maksamisisesta, ja loppujen lopuksi maksuksi käy vain liha, hirven liha.

Tutkimuskorpuksessa on kolme hirviteosta ja kolme suomalaista hirviteosta. Suomen ja Ruotsin hirvikannan erot ovat pienet, kulttuurisia eroja on eikä vain kielestä johtuvia.

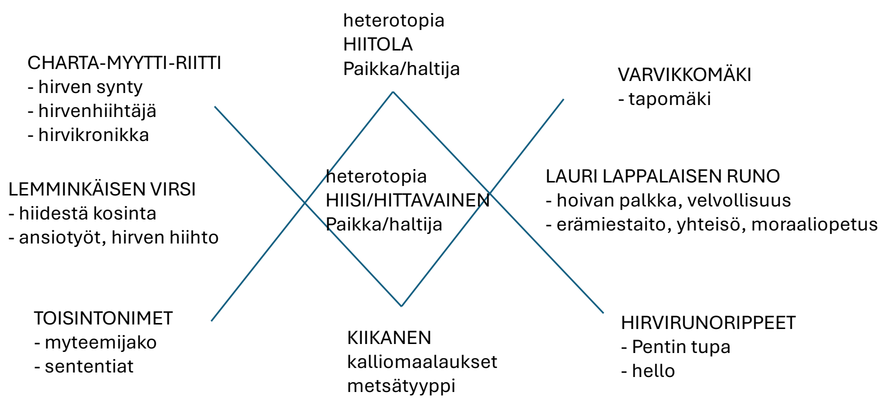
Kaarina Kailo on viimeisimmissä karhututkimuksissaan viitannut intiaanimytologian matriarkakäsitykseen, jossa isoäiti edustaa heimon vanhinta, ja alkujaan sanalla on viitattu myös heimolle tärkeään jumalattareen. (Kailp 2024: 59) Mikä olisi sopiva suomalaisugrilaisten alkujumalattareksi? Pulmaa selvitellessä joudutaan omituisuuksien, ja hämärien viittausten ja sekalaisten tulkintojen sekä kuriositeettien maailmaan. Yksi näistä on Kailon viittaus ja rinnastus Mielikki/Kuurikki. Viime mainittu ei itsestään selvästi ole rinnastettavissa metsänhaltijattareen tai metsän emäntään, jona Mielikki tunnetaan. Totta on, että Kuurikista on maininta Lönnrotin ruotsalais-suomalaisessa sanakirjassa, jossa on selitys kuuluu: s. (kuuro) skogsgudinnans epitet, då hon är njugg eller döf för jägarens bön. Tässä tulkinta sisältää epäilyttäviä aineksia. On todennäköistä, että kuuro-sanan tulkinta aistimukselliseen kuuloon liittyvänä on tässä yhteydessä väärin tulkinta, koska metsästyksessä säillä on suuri merkitys metsäonnelle. Kuurona tunnetaan Suomen olosuhteissa niin sade-, rae- kuin lumikuurotkin, mikä on rankka kokemus ulkona liikkujalle. Sanakirjan mainitsema kuuri voi olla sekin osa Kuurikin alkuperäistä merkitystä, vaikka kansanrunoissa ei lainkaan mainita tai tunneta kuurikkia. Kuuri sukunimenä esiintyy, sanan merkitys viroksi on hoito, mutta kuur on aita, samoin viron kuuro on suomeksi aita, mikä assosioituu kansanrunoissa lähinnä aidan akkaan. Miksipä ei myös metsän riista-aittaan. Todennäköisempää kuitenkin on että, aijatar on muuttunut ajan mittaan ajattaraksi ja ajattareksi, joiden vanhasuomalais-saamelaiset vastineet tunnetaan hittarana ja hattarana.

✥aita, kaarre, erotusaita = johdinaidoin eli siuloin varustettu aitaus, jossa erotus tapahtuu,
✥hattara = metsässä karmivasti naurava naismenninkäinen vastaa suomalaisen kansanperinteen ajakkaa. VIITE 2

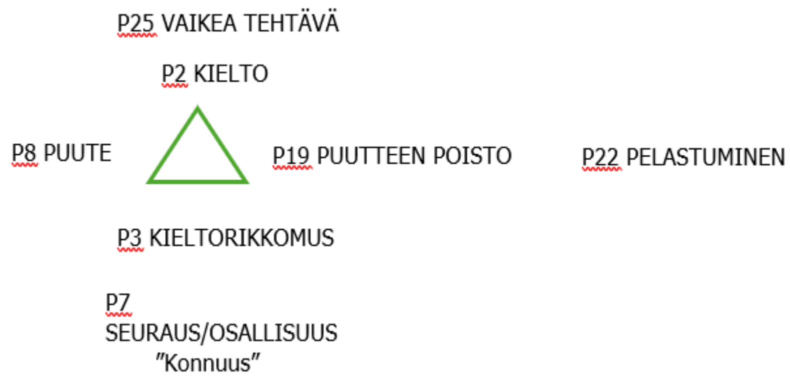
Nykysuomessakin puhutaan hirvenajosta, kun on ajometsästyksestä kyse. Siinä missä nykymetsästyksessä hoitaa vitja tai ajoketju, hoiti metsänemäntä silloin kun halusi, miellytti niin tehdä. Hirviä ei tietävästi ole pyydystetty aitauksiin ajamalla, kuten poroja, joten aita viitannee reviiriin, alueeseen, jossa hirvet liikkuvat. Koska Kuurikki on Lönnrotin tulkinnoissa pahansuopa ja epäonnea tuottava metsän haltijaolento, on ilmeisesti tarkoitettu Kuurikin ajaneen hirvet metsästysalueen, raja-aidan toiselle puolelle metsämiesten nautintaoikeuden ulottumattomiin. Ajattareen viittaa myös Hiiden kehotus eksyttää hirvenhiihtäjä näännyksiin hirvenajossa. Myöhempiä jäännöksiä tästä aiheesta ovat metsänneidon metsässä yöpyjää houkutteleva olemus, joka on selkäpuolelta puinen tai muu kangastus, joka liehtarina, hienohelmana miehen edessä hyppelee ja houkuttelee. Aita voi viitata siihen, että jossain muodossa raja tulee vastaan joko väsymyksen tai muun esteen vuoksi. Voi käydä huono onni metsällä, vaikka kansanrunoissa ei ole Kuurikkia, niin Tuutikki ja Tuurikki siellä mainitaan Mielikin toisintonimenä. Huonon onnen, tuurin kohdatessa muinaismetsästäjän maailmassa syynä oli joku metsänhaltijoista, vaikka ei aivan varmasti tiedetty kuka. Saattoi olla Kuurikkikin.

Kansanrunoissa kuuro esiintyy 42 osuman verran, joista osa selvästi viittaa kuurouteen, mutta osa ajankohtaan tai kuuroluonteiseen

tekemiseen kuten sanaryöppy, vaikkakin runosanoissa käytetään muotoa kuurme. Runossa SKVR I4/870 on mainittu pimeä Pohjola miesten syöjäkylänä, jossa on hirvet hirtettynä, jalopeurat jaksettuna. Loitsija manaa: Kuulin noidan noituvaksi/lappalaisen lausuvaksi/kusisuiden suutelusta/naarojen salasanoista:/Joka on kuuro kuurmehella/epätiedolla ei mitään! Tässä kuuro kuurmehella on suomennettavissa kuurosateen kaltaiseksi sanaryöpyksi. Kuurikki juontanee merkityksensä viron sanasta kuuri so. hoito, merkitys luontuu Mielikin rooliin metsänriistan hoitajana ja vaalijana.

Kuiva kangasmetsä– mänty-kanerva-jäkälä (mäkinen hiekkainen
Tuore kangasmetsä– kuusi- mustikka-sammal (notkelma kostea)

Hirveen ja Hiitolaan liittyvän aihepiirin kannalta, tarkemmin kieltoja on syytä tarkastella Lemminkäisen kieltona, joka Kalevalassa on kerrottu runossa 13, jossa viisas Vuojolainen varoittaa Lemminkäistä: "Suotta lähdet, Lemminkäinen, Hiiden hirveä ajohon: saat palan lahoa puuta, senkin suurella surulla." Ennuste ei siten ollut hyvä, suurella vaivalla saaliiksi saattoi saada vain laihaksi riutunutta sitkasta stressilihaa.

Tuosta ei hirvenhiihtäjä lannistunut, vaan neuvoja sai ohjeen kovertaa kalhut, jolla voisi saavuttaa hirven peltojen laidasta. Suksien valmistuttua varmana taidostaan ja voimistaan, Lemminkäinen kehuu pyydystävänsä minkä vain eläimen. Sen kuuli Hiisi ja rakensi joukkoineen hirven metsän aineksista, tulosta Hiisi kutsui porokseen ja poropeuraksi. Runossa siis laji vaihtui hirvestä poroksi. Lapin kota-asukkaat nimittivät hiiden hirveä silosorkaksi. Kuultuaan hiiden hirven tuhotöistä, Lemminkäinen sai uutta pontta hirvenhiihdäntään ja lykkäsi lylyn lumelle, kuin kyyn kulonalaisen, solahutti suopetäjän, kuin käärmehen elävän. Runosäkeellä voi olla merkitystä kalliomaalauksien käärmekuvien tulkintaan hirvikuvien yhteydessä. Varsinainen varoitus koskee lähtemästä metsän ajoon uhmamielellä, kuten Lemminkäinen oli tehnyt ja rikkonut reissussa varusteensa.

Kalliomallausten tutkimuksen kannalta hirvi fyysisenä olentona on keskeinen hahmo, joten siihen voi olettaa liitetyn riittejä ja muuta uskonnollistua ritualismia.

Kuva 16. Louis Sparren kusitusta Runebergin Hirvenhiihtäjii. Vasemmalla kalhusukset, oikealla näystinsukset.

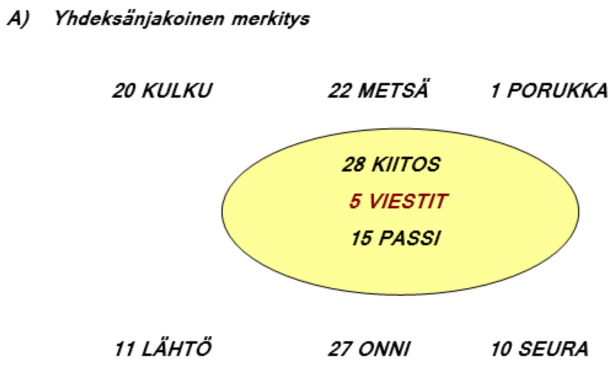

Kuva 17. Kalhuilla kulkijat, joukossa oleva nainen on ilmeisesti suomalainen metsästyksenhaltijatar, koska kuvassa on myös koira. Valtoimenaan oleva tukka viittaa haltijaan. Vanhan miehen suksen kannan liitos naishahmon suksiin on viittaa yhteistyöhön. Taustalla sekä jänistä että hirveä/peuraa muistuttavat riistaeläimet.

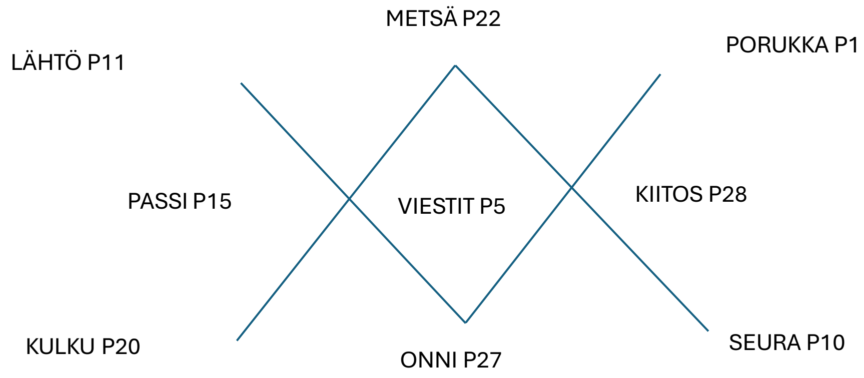
Sune Björklöfin etymologia viittaa jyrkkärakenteisiin kallioseinämiin uhripaikkana. Toinen muistuma vanhasta jäniksen, kallion, harjun yhteydestä hirvenpalvontaan on ehkä vienalaisen Marina Takalon taikarepertuaarissa, jossa hän harehti verensulun yhteydessä ja luki samalla kylyn, raudan, kiven ja puun vihat. (Pentikäinen 1994:71) Ugrilaisuuteen kauemmaksi palatessa nanait sanovat sikauhrin rituaalisessa kaavassa interjektion ”Ha-reh”, ilmaisu on rituaalista manailua eikä sellaisena käännettävissä. (Pentikäinen 1994:87)

15.2 Kolme hirvikronikoiden motiivitasoa

Tätä työtä edeltävässä hirvikronikkatutkielmassa Hirvirunot, hirvipeijaisten maailma olen työstänyt motiivit kolmeen ryhmään, joissa kussakin on yhdeksän tekijää. Vielä tuolloin ei ugramekaavaa ollut, mutta motiivifrekvensseinä erottui jo tuolloin 2009 kolme eri intensiteetin omaavaa kerrontajoukkoa.

Kuvio 14. Hirvifunktioiden frekvenssi-intensiteetin motiiviaiheiltaan toiseksi suurin ryhmä Hirvirunoissa tulkittuna. Alla sama kooste muodostettuna ugrameksi.

Kuvio 15. Hirvestysmotiivit esitettynä ugramella.

Mytosemanttinen tulkinta muodostuu periaatteessa kaavalla a+b = c. Tässä tulkinnassa seurafunktiota ja sen prinsiippejä voi tulkita kronikoista koodatuilla motiivilistauksella. Kun motiivit aakkostetaan erottuvat aiheet seura ja riista. Tulkinnan osuvuustesti voidaan nyt tehdä sijoittamalla pääprinsiipin P10 täydennysmotiivit saadun ugramen mukaisiin prinsiippeihin. Rinnastuksesta näkee, että jako on osunut kuta kuinkin kohdalleen. Tarkemman tulkinnan kuvioon saa, kun poimii ja analysoi kaavaan osuneet funktiot motiiveineen. Vaikka seuratoiminnan motiiveissa ei kiitos erityisesti korostu, niin hirvikronikat ovat ohjelmanumero maanomistajille, omaisille ja metsästäjille kiitoksena pidetyissä peijaisissa metsästyskauden päätteeksi. Motiivifrekvenssit eivät siten yksinään paljasta hirvestyksen syvimpiä tuntoja kuten onnea, joka voi kohdistua saatuun saaliseen ja onnistuneeseen metsästyskauteen tai reippaaseen erähenkisyyteen hyvässä seurassa juttuineen. Onnea metsällä on riista ja nauru.

	Funktio	Prinsiippi
metsästystoverin muistolle	10	P1
porukka	10	P1
20-vuotisjuhlat	10	P10
hallitus	10	P10
perinne	10	P10
seuran perustus	10	P10
seuratoiminta	10	P10
seuratoiminta-merkkilaukau:	10	P10
seuratoiminta-sorsajahti elol	10	P10
talkoot	10	P10
talous	10	P10
tasavertaisuus	10	P10
kartanonmetsästys	10	P11
kyyhkysjahti	10	P15
aseet esiin lokakuussa	10	P22
riista-jänisjahti	10	P22
riistakanta	10	P22
riistakanta uudistuu	10	P22
riistamaat	10	P22
riistamäärä	10	P22
riistasorsa "pikkuherkku"	10	P22
riista-supi	10	P22
riistavuosi	10	P22
syyskuu-koirat ja jänisjahti	10	P22
jutut-siisteys	10	P27
paljon saalista	10	P27
rakas harrastus	10	P27
soittaa = pyydystää	10	P27
toistuvuus	10	P27
aika	10	P28
toiminta	10	P28
johto	10	P5
merkkipäivät	10	P5
metsästyspäiväkirjat	10	P5
rauhoitettu riista-metafora	10	P5
risteytys: bastardhare	10	P5
suhdetoiminta	10	P5
tiedotus	10	P5
tilastoa	10	P5

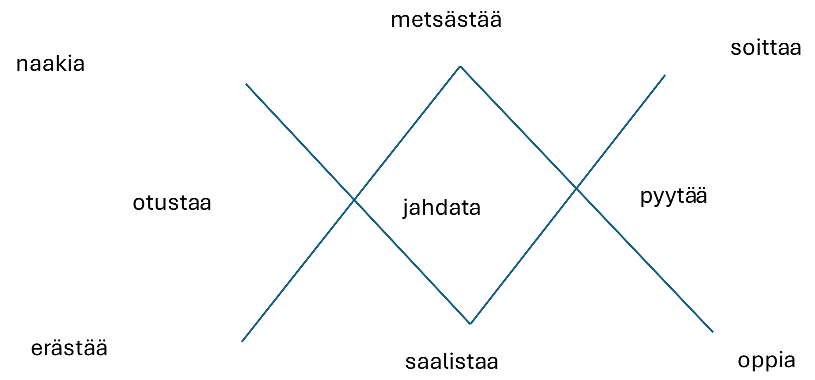
Voiko piinallisen yksityiskohtainen listaus palvella tulkintaa isommassa kuvassa? Kyllä, yllä olevassa listassa huomio kiinnittyy metsästystermiin soittaa, jolla tarkoitetaan pyytämistä/pyydystämistä. Aivan helppoa ei ole määrittää kattotermiä, onko kyseessä yleisemmin ottaen saalistuksesta vai metsästyksestä, jossa saalista jahdataan, suomalaisittain naakitaan. Sillä erotuksella vain, että jahti on sosiaalinen seuruetapahtuma, naakiminen suoritetaan yksilösuorituksena.

Perussemeemikaavaan tarvitaan viisi sanaa, verbiä tai nominia. Jos kattoterminä on metsästys, se sisältää sekä joukkuesaalistuksen että yksilösuoritukset. Saalistaa ja erästää ovat vanhahkoja ilmaisuja, Lönnrotin 1800-luvulta peräisin olevaan Suomalais-ruotsalaiseen sanakirja tuntee neljä erätermit 1) erästää, 2) metsästää, 3) saalistaa ja 4) jahdata ja 5) otustaa. Erästys on saalistusta, sen tavoitteena on saada saalista, vaikkakaan se ei välttämättä ole päätavoite, hauska seura voi olla yhtä tärkeää tai jopa tärkeämpääkin.

Jahti osoittautuu metsästyssanaksi, koska sen merkitykseksi Lönnrot mainitsee jaga, jäkta, skalla (jahdata, ajaa takaa) ja puhuu myös jahtijoukosta (metsästysseurue) ja jahtioikeudesta, jahtikielestä sekä jahtikuvauksista, mikä tarkoittanee mm. hirvikronikoita ja muita metsästyskertomuksia ja kaskuja. Naakimisen Lönnrotin sanakirja tunnistaa muodossa naakkia eli krypa för atta komma på villebråd, lura (vaania). Naakimista harjoittava on naakkija. Metsästäjä ruotsiksi selitetään näin. Skytt, jägare (joka metsän otuksia pyytää), ja metsästää on ”gå i skog, gå på jagt, fånga, jaga”. Sanaryppäästä loikkaa uusi pyyntisana, pyydystää, joka sekin on eränkäyntiä, mutta painottuu virkatiellä kulkemiseen ja ansalankoihin. Pyytöpäivät ovat silti metsästystä, virkatie on jo lähellä virantoimitusta, jonka merkitys on ajan saatossa muuttunut alkuperäisestä metsästysonnen tietämyksestä tietojohtamiseen. Oppiminenkin on alkujaan eränkäyntiä. Näin on saatu kasaan kahdeksan perinteistä erästystermiä: 1) Jahdata, 2) metsästää, 3) saalistaa, 4) oppia, 5) pyytää, 6) erästää, 7) naakia ja lisäksi 8) otustaa ja 9) hirvikronikoissa oleva soittaa. Sattumoisin tämänkin kehitysjatkumon voi mallintaa ugrameksi, ja kokeilumielessä se kannattaa tehdä, koska siten voi saada esiin erilaisia metsästysarvoja. Tulkintaa varten sanat on

ryhmiteltävä kolmeen kategoriaan jollain perusteella. Helpointa on poimia jo unohtuneet termit, joita ovat metsästysmerkityksessä oppia, pyytää ja soittaa. Sanoissa on tapahtunut merkityksen muuntuminen. Oppiminen ei ole enää eränkäyntiä, vaan tiedon omaksumista. Pyytäminen ei ole metsällä käyntiä saaliin toivossa, pyyntö on arkistunut toiveen esittämiseksi yleisesti. Soitto ja soittaminen on kehittynyt aseen käytöstä musiikin soittamiseksi.

Loput kuusi sanaa on nekin ryhmiteltävä. Erikoisempia sanoja edustavat erästää, otustaa ja naakia. Tavanomaisempiin kuuluvat metsästää, saalistaa ja jahdata.

Kuvio 16. Metsästyskielen vaihtoehtoisia termejä metsän käynnille.

Oikeanpuoleinen kolmikko kuviossa edustaa metsästystapaa, pyytää rinnastuu pyydystämiseen ansoilla, soitto kertoo tuliaseiden käytöstä, ja oppiminen riistan elintapojen hyödyntämisestä. Metsä on metsästyksen kantasana, ja se viittaa turkiseläinten ja suurriistan metsästykseen. Jahti on ajometsästystä, johon voi kuulua metsästäjän lisäksi koira. Saalistus tulee sanasta saalis, mutta suomen kielessä ainoastaan hirvi on saanut erityisaseman saaliina, että sillä on oma teonsanansa: hirvestää, nominina hirvestys. Naakiminen on väijyntämetsästystä, joka yleensä suoritetaan yksin. Otustaa on riistalajiriippumaton yleistermi kuten myös erästäminen tai eränkäynti. Nykykieli suosii muotoa metsästää.

Näin kehitysjatkumo Hirvikronikkain semiopoetiikasta Hirvirunojen, hirvipeijaisten maailman kautta on johtanut Hirvimiesten ihmemaahan samalla kun teksti on edennyt motiivilistauksesta motiivifrekvenssien kautta mytosemantiikkaan ja satukaavan funktioinnista elonkaavan prinsiippeihin, viisiöinnistä ugrameen. Keskeistä tapahtumain näyttämöllä on metsä, niin on kansanrunoissa ja niin on nykyaikaisessa hirvenmetsästyksessäkin. Hirvi on metsänelävä, iso otus. Sekä suomalainen eräkirjallisuus että hirvikronikat pyrkivät vaalimaan metsästysperinteitä ja sen arkaaisiakin piirteitä. Aina ei suju eränkäynti odotusten mukaisesti, erehdyksistä opitaan. Muistot ja opit pyritään ikuistamaan ja siirtämään jälkipolville, siinä suhteessa kalliokuvat ja kronikat ovat samalla asialla, ne pyrkivät kuvaamaan ja kertomaan tuntoja ja syntyjä syviä, elämää kuolemaa syntymää.

Näkemys hirvimiesten ihmemaasta on prosessissa syventynyt opinnäytteen kronikkamotiivien ja narraatiolajien välisestä vertailusta kohti listateoriaa. Yksittäisiä sanoja kokoamalla voi saada uutta näkökulmaa tarkasteltavaan kohteeseen. Välivaiheessa Hirvirunot on kehitelty semantisointia viisiöinnillä, mikä toimi esiasteena perusmeemikaavalle. Viisiöinnin perusta on semioottisessa neliössä ja/tai kulttuurianalyyttisessä kuviossa, joten on syytä tarkastella P10 motiivien funktioinnin perusteella muodostunutta viisiöintiaihelmaa, johon kuuluivat seraavat tematiikat:

TALKOOT TAPAHTUMAT
TALOUS
SUHDETOIMINTA RAKENNUKSET

Kuviota tulkittaessa on huomioitava semioottisen neliön periaate seuratoiminnan kannalta. On seurakohtaista, mitä asioita kukin seura painottaa, mutta jokaisen seuran hallituksen vastuulla on toiminnan ja talouden pyörittäminen, joten kypsyneemmällä näkemyksellä viisiöintiä on aiheellista korjata, kuten motiivilistan korostuksen suuntaan – mitä ikinä sitten "riista" tarkoittaneekin. Seura hakee luvat porukalle ja huolehtii riistanhoidollisista velvoitteistaan ja muusta vapaaehtoisesta toiminnasta. Hirviseuran tärkein suhdetoimintatapahtuma on hirvipeijaiset, jota joissain tapauksissa odottaa koko kyläkunta. Näin ollen oikeampi tapa ryhmittää saadut aiheet on yhdistää talkoot ja rakennukset rinnakkaisiksi elementeiksi ja suhdetoiminta ja tapahtumat omaksi osiokseen. Edelleen fokuksena pysyy seuratoiminnassa talous ja hallinto. Keskeistä hirvikronikoista käsin tulkittuna ovat peijaiset, jotka ovat suhdetoimintaa seuran sisä- ja ulkosuhteissa, merkittävä reflektoinnin tilaisuus. Hirvikronikat ovat seuratoiminnan reflektiota.

Uusi, tarkentunut kuvio näyttää tältä:

Suhdetoiminta Tapahtumat

Talous

Rakennukset Talkoot.

Peijaiset ovat huvia, talkoot työtä, ja vaikka peijaiset ovat kieltämättä tapahtuma sekä seuralle että kyläkunnalle, niin tekemisen kohteet, joita talkoilla tehdään ovat toiminnan objekteja, joihin kuuluvat mm. riista-aitauksien rakentaminen ja nuolukivien pystyttäminen. Seuran suuriin taloudellisiin ponnistuksiin kuuluu metsästysmajan rakentaminen saunoineen. Tutkimusprosessin myötä viisiöinnistä syntyi perusmeemikaava viisine tekijöineen ja sitten kahdella täydennettymeemikaava, jossa on yhteensä seitsemän tekijää määrätyssä meemiasetelmassa.

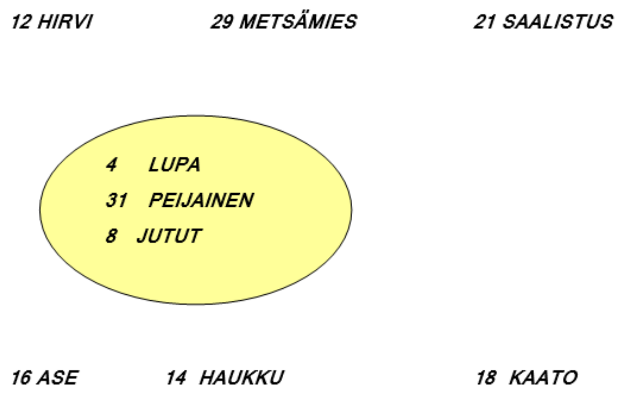
Kuten motiivilistausta pystyi testaamaan jäsennetymmin, niin voi myös prinsiippi P10:n aihepiiriä tarkentaa motiivilistan perusteella.

Kuten jo osoittautui, motiivilistauksessa korostuu motiivi riista. Hirvikronikkain semiopoetiikassa (1999) aihioimani motiiviluettelo sisältää riistafunktioon monta eri kategoriaa.

Runo	***Motiivi***	Funktio
A23	***riista-jänisjahti***	10
A4	***riistakanta***	18
A9	***riistakanta***	12
A48	***riistakanta***	10
A46	***riistakanta uudistuu***	10
A3	***riistamaat***	10
A14	***riistamäärä***	10
A36	***riistamääräykset***	9
A23	***riistanhoitopiiri***	5
A13	***riistasorsa "pikkuherkku"***	10
A13	***riista-supi***	10
A10	***riistaverisyys***	29
A17	***riistavuosi***	10

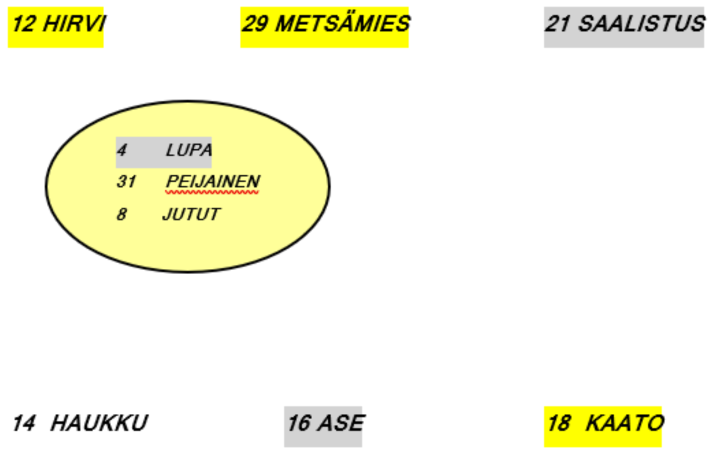
Taulukko 10. Ote prinsiipin P10 riistaviittauksista opinnäytteen 1999 mukaan.

Edellä esitetyssä kronikkakorpuksen motiiviluettelossa on hahmotettu toissijaiset prinsiipit/funktiot, jotka sisältyvät seuratoimintaan. Alkuperäisessä aihioinnissa on riista assosioitunut hirvestystapahtumaketjussa kaatoon, hirveen, hirvestyksen johtajaan sekä metsästäjään.
ja jälleen kerran tullaan tutkimuksen itseään korjaavuuden pariin. Aiempi ryhmittely Hirvirunoissa (2009) on seuraava:

Kuvio 17. Suurin painoarvo hirvimotiiveissa, eriote Hirvirunot – hirvipeijaisten maailma 2009

Tarkentuneiden painotusten mukaan aihiot osuvat runsaimmin kronikoissa esitettyihin aiheisiin. Hirvestyksen johtajan rooli on hirvimetsällä keskeinen, hän johtaa ja valvoo hirvestyksessä ajojahtia ja sen sovitun mukaisuutta, tarkistaa lähdössä aseet, luvat ja miesten kunnon, palkitsee hirven kaatajan. Hirvestysseuroissa keskeistä on hirven metsästys, vaikka muutakin riistaa saatetaan aika ajoin ampua. Seura porukoineen on sellainen kuin sen jäsenet, hirviherrasta eli jahdinjohtajasta paljon riippuu millainen jahdista muodostuu, toki onnellakin on osansa tapahtumissa. Luvat yksilöivät sallitun hirvenkaadon, sen millainen hirvi on lupa kaataa. Kaatoon tarvitaan ase ja sen käyttäjä, ilman asianmukaista varustusta saalistus on tuloksetonta.

Kuvio.18. Tarkennettu P10 alamotiivit

Yllä esitetystä kuviosta saa kaksi yhteen kuuluvaa sanaketjua: hirvi-lupa-kaato so. **hirvenkaatolupa** ja metsämies-ase-saalistus, mikä voidaan kiteyttää sanaksi **hirvimies** eli **hirvestäjä**. Mitä tällä tiedolla on annettavana? Niin ennen kuin nytkin metsälle menijän on anottava ensin lupaa riistanhaltijalta. Kansanrunojen erähenki heijastuu motiivipainotuksissa. Tässä yhteydessä mainittakoon vielä fragmentti hirven toisintonimen semantiikasta. Kun hirven peitenimiin kuuluu jänis, niin koskaan ei sanota hirvestäjää jänistäjäksi muuta kuin ehkä pilkkamielessä jänishousuksi. Jänistää on sama kuin livistää tehtävästä tai paikasta, kun uskallus ei riitä. Metsämiehen itsetietoinen riistaverisyys ilmenee mm. kansanrunojen formulassa: - Minä mies metsänkävijä. Vastaavasti toiseen pohjoisten metsien kuningaseläimeen karhuun ei liitetä samalla tavalla metsästäjää, ei puhuta karhumiehestä eikä karhustajasta, sen sijaan käytetään muotoa karhunkaataja tai karhunmetsästäjä. Tämä viittaa hirveen samaistumisen asteen olevan eri luokkaa kuin karhun. Karhu on

selvästi enemmän objekti, saalistuksen kohde kuin samastumisen kohde. Monet riittikäytänteet kertovat karhun koston pelosta, haudatun hirven pelko ei kohdistu koston pelkoon, vaan riistan katoamisen pelkoon, aineellisten resurssien niukkenemiseen ja sitä kautta kuolemaan. Sekä hirvi että karhu ovat tuonpuoleisen eläimiä, Otavan olkapäillä' syntyneitä.
jumaluuksia, mutta eläinten merkitys eroaa suomalais-ugrilaisessa maailmankuvassa. Karhusta on jäljellä muistitietoa karhunpeijaisrituaaleista, hirvestä kalliomaalaukset. Todennäköisesti kalliokuvien kertoma on ainakin osin vanhempaa kuin säilyneet karhunpeijaisrunot. Hirveen liittyvä arvostus ilmenee toisellakin tavalla. Hirven eufemismi airojalka viittaa mm. Tallinnan pormestarin pikariin, mutta yleisemmin airojalaksi on nimitetty sekä hirveä että aatelista tai muuta lajinsa valiota.

Seuran historiikeissa kuvataan seuran toimintaa tietyllä ajanjaksolla, hirvikronikoissa kerrotaan kauden hirvenmetsästystapahtumista osana peijaisten ohjelmistoa.

16. MYTOSEMANTIIKKA

17.1 Käsityksiä sormeilemassa

Kalliomaalausten kuvastossa on etsitty tulkintahorisonttia monesta eri suunnasta. Timo Miettisen pohtima ja Willamon kuvittama kirja alkaa hienolla kuvatekstillä sakarisormesta ja nimettömästä, jolla Väinämöinen kirjoitti kiveen kirjat (kirjonnat/kirjaimet). Sakarisormi on pikkurilli. Olen pohtinut sormitusta, ja laatinut kirjasarjaani oman kymmensormi-järjestelmän. Maalaus- tai piirtämisasentona nimettömällä ja pikkusormella maalaaminen tai piirtäminen on todella hankalaa, joten kyseessä saattaa olla symbolinen viittaus planetaarisiin voimiin tai henkivaltoihin. Onhan nimetön Apollon eli auringon sormena pidetty sormi, pikkurilli vuorostaan edustaa viestien välittäjän Hermeksen eli Merkuriuksen sormea. Ehkä outo runokuva viittaa siihen, että Väinämöinen välitti kosmisen tiedon ja ikuisti sen kallioon punamullalla. Siinä missä Ilmarinen on suomalaisen mytologian insinööri, edustaa Väinämöinen taiteilijasielua. Lemminkäinen on sotia, naisseikkailuja ja metsästystä harrastava vihovauhkonen eli kova menijä.

Kuriositeettina verrataan sakarisormituotantoani:

<u>Niin on kuin kuolleen kymmenniekka.</u>

Ella Ojala on inkerinsuomalaisissa perinnemuistelmissaan esittänyt edellä olevan sananparren. Hän selittää näin sanotun ihmisestä, joka oli jäyhä, hidas eikä ollut valpas missään tilanteessa. Henkilö oli kuin kuolleitten vahti. Työyhteisöissä on ollut aina joninlainen päällekatsoja. Ja jos on koolla kymmenen työntekijää, yksi heistä on ollut jo heidän vahtinsa. Siitä sanonta kymmenniekka. Luku vastaa sormitusjakoa julkaistuissa trilogioissa ja tulevassa Osmolaisten maa -sarjan julkaisuohjelmassa, jossa on yhdeksän osaa + telososa, joka ohjaa

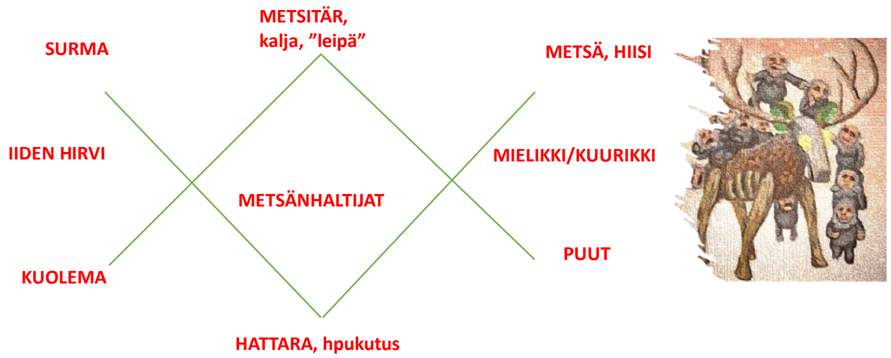
työtä.

Kalliokuvissa on tavallista ylösalaisin kuvatut hahmot, jotka on tulkittu vainajalan olennoiksi tai kuolleiksi ihmisiksi. Kuten on jo havaittu, kulttuurit, kielet ja sanat muuttuvat elinehtojen myötä. Vaikka kouta esiintyy suku- ja paikannimissä, ei sanan merkitystä enää tunneta. Muistikeinoksi luomani julkaisusarjan sormitus osoittaa sakarisormen teoksiksi kaksi korpustrilogiaan kuuluvaa työtä, 1) Futurolokiset ennakkoluulot ja 2) Kosmisen koostumus. Sakarisormella on myös toinen myyttinen yhteys, Louhi nappasi varastetun sanoja pursuvan sammon kannesta kiinni pikkusormella. Runotarina ei kerro, kumpaa kättä Väinämöinen käytti, vasenta vai oikeaa. Oletetaan, että oikea käsi on todennäköinen, jolloin julkaistusta kirjasarjasta jää jäljelle Kosmisen koostumus, jossa käsitellään karhun ja kosmoksen välistä suhdetta tuonelan näkökulmasta.

Oikea pikkusormi: KATARIVAARI => KOSMISEN KOOSTUMUS (karhu ja kosmos)

Kansanrunopainotteisessa tulkinnassa olen ottanut mukaan seuraavia tunnettuja aihelmia:

1) urohissa ulkotöille
2) puut punalle paistoi
3) jänis itki poikiansa
4) kuolinsanomat
5) Metzitär, metinen leipä
6) metsän huora, hattara
7) metsänemäntä, -haltijat.

Kuvio 18. Kansanrunoteemat esitettynä ugramemuodossa lisättynä kahdella teemalla 8) Hiiden hirvi, johon kategoriaan olen sisällyttänyt siirtolohkaree ja kalliomaalauksetja 9) Mielikki/Kuurikki.

Kuva 16. Jänis itkee

Lisänä voidaan pitää kahta tekijää, joista erärunojen metsänhaltijat ovat tunnetumpia kuin Hiiden hirven mahdolliset yhteydet kalliomaalauksiin ja siirtolohkareisiin. On todennäköistä että kalliomaalaukset on tehty heti jääkauden jälkeen hirvien ja sen myötä asutuksen levitessä Suomen maan kamaralle. Todennäköisesti kuvat on tehty tiettyyn kevätjäiden aikaan, koska kovalla pakkasella maalaaminen on ollut hankalaa ja veneestä käsin kuvajälki olisi varsin horjuvia vetoja. Kalliomaalausten kuvat ovat vakaalla kädellä tehtyjä. Hirven elinehto on ollut puusto, josta se saa pääasiallisen ravintonsa ympäri vuoden. Siten on oletettavissa, että keskeinen kalliomaalausaihe ns. vene- tai sarviaihe ei yksiselitteisesti viittaa veneeseen, sarviaiheeksi sitä on vaikea kuvitella. Sen sijaan kyseessä vaikuttaa olevan kiikanen eli havumetsän ja lehtimetsän välinen raja. Hirvet vetäytyvät talvisin korkeammille seuduille, jossa kasvaa valtalajina havupuita, kesäaikaan ne viihtyvät lehtipuumetsässä ja lähellä vesistöjä.

Kuva 12. Suomalainen sodankäynti 1500-luvulla, Kuvalähde Suomalainen shamanismi

Jääkausi siirsi kalliosta irronneita siirtolohkareita pitkiäkin matkoja, maalauksia on löydetty kallioseinämien lisäksi myös siirtolohkareista. Kalliomaalaustutkimus on etsinyt vastauksia kuvastoon mm. shamaanirumpujen kuvista. Tämän työn tarkoitus on etsiä vastauksia runokuvista ja sanastosta. On osoitettavissa, että vanhimman säilyneen mytologian hahmojen koosteesta on uutettavissa näkyviin struktuuri, joka johtaa jääkauden jälkeiseen, hirvikuvien aikaiseen, noin 7000 vuotta sitten vallinneeseen maailmaan, jossa metsä ja vesistö ovat olleet elämisen ehtoja. Siksi on täysin ymmärrettävää Tapion ja Ahdin olevan vanhimpia myyttiolentoja suomalaisessa mytologiassa. Onko kalliokuvien naishahmo, suomalaisten Artemis/Diana tulkittavissa hittaraksi vai hattaraksi, Mielikiksi vai Kuurikiksi?

Oman sivupolkunsa tuottaa metsänhaltijoiden käsiteviidakkoon suomensukuisten kansojen käsitykset, joista otan malliksi Leena Laulajaisen kuvaaman maritarinan ovda-kansasta, jonka uskottiin olevan amazoneja. Naisten rinnat olivat näkkimäiset, koska ne ulottuivat polviin saakka. Nämä amazonit asuivat Morkon Linnavuorella, jonne marit muuttivat noin 1000-luvulla. Linnavuoressa oli noin 18 metriä pitkä luola, jossa ovda-kansa asusti. Joidenkin tutkijoiden mukaan tarinassa on toden perää. Myös Uralilta on löydetty jälkiä tästä kansasta. Tätä tarua on hyödynnetty kaunokirjallisuudessa, marilainen kirjailija Juri Artamanov on kirjoittanut sankarista, joka eksyi ovda-kansan keskuuteen. nimellä Metsän noita. (Laulajainen 1995:54) Suomalaisessa kansanperinteessä metsän väki eksyttää uhrinsa eksyksiin näyttäytymättä, maahisten luona vierailut sisältävät ansamaisia herkkuhoukutuksia ja niissä hiiden väki, maahiset ovat läsnä.

Suomen ensimmäinen kalliomaalauslöytö tehtiin vuonna 19017, Hvitträskissä. Löydön teki kansallissäveltäjä Jean Sibelius, mutta vasta 1970-luvulla löydöt runsastuivat. Ensimmäinen kalliomaalaus on myös varsin poikkeuksellinen kuva-aiheeltaan, sillä se aidosti kuvaa ryijyä hapsuineen ja abstraktikuvioineen. Gimbutasin tulkinnassa V-kuviot ja vastaavat koristelutavat viittaavat matriarkaattiin yhteisössä tai ainakin vahvaan naisen arvostukseen.
Saattaa olla, että kuvan maalaaja oli nainen, ja valitsi siksi tutun aiheen, jonka myyttisen symboliikan tiesi ja tunsi. Ehkä mukana oli myös kujetta ja pilaa miesten mahtipontisille metsätarinoille, kun

Kosija	Runo	Kosittava	Ansiotyö
Lemminkäinen	UK 13. runo;	Pohjolan tyttäret tai piiat;	2) Hiiden hirven hiihdäntä
	UK 14. runo	Louhi, Pohjolan emäntä	Hiiden peltojen perältä 3) Hiiden suuren ruskean ruunan kaato Hiiden nurmien perällä 4) Joutsenen ampuminen Tuonen joesta

muinainen maalari teki kallioseinämään seinävaatteen. Hieman tuo teko ennen kuulumaton naurattaa, primitiivikansoilla on yleensä hyvä huumorintaju. Mutta vastausta voi etsiä myös pyhän nurkan sisustuksesta, tai nykyisinkin käytössä olevasta kirkkojen somistuksesta. Kyseessä saattaa olla tarkoite somistaa pyhä ulkoalttari, jossa ryijyn edessä toimitettiin seremonioita. Yksityisen palvospaikan somiste on ikuistettuna yhteisöllisen palvospaikan koristeeksi. Kalliokuvissa on yleinen naarashirvi. Sarvipäitä hirviä ei juuri näy.

Varsinainen Pohjanneidon kosinta ymmärretään yleensä kilpakosinta-runojen kautta Väinämöisen ja Ilmarisen kilpakosintana. Pohjolasta kävi neitoa pyytämässä myös Lemminkäinen, jonka kosintamatka joutsenen pyynnin ansiotyötä suorittaessa viimein vei Tuonen joelle ja Manan majoille. Kalevalassa nämä ansiotyöt on hyvin kiteytetysti esitetty. Lemminkäinen lähtee Kyllikin uskottomuuteen sisuuntuneena kosimaan Pohjan neitoa ja ansiotöissä tekemisiin Hiiden kanssa. Kokeneempana tietäjänä Lemminkäisen äiti varoitteli poikaansa ja kielsi lähtemästä, koska arveli, ettei Lemminkäisestä ole Pohjan poikien sekaan laulajaksi. Ei tunne Lemminkäinen turjan kieltä eikä pysty lausumaan lapiksi eli tietäjien kielellä. (UK 12. runo) Ansiotyöt kohdistuivat Hiitelästä ja Tuonelasta metsästykseen, saturniaanisiin taidon kehiin. Edellisestä piti saada kaadettua hirvet, jälkimmäisessä joutsen.

Lemminkäinen ei piittaa äitinsä varoituksista ja lähtee itsevarmana matkaan kohti nöyryyttävää loppuaan. Perillä Pohjolassa sankari ensi töikseen työntyessään salvoksesta sisään tupaan ryhtyy kerskailemaan Pohjolan emännälle tietäjän taidoistaan. Sankari kertoo historiolansa siitä, miten hän oli taikavoimansa saanut. Lemminkäisen äiti oli kylvettänyt lasta pienokaisena kolme kesäistä yötä ja yhdeksän syksyistä yötä, jotta pojasta tulisi mahtavat tietäjä, laulaja ja osaaja. Kosiomatka Louhen luo koitui Lemminkäisen lopuksi Tuonelan mustassa joessa Manalan alantehessa.

SKVR-korpusotokseni saaliiksi päätyi neljä runoa otsikoinnin Hiidestä kosinta perusteella. Niissä on nähtävissä dualistisuutta. Kahdessa runossa lauletaan Iro-neidistä, joka sai ihmeen omaisesti kalanmähnäpuuroa syötyään lapsensa, kaksi runoa kertoo Anni-neidon seikkailuista.

Otos Hiidestä kosinnan ansiotöistä jää varsin laihaksi. Ensimmäisessä runonäytteessä Iro-neiti, impi saa kolme lasta. Kun hän tahtoo mennä naimisiin, hänelle sanottiin, ettei hän ole liiton tarpeessa, vaan sen sijaan hänen pitäisi saada lisää "mieltä" eli viisautta ja ymmärrystä. Runon lopussa on saavuttu kauniin Katarinan luo, jossa valmistetaan ansioituneesti köysiä ruumenista ja punaista rautaköyttä. Katariina käyttelee kultaista paalikkaa taitavasti. Jos myytin määreenä on epämääräisyys, niin runossa 2155 se täyttyy.

Hiidestä kosinnan ansiotyöt sisältävät muutakin kuin Kalevalassa esitetyt kolme lajia. Tunnetaan ainakin seuraavat tapaukset, joissa tulee tehdä:

nuora ruumenista akanoista alku, kyisen pellon kyntö kintaitta ja kengittä; muna solmulle yhdellä kädellä, vasemman käden peukalotta; nuoran punonta ruumenista, akanoista alku, tuonen orin pyydystys Tuomen pientareelta.

Hiitola-topoksen päämies on Hiisi, jonka merkitykset vaihtelevat. Hiitolan vanhimmaksi merkityskerrokseksi on tulkittu uhrilehto ja/tai korkea paikka. Hiitolan väki osittain on sekaantunut kansanuskomusten kalman väkeen, päättömiin olentoihin. Ohitan tässä työssä vakiintuneet alan teoksissa olevat selitykset ja sen sijaan tukeudun kansanrunouden antamiin vihjeisiin. Lähtökohtana on systeeminen myyttisten toposten luokittelu, jossa Hiitola edustaa tulielementtiä, jonka edustaja kalevalaisissa myyttihahmoissa on Lemminkäinen, tuo myyttinen hiidenhirven hiihtäjä.

Folkloristi Jouko Hautala on tehnyt kaksoismorfologisen tutkielman hiihdäntäformuloista, joissa toisessa on teemana äidin palkka ja toisessa morsiamen hinta. Molemmissa runomuodoissa on oleellinen alkuformula erityisten suksien, suorastaa pirun hyvien suksien tekeminen, prosessin lopputuloksena oli lemmon leppäiset sivakat. Hiiden sivumerkitys on paholainen, jollaisena se on synonyyminen Lemmon kanssa, mutta merkityskenttää tarkastellessa on huomioitava myös Lemmes, joka mainitaan lepän jumalana. Lisäksi on liekkiö, jolla on tulielementin kanssa jotain tekemistä.

Hiisi ja Lempo ovat synonyymejä, Lemmes ja Lemminkäinen kuuluvat jumalisiin.
Näiden merkityskenttien yhteen sovittaminen on työläs tehtävä, varsinkin kun Agricolan jumalluettelon hahmo on nimeltään kansan keskuudessa tuntemattomaksi jäänyt Hittawainen, joka on lähinnä Hiittä vastaava hahmo. Hiisi voidaan ajatella edustavan uhrivuorta, Lemmes leppää, maagista puulajia ja Lemminkäinen on metsästäjä, Lempo on piru. Suomalaisten kallioiden monet hirviaiheiset maalaukset liittävät kansanrunojen myytit hiidenvuoriin ja pirunvuoriin palvospaikkoina. Ainut semanttinen substraatti, kielijäänne Agricolan mainitsemaan hahmoon on hittarat, hiidenkarja. Kalevalassa mainitaan säkeet: Hiitolan hyvä hevonen, vuoren varsa vaahtileuka. (Kal: 14:327-28).

Alkuasetelmassa ei siten ole paljoa, mistä lähteä liikkeelle. Yhden selvän sarjan muodostaa jatkumo Lemmes-leppä-sukset. Sen sijaan hankalampi on hahmottaa Hiiden hahmoon liittyvää sarjaa, mutta lähtöoletuksena on Hiisi-vuori-hirvi. Keskeinen toimija hirvenhiihdossa on Lemminkäinen.
Keskijanaksi tulee siten sarjana Hiisi-Lemminkäinen-Lemmes, joiden sivutekijät muodostuvat lepän ja vuoren sekä suksien ja hirven välisestä relaatiosta. Koska leppä on synonyymi verelle, ja veri vuorostaan kalliomaalausten punavärille, niin jokin tulkinnallinen vihje tähän kuvioon saattaa liittyä. Suksien valmistus on yhteinen motiivi sekä Lauri Lappalaisen runossa että Hiiden hirven hiihdännässä. Sukset ovat väline liikkua hangella, ja ne mahdollistivat hirven metsästyksen keväthangilla. Tulkinnalliset eksät liittynevät näin ollen moraaliin ja pystyvyyteen. Erämiestaito mahdollisti äidin vaivojen palkitsemisen riistalla ja tavoitellun neidon saamisen. Lemminkäinen tosin ei erätaidoistaan huolimatta ollut niin onnekas, vaan sai loppujen lopuksi surmansa, josta sitten virkosi henkiin äidin toimien avulla. Hiisien

kolme päälajia on vesihiisi, maahiisi ja vuorihiisi. Vainajat haudataan suomalaisittain maan poveen, mutta hukkuneet joutuvat vesivainajalaan kuten Lemminkäinenkin. Suuret päälliköt ja shamaanit haudattiin kiviröykkiöihin vuorten laelle tai kivillä peitettyyn luolaan. Myyttitoposten taulukossa prinsiipin markkerina on asiasana kalliot, ja piirteinä mm. maahiset ja myyttinen kivikimmo, siirtolohkare. Hirvikronikoiden suhde kallioihin on sanajäänne, Pohjois-Suomessa kronikka on kivirakka. Hirvirunot kertovat nykyaikaista riistatarinaa, kalliomaalaukset menneiden aikojen myyttistä metsästystarinaa. Peijaiset ovat saaliin muistojuhla, maahanpanijaiset, mutta hirvi palautettiin luontoon ja kosmiseen kiertoonsa maalaamalla hahmo punamullalla kallioon. Tämä riitti muodostaa oudon mysteerin, koska hirven syntyainekset ovat kasvillisuudesta.

Oletuksenani on, että käsitykset asioista ovat tulleet konkreettisesti käsinkosketeltavasti käsien ja tuntoaistin avulla, näppituntumasta ja tunnoista yleisemminkin. Mytosemantiikan elonkaavassa ei ole enää funktioita, ne ovat prinsiippejä eikä aineisto ryhmity binaarisuuksiksi, vaan triadeiksi. Alkuaan oli erehdys, että oletin kronikoiden edustavan jotain juonellisuutta esim. kansanoopperoiden tyyliin, koska selvää karnevaalisuutta hirvestystapahtumissa oli havaittavissa- Bahtin painokkaasti toteaa keskiaikaisesta torinaurusta sen olevan mitä ilmeisimmin kantaa muistoja kaukaisesta menneisyydestä. Uusi tulkinta perustuu kolmen ryhmittymiin ja kymmenjakoon. 31 prinsiippiä -> 10 sarjaa (3 x piirre) + fokusprinsiippi=> mytoesmantiikka elonkaavalla. Tällä kaavalla keskustekijäksi tulee kielto, yhteisön tasapainoa säätelevät normit, jotka ennen perustuivat uskonnollisiin käsityksiin ja tabuihin, nykyään sääntely tapahtuu lainsäädännön avulla. Lakimies on nykyajan tietäjä.

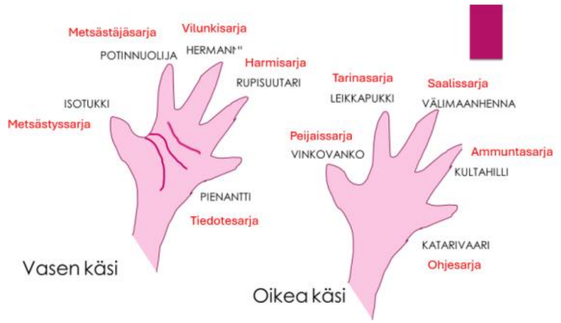
Käsi on kansainvälinen kalliokuva-aihelma. Ristiinan Astuvansalmelta oleva käden kuva on oikean käden kuva. Joskus käsipainaumia on kaksi vierekkäin. Silläkin lienee merkitystä, onko käden jälkiä yksi vai kaksi vierekkäin. Yleensä käsi on oikean käden kuva, aivan kuin korpusaineistoa tulkittaessa saattaa olla muinaisen kuvataiteilijan maailmassa kaksi tasoa, sub- ja metatieto. Subtasolla on se julkinen ja ilmeinen mitä halutaan korostaa tai esiin tuoda, metatasolla on kaikki se yhteisöllinen, uskomuksellinen ja uskonnollinen aines, josta kerrotaan. Samalla kun käsi on tekijän, metsästävän kronikoijan viesti vuosituhansien takaa, se voi olla signum, jolla ilmaistaan käsityksen edustavan ikiaikaista rituaalia ja seurueen kokemuksia metsällä. Epäilemättä sarjakuvapiirtäjien tapa ilmaista hirvenmetsästystä, kuten esim. Helge-sarjakuvalehdessä on hedelmällinen tarkastelukulma hirvestystaiteilijan mielenmaisemiin ennen ja nyt, vaikka pyyntitavat ja välineet ovatkin kokeneet monenlaisia transformaatioita. Kalliokuvissa on alas suin kuvattuja hirviä eli nurin käännetty maailma, vasen käsi on kansanuskomuksissa pahaa edustava käsi.

Käsitulkinnassani harmilliset tai epäselvyyttä edustavat sarjat on sijoitettu vasemman käden sormille, kiehtovat ja kiihtävät tapahtumat oikealle kädelle. Selvää analogisuutta ei silti ole nähtävissä kahden käden vastaavilla sormilla. Peukalo on keskeinen sormi kädessä, oikeastaan se ei ole sormi lainkaan, koska se on peukalo, vastavoima, joka tarvitaan sormiotteeseen ja erillinen muista sormista. Siksi keskeinen sarja on sijotiettu peukaloksi. Hirvikronikat ovat peijaisrunoutta, ja samalla korpusaineisto, jonka avulla ja jota vasten hirvestyksen merkitystä on peilattu. Siksi oikean käden peukalo edustaa peijaisarjaa. Kronikka on ensisijaisesti metsästystarina, kuvaus tapahtumista metsällä, joten se on vasemman käden peukalon markkeri. Sen lisäksi kronikka on tarina siinä missä muutkin metsästystarinat, jutut ja kaskut. Siksi ensimmäinen sormi oikeassa kädessä, etusormi saa osakseen tarinsarjan, onhan se hirvimotiiveista yksi merkittävimpiä tarinan aiheita. Siinä missä peijaiset kertovat kyläyhteisölle metsästystapahtumista, niin tarinafunktio on metsästäjien ja heidän seurueidensa keskinäistä vitsailua, jota on ryyditetty sisäpiirin vitseillä ja metsästäjäkielellä, joka ei enää aukene nykysuomeksi.

Otettakoon esimerkiksi liekkulauluihin rantautunut leppiäinen tai kankinen, jotka todennäköisesti ovat alkujaan viitanneet hirven peitenimiin, kankiainen on ehkä toisintomuoto sanasta kankisarvi. On ihmetelty, mitä Suomen kalliomaalausten runsaat ns. venesarviaiheet merkitsevät. Vastausta voi hakea näiden sanojen vihjeiden perusteella. Vene-sarvikuvia on yleensä kuvattu kaksi, liekkulauluissa kuvataan leppiäisen olevan veljen tekemä, kun taas kankinen on vieraan tekemä. Nimitykset viitannevat toivottuun ja ei-toivottuun sarvityyppiin. Kankisarvi, kankiainen on hankasarvinen pirun luoma ja leppiäinen lapasarvinen luonnon luoma. Toinen pirunkaltaisen hiiden tekemä, toinen Tapion luoma tai hallitsema. Lapasarvisten hirvien kerrotaan käyneen vähiin nykyaikana.

Menneisyyden kaikuja luodatessani on ollut monta turhaa kokeilua, kunnes minulle valkeni, että binaarisuus ei ole vastaus. Parempaan tulokseen päästää tertiaaleilla tai triadeilla. Hirvikronikoiden antia ryhmiteltäessä ei kuitenkaan ole kolmikosta täysin varmasti arvotettavissa arvojärjestysä, mikä on telos alussa ja mikä lopussa. Selkeimmin triadisuus näkyy peijaissarjassa, johon luokitan kaatajaiset, sarveiset ja peijaiset. Katajainen tapahtuu juhlittaessa kaatajaa metsällä, sarveiset vietetään lahtitapahtuman puitteissa saunomisineen ja peijaiset ovat kyläyhteisöllinen, usein ohjelmallinen tapahtuma. Kun satukaavassa on alkujaan 31 funktiota, niin kronikkaperusteisia hirvifunktioitakin on 31 prinsiippiä, jotak voidaan luontevammin luokittaa kolmikoksi. Tästä muodostuu kymmenen ryhmää, jotka on selkeyden vuoksi

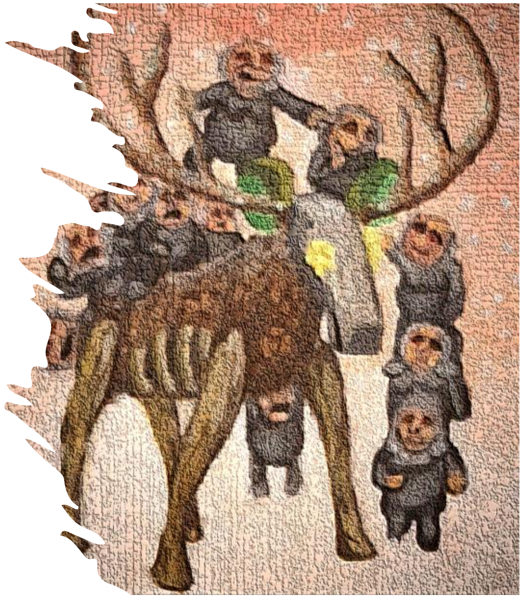
Osmolaisten maan ensimmäisessä osassa Mytosemantiikan perusteet olen pohtinut kymmenjärjestelmää sekä sormituksena että Claude Lévi-Straussin aihioimana kaksoismorfologisena järjestelmänä.

Kuvio 19. Kronikka-aiheiden sarjat oikean ja vasemman käden sormituksena.

Edellä on mainittu kahden sormiparin aihepiirit. Metsästystä harjoitetaan myös omin päin, luvatta ja salaa sekä ryöstösaalistamalla. Salakaadot ovat vieläkin Kainuun metsissä tavanomaisia. Keskeistä peijaisrunoissa on saaliin saaminen ja asianmukainen käsittely, onni ja epäonni metsällä sekä laillisuus. Nimettömän, apollon sormen sarjat ovat harmisarja ja ammuntasarja. Haavakko on keskeinen tahaton harmin paikka kronikoissa ja osumakuvauksissa. Pikkurillisarjana on mainittu vasemmalla tiedotesarja ja oikealla ohjesarja. Kuten liike-elämässä niin myös kronikoissa kritisoidaan tiedotteiden selkeyttä ja kommentoidaan sekavuutta ja monitulkintaisuutta, kun taas hirviherran tai jahdinjohtajan ohjeita yleensä kiitellään.

17.2 Mytosemantiikka hirvikronikoissa

Kuva 17. Hiidet hirveä rakentamassa.

Kenttätöiden aikana osoittautui, että runot merkitsivät hirvestäjille herkkiä ja syviä tunteita, osin peijaiset olivat eräänlainen synninpäästö ja rippi tapahtuneesta samalla, kun se oli kunnianosoitus kaadetulle hirvelle ja kiitos kyläyhteisölle ja metsästysmaiden omistajille.

Hyvä metsästysonni ja kauden menestyksekäs päättäminen on ollut juhlan eli hirvipeijaisten arvoinen. Hirvipeijaiset elivät nykymuotoisena elinvoimaisena vuosikymmeninä 1960_1990. 2000-luvulle tultaessa, metsästyksen harrastajat ovat vanhentuneet, ”ukkoistuneet”, ja metsästysperinteet ja arvot murroksessa. Nuoria metsästyspolvia kaivataan perinteen jatkajaksi. Sattumalta suomalaisten hirvikronikoiden voidaan sanoa olleen viime leimahdus ja muistuma jostain ikiaikaisesta.

Suoraan tekstianalyysin kautta ei semanttiseen syväkerrokseen pääse. Siksi olen luonut oman metodiikan, jossa myteemijakoa loppujen lopuksi on mahdollista tarkastella sekä että ja joko tai periaatteella viitokkeena tai sententioina, joiden avulla vuorostaan voidaan kartoittaa meemijatkumoa kautta aikain. Otsikko on tarkoituksellisesti valittu arvoituksellisten hirven toisintonimien joukosta. Airojalka tarkoittaa sekä hirveä että aatelista, airojalkainen pikari on ollut Tallinnan pormestarin arvomerkki. Suomen tunnetuin airojalka aatelisen merkityksessä on sotamarsalkka Mannerheim. Hirvestys on mahdollista analysoida sekä kolmiosaisena kansannäytelmänä, draamana että ~~satukaavana~~, jota yleisemmin nimitän elonkaavaksi-

Opinnäytteessä esitetyistä hirvikronikkamotiiveista ei suoraan päästä systeemiin käsiksi. Tässä työssä on hyödynnetty Anna Wiersbickan lingvististä jakoa universaaleihin ja primitiiveihin, viime mainitusta käytän mieluummin termiä primaariaihe. Universaaleja voi verrata konventionaaliseen, muodolliseen ja sopimuksenvaraiseen kieleen, sen langueen, kun taas luonnollinen kieli edustaa murteita ja parolea voimasanoineen ja irvailuineen. Tätä jatkotutkintaa varten olen jo aiemmin tutustunut kaunokirjallisena teoksena J.L. Runebergin klassikkoon Hirvenhiihtäjät. Keräämäni suomalainen hirvikronikka-aineisto sisältää 168 hirvikronikkaa. LIITE

Tutkimustyön sapluunaksi olen tällä kertaa ottanut visuaalisen mallin mukaisen sovelluksen.
Aihevalintaan kuuluu ensisijaisesti työn otsikko mahdollisine alaotsikoineen. Kuten edellä

jo mainittiin, valikoitui otsikoksi hirven eufemismi. Figuroinnilla on tavoitteena hirvikronikoiden sisällön havainnollistaminen syvämerkitysten tasolla. Perusrajaus on tehty Hirvikronikat – Hirvipeijaisten maailma liitteessä, jossa on kronikka-aineiston motiivit tehty excel-taulukoksi ja mukaan taulukkoon on otettu kolme eri myyttisen tason verrokkia: 1) Kalevalan Hiiden hirven hiihdäntä, 2) Runebergin Hirvenhiihtäjät ja 3) Upseeriston hirviseurueen historiikki.

Ryhmittely on tehty Anna Wierzbickan esittämän faunaa ja floraa koskevien prinsiippien eli primitiivien perusteella, josta on muodostettu työstöä varten viitoke ja sen sovellus sentientteinä. Tämä mahdollistaa myöhemmin meemien tarkastelun. Airojalan topos liittyy Lemminkäisen toiminnan piiriin, joten Hiitola on luontevin tapahtumapaikan aihe. Hiitolan kantasana hiisi tarkoittaa sekä metsää että uhrilehtoa, mikä sopii hirvipeijaisteemaan. Kuten airojalka, on Lemminkäinenkin monta merkitysulottuvuutta sisältävä hahmo, hän on aurinkopoika viettelijänä, aurinkohirven vaunujen kuljettaja ja mystinen Hiiden hirven hiihtäjä henkensä kaupalla tavoitellessaan hänelle saavuttamatona.

Toistaiseksi on lopullisesti selvittämättä, mitä Hiiden hirvellä loppujen lopuksi on alkujaan tarkoitettu. Sen selvittämiseksi, samoin kuin mystisen topoksen Hiitolan syväolemusta toivon tällä työlläni voivani valaista. Ensi vaiheessa on määritelty perusmateriaali, eli etsitty kolmeen verrokkitekstiin verraten kaikilla esiintyvät funktiot ja niille mahdollista identtistä kronikkavastinetta. Tavallaan aihetta siis on edelliseen nähden lähestytty toisesta päästä lähtien, myyttistä aihetta verrataan edeten nykypäivään. Elonkaavan mukainen funktiointi auttaa tulkinnan rakennetta pysymään kasassa ja vertailukelpoisena.

Hirvikronikka-taulukon kronikoista löytyi seulonnalla yhteensä 16 melko hyvin motiivivastaavaa kronikkaa, mutta vain yksi, joka täsmäsi lähes yksi yhteen entisaikain kerronnan motiiveihin, kronikka A126 on tällä tavoin tarkasteltuna hirvikronikoiden prototyyppi. Kun perusaineistossa oli yhteensä 13 funktiota, niin seuraava taulukko osoittaa tutkimuskorpuksen motiiviaiheiden osuvuuden suhteessa myyttiseen ja kirjalliseen tekstiin sekä muistelukerrontaan. Tärkeät funktiot ovat: F1, F4, F8, F9, F11, F12, F14, F15 ,F21 sekä F27, F28, F29 ja F31. Melko lähelle pääsee rakenteena myös kuusi muuta hirvikronikkaa vain kahden funktion puuttumisella verratuissa motiiveissa. Kuten liitteen taulukointi osoittaa, tämä on merkittävä seikka, koska kuten ei ole aivan identtistä metsästysretkeäkään, niin ei myöskään kertomukset ole samanlaisia kerta toisensa jälkeen, vaikka aihe onkin hirvenmetsästyksessä sama.

Numero	Kronikkatunnus	Poikkeamat funktiomäärässä
1	A5	2
2	A12	2
3	A22	2
4	A74	4
5	A79	5
6	A87	7
7	A92	6
8	A98	2
9	**A126**	**1**
10	A133	3
11	A138	2
12	A141	4
13	A151	3
14	A155	3

15	A158	2
16	A160	3

Taulukko 11. Hirvikronikka-aineiston vastaavuus verrokkien funktiomäärään.

Figurointi ja ryhmittely yhdessä muodostavat Anna Wierzbickan esittämän kaksoismuodostelman, jossa semanttisen kenttä ja pragmaattinen kenttä kohtaavat. Mutta ennen kuin tulkinta voi teoreettiselta tasolta saavuttaa suomenkielisestä atavistirunoudesta jonkin universaalitason, on Wierzbickan esittämiä primitiivejä/primaariaiheluokkia tulkittava suomen kielelle, jotta lingvistinen painotus varmasti katoaisi tulkinnasta riittävässä määrin ja mytosemantiikka mahdollistuisi.

Ensimmäisessä vaiheessa saadaan listaus perustason puhetoiminnoista.

1 Nimeäminen	toisintonimet, sukunimet, nimet, sanat
2 Lukusanat	numerot, suureet
3 Osoittaminen	tämä, tuo, se
4 Laatuarvio	hyvä, paha, semanttinen komparativismi
5 Mentaliteettitunnot	tietää, haluta, ajatella
6 Puheakti	sanoa, puhua, kertoa
7 Toimintatapa	tehdä, sattua, tapahtua
8 Paikallistaminen	tuolla, täällä, etäällä, lähellä
9 Eksistenssi	elää, kuolla, syntyä
10 Totuusarvo	ei ehkä, jos niin, predikaattilogiikka
11 Ajanmääre	nyt, ennen, tuleva
12 Sijainti	missä, tässä, sijamuodot
13 Intensiteetti	erittäin. Todellakin, interjektiot
14 Tunnistus	osa jostakin, jonkinlainen
15 Kaltaisuus	kuin ilmetty isänsä, kuin kaksi marjaa.

Tulkinta on jossain määrin vapauksia ottanut, mutta syväsemantiikka ei suoraan kääntäen avaudu, merkityksiä tulkittaessa on otettava huomioon kansallinen mentaliteetti, joka kätkeytyy sanojen ja kulttuurisen kieliopin taustalle metatiedoksi. Voidaan puhua kulttuuriaakkosista, joka muodostuu kíelen sanastosta ja kieliopista. Sanastoon sitoutuu semantiikka, kielioppi mahdollistaa sanaston käytön monivivahteisesti.

Primaariset universaalit voidaan yhdistellä, jolloin edellä esitetty lista saa uusia tulkintakenttiä.
Kieli = 6) Puheakti + 13) Intensiteetti
Sanasto = 1) Nimeäminen + 14) Tunnistus
Paikka = 8) Paikallistaminen + 12) Sijainti
Kvalia = 4) Laatuarvio + 15) Kaltaisuus
Tekeminen = 7) Toimintatapa + 5) Mentaliteettitunnot
Oleminen = 11) Ajanmääre + 9) Eksistenssi
Todennus = 3) Osoittaminen + 10) Totuusarvo
Fokus: 2) Lukusanat

Näillä päästään alkuun, mutta sitä ennen on syytä vielä tarkentaa tulkintamahdollisuudet rinnastamalla saatu tulos merkityslajijakoon, johon viitokekin alun perin perustuu. Universaalit primaarit taipuvat rinnakkaisuuksiksi ja funktiojaoksi. Samalla testautuu, onko jatkotulkinnalle syytä. Miten kronikkamotiivien frekvenssit jakautuvat Wierzbickan esittämien universaalien suhteen. Hirvikronikat – Hirvipeijasiten maailmassa on määritelty merkityslajien eli ymmärtämislajien kronikkafunktiot. Niitä ei ole tässä vaiheessa syytä muuttaa.

Toinen tulkintaan vaikuttava idea on Osmo Kuusen yleisestä konsistenssiteoriasta esittämä asiantuntijoiden roolijako, jossa on neljä

eri näkökulmaa Sunellin tuklkitsemana ovat: Nämä 1) sivulta seuraavan näkökulma, 2) tulevaisuuden tekijän näkökulma, 3) uhkiin varautuvan näkökulma ja 4) mahdollisuuksiin tarttuvan näkökulma. Konsistenssiteoria pyrkii loogiseen ristiriidattomuuteen, kun taas Edward O. Wilsonin tunnetuksi tekemä käsite konsilienssi edustaa yhtenäisteorioiden sarjaa, jossa kaksi eri tieteenalan näkemystä kohtaavat.

Hirvikronikoihin sovellettuna on nähtävissä selvää konsistenssia roolijaossa, koska metsästyksen aikana vastuut ja velvollisuudet on oltava ristiriidattomasti selvillä. Hirvenmetsästyksen asiantuntijuus jakautuu tutkimukseni mukaan, a) kronikoitsijaan, b) jahtiherraan, c) paloittelijaan ja d) kaatajaan, joka on tarinan sankari. Lisäksi on lukuisia avustavia rooleja. Kaatajan roolissa on eniten vaihtelua sen mukaan, miten onni on myötä. Sovellettuna tulevaisuustutkijoiden asiantuntijapaneelin rooleihin, hirvestyksen asiantuntijana sivulta seuraavan näkökulmasta kornikoitsija (a) laatii esityksensä, koska hän on yhteisön tuntojen tulkki. Jahtiherra on vastuussa metsästyksen kulusta ja sen onnistumisesta, hän vastaa siitä, mitä tuleman pitää, joten hänen on kyettävä ennakoimaan metsästystapahtumat, jotta voi toimia tapahtumain kulun ohjaajana ja johtajana (2). Paloittelija vuorostaan kohtaa mahdollisuuksiin tarttuvan näkökulman ruhoa paloitellessaan, paloittelun taito on samalla analysoinnin taitoa, niin ruho kuin asiakokonaisuuskin voidaan palastella eri tavoin (4), Tarinan sankarirooli kaataja kohtaa uhkiin varautuvan näkökulman, koska osuma voi tuottaa haavakon, tai ammuttu ei ole luvan mukainen saalis.

Saadaan rinnastukset:
1) sivulta seuraavan näkökulma – kronikoitsija (kotiväki)
2) tulevaisuuden tekijän näkökulma – hirviherra (jahdinjohto)
3) uhkiin varautuvan näkökulma – kaataja (passimies)
4) mahdollisuuksiin tarttuvan näkökulma – paloittelija (jalostus).

Vaikka metsästys on voittopuolisesti maskuliininen harrastus tai elinkeino, niin se sisältää voimakkaita emootioita. Wilsonkin konsilienssin mukaan tarinan juonenkaaret jakautuvat kolmeen eri pääluokkaan, strukturaaliseen, draamalliseen ja narratiiviseen. Näistä draamallinen edustaa eniten tunnetta, strukturaalinen taso vähiten. Strukturaalinen kerronnan tapa sisältää tarinan rakenteen, kaavan, aiheet. Draamallinen taso on esityksessä, performanssissa, ja narratiivit sisältävät sanoitetun kertomuksen tai tarinan.

Wilsonin mukaan konsilienssia on taiteen perusryhmittelyssä (Wilson 2001 ss. 251-252, 256), joita voi pitää myös mytosemantiikan perusjakona. Kuten asiantuntijuusrooleja, niin näitä perusryhmiäkin on neljä, naisiin, kosmokseen, ihmiskuntaan ja aktorirooleihin kohdistuva. Kiinnostavasti aktorit koetaan tekemisen modaliteetin kautta miesrooleina, kun naiset määritetään olemisen modaliteetteina seksuaalisuuden ja hedelmällisyyden kautta.

Ryhmä naiset:
- imettävä nainen, äiti, madonna
- neitsyt, naimaikäinen neito
- naisen seksuaalinen halu, huora, nainen

Ryhmä kosmos:
- alussa vallitseva tilanne, kosmogonia
- maailman loppu, eskatologia
- suuren voiman lähde, energia

Ryhmä ihmiskunta: (Uhkiin varautuminen)
- uusi heimo muuttaa
- heimo kohtaa pahat voimat
- hirviö uhkaa ihmisyyttä)

Ryhmä aktorit:

- sankari, hirvenkaataja / TAHTO
- näkijä, jahdinjohto (ennakointi) /TIETO
- narri, kronikoitsija /TUNNE

Esitetyn perusteella aktoreiden ryhmästä narri, kronikoitsija edustaa sentienttiä, näkijä konsilienttia ja sankari myteemiä mytosemanttisessa kentässä. Peijaistarinoissa yhdistyy näin ollen tiede ja taide sekä tunteet. Kronikoitsijan tahdotaan ja toivotaan antavan tunteen kautta tulkittuna merkitys tapahtumille. Kronikka on metsästyksen tulkitsin, ja kuuluu narraation alueelle sentientteinä. Sisältö muodostuu todellisista ja tarkasti suunnitelluista tapahtumista, joita on parhaan taidon ja tiedon avulla toteutettu. Todellisista metsästystapahtumista ja kokemuksista muodostuu konsilientti struktuuri tarinaan, sen aiheet ja motiivit. Sivullisten ryhmä, kotiväki ja kyläläiset tahtovat tietää, mitä metsällä tapahtui, joskaan ei ole ihan välttämätöntä totuus, raportti, vaan se että kohokohdat on hyvin kerrottu.

Mytosemantiikassa on tarpeen ymmärtää myyttisyys kolmannen asteen, eli syvyysdimensio merkityksen muodostumisessa. Kaava selventäköön;

Sentientti "narri"		Konsilientti "näkijä"	Myteemi "sankari"
meemi		nivelmeemi	myytti
Taide/tunne	Merkitys/tahto	Tiede/tieto	
tulkitsija	kertoja/kuulija	kokija	
NARRAATIO		STRUKTUURI	DRAAMA.

Laadin hirvikronikka-aineistosta yksityiskohtaisen motiiviluettelon kronikoittain. Narri toimi aikanaan hoveissa hovirunoilijana, jonka tehtävänä oli paitsi ylistää johtajaa, niin myös kertoa totuuksia todellisesta tilanteesta. Sama koskee kronikoitsijan tehtävää hirvipeijaisissa. Koska kyseessä usein on miehen kunnia, kronikoitsijan tehtävä on vaativa, ettei loukkaa liiaksi, vaikka mieli tekisikin laukoa pari totuuden sanaa. Struktuuri antaa kertojalle tapahtumain kulun mukaiset aiheet, mistä kertoa kuulijoille tarina, kiteytys metsästyskauden tärkeimmistä tapahtumista, joka sinänsä väistämättä on sepite, tosi vale, myytti, joka tahdotaan kuulla, eri asia sitten mitä esityksestä itse kukin uskoo tai asiasta selittää.

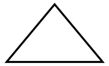
Kun rinnastuksissa on esitetty kaksi jakoa, joista toinen on kolmijakoinen ja toinen nelijakoinen roolitustapa, niin on syytä miettiä, miten kokonaisuus tämän ristiriidan kanssa ilmenee. Jahdin päänroolijako sisälsi kronikoitsijan, jahtiherran, paloittelijan ja kaatajan roolit keskeisimpinä tarinan aiheina. Nämä ovat hirvijahdin erikoistaitajia. Hirvikronikan sankari on kiistatta kaadon tehnyt. Hän saa siitä kunniaa ja mainetta sekä havun hattuun. Hirvikronikka on viime kädessä myytti hirvenkaadosta. Metsällä tahtotilana on lupien mukainen määrä kaatoja. Peijaisissa tahtotilana on kuulla tapahtumain kulku ja viettää iloinen peijaisjuhla.
Metsästyksen struktuurin vuokaaviot vaihtelevat tapaus kerrallaan ja eri vaiheissaan, vaikka peruskaava onkin vakio aivan kuten elämässä yleensäkin.

Metatekijäksi kolmen koplassa jää paloittelun taito, joka on kaadon lisäksi tärkein tavoiteltu tekijä. Kronikkatapahtumat kertovat metsästyksen kulusta, mutta myös saaliin käsittelystä ja jaosta, metsästyksen materiaalisesta puolesta, vaikka hirvikronikat kertovatkin voittopuolisesti metsästysemootioista joko avoimesti tai kätketymmin.

SYMBOLISET KOLMIOT

Uros:

Koro (Jalopeura)

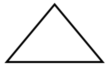

Romi (Sarvipää)

Ruho (Iso Liha)

Naaras:

Nuorukka (Kaksoisvasa)

Tevana (Emo)

Runo (Hieho)

UUSJÄSENNYS VIISIÖJAKO:

Nimeämisen perusteryhmät:

I hirvi, iso, metsän, suuri, sarvi
KUVAILEVA LIITE "epiteetti"

II emo, sonni, härkä, lehmä, vasa
LAJITUNNISTUS "genre"

III romi, koru, kypsis, kameeli, kulo
OUDOT NIMET "kuriositeetti"

IV haavakko, isomus, peltohirvi, kolarihirvi, kopukka
JAHTIKIELI "funktio"

V jauhokuono, luppopää, naavaparta, karipoika, jellona
KIERTOILMAUKSET "tabu"

Saadusta nimeämisen käytänteestä voidaan luoda uussanoitettu viisiö seuraavasti:

4. Jahtikielinen		5. Kiertoilmaus
	2. Sukupuoli	
1. Kuvaileva		3. Outo

Näiden langue- ja parolevastineet kielessä ovat:

Alces alces		Naavaparta
	Hirvihärkä	
Sonni		Koru

Muistiinpanoista löytynyt mestästäjähaastattelujen hirven peitsenimistö sisälsi nimet: Hirvastapio, pitkäkinttu, kotka, kommopää, konikka, rusakko, ounas, pura, peijakas, pitkäsääri, peijooni, oinas, pohjanhirvi ja metsänen.
Nimet on mahdollista modalisoida perittain seuraavasti:

Modaliteetit	Hirven nimet	Tunnusmerkistö
Oleminen	pura, kommopää	LAJI (sukupuoli, ikä) ->
Tekeminen	oinas, metsänen	UHRAUS (rituaali,

uskomukset)

Voiminen pitkäkinttu, pitkäsääri LIIKE (juoksu, kyvyt)

Täytyminen konikka, rusakko ELÄIN (laji, ominaisuudet)

Tahtominen peijakas, peijooni JUHLA (peijaiset, häät)

Tietäminen ounas, hirvastapio TABU (peitenimet, kiertoilmaisut) -> Helge-sarjakuva, viihde

Uskominen kotka, pohjanhirvi MYYTTI (vertauskuva, valtias)

Yllä esitetyssä on kyse listauksesta, modalisoinnista ja ryhmittelystä perustana hirven toisintonimet. Gastrolatri on karnevaalispuheissa herkkuja palvova ihminen. Kalliomaalauksissa hirviherkkua ei kuvata osina, sen sijaan toinen toistaan suurempina tai lukuisampina hirvihahmoina. Hirven olemiseen liittyy syntymässä saatu sukupuoli, aika tuo lisänsä olemukseen, hirvi ikääntyy, vaikka peitenimissä esiintyykin nimi ijäinen eli ikuinen, kuolematon.

Kuva 18. Jänisräikkä, hirvikalistin

Elokuu keskustelu FB Keskusteluryhmä Sukujuuret luovutetussa Karjalassa Ilmeni, että metsämuseo Luston määritelmä ruokakello, puukello, kalistin sai vanhojen ihmisten muistoissa ja kokemuksissa myös toisenlaisia merkityksiä. Monet muistivat tämä jänisräikkänä, tai hirvikalistimena, yhdellä oli jopa omakohtaista kokemusta hirvenajosta tällä välineellä. Räikkä se ei kuitenkaan soittimena ole, kalistin on kuvaavampi nimi, mutta lyömäsoittimeksi tämän voi hyvinkin määrittää. On todennäköistä, että entisaikojen metsästäjät ovat myös ajaneet hirveä erilaisia lyömäsoitinversioita käyttäen, kuten mammutinluinen soittopeli vihjaisee. Luusoitin on mahdollisesti palvellut metsästyksessä ääntä tuottavana pelottimena ja juhlariitissä rytmisoittimena.

Lopuksi uuden tutkijapolven mietteitä vaikean aiheen tulkinnassa, jossa edustan toivottua konkretiaa lähentelevää tutkijanäkökulmaa mytosemanttiselta kannalta. Mantere toteaa: Olisi myös kiehtovaa kuulla niin metsästäjien kuin tutkijoidenkin ajatuksia siitä, onko kalliotaiteemme hirvikuvien joukosta mahdollisesti erotettavissa kuolleita hirviä esittäviä kuvauksia. Tarkastelemalla kalliotaidettamme

nimenomaan käytännönläheisestä näkökulmasta, on meidän mahdollista päästä lähemmäksi esi-isiemme elämää ja ajatusmaailmaa (Mantere 2014: 61, 62).

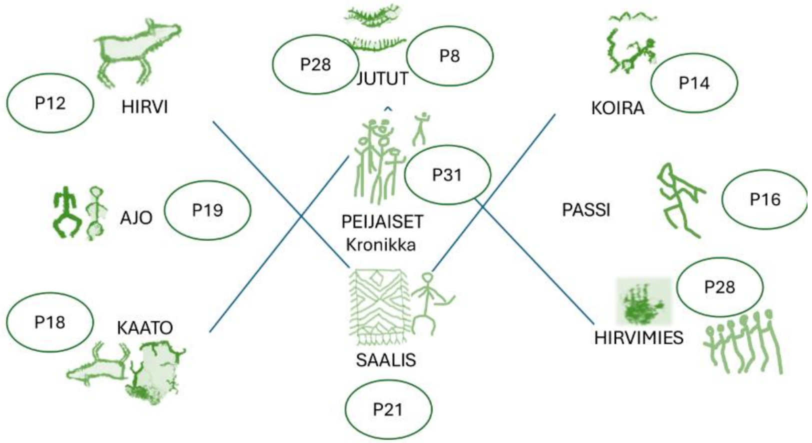
Koostavana teoksena voinee pitää myös suomen etymologista sanakirjaa, joka on julkaistu trilogiana. Kannen kuvituksessa on Vitträskin hiisikuvio tulkittu kuta kuinkin samoin, kuin mihin itsekin Kivikkään kuvversioiden pohjalta päädyin.

Kuva 19. Runosuoni, hiisi ja joutsenlaulu, lihava lintu ja jalo tevana.

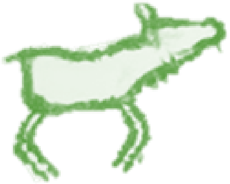
Kuva. 20. Vitträskin keihäsmies

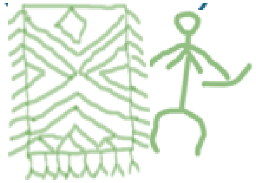
Kuva 21. Analogia kalliomaalausten symboliikkaan suhteessa hirvikronikoiden kertomaan.

Tuolle kummulle kuljeta, josta eräntoimi saataisihin.

Symboliikka

P12 HIRVI
Teemaa on käsitelty hirven toisintonimien ja kansanrunojen pohjalta. Hirvi on hirvenmetsästyksen keskeinen objekti, toiminnan kohde, jonka keskeinen tunnuspiirrre on lha.

P21 SAALIS
Saalis osoittautui lähitarkastelussa motiiviluetteloissa keskeiseksi hirvestysmotiiviksi vielä nykyäänkin. Työssä on tarkasteltu kansanrunojen kertomia keinoja saavuttaa metsästysonni eränkäynnissä metsänhaltijoita rukoillen.

P14 KOIRA
Suomalaisissa kalliomaalauksissa ei koiraa ole kuvattu, vaikka eläin tiettävästi on ollut eränkäynnissä apuna jo hyvin varhaisista ajoista. Sen sijaan metsäonnea on varmistettu mm. shamanoinnilla, ja käärme on tietäjän ”koira” apueläin.

P18 KAATO
Kaato on edellytys saaliin saamiseksi, kaatotoimiin kuuluu verenlasku, pisto ja suolistus, sisäelimet jätetään yleensä luonnon jätehuollon joidettavaksi, joskus haudataan maahan luineen.

P28 / P8 KRONIKKA / JUTUT
Kaksoisprinsiippi johtuu häilyvästä rajanvedosta peijaisriitteihin kuuluvien tarinoiden luonteesta. Peijaiset ovat sarja, jossa ns. rasvaiset vitsit kerrotaan sarveisten ja niihin liittyvä saunomisen aikana, kun taas juhlanunmeroksi laadittu hirvikronikka on julkinen peijaiskertomus, jossa huomioidaan vaihteleva kuulijakunta, johon kuuluiu naisia ja lapsia. Ns. sarviveneaihelama voi viitata runoveneen vesillelaskuun että hirvien hiisimäiseen elonmaastoon lehtojen ja korpien vaihteluna vuodenkierrossa. Symboli kertoo tarinan kertovan joukosta, joka metsän töille työnteleikse.

P29 METSÄMIES
Hirvikronikoiden motiivit ovat seuruemetsästyksestä kertovia, kertojana hyväksi havaittu sanaseppo, joka tulkitsee yhteisön tunnot juhalyleisölle. Jokainen omalla yksilöllisellä tavallaan saman kollektiivitapahtuman.

FOKUS: P31 PEIJAISET

Hirvipeijaiset ovat kolmitahoinen metsästysnäytelmä, jossa 1. peikaiset suoritetaan pienellä porukalla kaatajaisina, ja kaatajan kehuina. Toiset porukkahenkiset peijaiset vietetään sarveisina nylkyvaiheessa, viinasten, juttujen ja saunomisen merkeissä. Suuremmat ja usein julkiset juhlat ohjelmanumeroineen ja tansseineen pidetään lopuksi peijaisina, jonka keskeinen ohjelmanumero on kronikka.

P19 AJO

Ajolla pyritään tuomaan hirvi sopivaan kohtaan, jossa hirvimies on passissa odottamassa. Ajomiehet ja passimiehet muodostavat tiiviin yhteistyökompilaation.

F16 PASSI

Nykyajan passimies käyttää aseena ampuma-asetta, aiemmin kaatovälineenä oli keihäs, kirves, puukko.

Kuvalähteet

Useimmat kuvalähteet ovat kuvakaappauksia ellei toisin mainita, viittauksena on julkaisu, jota on käytetty. Pahoittelut viitteen ylimalkaisuudesta, mikä johtuu kiirehditystä julkaisuaikataulusta.

Kuva 1. Wikimedia com
Kuva 2. Sarjakuva Hälge 5/2014, Egmontcomics
Kuva 3. https://www.tiedetoimittajat.fi/ainutlaatuinen-savukosken-jatulintarha/ Kaavio Eero Siljander. (poim. 12.7.2024)
Kuva 4. Pulkkinen, Suomalainen kansanusko s. 38
Kuva 5. Ks. edellä, kuvamuokkaus Marita Råman
Kuva 6. Samuli Råman
Kuva 7. Kouvolan sanomat
Kuva 8-9. Marita Råman
Kuva 10. Luukuva: *Lister Adrian and Bahn Paul*, Mammoths, kuvakooste Marita Råman
Kuva 11. Det Stora Djuret, s. 77
Kuva 12-13. Kuvamuokkaus Kivikäs, Muinainen kuva-arkisto mukaan, AI Petalica
Kuva 14. Kivikäs, Muinainen kuva-arkisto
Kuva 15. Det Stora Djuret, s. 43
Kuva.16. Älgskyttarne, L. Sparren kuvitus
Kuva 17. Olaus Magnus Gorhus, Pohjoisten kansojen historia
Kuva 18. https://finna.fi/Record/lusto.knp-17920
Kuva 19. https://www.antikvariaatti.net/tuotteet/1570803
Kuva. 20. https://reiskatjareppu.wordpress.com/tietoa-blogista/Resikat ja reput poimittu 3.7.2024
Kuva 21. Marita Råman

Viitteet

VIITE 1 https://yle.fi/a/3-7874523 poim 12.7.24
VIITE 2 https://www.tunturisusi.com/lappi/ poim. 2.6.20247

Käsiteselvennöksiä

Adorantti

Palvoja. Arkeologinen termi, jolla viitataan hahmoon, joka kohotetuin käsin anoo kunnioittamaltaan olennolta jotain,

Hiisi

Keskeinen käsite Hiitolan suhteen on Hiisi, joka on yksi nimeltä mainituista Kalevan pojista, joita pidettiin jättiläisinä. Joitakin tiedettyjä hiiteen liittyviä merkityksiä seuraavassa:

hiisi = mahtava jumala tai jumalatar joka suojeli metsän eläimiä mutta oli hirvittävä;
hiiden vastine on helvetti yhdistetty muinaisislantilaiseen sanaan hidi = karhun talvipesä viron hiis = pyhänä pidetty metsikkö (ks. helvetti); hiisien paikat (tautihiidet jauhinkivi)

Hiisi = mahtava jumala tai jumalatar joka suojeli metsän eläimiä mutta oli hirvittävä;
hiiden vastine on helvetti yhdistetty muinaisislantilaiseen sanaan hidi = karhun talvipesä viron hiis = pyhänä pidetty metsikkö (ks. helvetti); hiisien paikat (tautihiidet jauhinkivi)

hiitola = pohjola panula; paha merkitys, kristillisen helvetin vastine
hikitukka = mytologinen naisolento, jonka uskottiin voivan tyrehdyttää lehmien lypsymaidon tuloa.
hikityttö = hilahatar = hiisin tytär.
hilahatar = hiiden tytär yksi niistä tuotti kuparia.
hilajatar = vasken polttama; hiitten neito vaskivattalan sikiä
Hiisi on myös uhrilehto, lehtometsä tai korpikuusikko.

Kalhu

Kalhu on suksi, johon on jalansijaksi koverrettu syvennys puuhun.

Karkko

Hirvenmetsästyksessä sattuu joskus, että saalis karkaa, vaikka se luullaan jo kuolleeksi, tai osuma on huono ja hirvi pääsee karkaamaan. Onnistuneesti kronikoissa on nimetty tällainen karkulainen karkoksi, jota ei lähdetä jäljittämään toisin kuin haavoittunutta hirveä, haavakkoa.

Kielikerta

Kieluipalko, kielipalku; suupaltti, kielenpieksäjä / Kielastaja; kielenpieksäjä, valehtelija, toisen niskoille kantelija, kielijä

Kiikanen

Kalliomaalauksissa usein esitetty ns. venesarvikuvio on monitulkintainen, ilmeisesti merkityksiä on useampia samanaikaisesti. On mahdollista, että symboli kuvaa veneilyä runon matkassa olemisena, mutta myös mahdollisena hirven talvi- ja kesälaitumien vaihteluna, jossa korkeammat havuiset metsät ja lehtometsäst vaihtelevat. Metsävyöhykkeiden rajaa on kutsuttu kiikaseksi. Näin venesarvikuvio saattaa viitata myös vuodenaikaan.Lönnsrotin sanakirjassa kiika, kaarevuus (bågformighet) tai nakata kiikka (kasta i båge) ampua jousella. Kanat ja kukko rinta kaarella tehehtivät päivän nousua.

Kirjainpudokas

Oma termini ilmiölle, jonka alkujaan akateemikko Martti Haavio on huomioinut Suomalainen mytologia -kirjassaan, jossa hän todisteli Ahti-sanan juontuvan sanasta nahti, eli hylje. Kansanrunoissa on nimissä joitakin vastaavia kirjainpudokkaita nimissä, jotka varmuudella tarkoittavat samaa henkilöä. Joillekin Väinämöinen on uvantolainen, toisille suvantolainen. Koska kansanrunot puhuvat monenlaisesta ahdista, uskon ahdin olleen tällainen kirjainpudokas laajemminkin, jolla viitataan ensisijaisesti laulun mahtiiin alkuformulan: ”Aika on on ahtia sanoa, veitikkata vieretellä” mukaan.

Loihto

Loitsija ”loihe lausumahan”. Lohto on kansanomainen nimitys loitsulle.

Mytosemantiikka

Kehittelemäni semanttinen mytologian tutkimuksen metodiikka, joka perustuu mm. sanalistauksiin ja asiasanojen ryhmittelyyn. Menettelyllä on mahdollista tuottaa esiin kätkettyjä syvämerkityksiä kuten esim. metsästäjäkielen salaisuuksia. Tässä työssä mytosemantiikkaa edustaa yritys tavoittaa nykyajan hirvikronikoista arkaainen mielenmaisema, joka mahdoillisesti on samankaltainen entisaikain yhteisöille ja metsästysseurueille. Hirvikronikkamotiivit voivat hyvinkin olla tie kalliomaalausten symboliikan tulkitsemiseen, ja parempi lähde kuin kansanrunojen hajanaiset maininnat. Menetelmä edellyttää sekä verbaalista että visuaalista hahmotuskykyä ja syväymmärrystä.

Näppi

Sormi, puhutaan käsityön yhteydessä ”näppituntumasta”, sormet kuuluvat osana käteen, suomalainen käsite juontaa juurensa konkreettiseen käsillä saatavaan aistimukseen. Näppituntuma käsiteltävään asiaan tai työstettävään tarkoittaa tekijän materiaalin tuntemusta.

Uksi

Yleensä ovi karmeineen, mutta sanasta muodostuu myös tietäjätermi uksia, joka tarkoittaa noitumista. Kallioseinämät onkaloineen ymmärrettiin otolliseksi lovehdintapaikakasi, oveksi tuonpuoleiseen tietoon.

Kirjallisuus

Autio Eero, Karjalan kalliopiirrokset, Otava , Helsinki 1981

Bahtin Mihail, Francois Rabelais, Kekiajan ja ernessanssin nauru, suom.Tapani Lane, Kustnnus Oy Taifuuni 1995

Björklöf Sune, Älgen i vår historia och vardag, Tiden 1994

Castrén M.A. Luentoja suomalaisesta mytologiasta, suom. ja toim. Joonas Ahola, SKS 2016

Encyclopedia of Uralic Mythilogies I-IV vv. 2003-2010: editors Vladimir Napolskikh, Anna-Leena Siikala, Mihaly Hoppál / Akadémiai Kiado, Budapest / Finnish Literature Society Helsinki 2010

Ganander Kristfrid, Mythologica Fennica, toim. Juha Pentikäinen, Recallmed, 2003

Gimbutas Marija, (ed. and suppl.) Miriam Robins Dexter, The Living Godesses, Universityof

Haakana et al., Hirvenmetsätäjän käsikirja , Otava, 1981, Helsinki

Haavio Martti, Suomalainen mytologia, WSOY Porvoo-Helsinki 1967

Hammarström Tommy, Älgen, Bokförlaget Max Ström 2004

Heikkilä Timo, Aurinkolaiva, Lemminkäuisen myytti ja Ritvalan kultti, Basam Books, 2004

Hämäläinen Asko, Leinonen Matti, Mandart Pamela; Hirvi, Pohjolan kungaseläin, 2001 WSOY

Kailo Kaarina, Karhumytologia ja suuri äiti. Luolauskonnosta Saunapyhäkköön. Basam Books2024 Helsinki (Kailo 2024: sivu) viittausmerkintä

Kemppinen Iivar. Suomalainen mytologia. Helsinki: Kirja-Mono, Helsinki 1960. S. 63-114: Manalausko.

Khanty Mythology, authors Vladislav M. Kulemzin, Encyklopedia of Uralic mythology, 2006

Kivikäs Pekka, Kallio, maisema ja kalliomaalus, Minerva, Jyväskylä 2005

Kivikäs Pekka, Kalliomaaukset, muinainen kuva-arkisto, Atena, Jyväskylä 1995

Kivikäs Pekka, Ruotsin pyyntikulttuurin kalliokuvat suomalaisin silmin

Koivisto Marjatta, toim. Jääkaudet, WSOY Helsinki 2004

Komi Mythology, authors N.D: Konakov et al. Encyklopedia of Uralic mythology, 2003

Krohn Julius, Suomen suvun pakanallinen jumalanpalvelus, SKS, Helsinki 1894

Kuusi Matti, Anttonen Pertti; Kalevalalipas, SKS 1985 Helsinki
Laestadius Lars Levi, Lappalaisten mytologian katkelmia, toim. Juha Pentikäinen, suom. Risto Pulkkinen,
SKS Helsinki 2000
Landtmann Gunnar Toim. Övernaturliga väsen, osa VII_1, Finlands Svenska litteratursällskapet 1919,
Larrington Carolyne, The Norse Myths that shape the way we think, Thames & Hudson Limites, Lndon 2023
Lister Adrian and Bahn Paul, Mammoths, MacMillan1 994 Newe York
Laulajainen Leena, Marilaiset, laulun ja uhritulien kansa, Otava, Helsinki 1995
Luukkonen Ismo, Suomen esihistorialliset maalaukset, Sigillum, Turku 2021
Lönnrot Elias, Suomalais-ruotsalinen sanakirja I,3. painos WSOY Porvoo 1958
Malinen Jere, toim. Hirvenmetsästyksen käsikihra, Otava, 2006
Mansi mythology, authors I.N.Gemuev et al. Encyklopedia of Uralic mythology, 2008
Mantere Ville; Hirven rooli Suomen kalliotaiteessa;Sivuaineen tutkielma Turun Yliopisto Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos Arkeologia Tammikuu 2014
Menabenus Apollonius, Det strora djure, en 1500-talskrift om älgen, Ficher Co, 1996
Metsästysseuratoiminnan käsikirja, Suomen Metsästäjäliitti – Finnlands Jäagarförbund r.y. 1996
Miettinen Timo, Pentikäinen Juha,; Pyhän merkkejä kivessä, Etnika 2003, Helsinki
Miettinen Timo – Willamo Heikki, Pyhät kuvat kalliossa, Otava 2007, Helsinki
Nygrén Kaarlo,& Wallén Maija-Leena. Hirvi tietosanakirja, , Riistan- ja kalantutkimus, Helsinki
Ojala Ella, Sanalaskuja, tarinoita ja mielleyhtymiä. Tampereen museoiden julkaisuja 57, Tampere 2000
Ottosson Åsa ja Mats, Älg i skog , myt och gryta, Wahlström & Wikland, 2004
Pentikäinen Juha, Kalevalan maailma, Yliopiustopaino Helsinki 1989
Pentikäinen Juha, Saamelaiset, pohjoisen kansan mytologia, SKS Helsinki 1995
Pentikäinen Juha & Pulkkinen Risto, Saamelaisten mytologia, SKS Helsinki 2018
Peni lintukirja. Suomalaista kansanperinnettä. Toim Irma-Riitta Järvinen , kuv Markku tantty SKS Helsinki 2005
Porthan Henrik Gabriel, Valitut teokset, kääntänyt. esipuheen ja jodannot kirj. Iiro Kajanto,SKS Helsinki 1982
Pulkkinen Risto & Lindfors Stina, Suomalaisen kansanuskon sanakirja, Gaudeamus, Helsinki 2016
Pulkkinen Risto, Suomalainen kansanusko, samaaneista sauntaonttuihin, Gaudeamus, Helsinki 2014
Rothery Guy Cadogan, The Amazons, Senate, Lontoo 1995 (at. 1910)
Råman Marita, Hirvirunot – Hirvipeijaisten maailma, 2009
Selkup Mythology, authors, Natalya A. Tuchkova et al. Encyclopedia of Uralic Mythology, 2010
Salo Unto, Tuoni, Pohjola, taivas, Arkeologian ja kalevalaisten runojen tuonela, Kalevalaiset myytit ja
uskomukset III, Amanita, Somero 2013
Salo Unto, Luonto ja kulttuuri, Muinaissuomalaisten maailmanymmärrys, Kalevalaiset myytit ja
uskomukset I; Muinaissuomalasiten elämänymmärrys, Kalevalaiset myytit ja uskomukset II,
Amanita Somero 2012
Schefferus Johannes, Lapponia, suom. Tuomo Itkonen, Arvi A. Karisto Osakeyhtiö, Hämeenlinna 1979
Siikala Anna-Leena, Itämerensuomalasiten mytologia, SKS Helsinki 2013
Siikala Anna-Leena, Suomalainen Šamanismi mielikuvien hsitoriaa, SKS Helsinki 2017
Sillman Samuli, Hirvenmetsästys Kainuusas 1992, Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto, Eläintieteen laitos.
Tarkka Lotte, Rajarahvaan laulu, Tutkimus Vuokkinimen kalevalamittaisesta runokulttuurista 1821-1921,
SKS Helsinki 2005Turunen Aimo, Kalevalan sanakirja, SKS Helsinki 1949
Waronen Matti, Vainajainpalvelus muinaisilla suomalaisilla , SKS Helsinki 1898
Willamo Heikki, Hirven klaani, Otava 2005 Helsinki

Liitteet

LIITE 1. NIMILISTA - VERTAILU 23.6.2005 Mrå

Löydetyt kirjassa esiintyneet nimitoisinnot, jotka puuttuvat Järvisen nimikoosteesta.

1. elonkäki,
2. emäntälintu(naaras=koppelo)
3. ennustajalintu
4. faaraon karjanhoitaja”
5. faaraon kokki
6. faaraon kokki
7. faaraon kokki
8. faaraon kokki
9. hak-harakka
10. haltiekas lintu
11. hatanpään muonamies
12. herättäjälintu
13. hiirihaukka
14. huuhkainahukka
15. huuhkaja
16. hyvä lintu
17. hyypiihuuhkaja
18. hyökkälän piru
19. ilonkäki
20. kalahaukka,
21. kaljapiika,
22. kampra
23. kanahaukka
24. kartanolintu
25. karvajalka
26. keltainen västi
27. kesoilintu
28. kieronokka,
29. kissapöllö – mara
30. kissapöllö,
31. kokkohaukka,
32. koppelohaukka,
33. korpikuuske
34. korsto=ylpeä,
35. kuningaslintu (koirasmetso)
36. kuningaslintu
37. kuolemanlintu
38. kylvättäjä
39. kyläharakka
40. käenpiika
41. vilukieli
42. käki,
43. käkihaukka=kalakaija
44. käpylintu,
45. lakla
46. louke,
47. maanluoja
48. metsäharakka,
49. metsäpässi,
50. mettinen,
51. mököttää

52. nahkapää havukka,
53. noituja
54. nooan kyyhkynen
55. ohrapiika
56. oluenpiika
57. pahanilman lintu
58. pajukkojenpaaraaja
59. paskanärri
60. peliteeri
61. peltopeippo
62. pettisten taata
63. pienitikka
64. pihalintu
65. pitkäpyrstö
66. poutahaukka
67. pyhä lintu
68. pyhä lintu
69. pälvilintu
70. pääsiäisharakka
71. pääski,
72. pääsky
73. pääskyläinen
74. raiskalintu
75. rietalintu
76. ristinokka
77. rosvolintu
78. räkättäjä
79. rääkkä
80. saellintu
81. sinisiipi,
82. sorsalintu,
83. sotkalintu
84. taikaliintu
85. taikalintu
86. teerilintu
87. tietäjälintu
88. tiiainen,
89. tippistiainen
90. tuulenkoinaaja,
91. vainolintu
92. valakoonen haukka
93. valkorinta,
94. vanhanpiian haamu
95. variksen henkivartija
96. variksen poliisimestari
97. virpunen
98. vitsalintu
99. yölintu

Kokonaiskuva oleellisista hirvestysmotiiviaiheista ja niiden keskinäisestä suhteesta kalliomaalauksiin.

Liite 2. Tarkistettu kronikka-aines 2024

Kronikkanumero **Alkuformula**

A1
SKS-ET77 Paavo Tirroniemi: Hirvimiehet
A2
Eino Lipitsä:
Tervehdyspuhe hirvimiesten rokkailtaan 30.10.1976. Esitetty Pyhäjärvellä.
Niinimäen Pv.yhd. Talolla (oma tekele)
A3
SKS-ET77 - Vihtori Kareinen: Kronikka Haukivaaran riistaveikoille
A4
SKSET-77 Tahvo Eronen:
Hirviperheen syyshuolia, lausuttu omissa hirvipeijaisissa, Martonvaara
A5
SKS sanat T.J.
Erä-Enson jahti. Peijaiset 17.11.1978
A6
SKS sanat T.J. Erä-Enson hirvijahti (syksyllä 1980). Peijaiset 14.11.1980
Työnjohtajakerho
A7
SKS anonyymi Erä-Enson hirvestäjien ilolaulu, säv. Tähtiä kuin Otavassa
A8
Keruu anonyymi Komun Erä ry. 30 vuotta, kansilehtipiirrokset
A9
Keruu anonyymi: Komun Erä 30-vuotta Juhlapuhe 13.8.1995
A10
Keruu Kaija Komu
Komun Hirvimiehet 1976. Hirvirokka Komun koululla 6.11.-76 klo 13.00
A11
Keruu Kaija Komu
Komun erä, Hirvipeijaiset 18.11.1978, lopussa kuva-aihe
A12
Keruu Kaija Komu Hirvimiehet 16.10.1972, kuva
A13
Keruu Lauri Itämies
Perjantai 13.9.87; rauman murre; otsikkoupiotus Hyvät cesiumkerho jäsene!
A14
Keruu Lauri Itämies, rauman murre , otsikkoupotus Hyvä herraskartano väki
A15
Keruu Lauri Itämies
1983? Rauman murre, otsikkoupotus Hyvät velttovihtori!
A16
Keruu Leena Uponen Laurille 8.2.1986 ystävyydellä
A17
Keruu Lauri Itämies, rauman murre, otsikkoupotus Hyvät Rambo-veljeskunnan jäsenet!
A18
Keruu Lauri Itämies, rauman murre, Viehättävä naisväki, kunnioitetut kutsuviaraha ja hyvä mettästäjävelje!
A19
Keruu Lauri Itämies, rauman murre, Piäni pätki hirvemettästyksest syksyll -90; Hyvä erähenkise läsnäolija!
A20
Keruu Lauri Itämies, rauman murre, Hirvei jahtamassa -92

A21

Keruu Lauri Itämies, rauman murre, otsikkoupotus Kansalaiset medborgarna

A22

Keruu Lauri Itämies, ei taustatietoja

A23

Keruu Lauri Itämies, rauman murre, 1981; Korkiall arvostett naisväki, kunnioitetuk kutsuviara, hyvä mettmiähe!

A24

Keruu Lauri Itämies, Rauma Mettästysseura hirvijaht 1988, otsikkoupotus Kyll omitten tropeiitten kanss sentä ain kelppa

A25

Keruu Lauri Itämies, Arvoisa kutsuviara, innostava naisväki ja hyväm mettästyskaveri!

A26

Keruu V.Joskitt, Jahtiviisu - 94

A27

Keruu V.Joskiltt, Jahtiviisu - 93

A28

Keruu V.Joskitt, Jahtiviisu - 90

A29

Keruu V. Joskitt, Oodi hirvelle!

A30

Keruu V. Joskitt, Hakovirran hirvisakin jahtiviisu, sivu puuttuu

A31

Keruu V. Joskitt, Hirvijahti Hakovirran malliin

A32

Keruu V. Joskitt, Jahtikaverit (Muistolauseet kirjoitti V.Joskitt)

A33

Keruu V. Joskitt, Hakovirran hirvimiesten jahtikronikka 1987

A34

Keruu V. Joskitt, Hakovirran hirvimiesten jahtijorinat -86, Vee Jii

A35

Keruu V. Joskitt, Jahtiporukan syys säkeet vuonna -95,Vee Jii

A36

Keruu Anders Borgström, Fritt efter Runeberg (sandels) 1984

A37

Keruu Anders Borgström, Talet till kvinnan, Östersundom älghippa 2.2.1985

A38

Keruu Anders Borgström, Östersundoms Jaktföreninge Älgfesten 15.2.1986; Mina Damer

A39

Keruu Anders Borgström, Sången till qvinnan, Östersundom Jaktförenin 30.1.-87; Mel. Memory

A40

Keruu Anders Borgström

Talet till kvinnan 6.2.-88; (Mel. Soldatgossen)

A41

Keruu Anders Borgström, Lit de Parade , Bertel Gripenberg, 18.2.1989

A42

Keruu Anders Borgström, Östersundom Jaktförening. Älgfesten 1.3.1991 (Anders Borgström. Hambotakt, förstås)

A43

Keruu Anders Borgström, Älg iddagen fredagen den 13 mars 1992

A44

Keruu Anders Borgström, Talet till kvinnan 9.3.1993

A45

Keruu Anders Borgstöm , Älghippan 4.3.1994

A46

Keruu Anders Borgström, Östersundom älghippa 3.3.1995 Kuntokallio

A47

Keruu Anders Borgström, 1978 (20-års jubileumsfest)

A48

Keruu Jouni Jäkälä, Heimo Tapio

A49

Keruu Pekka Reinikka, Lokakuun 16.

A50

Keruu Jouni Jäkälä, Viherkeiju ja metsästäjä

A51

Keruu Jouni Jäkälä, Erämiesten marssi

A52

Keruu Jouni Jäkälä, Niittyromanssi; (Rosvoroope/Isoisän olkihattu)

A53

Keruu Jouni Jäkälä, Hirvestys Urpokorvessa (Puttepossun nimipäivä)

A54

Keruu Jouni Jäkälä, Muuttuva metsästys

A55

Keruu Jouni Jäkälä, Metsä on aitta

A56

Keruu anonyymi

A57

Keruu Jaska, Hirvijahti 1988

A58

Keruu Jaska Hirvijahti 1990

A59

Keruu Jaska Hirvijahti 1989

A60

Keruu Jaska, Hirvijahti 1991 / 27.11.1991

A61

Keruu Jaska, Hirvijahti 1995

A62

Keruu Lasse Partanen, Lemin Riistamiesten Hirvijahti 1996, 22.10.96

A63

Keruu P. Vetikko, Sarvipäätä ansalla jahtaamassa, kirjoitettu 19.lokakuuta 1989

A64

Keruu Eero Peltoniemi, Kauhavan Ylikylän metsästysseura Ry; 1984 syksyn hirvijahdissa muistiin poimittua

A65

Keruu Eero Peltoniemi, Syysaamuna

A66

Keruu Veikko Sopanen, Hirvihommat Vekkulassa 1996

A67

Keruu Veikko Sopanen, Hirvihommat Vekkulassa 1992

A68

Keruu Veikko Sopanen, Hirvihommat Vekkulassa 1991

A69

Keruu Veikko Sopanen, Hirvihommat Vekkulassa 1990

A70

Keruu Veikko Sopanen, Hirvihommat Vekkulassa 1989

A71

Keruu Veikko Sopanen, Hirvihommat Vekkulassa 1979

A72

Keruu Veikko Sopanen, Hirvihommat Vekkulassa 1978

A73

Keruu Veikko Sopanen, Hirvihommat Vekkulassa 1977

A74

Keruu Veikko Sopanen, Hirvihommat Vekkulassa 1975

A75

Keruu Veikko Sopanen, Hirvihommat Vekkulassa 1972

A76

Keruu Veikko Sopanen, Hirvihommat Vekkulassa 1966

A77

Veikko Sopanen, Hirvihommat 1964

A78

Keruu Veikko Sopanen, Vekkulan hirvipeijaissa 1963

A79

Keruu Veikko Sopanen, Hirvihommat Vekkulassa 1986

A80

Keruu Veikko Sopanen, Hirvihommat Vekkulassa v. 1960

A81

Keruu Veikko Sopanen, Raportti Vekkulan Risitaseuran hirvihommista v. 1976

A82

Keruu Veikko Sopanen, Hirvihommat Vekkulassa 1995

A83

Keruu Veikko Sopanen, Hirvihommat Vekkulassa 1994

A84

Keruu T. Vainiomäk, Peurapeijaisissa 16.12.-65; säv. Korholan kom talossa

A85

Keruu T. Vainiomäki, Peurapeijaisissa 1963; säv. Runttisen torpassa

A86

Keruu T. Vainiomäki, Erämiesten kolttosia

A87

Keruu T. Vainiomäki, Pistoksia ja pippurointia

Jokisivun Metsästäjät ry:n 20 vuotisjuhlla 131.11.2´1966; säv. Kukkuva kello

A89

Keruu Taru Juutilainen, Jahtikronikka -89

A90

Keruu Taru Juutilainen, Jahtikronikka -90

A91

Keruu Taru Juutilainen, Jahtikronikka -91

A92

Keruu Taru Juutilainen, Jahtikronikka -92

A93

Keruu Taru Juutilainen, Jahtikronikka -93

A94

Keruu Taru Juutilainen, Ronikka -94

A95

Keruu Taru Juutilainen, Ronikka -95

A96

Keruu Taru Juutilainen, Ronikka -96

A97

Keruu Kauko Helenius, Hirvijahti ja urhot syksyllä 1980, Myrskylän erämiehet

A98 Keruu Martti Jantunen, Viisu hirvipeijaisiin 16/11 - 1955

A99

Keruu Martti JantunenHirvi vii, su (vuodelta 16/11 1956

A100

Keruu Kauko Grönroos, Hirvimiesten laulu, sävel Voimalla seitsemän miehen; Vornaankylän metsästysseura; 1.11.1975

A101

Keruu Kirvun Jussi, Kronikka metsästäjistä joka luettiin peijaisissa Björknäsin talolla 13.12.-75

A102

Keruu Kirvun Jussi, Kankkilan hirveä hirvijahti 1958

A103

Keruu Kirvun Jussi, Kankkilan hirvijahti 1979

A104

Keruu Kirvun Jussi, Hirvikronikka 1985

A105

Keruu Kirvun Jussi, Kankkilan Hirvijahti 1992

A106

Keruu Kirvun Jussi, Hirvijahti 1965

A107

Keruu Kirvun Jussi, Hirvijahti 1972

A108

Keruu Kirvun Jussi, Hirvisotaa 1963

A109

Keruu Kirvun Jussi, Hirvijahti 1982

A110

Keruu Kirvun Jussi, Kankilan hirvijahti 1990

A111

Keruu Kirvun Jussi, Peni, pystykorva 1973---1986

A112

Keruu Kirvun Jussi, Hirvijahti 1961

A113

Keruu Kirvun Jussi, Metsämies

A114

Keruu Kirvun Jussi, Lasse Vireenille

A115

Keruu Kirvun Jussi, Kankkilan hirvijahdista 1978; Kirvun Jussin mietteitä

A116

Keruu Kirvun Jussi, Kankkilan Hirvijahti 1980

A117

Keruu Kirvun Jussi, Hirvijahti 1981 (katkeaa kesken?)

A118

Keruu Kirvun Jussi, Hirvikronikka 1983

A119

Keruu Kirvun Jussi, Hirvijahti 1984

A120

Keruu Kirvun Jussi, Kankkilan hirvijahti 1986

A121

Keruu Kirvun Jussi, Hirvikronikka 1987

A122

Keruu Kirvun Jussi, Kankkilan hirvijahti 1988

A123

Keruu Kirvun Jussi, Hirvijahti 1989

A124

Keruu Kirvun Jussi, Hirvisotaa.

A125

Keruu Arvi Venäläien, Kronikka 1964, Sotkan Riista-Miehet ry.

A126

Keruu Arvi Venäläinen, Kronikka 1966, Sotka

A127

Keruu Arvi Venäläinen, Hirvijuhlat 1967

A128

Keruu Arvi Venäläinen, Kronikka 1974, Sotka

A129

Keruu Arvi Venäläinen, Kronikka, Sotka 22.10.1976

A130

Keruu Arvi Venäläinen, Hirvimylly, kronikka 1979, Sotka

A131

Keruu Arvi Venäläinen, (1. sivu kadonnut)

A132

Keruu Arvi Venäläinen, Kronikka 23.10.1982

A133

Keruu Arvi Venäläinen, Kronikka 171, Sotka

A134

Keruu Arvi Venäläinen, Sotka 1992

A135

Keruu Arvi Venäläinen, Kronikka 1963, Sotkan Riista-Miehet ry. 1963

A136

Keruu Arvi Venäläinen, Kronikka

A137

Keruu Arvi Venäläinen, Sotka 29.10.1994

A138

Keruu Arvi Venäläinen, 25-vuotisjuhla, Sotkan Riistamiehet ry 25.10.1985

A139

Keruu Arvi Venäläinen, Kronikka 1980, Sotka

A140

Keruu Arvi Venäläinen, Vehmasmäki Kronikka 1963

A141

Keruu Arvi Venäläinen, Vehmasmäki kronikka 1965

A142

Keruu Arvi Venäläinen, Vehmasmäki kronikka 1966

A143

Keruu Arvi Venäläinen, Vehmasmäki kronikka 1968

A144

Keruu Arvi Venäläinen, Vehmasmäki kronikka 1973

A145

Keruu Arvi Venäläinen, Kronikka, Etelä-Kuopion metsästysyhd. 1962, Vehmasmäki

A146

Keruu Arvi Venäläinen, Vehmasmäki kronikka 1969

A147

Keruu Arvi Venäläinen, Vehmasmäki kronikka 1972; No terveppä tuas!

A148

Keruu Lauri Pankkonen, Hirvikronikka -77; sävel: "Heijaa ruusut tulipunaiset", yleisö laulaa kertosäkeet

A149

Keruu anonyymi, Lembois-rim

A150

Keruu Leena Uponen, Laurille 13.2.1987

A151

Keruu Pentti Tuovinen, Hirvien perässä

A152

Keruu Pentti Tuovinen, Hirvijahti 1986

A153

Keruu Pentti Tuovinen, Haminalahden metsästysseuran hirvijahti 1987

A154

Keruu Pentti Tuovinen, On viidestosita ja lokakuuta

A155

Keruu Pentti Tuovinen, Virallisen kertojan näkemyksiä Haminalahden metsästysseuran hirvijahdista 1988

A156

Keruu Pentti Tuovinen, Veljet!

A157

Keruu Pentti Tuovinen, Virallinen kertomus Haminlaahden metsästysseuran hirvijahdista 1989

A158

Keruu Pentti Tuovinen, Haminalahden hirvipeijaiset 1990

A159

Keruu Pentti Tuovinen, Hirvi

A160

Keruu Pentti Tuovinen, Takapassissa 17.10.1993

A161

Keruu Veijo J. Miettinen, Alavitonen (eli tapahtui hirvijahdissa 16 päivänä lokakuuta 1970), Pohjois-Soisalon metsästysseura ry., 20 v. juhlajulkaisu

A162

Keruu Veijo J. Miettinen, Ote hirvijaoston kronikasta v. 1981; Pohjois-Soisalon Metsästysseura 20 v. juhlajulkaisu

A163

Keruu Ritva Alhainen, Toivaalan metsästysseura, metsästyspäiväkirja 1979

A164

Keruu Pentti Tuovinen, Lyhyt johdatus Haminalahden hirvenmetsästykseen 1982

A165

Keruu Pentti Tuovinen, Hirvet lähteellä 1983 kirj. Pentti Tuovinen. 53

A166

Keruu Pentti Tuovinen, Hirvenmetsästys 1984 (25.11.asti)

A167

Keruu Pentti Tuovinen, Tuntemuksia ja tosiasioita vuoden 1985 hirvijahdissa

A168

Keruu Pentti Tuovinen, Tiedoston nimi: Lehtipoi Korppu sisältää kuitenkin juttuja Haminalahdesta! Lyhyetr erikoiset Haminalhdessa - kovennettua Pangalla 1998 (Hirvipeijaiset 20.11.98)

Keruu tarkoittaa 1998 opinnäytettä varten Metstäjä-lehden kautta saatuia aineistoa. Muuta ovat silloisen Kansanrunousarklston aineistosta. Keruun mukana tuli kronikoiden lisäksi myös muuta metatietoa, kasettinauhoja, metsästyspäiväkirjoja ja lehtileikkeitä.

Alkuformula sisältää tietoja seurasta ja jahdin ajankohdasta sekä kronikan tekijästä. Hirvenmetsästysseurueen kutsuvat hirvestystä hirvijahdiksi. Erikoisuus sisältyy Lauri Itämiehen saksankieltä noudattelevaan tapaan laittaa otsikointi vasta muutaman kappaleen jälkeen. Kronikka on joko pelkästään kronikka, tai vaihtoehtoisesti jahtikronikka tai hirvikronikka.

LIITE 3.
LEHTILEIKKEITÄ HIRVENKAADOSTA 1960-70 LUVULTA

1 Hirven salakaato Kiannalla/Kainuun Sanomat 21.7.1975
2 Seitsemän salakaatoa Suomuusalmella/ Koillissanomat 1.1.1975
3 Sotkamossa ilmi hirvien joukkoteurastus / Kainuun Sanomat 24.1.1975
4 Hirvenkaato kallistuu / Kainuun Sanomat 19.4.1975
5 "Inhimilliset tekijät syynä liikenneturmiin" / Kainuun Sanomat 23.8.1975
6 Kainuulainen hirvikanta lasketaan lentokoneesta / Kainuun Sanomat 11.3.1972
7 Kolme hirven salakaatoa Joutsensuolla /Kaleva 7.7.1976
8 Viisi hirven salakaatoa Vuolijoella /Kainuun Sanomat 3.7.1976
9 Hirviä ammuttu Kajaanin mlk:ssa / Kaleva 2.7.1976
10 Riistapäällikkö Mikkola: Yksikin tapaturma jahtikauten liikaa /Kainuun Sanomat
11 Hirven lihat salakaatajille Hyrynsalmella /Kainuun Sanomat 24.9.1976
12 Hirvi vasoineen yli tien /Kuhmolainen 16.7.1965
13 Vihainen hirvi hyökkäsi pikkupojan päälle Ontojoella/Kainuun Sanomat10.9.1965
14Hirvien joukkosurma 30 kaatui saman päivänä Kainuun Sanomat/18.10.1961
15 Hirven ansapyyntiä Paltamossa /Kaleva 9.11.1965
16 Salametsätäjät liikkeellä Paltamon korvissa/ Kainuun Sanomat 8.11.1965
17 Eräpalsta / Hirvimiehille / Kuhmolainen 1.10.1960
18 Hirviä ammuttiin 8000 ja miehiä peräti kolme /Kainuun Sanomat 20.12.1960
19 "Vakio" kymmenisen hirven salakaatoa tietoon Kainuussa/ Kainuun Sanomat 12.10.1976
20 Hirvenmetsästys alkaa - Oulun lääni rauhoitettu /Veli-Pekka Jarva
21 Suomussalmen rhy: Hirvien liikkumista yli rajan halutaan/ Kainuun Sanomat 16.3.1971
22 Kaksi hirveä kaatui Suomussalmella/ Kansan Tahto1.10.1962
23 Salametsästäjiä Suomussalmen Alavuokissa / Kajaani 18.10.1962
24 Salakytät liikkeellä / Kajaani 18.10.1962
25 9 hirveä kaadettu Sotkamossa / Kajaani 25.10.1962
26 Pohjavaaralla kaatui kaksi hirveä / Kainuun Sanomat 7.11.1967
27 54 hirveä kaatui Kuhmon alueella /Kainuun Sanomat 28.12.1967
28 Salakytät kaatoi hirven Puolangalla / Kainuun Sanomat 5.10.1967
29 Päivän kaatoja / Kainuun Sanomat 17.10.1967
30 Auto törmäsi hirveen Pohjavaaralla/ Kainuun Sanomat 3.7.1967
31 Salakaato Paltamossa /Kainuun Sanomat 12.1.1967
32 Kaatoja Kainuussa/ Kainuun Sanomat 27.10.1967
33 Hirvenkaatorposentti jäi Kainuussa huonoksi. Salakaatoprosentti hyvä/ Kainuun Sanomat 5.1.1967
34 Hirvenkaatoanomukset / Kuhmolainen 19.5.1967
35 Kaksi hirveä saatiin jahdilla /Kansan Tahto 24.10.1961
36 Kaksi kaatoa Kuhmossa/ Kansan Tahto 24.10.1961
37 Hirvenkaatoja / Kaleva 12.11.1961
38 49 hirveä nurin Suomussalmella /Koillissanomat 26.1.1961
39 Salakyttiä Suomussalmen salomailla / Kainuun Sanomat 29.11.1961
40 Hirvenkaato Suomussalmella/ Kansan Tahto24.11.1961
41 Puolankalaiset salametsätäjät kaataneet hirven Pudasjärvellä/ Koillissanomat 18.3.1964
42 65 hirveä kaatui Kuhmossa/ Kainuun Sanomat 12.12.1961
43 Valtio otti hirvensä / Kainuun Sanomat 18.11.1961
44 Hirvenkaatoja Suomussalmella 28.11.1961
45 Kruunupää kaatui Sotkamossa / Kainuun Sanomat 24.11.1961
46 Suomussalmen hirvet kaikkosivat rajalle /Kaleva 3.12.1961
47 Eräpalsta/Ensimmäistä yleistä hirvilaskentaa harkitaan kevättalveksi / Kainuun Sanomat 28.12.1961
48 Hirvenliha purkitettiin Hyrynsalmella 14.9.1972
49 Hirvenlihaa keittotarpeiksi Suomussalmella/ Kainuun Sanomat 29.10.1972
50 Kuhmossa asustaa vajaa sata hirveä /Kainuun Sanomat 19.4.1972
51 Hirviasioita Sotkamossa / Kainuun Sanomat 17.3.1972
52 Hirven salakaatajat säilyketehtaijoina /Kaleva 14.9.1972
53 Paltaniemen Erämiehet ei ano hirvenkaatolupaa /Kainuun Sanomat 5.3.1972
54 Hirven salakaato Kuhmossa /Kainuun Sanomat 27.9.1972
55 Oulun lääniin 234 hirven kaatolupaa
56 Hirvi vasoineen yli tien

LIITE 4. Keruukorpuksen motiivilistaukset 20.8.2024 tarkistettuna

Hirvikronikat opinnäytteen tutkimusaineisto on kerätty 1998 ja se on kronikottain niistä on laskettu rivien ja säkeistöjen määrä. Alla suluissa esitetty kronikan pituus riveinä ja säkeistöinä. Motiivien määrä on pienempi kuin tekstirivien määrä, vaikka hirvikronikat ovakin punnittua puhetta ja tiivistetysti sanottua.

Määrä	**Motiivi**	**Funktio/Prinsiippi**
	A1	
1	hirvi	12
2	nuotio	8
3	porukka	1
4	hirven käytös	12
5	pelästys	12
6	haju	27
7	nolous	8
8	ryyppy	8

(29 riviä, 7 säkeistöä)

	A2	
1	alfa	28
2	tervehdyssanat	28
3	hirviporukka	1
4	kiitos maanomistajille	1
5	paloittelu	25
6	metsästysonni	21
7	laukaus=kaato	16
8	jutut, kertaus	8
9	kiitos poissaoleville	1
10	peijaiset	31
11	keitto	31
12	juhlintakehoitus	31
13	muistot	31
14	vitsi	31

(39 riviä, 9 säkeistöä)

	A3	
1	aika	10
2	seuran perustaminen	10
3	soittaa = pyydystää	10
4	perinne	10
5	tiedotus	10
6	johto	10
7	hallitus	10
8	toiminta	10
9	talous	10
10	riistamaat	10
11	metsästysmotiivi	27
12	nimitys	27
13	kotijoukot	29
14	seurustelusuhteet	1
15	yhteistyö	31
16	kronikan teko	28

(202 riviä, 15 säkeistöä)

	A4	
1	hirvi	12
2	juoksu	12
3	maasto	12
4	ravinto	12
5	muistot	27
6	hirvinäkökulma	8
7	luonnonsuojelu	8
8	pahuusmetafora	8
9	koira	14
10	pyssy	15
11	eväät	8
12	kahvi	8
13	varusteet	17
14	kulkeminen	20
15	jahti	21
16	kaatolupa	18
17	merkkilaukaus	16
18	riistakanta	18
19	levottomuus	4
20	tunnejärkytys	4
21	tiedustelu	4

22	tuutulaulu	8
23	uskomus	13
24	manaus	13
25	rauhoitusaika	12
26	maasto-laulumaat	8
27	siirtymä-hirvet	12
28	metsästäjäkuvaus	29
29	ahdistus	28
30	suunnitelma	9
31	hirvien pakopäätös	12
32	vahingonilo	28
33	manaus	28

(149 riviä, 34 säkeistöä)

	A5	
1	alfa	28
2	sää	11
3	jahtipäällikkö	8
4	koirat	14
5	viina	8
6	ohjeet	9
7	ampumajärjestys	16
8	äänet	27
9	hirvihavainto	12
10	laukaus	16
11	pyssy & puukko 14	
12	pisto	25
13	suolistus	25
14	ajo	21
15	saalis virkoaa	12
16	kaato	18
17	vilu passissa	15
18	laukausmääre "salama"	16
19	vasajahti	21
20	hirviuros	12
21	tauko	8
22	osuma	16
23	illanvietto	8
24	metsänpeitto	22
25	viikon tauko	21
26	porukka	1
27	hirviluonnehdinta	12
28	hirvi-sarvipää	12
29	neuvottelu ampumaoikeudesta	18
30	kaadot	18
31	kaatometafora	18
32	varusteet	17
33	laukaus	16
34	hirvi-maho lehmä	12
35	pisto	15
36	maasto	21
37	laukausmetafora	16
38	osuma	16
39	pisto & nylky	25
40	suolistus-etova työ	28
41	omega	31
42	peijaiskuvaus	8
43	jutut	8
44	kaatajan merkki-havu hatussa	18
45	juomat	8
46	tanssia	8
47	humppa&baari	8
48	kotiinpaluu	20
49	kiitos	28
50	odote uudesta jahdista	9

(257 riviä, 29 säkeistöä)

	A6	
1	laulun sanat sävelmään	28
2	alfa	28
3	aika-lauantai	11
4	asu	17
5	kaato-vasa, pieni	18
6	laukaus	16
7	voitonmerkki-havu hattuun	27
8	kaadot	8
9	veri	18
10	vesi	27
11	laukaus	16
12	tauko-viikko	8
13	sää-lumisade	21
14	koirat	14
15	eksyminen	22

16	poissaolo ajoketjusta	6
17	sää	21
18	passissa kaato	15
19	hirvi-sarvet 16-piikkiset	12
20	sarjalaukaus	16
21	vasa	12
22	hirvihavainto	12
23	kaato tielle	18
24	kuljetus	20
25	sää-pyry	21
26	lihanhimo	8
27	säännöt	9
28	luvaton kaato- koiran ampumamerkki	18
29	taitoampuja-metsästysvietti	29
30	koira-yksilöitä	14
31	porukka-yhteishenki	1
32	jutut	8
33	jäljitys-haavakko	13
34	liipasinsormi, herkkä	18
35	omega	28

(192 riviä, 23 säkeistöä)

A7

1	porukan koko	1
2	miehet-määritelmiä	28
3	jahdinjohto	5
4	ohjeet	11
5	ajo	21
6	äänet	5
7	kölli-Hillerantti	29
8	ryyppy	8
9	asusteet-pipo	17
10	jahti keskeytyy	21
11	veri-juonti	18
12	kaatoryyppy- koskenkorva+veri	18
13	kuvotus	8
14	lahti-kalleus	25
15	onnistunut metsästys	21

(52 riviä, 13 säkeistöä)

A8

1	henkilökronikka- aakkosjärjestys	28
2	metsästäjäprofiilikuvauksia	29
3	kooka	29
4	etäisyys, paikka josta kotoisin	29
5	naapurin mies	29
6	isä-lihat itselle, ennen pois	29
7	traktorinomistaja	29
8	vanha mestästäjä	29
9	kronikoitsijan poika johtajaksi	29
10	hirvisota= hirvenmetsästys	29
11	tauot	8
12	varusteet	17
13	peijaiset: ohejlmantekijä	31
14	poliisi Helsingistä	29
15	kronikointiongelma: 9 pesosta	28
16	naismetsästäjä	29
17	naismetsästäjän mies	29
18	pyssymies	29
19	ajomies	29
20	autonkuljettaja	29
21	aloittelija	29
22	kovaääninen	29
23	puukkomies	29
24	saamamies	29
25	isä ja poika	29
26	nuori isoisä, suuntavaisto	29
27	luonne vaatimaton, ei kehuskelua	29
28	todenpuhuja	29
29	kokousten isäntä	29
30	tosi hirvimies henkeen ja vereen	29
31	kronikoitsijan unohdus	28
32	sanktio: saa repiä tukasta	30

(124 riviä, 28 säkeistöä)

A9

1	juhla	31

2	muistelu	28
3	kulku metsässä 21	
4	patruunat	17
5	porukka	10
6	ampumakoe	16
7	hirvi-liikehdintä	12
8	laukaukset	16
9	ilta-hämärä	25
10	tauko	8
11	jutut	8
12	välineet-tekniikka	17
13	nylky	25
14	riistakanta	12
15	luvat	4
16	erätunne	29

(43 riviä, 7 säkeistöä)

A10

1	tervehdys	28
2	mykykeitto	31
3	maku	31
4	kiitos maaomistajille	1
5	kronikoitsijan metakommentti	31
6	tuore liha	31
7	valmistautuminen	11
8	stressi	11
9	porukka	11
10	tiedustelu-hirvi	4
11	kokoontumiset	21
12	ajo	21
13	aika	11
14	tehtävien jako	11
15	nuotio	8
16	hirvihavainto	21
17	tauko	8
18	piriste	8
19	väsymys	8
20	ääni	5
21	merkkilaukaukset	16
22	osuma	18
23	kaato	18
24	kuljetus	25
25	pisto	25
26	veri	25
27	puhelin	17
28	kuljetus	25
29	nylky	25
30	yhteistyö	25
31	puukko	17
32	riiputus	25
33	saaliinjako	25
34	nuori polvi	29
35	mielentila	29
36	riistaverisyys	29
37	jahdinjohto	26
38	verenjuonti	26
39	innokkuus	29
40	metsästysmuistot	12
41	poissaolo	11
42	lomaa jahtiin	11
43	puukko	17
44	peukalo	25
45	kivut	19
46	innokkuus	11
47	selitys poissaololle	11
48	ennakkoaavistus	11
49	luonne	29
50	olemus	29
51	ansiomerkki	5
52	kokenut metsästäjä	29
53	koira	14
54	ääni	5
55	nimet-kölli	27
56	vilu	9
57	sekoilu	17
58	kilpakerronta	8
59	jutut	8
60	vanha metsästäjä	29
61	haukku	14
62	paloittelu	25
63	välineet	11
64	lihanjako	25
65	laskupää	9
66	emännät	31

67	leipä	31
68	keitto- oxymoron	31
69	kronikoitsija-perinne	31

(331 riviä, 49 säkeistöä)

A11

1	keittäjä	31
2	juhlien siirto	31
3	jutut mausteena8	
4	kiitos maanomistajille	28
5	2. asteen kerronta- kommentti	28
6	kronikointi lypsäessä	28
7	käskynjako	9
8	ohilaukaus	16
9	jahdinjohtajan kaato	5
10	matka pitkä	16
11	uskomus	16
12	nuori metsästäjä	29
13	kaatajan palkkio: hirvenpää	18
14	selkä- ja jalkavaivat	19
15	emäntien jututus	8
16	veri pulloon	19
17	aseet	8
18	hirvi ja 6 ajomiestä	25
19	passi, kylmä	14
20	hiljaisuus metsällä	12
21	hiljainen metsästäjä	15
22	kiitos	21

(116 rviä, 12 säkeistöä)

A12

1	alfa	28
2	tauko	8
3	mieliala	8
4	tanssi	31
5	seuratoiminta	10
6	kronikka-aines:mielikuv. ja tosiasiat	28
7	vuosien vaihtelu: huonot ja hyvät	28
8	saalis-nopeus	12
9	aika klo 11	11
10	kaatja ja koira	18
11	ampuja hyvä	16
12	ajoketju-suunnittelu	21
13	aika	21
14	jahdinjohto	5
15	jälkipolvet	29
16	metsästäjä kokenut	29
17	selkäsärky	19
18	itsehillintä	29
19	apumies-leikkisyys	29
20	metsästäjäluonne-	29
21	jäljittäjä	29
22	saalis:jänis+hirvi	12
23	nimeäminen	27
24	ryyppy	8
25	väsymys	8
26	polvi-hirven potku	19
27	hirvimerkki-tunnustusmerkki	27
28	vaatimattomuus 29	
29	kaatajan onni	18
30	lihanjako	25
31	peijaiset	31
32	keittäjät	31
33	kiitos	28
34	omega	28
35	aiheet	28
36	lopetussanat	28

(111 riviä 19 säkeistöä)

A13

1	alfa	28
2	aika	21
3	tervetulotoivotus	28
4	muistot	27
5	pikajahti	21
6	jahtitapahtumat niukat	21
7	hirvihavainto	12
8	luvat	4
9	tauko	8
10	kokoontuminen	11
11	neuvonpito	11
12	makkaranteko	8

13	saalis runsas	18
14	taukotoimet äänestys	8
15	vitsi-nautasika	8
16	risteytykset	8
17	apuvälineet	8
18	apuvälineet-kiikari	17
19	pyssy	17
20	osuma	16
21	riista-supi	10
22	passi	15
23	laukaus-kymmpilaukaus	16
24	osumaongelma	16
25	poistuma jahdista- pelihoukutus	6
26	lahtijahtikertomus	25
27	varusteet	17
28	vitsi	28
29	jutut-"tarina isketti harttaste"	8
30	saasteet	28
31	muotisana-bekkerelli	28
32	riistasorsa "pikkuherkku"	10
33	säteily	28

(178 riviä, 13 säkeistöä)

A14

1	alfa	28
2	otsikko kronikkaan	28
3	puhe naiselle	28
4	aihe-kommellukset	28
5	murrekielikommentti	28
6	luvat ja määräykset	4
7	hirvi-valioyksilön määritys	12
8	hirvi-arviointi	12
9	itsehillintä	13
10	ajo	21
11	laukaus-sakko 50,-	16
12	osuma harhaan	16
13	pilkka	13
14	sanktio	30
15	ajoketju	21
16	rasittavuus ajossa	21
17	kuntoilu	21
18	merkkipäivät	10
19	vitsailu-ritsa	30
20	hiki-kuuma	27
21	marssi	21
22	pyssyn saanti takaisin	14
23	kaato-väärä saalis	18
24	laskutaito	21
25	riistamäärä	10
26	sää	21
27	äänet	27
28	aika-jahdin kesto	21
29	jalat-kramppi	19
30	suo-sumu	21
31	ajomiehet	21
32	suunnitelma	22
33	eksyminen	6
34	väliomega	28
35	ohilaukauskertomus	16
36	sanat	8
37	omega-odotteet	28

(172 riviä, 10 säkeistöä)

A15

1	kiitos-naiset, maanom.& kutsuvieraat	28
2	verhottu kerronta	28
3	paljon saalista	10
4	luomisen tuska	28
5	kronikointi-jännitys	28
6	veneellä metsälle	11
7	lähtötoimet	11
8	aamu	11
9	uni	11
10	saappaat	17
11	jalkineet	17
12	liivit	17
13	haukkuselostus	14
14	hiki	27
15	kotiväki	29
16	kahvitauko	8
17	jutut	8
18	ampumataito	16
19	kuljetus	16
20	maasto	20

21	hankaluudet	20
22	vaivat-kipeä selkä	21
23	toiminta ja tehokkuus	21
24	sienestys-kolmas metsästys	21
25	taukojutut	8
26	vitsi	8
27	jännittävyys	21
28	ajan kulu, tunnelma	15
29	ajoketju	21
30	laulu ja hoilaus	8
31	kiertopalkinto töppääjille	28
32	omega-pelastusliivit	17

(152 riviä, 13 säkeistöä)

A16

1	alfa	28
2	lähtö	11
3	jahtivieras	23
4	nokkamies-saksalainen	8
5	jutu-siisteys	10
6	naisseura	12
7	hirvi-luonnehdinta	25
8	lahtaus ja ryyppy	31
9	peijaiset	31
10	illanvietto	31
11	viini	8
12	muistot	27
13	kettinkimakkara 8	
14	Laurin vaivat	19
15	Zchernobyl	28
16	laukaus-huono osuma	16
17	punoitus	27
18	omega-saasteet 28	

(40 riviä, 4 säkeistöä)

A17

1	alfa	28
2	porukka	1
3	hirvimies	29
4	aika-viikonloput 3	21
5	nopeus jahdissa	21
6	riistavuosi	10
7	runoilu	28
8	sää-tuuli	21
9	jahtivieraat-saksalaiset	23
10	eksyminen-suuntavaisto	22
11	apuvälineet: kompasi	17
12	jahtivieras	23
13	sienestys	21
14	porukka-erimielisyydet	1
15	riskit	19
16	kuljetus	20
17	kommellukset	19
18	nainen ja koira	14
19	puheet siistejä	8
20	vaatetus	17
21	suojavarusteet-liivit-vitsi	8
22	nylky ja paloittelu	25
23	kaatomääräykset	9
24	tekniikka	13
25	peijaiset	31
26	ryypyt	8
27	kotiinpaluu kontaten	20
28	omega	28
29	kiitos	28

(proosateksti, 125 riviä, 10 kappaletta)

A18

1	alfa	28
2	elämykset	27
3	tanssi	31
4	jahtivieraat-"vierastulva"	23
5	vierastyövoima	23
6	vilu-seksuaalivitsi	27
7	tauko	8
8	passin vaarat	15
9	laulu	8
10	ryyppy ja raittius	8
11	peijaiset	31
12	lika	27
13	ilmavaivat	27
14	kaato	18
15	ikävystyttävyys	5
16	turhauma	5
17	hermot	5

18	kronikka	28
19	kommentti	28
20	sisältöanalyysi kronikasta	28
21	vitsi -huilisti ja pianisti	8
22	hirvikontakti-tuijotus-tuhahtelu	12
23	kaato-pelinavaus	18
24	merkkilaukaukset-laskutaito	27
25	kiroilu	8
26	erehdys saaliista	19
27	sanktio-pyssy pois	30
28	omega	28
29	eväät-niukat-runsaat	8
30	ruokailuvarusteet-paistinpannu	17
31	välineet-ei reppua	17
32	kotoa lähtö	11

(proosateksti, 216 riviä, 10 kappaletta)

A19

1	alfa	28
2	kokoontumispaikka	11
3	unet	27
4	koirat	14
5	ääni	9
6	kotiväki	29
7	seisontahaukku-vitsi	14
8	ajotilanne	21
9	kotiväki-haukku	29
10	saalis	18
11	kaataja	18
12	sauna	8
13	ampuja huono	16
14	ruotsinkielisyys	8
15	alushousut	17
16	suon antimet-karpalot & papanat	21
17	unohduket-potkuri	19
18	harmi	19
19	pikavene-vauhti	20
20	karikot	19
21	onnettomuudet-vene kaatuu	19
22	uhka	19
23	täpärä pelastus	19
24	karikkokartta	9
25	käsimerkit	27
26	jahtipäällikkö-taidot	5
27	kaatokiintiö	4
28	jahtipäällikkö-toimet	5
29	aika-ryypyt	8
30	ajoketjuun kelpuutus-ikä	21
31	hyvä kunto	29
32	selkä	29
33	nainen	29
34	nainen ja koira	29
35	puheet-siistiytyminen	8
36	jahtivieras	23
37	tervetulotoivotus	28
38	eväät	8
39	porukka-20 miestä, 2-3 koiraa	1
40	haju-passiivinen ruokailu	27

(proosateksti, 218 riviä, 12 kappaletta)

A20

1	alfa	28
2	tunnelma	28
3	kronikka-laadinta	28
4	jahdin kesto	21
5	nopeus	21
6	kommellukset-määrä	21
7	kronikoitsija ajomiehenä	21
8	mielipiteet-ässät ja lukot	8
9	rohkeus-väri	27
10	päähine	17
11	metsästystapahtumat	21
12	koira	14
13	kaato-iso hirvi	12
14	katja-hyvä laulaja	8
15	kuulo	9
16	tauko	8
17	laukaukset-paljon	16
18	kaadot	18
19	aika	21
20	viivytyseste: TV ja matsi	21

21	marssi peräkanaa	21
22	ase	16
23	hirviuros-iso hirvi	12
24	koira	14
25	laukaus	16
26	kotiinpaluu	20
27	vitsi-saunankiuas	8
28	omega	28
29	odotteet	28

(proosateksti, 108 riviä, 10 kappaletta)

A21

1	alfa	28
2	vaalit keskeytti	21
3	kaupan lakko kronikka-aiheena	28
4	paistikorvike	31
5	peuran kaatolupa	4
6	vierasjahti	23
7	kaurisjahti Ahvenanmaalle	23
8	vitsi ruotsinkielisyydestä	8
9	lihankäsittely	25
10	talkoot	10
11	ilma-haju	27
12	tunnistusvaikeus	27
13	saalis väärä	26
14	hyvä ampuja = hyvä tunnistaja = mahologi	8
15	laukaus	16
16	kaatajaistunnelma	18
17	sää: myrsky	21
18	mieliala: kärttyisä	21
19	ryyppy-tunnelman nostatus	8
20	sää-kurja	21
21	naiset metsällä 29	
22	tarkkailijajäsenyys	1
23	metsäluonnehdinta	8
24	laukaus-armolaukaus	16
25	kaato	18
26	korvamerkinnät	27
27	urakka loppuu	21
28	EU-pohdinnat	28
29	direktiivit	28
30	omega	28

(proosateksti, 346 riviä, 25 kappaletta)

A22

1	alfa	28
2	vaalit	28
3	tuomiset vierailujahti	23
4	suhdetoiminta	10
5	metsästäjän ikä 29	
6	nuorekkuus	29
7	iänmääritys, tarkkanäköisyys	27
8	metsästystapahtumat	28
9	makkarat	8
10	koira ja mies	14
11	kaato	18
12	onnekas paikka	15
13	uusi yritys	21
14	kaato	18
15	laukaukset-5 kertaa	16
16	iso vasikka	12
17	lahtausmetafora	25
18	sanktio- 2 aseetonta päivää	30
19	yhteishenki	1
20	uroshirvi	12
21	jahtimaat	21
22	uhkaus harhalaukauksista	16
23	ilmaisun taso	5
24	merkkilaukaukset	16
25	tiedotus	5
26	ohilaukaus-mäntyyn	15
27	hermojen hallinta	13
28	porukan tyytyväisyys, 30 miestä	1
29	neljä merkkilaukausta	16
30	tiedotus suullisesti	5
31	seuratoiminta- merkkilaukausrahasto	10
32	omega	28
33	tanssit-ei jytää	31
34	jahtiodotteet	31

(proosateksti, 152 rivejä, 10 kappaletta)

	A23	
1	alfa	28
2	EU	28
3	kronikan motiivi 28	
4	muistot-muistelu	27
5	hirvihavainnot	12
6	riista-jänisjahti	10
7	jännitys-pettymys	27
8	riistanhoitopiiri	5
9	potenssi	8
10	sarvet	12
11	laskutaito	21
12	kaato-isä ja tytär	18
13	uhkaus-ei harhalaukauksia	16
14	laukaus-merkkilaukaus	16
15	vitsi: "lihasrappeuma"	8
16	kaato-uros. ei lupaa	18
17	uusi lupa	4
18	tilanne muuttuu, paha	
	hyväksi	21
19	vitsi	8
20	vasikkajahti	21
21	havainto	4
22	välineet-radio, kännykkä	17
23	tiedonanto	5
24	lahti	25
25	nuori nylkijä, 11 vuotta	29
26	nuori metsästäjäpolvi	25
27	tauko	8
28	aavistus	27
29	laukaus	16
30	kättely onnitteluna	27
31	eksynyt koira	14
32	omega	28
33	odotteet	9

(proosateksti, 98 rivejä, 8 kappaletta)

	A24	
1	alfa	28
2	naisnäkökulma	29
3	lähtövalmistelut	11
4	hirvikivääri	14
5	lihanjalostus	25
6	polemiikki	8
7	positiivinen ajattelu	8
8	elämäntilanne	8
9	vitsi: sormi lihoiksi	25
10	ajoketjun raskaus	21
11	likapyykki	25
12	laukaukset	16
13	kiroilumetafora	8
14	kiitos naisille	28
15	omega	28

(proosateksti, 217 rivejä, 12 kappaletta)

	A25	
1	alfa	28
2	paikka	31
3	viina	8
4	jahtikoira	14
5	koirat 2 kpl	14
6	silmät mustana	8
7	ryhmät: ajomiehet,	
	passimiehet	29
8	jännitys	11
9	valmistautuminen	11
10	saariolosuhteet	21
11	miehet ja koirat	14
12	lauma-3 eläintä	12
13	peura	12
14	paikka-luontokuvaus	21
15	kaatoryyppy-järkyttävä maku	18
16	ajo	21
17	laukaukset-tiheä tahti	16
18	merkkilakaukset	27
19	kaataomerkinnät	18
20	kiireettömyys	21
21	houkutukset-nahkiaiset	8
22	paikka	15
23	äänet	27
24	osuma	16
25	haavakko	13
26	tie	20
27	jäljitys koiralla	14
28	nouto vedestä	18

29	vesi-kylmä-vilustuminen	22
30	vitsi-seksuaaliviittaus	8
31	passiin siirtyminen	15
32	ajo	21
33	silmät-siristely	27
34	kuljetus	20
35	ilta	21
36	laukaus	16
37	kaato rajalle	18
38	nylky	25
39	hinaus-kuljetus	20
40	väsymys-turhauma- ei kuljetusta	20
41	kotiinpaluu-nouto	20
42	kaatoryypyt	8
43	ryypyt	8
44	välineet	17
45	omega	28

(proosateksti, 224 riviä, 16 kappaletta)

	A26	
1	alfa	28
2	juhlapaikka	31
3	tunnelmaodote	27
4	jäät heikot	28
5	hirvi-samastuminen	12
6	jäljet suolla	12
7	marjastaja-kohtaaminen	21
8	kaato nopeasti	18
9	passi-keskustelut	15
10	tunnelma nousee	27
11	marjastaja tervehditään	21
12	hirvet-liikehdintä	12
13	laukaus	16
14	lahtipaikka tyhjä	25
15	väärä tieto	25
16	haavakko	13
17	jäljitys kestää viikon	30
18	ajo jatkuu	21
19	vauhdikas alku	21
20	porukka	1
21	kaato	18
22	haukku	14
23	onnittelu	8
24	tunnelma laukeaa/ mainoslause	27
25	kaato	18
26	hirvi	12
27	laukaus: napakymppi	16
28	kaato	18
29	ajoketju "kalikkaketju"	21
30	ääniä	27
31	passi	15
32	hirvilähikontakti 20 m	12
33	iso eläin	12
34	kiroilumetafora	8
35	lämpö	27
36	jahtivieras	23
37	äänestys perkele vs. vihollinen	8
38	kriisisanasto	8
39	herkut-nahkiaiset	8
40	omega	28

(rivejä 50, säkeistöjä 12)

	A27	
1	alfa	28
2	aika-aloitus	11
3	kaatajaiset	18
4	ajoketju-naiset	21
5	asu	7
6	kaato-vasa	18
7	havu hattuun	27
8	kaatoryyppy	18
9	hyvä ampuja	16
10	nainen metsästäjänä	29
11	kaato-yksi hirvi	18
12	passi	15
13	kulkureitti	21
14	"lähtökyyti"	21
15	lauakus	16
16	juoksu	13
17	voiton merkki	18
18	nainen kumppanina-puoliso	29
19	osuma	16
20	päätös-luvat käytetty	4

21	omega	28
22	aiheet loppu	28

(rivejä 58, säkeistöjä 29)

A28

1	aika-aamu	11
2	vierasmetsästäjät-kiinnostus	23
3	äkkitilanne-pelästys	21
4	vierasmetsästäjä	23
5	innostus	23
6	sarvet	12
7	hirvihavainto	12
8	hirvi veteen	12
9	laukaus vesirajaan	16
10	vesi	27
11	kuljetus veneellä	20
12	kommellukset-tappi puuttui	19
13	likainen työ: pisto ja suolistus	25
14	jahtivieraat	23
15	koira ja metsämies	14
16	aajomiehet-rankka työ	21
17	luvat jäljellä	26
18	hermot hyvät	5
19	kahvitulet	8
20	onni	27
21	ampumataito-ase ja vakaa käsi	18
22	peijaissoppa	31

(rivejä 34, säkeistöjä 9)

A29

1	alfa	28
2	aiheet lopussa	28
3	porukka	1
4	persoonia	29
5	ampumataito-vakaa	16
6	yhteistyö, mies ja vaimo	1
7	ryyppymetafora	8
8	ajomiehet-kiitos	21
9	jahtivouti-erikoinen	5
10	hirvi-iso eläin, mahtisonni kaatuu	12
11	laukaus-tulinen liekki	16
12	hiiden hirvi-runo12	

(rivejä 31, säkeistöjä 8)

A30

1	hirvioodi	12
2	uros	12
3	äänet-seuranta 12	
4	taisto	12
5	taistelun jäljet	12
6	pako	12
7	uljas loppu	12
8	tunnelma	12
9	suomaisema, kuolema	12
…	katkeaa kesken	

(rivejä 18, säkeistöjä 9)

A31

1	vaatteet	17
2	metsälle lähtö	11
3	ääni	5
4	onni	21
5	kaato-suohon, veteen	18
6	harmi	27
7	koira	14
8	hyvä ampuja	16
9	peltohirvet	12

(rivejä 24, säkeistöjä 2)

A32

1	Muistopuheet	8
2	metsästystoverin muistolle 10(rivejä 12, säkeistöjä 2)	

A33

1	nopea aloitus	21
2	vaatetus-paita-haitat	17
3	saalis	26

4	aseet-kuvaus	14
5	erätoverin muisto	29
	(rivejä 20, kappaleita 10)	

A34

1	alfa	28
2	hirvijahti-alku	11
3	ensiyritys onnistui	21
4	ääni-ryske	5
5	hirvihavainnot	12
6	viljahirvi-peltohirvi	12
7	ajomiehet ja valkohäntä-peura	12
8	nuoret metsästäjät	29
9	kokenut erämies	29
10	kaato esimerkkinö	18
11	muistelot	28
12	jahtivoudin onni-viimeisen hirven kaato	5

(säkeet 34, säkeistöjä 7))

A35

1	koollekutsu	5
2	käskynjako	9
3	suunta	21
4	ajo	21
5	osumaselitys-haapa haittana	16
6	laukaus hyvä	16
7	passista ammunta-kolme kaatoa	15
8	tunnistus vajaata	26
9	hätiköinti	16
10	kuljetus-peräkärry	20
11	laukaus ja kaato	16
12	hirvi-lähikosketus	12
13	luvat	4
14	ajomiehet-tehokkuus	21
15	huumori	28
16	sähköt poikki	28

(rivejä 29, säkeistöjä 15)

A36

1	alfa	28
2	aikaisuus	11
3	hirvihavinnot-ei näy	12
4	tunnelman kohotus	8
5	naismetsästäjä 29	
6	havu hattuun	18
7	varma kaato	18
8	ryyppy	8
9	riistamääräykset	9
10	ohjeet	9
11	työläys	25
12	nahka-myynti	25
13	odotteet	9
14	omega	28
15	toivotus illalle	8

(rivejä 36, säkeistöjä 6)

A37

1	naiset vieraina	31
2	juomat	8
3	tuli silmissä	5
4	tanssit	8
5	puhtaat vaatteet	17
6	torjunta	17
7	seuralaiset	17
8	kotiväki-naisten kannatus	17
9	nautintakehoitus	8
10	omega	28
11	malja	8

(rivejä 32, säkeistöjä 7)

A38

1	hirvitanssiaiset	31
2	emännät	31
3	seuralaisten valikointi	1
4	kaatomaininnat	8
5	muistot-hienoja päiviä	21
6	hirvinäkymä 6 kaatoa	18
7	ruhonkäsittely-kesto	25
8	sämpö	8
9	metsästäjän suru	27

10	seuralaisten tyllit	29
11	naisseura-halaus, suukko	17
12	omega	28
13	malja	8

(rivejä 30, säkeistöjä 5)

A39

1	kuunkierto	28
2	metsästyksenjumalatar-nainen	29
3	naismetsästäjät	29
4	rasittavuus	21
5	potenssiviittaus	8
6	lehmämetafora	8
7	jalkineet	17
8	kiitos metsäsytvuodesta	28
9	hännän heilutus	28
10	malja	8

(rivejä 18, säkeistöjä 6)

A40

1	juomalaulu	31
2	missä nainen	29
3	katseet palavat	27
4	malja	8

(rivejä 34, säkeistöjä 4, ruotsinkielinen)

A41

1	30 vuotta hirvijahtia	28
2	pyhät ja arjet	28
3	vaeltelu	21
4	aamutunnelma	27
5	nainen houkutuksena	11
6	tanssit	31
7	malja	8

(rivejä 44, säkeistöjä 11, ruotsinkielinen)

A42

1	luonto	28
2	kutsuhuuto	5
3	kiitos naisille	31
4	omega	28
5	tervetulotoivotus	31

(rivejä 16, säkeistöjä 4)

A43

1	pukeutuminen	17
2	sesonki ohi	21
3	naiset hyviä	29
4	malja	8

(rivejä 20, säkeistöjä 3, ruotsinkielinen)

A44

1	hirvipäivälliset	31
2	äänet-torvet, trumpetit	14
3	pyhäjahti, tav.	21
4	ensin ajo, sitten kuolo	21
5	malja-asento "tinasotilaat"	8

(rivejä 38, säkeistöjä 1)

A45

1	vuosijuhla	31
2	kyyhkysjahti	10
3	ajoketjussa naisia	21
4	hirvijahti kesti	21
5	metsästäjänaiset	29
6	kotiväki- ei vaimoa mukaan	29
7	rauhoitettu riista-metafora	10
8	malja	8

(rivejä 40, säkeistöjä 6)

A46

1	hirvitanssiaiset	31
2	aika-nopeus, kello	21
3	rakas harrastus	10
4	riistakanta uudistuu	10
5	ampumaharjoitukset	16
6	seuratoiminta-sorsajahti elokuussa	10
7	syyskuu-koirat ja jänisjahti	10
8	aseet esiin lokakuussa	10
9	jahdin alku ja tempo	21
10	maaliskuussa hirvitanssiaiset	31
11	tanssi ilman naisia ei onnistu	29

12	kiitos	28
13	malja	8
14	omega	28

(rivejä 44, säkeistöjä 11)

	A47	
1	hirvi-syntyvyys-kasvu	12
2	käskynjako	9
3	äänet-hirvien levottomuus	12
4	lahti ja humaltuminen	25
5	ruhon riiputus	25
6	odotteet-hirvitanssiaiset	9
7	toistuvuus	10

(proosateksti, rivejä 91, kappaleita 9)

	A48	
1	nimi enteenä, merkkinä	5
2	mestariampuja	16
3	onni	26
4	harkinta	16
5	laukaus, mestarisuoritus	16
6	hirven liikkeet	12
7	osumaa ei	16
8	laukaus: sattuma perästä sydämeen	16

(rivejä 28, säkeistöjä 7)

	A49	
1	lumi	21
2	uni	27
3	varusteet	17
4	kävely turhaan	21
5	hiki	27
6	linnut varoitusmerkkeinä	27
7	lumi haittana	27
8	jäljet - havaintoja	4
9	hirvihavainto	12
10	ääni-risun katkeaminen	12
11	pakoäänet	12
12	harmi	21
13	väsymys	21
14	yöpyminen kuusen alla	8
15	kahvi	8
16	nuotiotuli	8

(rivejä 80, säkeistöjä 20)

	A48	
1	alfa	28
2	20-vuotisjuhlat	10
3	ilo kaadosta	18
4	1974 ensi kertaa mukana	29
5	vierailumetsästys aluksi	23
6	tasavertaisuus	10
7	vitsi: eritysikohtelu	8
8	passit-määrittely	15
9	laukauskulttuuri korkea	16
10	vitsi: kaksimielisyys	8
11	ajoketju-ajomies	21
12	kartanonmetsästys	10
13	vv. 11-45 kaadot 9 kpl	18
14	sydänlaukaus	16
15	verrokkiaines jäniksiä 820	8
16	ase-Browning	14
17	risteytys: bastardhare	10
18	tilastoa	10
19	riistakanta	10
20	metsästyspäiväkirjat	10
21	terveiset	28
22	kiitos	28
23	malja	28
24	omega	28

(rivejä 112, säkeistöjä 10)

	A50	
1	tauko, ajon odotus	8
2	luonnonsuojelu	10
3	haukkku	14

4	karjan hyödyntäminen	10
5	riistan hyötykäyttö	10
6	ymmärrys	5

(rivejä 24, säkeistöjä 6)

	A51	
1	vapaus	27
2	perinteet	10
3	eräluonto	10
4	onni	27
5	vastuuntunto	1

(rivejä 24, säkeistöjä 3)

	A52	
1	kasku: ristisiitos	8
2	sanoitus Rosvo Roopeen	8

(rivejä 24, säkeistöjä 6)

	A53	
1	alfa	28
2	jahti alkaa	11
3	odottelu	11
4	merkki puuttuu -ei hirviä	5
5	ryyppy	8
6	vitsi sarvista	12

(rivejä 30, säkeistöjä 5)

	A54	
1	alfa	28
2	mennyt aika	28
3	salon sini	28
4	vaatetus	17
5	aseet	14
6	huumori	28
7	metsästyskeinot	21
8	havainnot	4

(rivejä 24, säkeistöjä 6)

	A55	
1	metafora-metsä on aitta	8
2	luonto-hakkuut	10
3	vastuuntunto	10
4	riistanhoito	10
5	turkiksia	12
6	lumi suojana	21
7	koira	14
8	haju-haittana selluloosa	5

(rivejä 32, säkeistöjä 4)

	A56	
1	luvat-runsaasti	4
2	kokoontuminen	11
3	jahdin kesto 2 viikkoa	21
4	valikoimattomuus	21
5	metsästyskulttuurin rappio	28
6	saalis mätänemään	7
7	rankkuus	21
8	hirviterroristit	7
9	harmi	27

(proosateksti, rivejä 31, kappaleita 10)

	A57	
1	hirvikanta-virhearvio	5
2	erimielisyydet	5
3	luvat tuplana	4
4	tiedustelu-vähän hirviä	4
5	peltohirvet-kaatoja	12
6	hirvihavainto kuusten alta	12
7	luvat käytetään, muutama käyttämättä	4
8	porukka-luonnehdinta	1
9	metsästäjäprofiili-persoonia	29
10	riistantuntemus	1
11	tuntomerkit	12
12	kommentointihaluttomuus	28
13	emännät tiedottavat	5
14	kaatoja 3	18
15	nylky-paljon	25
16	kehut ampujalle	16

17	sää	21
18	passituumat	15
19	osaaminen	15
20	kaato 3	18
21	oikea paikka	15
22	vesi	27
23	kastuminen	21
24	äänet	27
25	kosteus ja äreys	8
26	ampuja-"lentävä ampuja"	29
27	viheltäminen-hirvi hidastaa kulkuaan	12
28	nimet-aseen nimi	27
29	kanto tähystyspaikkana "maasta irti"	8
30	kommellus-naurun aihe	22
31	selitys	8
32	vilu haittaa	27
33	osumatarkkuus	16
34	pappi metsällä	1
35	haju	5
36	pötsi halkesi	25
37	ase-täplätähtäin	14
38	virnuilun kohde	8
39	rauhallisuus	29
40	ase-tehokkuus	14
41	hirvensarvijauhe (seksuaaliviittaus)	12
42	ammunta	16
43	kanto	20
44	kaatuminen ojaa	22
45	likaantuminen kuraan	22
46	reaktio	22
47	kiroilun kuvaus	8
48	hanko- vai lapasarvet	12
49	hirvi-koko 300 kg	12
50	osuma kaulaan	16
51	sarvet tärkeät	12
52	kerronta-vaikeneminen	8
53	syvämerkitys	8
54	muistelut-uusinta	8
55	omega	28
56	yhteishenkitoivotus	10
57	kiitos	28

(säkeet 335, säkeistöt 12)

A58

1	alfa	28
2	kronikoitsija pomona	28
3	itsesensuuri	28
4	luvat väheni, sopu	4
5	seuratoiminta	10
6	riistanhoito	10
7	nuolukivet	10
8	suolaus liiallista	10
9	rakennukset-lavat, nylkyvajat	10
10	laajennus	10
11	ukaasi	10
12	valmistuminen ajoissa	10
13	porukka-koko 71 miestä	1
14	ampumakilpailut	12
15	voittoja 2	13
16	palkintojuomat	13
17	nuoret metsästäjät	29
18	koiria ja miehiä	14
19	väri	14
20	koiran karvat	14
21	nimi	14
22	haukkuominaisuus hyvä	14
23	katsojat	1
24	koirain paremmuus	14
25	yhteispyynti	10
26	saalis, pieni	18
27	nuori metsästäjä	29
28	kaatohirvi	12
29	onni-ilmeet	27
30	kaato-uros	18
31	ohilaukaus	16
32	kölli-Korte-Urho	29
33	hyvä ampuja	16
34	ajomiehen vaivat-pieru, uloste	19
35	saalis vasoja	18
36	eksyminen	22

37	oikaisu	22
38	ohjeet, viestintä eksyjille	r
	radiolla	5
39	nollasaalis	30
40	kaato onnistuu vihdoin	18
41	makkara vararuokana	8
42	lapa savustettuna porukalle	8
43	maastonmuutos-vettä	21
44	kehoitus rakennuspuuhiin	9
45	erämuistelot-kommat,	
	huumori	8
46	malja-kaljaa	8
47	omega	28

(säkeet 244, säkeistöt 61)

A59

1	alfa	28
2	futuristiset näköalat	28
3	luvat-liian paljon	4
4	vaikutusmahdollisuudet	5
5	jahtikatsaus	28
6	nylky	25
7	hirvi-pitkä	12
8	kuljetus	20
9	traktori	20
10	väärinymmärrys	22
11	merkitys vs käsitys vs motiivi	27
12	ase	14
13	laukaus-vahinko, tarkkuus	16
14	poissaolo	6
15	kronikkamateriaali,	
	matala profiili ei pelasta	31
16	sydänmetafora=kuparinen?	18
17	kaato	18
18	osuma- hyvä, niskaan,	
	jalkoihin	16
19	osumamääritys	16
20	hirvi karkaa	12
21	laukaus uusiksi ja kaato	16
22	ampumapäätös-hentomielisyys,	
	panosten puute	16
23	näyttö	21
24	kaato "kippasi"	18
25	laukka	12
26	seksuaalimetafora	8
27	hyvä metsästäjä	29
28	saalis-sarvipää, lukumäärät	12
29	selitys	8
30	kainuulaiset	10
31	salakaatajat	7
32	kaato-uros	18
33	hyvä mieli	21
34	kronikoitsijan onni, kaato	28
35	sarvilevy seinälle	18
36	mies & koira - lorumukaelma	28
37	työpari mies ja koira	14
38	autolla ajo	20
39	kiitos koiralle	14
40	tarkka taloudenhoitaja	10
41	nuukuus - kaatopullon puute	18
42	pelastaja, rahaa löytyi	10
43	kokenut erämies	29
44	hirvi-korvat näkyy	12
45	laukaus niskaan 1	6
46	jäljet-puukon, saappaan	4
47	hirvi kuolleena ammuttu	12
48	ajomiehet nuotiolla	8
49	joukosta poistuminen	6
50	eksyminen	6
51	suuntavaisto	6
52	vitsi-autokyydin vaihto	8
53	kyyti metsälle	11
54	pikari	17
55	harmi	21
56	hirvi vedessä	21
57	venekuljetus	20
58	omega	28

säkeet 338, säkeistöt 82)

A60

1	alfa	28
2	seuratoiminta, rakennukset	10
3	riistapellot	10
4	luvat	4
5	yhteislupa	4

6	tyytymättömyys riistapäällikköön	6
7	ristiriitoja	6
8	tunneraktiot hirvikadosta	6
9	kateus	7
10	lupakiista	7
11	riistapäällikkö kuriin	7
12	nuoret metsästäjät	29
13	naiset/hirvet rinnastus jutun aiheena	28
14	passi	15
15	hirvi-viljan haju houkutt	12
16	kaato	18
17	peltohirvi	12
18	passi	15
19	pelto	15
20	kaatojaaa	18
21	ensihirvi	18
22	laukaus-paukuttelu	16
23	totuus ammunnasta	16
24	laukaus	16
25	kaatomerkki=kolme laukausta	18
26	laukaus-vähimmäismäärä 8 laukausta	16
27	laukaus yläilmoihin	16
28	harhalaukaus	16
29	ajomies mielellään	21
30	passiin siirtyminen	15
31	haukku	14
32	havainto-nopea	27
33	ohilaukaus	6
34	laukaus-leima mäntyyn	16
35	rajojen ylitys	7
36	hirvi-aggressio	12
37	vierasmetsästäjän apu	23
38	hirvi hyökkää, toinen metsästäjä auttaa	12
39	kuljetus	20
40	odottelu	20
41	ajo-ohjeet	20
42	vahinko	20
43	peräkärry	20
44	yhteensopimattomuus	20
45	auto & perävaunu	20
46	väri- kasvot	27
47	vihastus	30
48	hirvihavainto nuotiopuita kerätessä	12
49	lupaus: pyssy käsillä riu´ullakin	16
50	paikkatuntemus	27
51	suuntavaisto	6
52	eksyminen	6
53	metsämies-kookkaus	29
54	vitsi	8
55	kyky	8
56	omega	28
57	jutut	8
58	lopputoivotus	9

säkeet 272, säkeistöt 69)

A61

1	alfa	28
2	luvat-vähän	6
3	jahti alkaa	11
4	kaato-uros, vasikka, koiramies	18
5	vierasmetsästäjät	23
6	hirvihavainto	12
7	ohilaukaus-saksalainen	23
8	laukka-"arbeitkloppot"	12
9	ryyppy-jägermeister	8
10	Hubertus	8
11	kossu	8
12	saaliskanta huonontunut	10
13	yhteisseuruemetsästys	10
14	johtajat ajomiehinä	21
15	äänet matkalla	5
16	saalis menetetään	26
17	passissa kaato	18
18	osuma	16
19	paikan vaihdos	15
20	hirvihavainto, sorkat	12
21	osuma jaloille	16
22	hirvi karkaa	13

23	varmistus	16
24	yhteispyynti-positiivinen kokemus	10
25	koira, haukku, hirvi	12
26	haavakko-hirvi	13
27	laukaus-matka haittana	16
28	kaatoja	18
29	koira	14
30	kaatopaikka	18
31	kivääri upposi	14
32	kaverit	1
33	kirves	17
34	eväät-lohi	17
35	ei saalista	20
36	hirvi-viisaus	12
37	hirvitesti	12
38	suunnistus ajossa	21
39	eksyminen	22
40	vesi	27
41	pisto joessa	25
42	kaato varma-kolme ampui, yksi hukutti	18
43	jäljet-isot, saapas	4
44	tarkkuus jäljityksessä-konttaus	8
45	hirvi katoaa ketjusta	12
46	sauntarinat	31
47	kaatotiedotus	18
48	omega	28

(Säkeet 236, säkeistöt 59)

A62

1	äänet	5
2	asut	17
3	alfa	28
4	vuodenkierto-hirviharrastus	28
5	riistanhoitopiiri-suositukset	9
6	hirvikokeet	16
7	ampumataito	16
8	lenkkeily	10
9	tarkistus-luvat ym.	4
10	nimet-paikoissa, rinnastus sotatapahtumiin	27
11	havainnot-sää,hirvet	12
12	aistit-valppaus	5
13	kaatoryyppy	18
14	kahvi ja voileivät	8
15	koiran apu	27
16	termit	10
17	syksy-luonto,riista	18
18	saalis	28
19	omega	28
20	odotteet	6
21	äänet-onomatopoetiikkaa	5

(proosateksti, 54 riviä, kappaleita 20)

A63

1	alfa	28
2	pakina	8
3	hirvihavainto	12
4	hirvi-iso musta	12
5	hirvestäjät-holittomuus	29
6	veri talteen	25
7	metsästäjä kokenut	24
8	hirviä ei näy	12
9	hukkareissu	21
10	hihrvi-ovela	12
11	apuvälineet-naru-kirkonkellot	17
12	poliisi	5
13	ansalanka	17
14	johtolanka	17
15	museoase, suustaladattava	17
16	hirvi-kulkutapa, ei kulje takaperin	12
17	tähtäys- ei panoksia	22
18	laukaus	16
19	savu	27
20	kasku-faabeli yksisarvinen	12

(säkeet 191, säkeistöt 17)

A64

1	alfa	28
2	into	11
3	sää, rankka	11
4	suunsoitto harha-laukauksesta	16

5	kaato	18
6	kuljetus 3 km, suota	20
7	raskas työ	20
8	nurina	20
9	liha	20
10	nuhteet	30
11	ilmeet	27
12	osuma, huono ja hyvä	16
13	kaadon juhlistus	18
14	sisälmykset metsään	25

(Säkeet 4, säkeistöt 3)

A65

1	aistimuksia	5
2	onni	27
3	lyriikka	8
4	viestit	27

(säkeet 23, säkeistöt 3)

A66

1	luontokuvaus	10
2	haku	21
3	kaato, emä	18
4	uusi jahti	21
5	odotus pitkä passissa	15
6	masennus	27
7	laukaus	16
8	onni	18
9	uusi jahti	21
10	passi	15
11	kaato	18
12	vaaaalipäivä	8
13	hirvi-kiero	6
14	passipaikka, valinta	15
15	kaato, nopea	18
16	osuma hyvä	16
17	passiodotus 2-5 h	15
18	kahvit	8
19	kronikkapoisto-itsesensuuri	28
20	hirvihavaintoja	12
21	luvat- 2 käyttämättä	4
22	peijaiset	31
23	syöntikehoitus	31
24	omega	28

(säkeet 58, säkeistöt 14)

A67

1	alfa	28
2	jahtikausi alkaa	
3	tuttuus	11
4	odote: sarvipää	9
5	laukaus	16
6	ampumakehoitus	16
7	pisto, suolistus	25
8	hirvihavainto	12
9	reaktio	27
10	aika, passiodotus	15
11	hukkareissu	21
12	jäljet-monta hirveä	16
13	uusi yritys	21
14	yhteislaukaus	16
15	turha haku	21
16	saalista ei näy	21
17	ajomiehet, hämärä	21
18	auto haittana	20
19	siirtymä	21
20	kaato, uros	18
21	pimeä, suolistus 25	
22	veri	18
23	uusi ajo hirvikoira apuna	21
24	kaato, uros	18
25	kuljetus ski-doolla	20

(säkeet 81, säkeistöt 20)

A68

1	alfa	28
2	ammuntakoe	16
3	palkinnot	16
4	hyvät tulokset	16
5	jahti alkaa	11
6	sää	11
7	aamukokoontuminen	11

8	luonto-ihailua, rauha, kiihtymys	15
9	passijännitys	15
10	tarkka-ampuja, ylistys	16
11	koira	14
12	kaato, lapaosuma	18
13	passin vaihto	15
14	laukaus, 4	15
15	kaato	18
16	osuma ei onnistu	16
17	tarkistus kaverilta	15
18	passi-kesto 6 tuntia	15
19	haulit talteen	17
20	ohjeet-käsky jatkaa	9
21	lataus	16
22	kiroilu	8
23	neuvo-lataa ajoissa	16
24	Tapio: soitto, metsäonni	8
25	haukku	14
26	ampumatorni	10
27	kaato- 4 osumaa	18
28	toive-lapasarvet	11
29	luvat- käyttämättä 1	6
30	omega	28
31	keittokehoitus	31

(säkeet 89, säkeistöt 23)

A69

1	maisemakuvaus	11
2	ääni	9
3	alkutarkastus	11
4	jahtitunnelmat	11
5	odotteet	11
6	pettymys	21
7	turha ajo	26
8	kaato-täyttymys	18
9	osumat	16
10	kaato-uros	18
11	reaktiot, ampuja	16
12	Mielikin karja	12
13	hirvi-eufemismi	12
14	jäljet-etsintä	13
15	haukku-koko yön	14
16	pimeys	21
17	ampumapäätös/strategia	13
18	kaatoja, yksi karkaa	18
19	hirvikoira	14
20	kiitos koirille	14
21	omega	28

(säkeet 92, säkeistöt 23)

A70

1	alfa	28
2	aloitus	28
3	jahtivouti	26
4	erätoverin muisto	1
5	jahdinjohto-tehtävät	5
6	passien arvonta	15
7	neuvonpito	9
8	vaikuedet	9
9	aika-viikko	21
10	kaato	18
11	laukaus, harha, napakymppi	16
12	saalis karkaa	13
13	jäljitys	13
14	kaato-kunnia toverille	18
15	turha ajo	21
16	sää	21
17	kahvitauko	8
18	ajo	21
19	kliimaksi	28
20	loppu äkkiä?	28

(säkeet 47, säkeistöt 12)

A71

1	alfa	28
2	laulu-määritelmä	8
3	lupa-asiat	4
4	vahingonlaukaus	16
5	kaato:vasikka, uros, lhemä	18
6	hirvi-uros	12
7	talja	12
8	laukaus-sydänosuma	16
9	omega	28

10	riista-eläimiä säästyi	10
11	yhteishenki	1
12	kiitos	28

(säkeet 44, säkeistöt 11)

A72

1	Hirvi-roisto	12
2	hirvikolarit	7
3	taimituhot	7
4	luvat	4
5	sää	21
6	kaato	18
7	sarvet	12
8	kaataja	18
9	ampujat	16
10	yhteistyö	10
11	lahti ja ryyppy	25
12	kaato. vasa	18
13	vierasmetsästäjät	23
14	ontuva saalis, uros	26
15	kaato	18
16	koira & miehet passissa	14
17	ääni, kaato, vasat	18
18	jahti	21
19	metsä. Mielikki	21
20	naiset, kiitos	29
21	peijaiset	31
22	omega	28
23	odotteet	28

(säkeet 65, säkeistöt 16)

A73

1	kaato-8 hirveä,-77	18
2	laulu-lainaus	8
3	sarvet-hanka ja lapa	12
4	aseet-tähtäin	16
5	ampumamatka	16
6	kaato	18
7	panokset-kuudestilaukeava	16
8	vitsi-"uros vasoittain"	8
9	ampuja "suolas lihoja"	16
10	passimiehet	15
11	saalis-suuri	18
12	jäljet: kepponen sorkilla	6
13	syöntikehoitus, keitto,ryyppy	31
14	omega	28
15	odotteet	21

(säkeet 84, säkeistöt 11)

A74

1	alfa	28
2	metsästäjäprofiili	29
3	aikeet	11
4	sää, jahtiaamu	11
5	neuvottelu	5
6	ajo-ohjeet	9
7	turha haku	21
8	eksyminen	6
9	äänet-melu	27
10	passi-ei ampunut	13
11	pettymys-ajomiesten	6
12	ajoketju	21
13	hirvi-ulkomuoto	12
14	sarvet katkeaa	12
15	eväät-repun sisältö	17
16	ryyppymetafora "koski"	8
17	kuljetus	20
18	tunnelma	25
19	paloittelu	25
20	kaatajaiset	31
21	jutu	25
22	kaatoryypyt	8
23	krapula	30
24	lihojen arvonta	25
25	vertailu	25
26	jutut-kaato	18
27	vasan surma	18
28	episodin alku-yhteisjahti	10
29	porukka-suuri-haitat	1
30	epäonni-uroksen sijaan lehmä	26
31	into	26

32	murhe	26
33	tasoitus	26
34	omega	28
35	veto ryypystä	8

(säkeet 135, säkeistöt 30)

	A75	
1	alfa	28
2	porukka	1
3	lupa	4
34	ajo	21
5	koira, märkyys	14
6	käskynjako	9
7	varoitusohjeet	9
8	tarkkuus	9
9	hirvihavainnot	4
10	ampuminen-ei ampunut	16
11	mies vedessä	8
12	asusteet likaantuu, pesu	8
13	kepponen, viskit vietiin	8
14	uusi yirtys	21
15	hirvi-ei lupaa	12
16	selitys-vahingonlaukaus	16
17	paloittelu	25
18	arvonta	25
19	lihapyörykät	8

(säkeet 82, säkeistöt 17)

	A76	
1	alfa	28
2	muistelot ed.jahdista	31
3	luvat-vähäisyys	4
4	aika-jahtiajan niukkuus	21
5	kotiväki, lupa	29
6	selitys-metsästysmotiivi	21
7	riista ja ampujat	16
8	luvat ja niiden saanti	4
9	into	21
10	unet	21
11	ajon alku	21
12	sää-sumu=tuhnu	21
13	melu	27
14	kaato	18
15	koira-haukku-ajo	14
16	ajon lähestyminen	21
17	hirvikuvaus	12
18	ohilaukaus	16
19	harmi	22
20	lohdutus	22
21	vahinkometafora	21
22	uusi yritys	21
23	passiin siirtyminen	15
24	paikka hyvä	15
25	hirvi-juoksu-ulkomuoto	12
26	osuma jalkaan	19
27	verijäljet	4
28	yhteistyö	10
29	jäljitys	4
30	koira ajaa saaliin takaisin	14
31	laukaus-nuoli-luoti	16
32	jahtipäivä	21
33	harmi-poisjääneet	1
34	tauko	8
35	uusi yirtys	21
36	äänet, melu	5
37	märkyys	22
38	tauko	8
39	alakulo-ei saalista	6
40	jutut-ei luista	8
41	hirvihavainto	12
42	ajo ja passitus alkaa	21
43	nuori polvi, ensikertalainen	20
44	saalis - liian pieni	18
45	hirvimetafora-iso liha	12
46	kaato	18
47	saalis karkaa veteen	18
48	miehet ja koira uivat saaliin	18
49	koira selässä	14
50	jutut-loistojuttu	8
51	ryyppy-lämmikettä viluun, "vilustoppi"	8
52	kaato	18
53	monta ampujaa ja laukausta	16
54	hirvi-vedessä	12
55	omega	28

(säkeet 294, säkeistöt 58)

	A77	
1	hirvestäjät-maattomat	1
2	luvat	4
3	porukka	1
4	yksimielisyys	1
5	into	27
6	kaato-helppo	18
7	uni-kerronta	8
8	valokuvaus	8
9	laukaus	16
10	veri-innostus	27
11	kaatoryyppy	8
12	aika	21
13	ääni-laukaus	16
14	riistahavainto-pienuus	10
15	saalis karkaa	22
16	saalis-ihailu	27
17	jutut	8
18	ryyppy	18
19	välineet-pikari-pullo	17
20	motiivi ryypylle	25
21	saalis suossa, muistot	21
22	peijaiset	31

(säkeet75, säkeistöt 19)

	A78	
1	alku, vuosi 195628	
2	metsästysonni	21
3	luvat	4
4	innokkuus	11
5	aamu-kokoontuminen	11
6	koira	14
7	odotteet	11
8	jahtisuunnitelma	9
9	turha ajo	21
10	hirvi-iso eläin	12
11	osat vaihtuvat-passi ja ajajat	15
12	passimiehet	15
13	äänet	27
14	signaali-pilli-ajo	27
15	haukku	14
16	pyssy	16
17	silmät	5
18	merkkilaukaus	16
19	selitys	22
20	hirvi-pakoäänet/rynnistys	12
21	kaato-uros	18
22	valokuvaus-saalis	26
23	onni	18
24	kaatoryyppy-ei kaikille	18
25	teurastus-paloittelu, nylky	25
26	suolistus	25
27	viina	8
28	ateria-hirvikeitto	31
29	omega	28

(säkeet 96, säkeistöt 20)

	A79	
1	aamu	11
2	odotteet	11
3	koira	14
4	kaato-nopea	18
5	kaatotunne	18
6	harmi-suolistus	25
7	taitava ampuja	16
8	riistan suojel	10
9	ampumataito-"ampujahai"	16
10	kaato	18
11	tiedustelu	4
12	kohteliaisuus	29
13	tarinat-nuotio	8
14	makkara	8
15	nuori plvi	29
16	vouti-kaadot, kaupat	18
17	todelliset metsämiehet	29
18	omega	28

(säkeet 68, säkeistöt 10)

	A80	
1	kokous-jahtisuunnittelu	9
2	palkkio-hirvenlapa	10
3	peijaispäätös	10
4	luvat	4
5	porukka-kokoontuminen	1
6	passiin siirtyminen	15
7	ääntä	27
8	Tapion karja-ajo	21
9	jahtiodotteet, toiveet	11
10	näyttö	21
11	hirvinimitys-käytös	12
12	jäljitys	4
13	ohilaukaus	16
14	koira eksyi jäljiltä	14
15	mieliala	21
16	turha reissu	26
17	lumikeli-sää	21
18	jäljet	12
19	laukausääni	16
20	selitykset	8
21	harmi	8
22	herja	8
23	lohdutus	8
24	hirvihavainto	12
25	laukausääniä	16
26	ohilaukaus	16
27	jahti jatkuu	21
28	hirvihavainto	12
29	kiista	8
30	kaato	18
31	laukaus keuhkoihin	16
32	kuljetusjuhlaa	20
33	lahtaus	25
34	ryyppy-metafora	25
35	aika-sunnuntaijahti	21
36	koira	1
37	haukku	12
38	kaatja	18
39	ruhon käsittely	25
40	vero	9
41	jako	25
42	peijaisateria	31
43	potenssiviittaus	31
44	omega	28
45	syöntikehoitus	31

(säkeet 141, säkeistöt 23)

	A81	
1	alfa	28
2	kronikka-traditio	31
3	muodon muutos	28
4	tyylinmuutos-pakina	28
5	eliitti	1
6	porukka	1
7	lvuat	4
8	kateus	4
9	luvat	4
10	kokoontuminen	11
11	kuri	11
12	kartat	11
13	neuvottelu	11
14	passinumerot-hattu	15
15	passilinjat	15
16	passi	15
17	haju-tupakka	27
18	hirvi-hiljainen kulku	12
19	kiikari	17
20	vahinko	6
21	kiukku	6
22	haavakko	13
23	ilmoitus	13
24	jäljitys	21
25	tilanne	21
26	kaato-emä, vasa	18
27	kaatoryypyt	18
28	viinahakki	8
29	uusi ajo	21
30	vaimo	29
31	passi	15
32	ääni	27
33	oxymoron "suuri hirvi"	12
34	laukaus	16
35	muistelu	28
36	draama	28

37	suomalainen	8
38	oopperavertaus	8
39	iso eläin	12
40	laukaus	16
41	vaihingonilo	27
42	vouti ja viimeinen vasa	5
43	tarkka-ampuja	16
44	nylky & paloittelu	25

(proosateksti, riivejä 127, kappaleita 12)

	A82	
1	jahtimuistot	28
2	hirvi	12
3	liike	12
4	laukaus-sydän	12
5	sää-luonto	16
6	tarkistus-luvat	11
7	jäljet	11
8	passi	12
9	kaato-vasa	18
10	turha ajo	21
11	haku	21
12	emergenssi-"itsestään ilmestyi"	21
13	laukaus-sydänlaukaus	16
14	jalat	12
15	ampuja	16
16	harrastus	29
17	jäljet	12
18	passi-paikka ja aika	15
19	odotus passissa	15
20	kaato-vasa ja emä	18
21	haukku-kaato	18
22	ampumametafora	16
23	tiedotusmerkki-puhelin	17

(säkeet 71, säkeistöt 18)

	A83	
1	alfa	28
2	luontokuvaus	10
3	tunnelma	21
4	turha reissu	21
5	koira	14
6	näkyvyys	21
7	laukaus	16
8	kaato	18
9	tauko	8
10	luontokuvaus	10
11	haukku	14
12	passi	15
13	tytöt	29
14	kaato	18
15	hirvi-arvonta	12
16	luvat-käyttämättä	4
17	juhlat	10
18	omega	28
19	ryyppy ja punoitus	8

(säkeet 36, säkeistöt 8)

	A84	
1	alfa	31
2	muistot-edelliset jahdit	27
3	kuljetus	20
4	paisti	31
5	riista-saatavuus	10
6	muistin riittävyys	5
7	lahjat	10
8	keittiö	31
9	viulunsoitto	8
10	peura	12
11	laulu-hirvijahti	8
12	melu-metsästys	21
13	potenssiviittaus	8

(säkeet 42, säkeistöt 13)

	A85	
1	herrat ja koirat	14
2	seuratoiminta	10
3	nimeäminen	27
4	kotiväki	29
5	seura	10
6	seuratoiminta	10

7	ansastaja	29
8	hirvestys	21
9	puhdetyöt	10
10	nainen	29
11	mies ja koira	13
12	ampumataito-nainen	16
13	jänismetsästäjä	29
14	kronikka-viimeinen	31
15	metsästysmaja	10
16	talkoot	10
17	juhla-ateria	31
18	omega	28
19	lopetussanat	28

(säkeet 54, säkeistöt 16)

	A86	
1	alfa	28
2	maja, hirvipirtti	10
3	hirviammunta	16
4	poismuuttajat-kuolema?	12
5	ristiriidat	19
6	ammunta jahdissa	16
7	teurastus/rakastelu	25
8	ohilaukaus	16
9	hirvihyökkäys	12
10	mies ja koira	13
11	vaimo	29
12	riiuu	21
13	jalkavaivat	22
14	valokuvat-muistot	10

(säkeet 53, säkeistöt 13)

	A87	
1	alfa	28
2	virkistys	10
3	salametsästys	7
4	seuratoiminta	10
5	riista-metso	18
6	harrastajat	10
7	jälkipolvet-huoli	29
8	puhemies	10
9	maanviljely	10
10	sihteeri	10
11	riista-kettu	18
12	passilla	19
13	poissa	6
14	kotiväki	29
15	hirvestäjät	29
16	linnustaja	29
17	jutunkertoja	29
18	koiramies	29
19	kettumetsästäjä	29
20	hirvi-luonnehdinta	12
21	muisto-voitonmerkki-karvasuti	27
22	sylkeminen	27
23	henkilönäkemys	29
24	vanha erämies	29
25	linnustajat	29
26	haju	8
27	poissaolo	5
28	muistutus hirvestäjille	6
29	omega	29
30	palaa asiaan	28

(säkeet 67, säkeistöt 18)

	A88	
1	erämuistot	31
2	juhlakronikka	31
3	jutut "pahat"	31
4	juhlapaikka	31
5	kiitos emännille	31
6	maanvuokraajat	31
7	ruoka-lihapullat	31
8	seura	10
9	riista-valkohäntäpeura	12
10	vaatimukset-asusteet, varusteet	17
11	ajomelu	21
12	eväät	17
13	ammunta	16
14	riistakannan muutos	10
15	pedot	10
16	luonnonsuojelu	10
17	perinne	10

18	harrastus	10
19	motiivi	10
20	kotiväki	29
21	metsästysonnettomuudet	6
22	kosteus	22
23	kalastus	10
24	pelit	8
25	uloste-riu´ulla, pelko	6
26	kalja-muistot	8

(säkeet 56, säkeistöt 7)

	A89	
1	alfa	28
2	into	27
3	jutut	31
4	saunonta	31
5	asusteet-punainen	17
6	jahtisuunnitelma	11
7	hirviuros-sarvet	12
8	veri-kaato	18
9	hirvivala-vastenmielisyys	8
10	hirvihavainto-aika	13
11	kaatoja	18
12	nuotiotulet-makkara	8
13	jutut	8
14	ekyminen	6
15	merkkilaukaus-into	16
16	opetus	5
17	ohilaukaus	16
18	voitonmerkki-havu	18
19	vikahavainto	6
20	kaatajaiset	31
21	peijaiset	31
22	yhteistyö	10
23	kotiväki	29
24	omega	31

(säkeet 68, säkeistöt 1)

	A90	
1	alfa	31
2	hirvi-varovaisuus	12
3	vahditus	8
4	tarinat	8
5	pettymys	21
6	turha reissu	21
7	porukka	1
8	hirvi-pysähdys	13
9	vaisto	13
10	kaato	18
11	eksyminen	6
12	turha retki	21
13	muotiotuli	8
14	makkara	8
15	kaato	18
16	palkkio-konjakkipullo	18
17	kaato	18
18	lihat peijaisiin	18
19	peijaiset	31
20	jahti jatkuu-vasa	21
21	hirvien pako jäälle	12
22	kaato	18
23	saunonta-tarinat	8
24	veri (jahtiverisyys)	18
25	omega	28

(säkeet 68, säkeistöt 1)

	A91	
1	jälkeläiset	29
2	kronikkakerronta	31
3	hiki	27
4	alkoholi-metafora	17
5	ajo koiralla	21
6	koira	14
7	eväät	17
8	koira	14
9	haju-lehmänlanta	5
10	naapuriapu-kaato	18
11	isä-poika	29
12	perinne	8
13	kaato-naaras	18
14	kaato	18
15	koira	14
16	epäonni	26
17	onni-kaato	18
18	seksuaalimetafora	8
19	kaato-uros	18

20	peijaiset	31
21	pettynyt vai ylpeä?	28
22	kiitos	28
23	laukaus	16
24	muistot	27
25	omega	28
26	peijaiset	31

(säkeet 58, säkeistöt 1)

	A92	
1	alfa	28
2	veto metsälle	28
3	valmistelut	11
4	into	11
5	tarinatulet-nuotio	8
6	kaato-sarvipää	18
7	koira pulassa	14
8	etsintä	21
9	jäljet	12
10	eväät	17
11	etsintä, turha	21
12	koira-vainu-humala	14
13	ryyppy	18
14	kaatajainen	18
15	jäljet	12
16	maja	10
17	kolari	19
18	turha ajo	21
19	eksyminen	6
20	turha ajo	21
21	tuuminta	21
22	jäljet	27
23	kaato	18
24	laukaus	16
25	ajo	21
26	laukka	12
27	puhelin	17
28	saalis	26
29	hirvi-harhautus	12
30	peijaiset-sika	31
31	tannssi&juomat	31
32	pettymys	6
33	kaato	18
34	omega	31
35	epäonni	27

(Säkeet 90, säkeistöt 1)

	A93	
1	alfa	28
2	lainmuutos	5
3	into	29
4	uusi sukupolvi	29
5	illanvietto	31
6	kotiinpaluu	31
7	pelastus	22
8	turha reissu	21
9	alkoholi	8
10	into	11
11	irviminen	13
12	tauko	8
13	uusi yritys	21
14	kaato	18
15	liha peijaisiin	31
16	turha retki	20
17	hirvihavainnot	13
18	yhteislupa	4
19	lihan vähyys	22
20	peijaisetjuhlakehoitus	31
21	omega	28

(säkeet 58, säkeistöt 1)

	A94	
1	alfa	31
2	valmistelut	11
3	odotus	11
4	onni	13
5	kaato	18
6	poissaolo	11
7	ajo-rasittavuus	21
8	turha retki	21
9	eväät	8
10	laavu	8
11	lika	8
12	aato	18
13	luvat	4

14	äänestys-vaalit	21
15	kaato-uros	18
16	liha-peijaiset	31
17	juhlakommentti	28
18	omega	28

(säkeet 52, säkeistöt 1)

A95

1	alkuformula	31
2	tunnelma	31
3	odotteet	17
4	kulttuurimurros (tarinat-kännykät)	17
5	saalistoive	17
6	uusi yritys	21
7	laukaus	16
8	uusi yritys-hirvijoukko	21
9	naismetsästäjä	29
10	"körmikäs" = kookas hirvi	12
11	sarvet-omistusoikeus	12
12	sarvien poltto	12
13	kaatoryypyt	8
14	lisälupa	4
15	koira	14
16	naapurin oja	21
17	peijaisvalmistelut	31

(säkeet 38, säkeistö 1)

A96

1	alfa	28
2	lähtötilanne	11
3	kaato	18
4	koira-passi	14
5	paloittelu	25
6	saalis	18
7	kolarihirvi	12
8	eläinlääkäri-"tohtori"	12
9	taukotoimet	8
10	äänestys-vaalit	21
11	alaikäiset ja ajo	21
12	hukka-ajo	21
13	peijaiset	31
14	pasi-hukkareissu	15
15	hirvi-oveluus	12
16	passi-siirtymä	15
17	ohilaukaus	16
18	peijainen	31
19	uusi yritys	21
20	yhteistyö	21
21	kaato-vasa	18
22	kiitos	28
23	omega	28

(säkeet 64, säkesitöt 1)

A97

1	porukka	1
2	hirvet-pellolla	12
3	kaato pellolta	18
4	täpärä tilanne	18
5	aika:syys-loka	21
6	Hirvi: peltohirvi, jahtihirvi	12
7	sää-sade	21
8	mieliala-vaihtelu	21
9	masennus	21
10	jäljet	4
11	makuukset	12
12	yksi eksyi	22
13	hukkareissu	21
14	tarkka-ampuja	16
15	haavoittunut hirvi	13
16	passi aseen äänet	16
17	matka metsälle-auto	11
18	metsämiesprofiili	29
19	ajomies-ruumiin koko	29
20	passi-poistuminen	15
21	eväät	8
22	savun haju	8
23	harkinta	6
24	varusteet	17
25	koira	14
26	hirvi karkaa	6
27	epäonni	6
28	jahdinjohto	26
29	hankikeli	21

30	kastuminen	21
31	luvat	4
32	makkara	8
33	kaato	18
34	varusteet	17
35	laukaukset	16
36	inokkuus-reagointi	27
37	energisyys-kivekset, sydämet	8
38	puhunta-naiset	8
39	kronikoitsija-kommentti	28
40	"ihmisen haju"	27
41	muistelot	31
42	hirvimies	29
43	peijaiset	31

(säkeet 153, säkeistöt 27)

A98

1	peijaiset-mielikki	31
2	seuratoiminta	10
3	soppa	31
4	erätarinat-valheet	31
5	tarina	8
6	vene-pudotus	22
7	kaataja-sankari	18
8	jahtisuunnitelma	9
9	kaato	18
10	hirvivala-veri	18
11	kaato-hankasarvet	18
12	uusi yritys viikon päästä	21
13	porukan petturi	6
14	tauko-viikko	8
15	saalis-arvo	18
16	ampumataito	16

(säkeet 47, säkeistöt 12)

A99

1	porukka	1
2	jahtivieraat	23
3	kamera	17
4	ryyppy-"sarveiset"	18
5	odotus	15
6	yritys-toiveet	21
7	hirvihavainto-tieto	13
8	käskyt	9
9	saalis-väärä	18

(säkeet 26, säkesitöt 13)

A100

1	porukka	1
2	johto	5
3	huilaus	8
4	hirvet	12
5	kaato	18
6	onni	21
7	ryyppy	18
8	hirvi karkaa	13
9	poissaolo	6
10	kaataja-sarvet	18
11	liha-puukko	25
12	soittoniekka	8
13	kahvit	8
14	vesi	8
15	tarkka-ampuja	16
16	kaataja	18
17	saunan kaipuu	8
18	lämpö	27
19	peijaisjuhlat	31

(säkeet 76, säkeistöt 9)

A101

1	peijaiset	31
2	muotokuva	27
3	talja katosi	19
4	epähuomio metsällä	21
5	passijännitys	15
6	riistanhoito	10
7	kuljetus	20
8	suolistus	25
9	viina	8
10	uinti	21
11	odotus	21

(säkeet 61, säkeistöt 15)

A102

1	tunnelma	21
2	luontokuvaus	21
3	hirvimies-luonnehdinta	29
4	sää-tiedustelu	4
5	hirvi-käytös	12
6	koira-apuri	14
7	porukka-esittely	1
8	siirtyminen passipaikkaan	15
9	hirvi-karkaa	13
10	kotiväki-nuori vaimo sai jäädä	29
11	hirvi-väri	12
12	ampuja	16
13	tupakka	8
14	porukka-poistuminen	1
15	jänismetsästys	10
16	elopainoa	12
17	raviharrastus	29
18	ampuja-taidot	16
19	hirvihavainto	13
20	"hirvipeura"	12
21	ajomies-ei halukkuutta	21
22	nuoret metsästäjät	29

(säkeet 102, säkeistöt 11)

A103

1	alkuformula	31
2	kesäkommentti	31
3	pellot	10
4	talkoot-maja	10
5	luvaton kaato-seuraus	18
6	pyssy valtiolle	16
7	käräjöinti-narrausyritys	7
8	hirvi-väärä ampumapaikka	16
9	maantie	20
10	hirvikoira-väsymys	14
11	sää	21
12	saalis-helppo	26
13	onni-sattuma	26
14	rangaistus-vankeutta	7

(säkeet 60, säkeistöt 15)

A104

1	alkuformula	31
2	kesä, sää, vetinen	28
3	nuori polvi	29
4	koirat	14
5	asu-punainen	17
6	hirvi-nopeus	12
7	haukku	14
8	kaato	18
9	hirvihavainnot-ei näy	13
10	aika-sunnuntai	21
11	merkki-"kaatokolo"	18
12	uusi yritys	21
13	epäonni	21
14	eksyminen porukasta	13
15	kronikoitsija	31
16	hirvi nuotiolla	12
17	kanto-kaatajan istuin	18
18	sää-hyvä	21
19	uusi yritys	21
20	sade	21
21	ryyppy	8
22	muistot	8
23	kylmä-vetisyys	21
24	laukaus-useampia	16
25	hirvihavainto	4
26	kaato	18
27	ammuntalava	16
28	hirvi-jalat	12
29	riistahorkka	16
30	poisjäänti-hyvä syy:lapsi	6
31	lopetus	31

(säkeet 126, säkeistöt 21)

A105

1	alkuformula	31
2	kesäkommentti 28	
3	työttömyys-lama	28
4	muistajaiset majalla	31
5	nylky-muistelot 25	
6	yhteishenki	10
7	päämäärä yhdistää	10
8	sää-sade	21

9	haukku	14
10	laukaus-hosuminen	16
11	kaatoryyppy	18
12	ampumatta jättäminen	16
13	hirvi karkaa	6

(säkeet 60, säkeistöt 10)

A106

1	aloitusformula	31
2	odotus	11
3	hirvestys-harraste	28
4	jahdinjohto	26
5	hirivkanta	12
6	vakiojäsenet	1
7	tohelointi	21
8	kaato	18
9	saalis	18
10	vitsi	8
11	hirvi-uros	12
12	koira	14
13	ase	16
14	haukku	14
15	kaato	18
16	osuma lapaan	16
17	kiitos	31

(säkeet 72, säkeistöt 12)

A107

1	alku	31
2	sää-ilmat	11
3	valmistautuminen	11
4	luvat	4
5	ammuntakoe	16
6	hirvikoira-laiska 14	
7	kaato	18
8	peijaiset	31
9	passi	15
10	kehoitus syömään	31
11	kiitos	28

(säkeet 82, säkeistöt 10)

A108

1	aloitus	31
2	olosuhteet	21
3	kotiväki-suhtautuminen	29
4	jahdinjohto-hyvissä käsissä	26
5	hirvittely=pelottelu	8
6	kaato	18
7	sääli	29
8	juoru	8
9	harhalaukaus	16
10	nylky-taito	25
11	kiitos	31

(säkeet 66, säkeistöt 11)

A109

1	avaus	28
2	poliittinen tilanne	28
3	jahtivieraat	23
4	luvat-"kaatoluvat"	4
5	peurat	12
6	eksyminen	6
7	humala	8
8	hirvi-karkaa	13
9	jahtijännitys-alku	21
10	kaato	18
11	peura	12
12	peijaisjuomat	31
13	ruoka-aistit-paistit puuttuu	31
14	käräjöinti	30

(säkeet 81, säkeistöt 20)

	A110	28
1	aloitusformula	28
2	aloitus	8
3	vitsierotiikkaa	6
4	epäonni	6
5	olosuhteet	16
6	lähtölaukaus	28
7	huvittava tapaus	14
8	pyssymetafora-isyys	15
9	passipaikka-arvonta	19
10	hirvivahingot	25

11	ruho-käsittely	21
12	onni	25
13	auttaja	28
14	vaisto	8
15	erästyksen merkitys	21
16	vapaus	27

(60, säkeistöt 15)

A111

1	muistosanat koiralle	14
2	muistot-trofeet majalla	12
3	riistamaat	10
4	oppivaisuus	5
5	ääni	5

(säkeet 40, säkeistöt 10)

A112

1	koira=ajomies	14
2	valmistelut	11
3	tiedustelu	4
4	epäonni	21
5	poisjääneet	6
6	passi-kylmä	15
7	ajo-hiki	21
8	näköhavainto	15
9	kaato-lukuisia	18
10	tarinointi	8
11	juhlat	6
12	poissaolija	21
13	ajomiehet-maininta	16
14	laukaus-yhteisammunta	16
15	mestarikaataja	16
16	tiedustelu	4
17	saaliin kuljetus traktorilla	20
18	vakaa passimies 15	
19	nylky	25
20	lika	27

(säkeet 96, säkeistöt 10)

A113

1	muistosanat	14
2	aika	28
3	saalis	13
4	maisema-luontokuvaus	15
5	arki-pyhä	28

(säkeet 28, säkeistöt 7)

A114

1	onnittelut Lasse Virenille	29
2	täysosumametafora	16
3	sankarin osa	29
4	tunnustus: juoksijana	29
5	sopiva ajomieheksi; vitsifunktio	29

(säkeet 24, säkeistöt 6)

A115

1	alfa	28
2	sää-kylmä, sateinen	21
3	hirvikanta-runsas-kolarit	12
4	luvat	4
5	passimerkinnät	15
6	onni	21
7	laukaus-napakymppi	16
8	riiputus	25
9	poissaolo-poistuma jahdista	6
10	hirvikoira-harmaa	14
11	sauna	31
12	metsästysmaja-tontti-talkoot	10
13	omega-liioittelu 31	

(säkeet 52, säkeistöt 13)

A116

1	alfa	31
2	metsästysmaja-talkoot	10
3	riistaherkku-turpa	25
4	kalustus	10
5	koiran muistajaiset	14
6	sää, sateinen	21
7	kaato	18
8	saapas katoaa	17
9	epäonni	19
10	selitys	21
11	hirvihavainto-tieto	13
12	kaato	18
13	panokset	16

14	aika	21
15	porukka-osallistuminen	1
16	hirvi-riistakanta runsas	12
17	onni	18
18	koirat-jäljet	14
19	kaato-lukuisia	18
20	selvitys kaatotapahtumista	18
21	jahdin kulku-luonnehdinta	31
22	koirat-aistit-taidot	14

(säkeet 80, säkeistöt 20)

A117

1	sää, sade	21
2	muu riista, peura, näätä	18
3	sutkaus	8
4	naapuriapu	10
5	pontikankeitto	8
6	hirveihavainto	12
7	hukkareissu	21
8	koirat	14
9	hirven liikehdintä - tieto	13
10	lähtö-kiire	21
11	ajo-pitkä	21
12	hirvi-jalkavamma	12
13	kohtaaminen-villisika & supi	21
14	tauko	8
15	hiki	27

(säkeet 64, säkeistöt 16)

A118

1	kotiväki	29
2	painostus	29
3	naiset	29
4	henkilömuistelot motiivina	28
5	sää	21
6	pienriista-näätä haulikolla	10
7	hirvihavainto	13
8	kaato	18
9	jänisjahti	10
10	kuljetus	20
11	nuotiolta lähtö	8
12	uusi yritys	21
13	"Roomannin pusikot"	21
14	peni-vainu	14
15	ajon kesto	21
16	laukaus	16
17	metsästystaito	13
18	ilta	21
19	näätä trofeeksi	10
20	sarvipää	12
21	hirvi-viisaus	12
22	naiset metsällä	29
23	omega-seksuaalisuus	8

(säkeet 84, säkeistöt 14)

A119

1	aloitusformula	28
2	alkutilanne	11
3	villisika	28
4	episodi	28
5	genitaalit	28
6	loppuepisodi	28
7	kaato	18
8	metsästysmaja	10
9	lehtinainen	23
10	hirvihavainto	13
11	vasan jäljitys	21
12	koira-Peni	14
13	väsymys	21
14	sää-syksy	21
15	kaato	18
16	saalis-hirvi+sika 12	
17	märkyys	21

(säkeet 84, säkeistöt 21)

A120

1	alfa	28
2	yhteisöteema-Chernobyl	28
3	hirvi-ravinto	12
4	hukkareissu	21
5	jäljet-uloste	12
6	masennus	27
7	epäonni	21
8	kaato	18
9	innostus	18
10	puheet	8

11	kaatajan ylpeys	26
12	koirat-nahina	14
13	nylky	25
14	paloittelu	25
15	saalis-pinei	13
16	hirvi-valppaus	12
17	haaveet-kämppäemäntä	10
18	lopputoive-innostusta lisää	28

(säkeet 90, säkeistöt 15)

A121

1	alfa	31
2	vetinen kesä	28
3	hirvet pellolla	12
4	luvat	4
5	jahti- märkyys	21
6	jahtionni	21
7	pienriista	10
8	kaato	18
9	haukku puuttui	6
10	sää	21
11	hirven liikehdintä	12
12	kaato	18
13	raskas työ-kuljetus	20

(säkeet 40, säkesitöt 10)

A122

1	lauantai-alku	11
2	jahdinjohto	5
3	erätarina	8
4	filmaus mukana	10
5	onnistunut reissu	21
6	hirven pako pihapiiriin	12
7	uusintaretki	21
8	kaato	18
9	ryyppy	18
10	poliitikko passissa	15
11	juuret	8
12	sää	21
13	uusintaretki	21
14	kaato	18
15	koirat-riitaa	14
16	talvikeli	21
17	ilmaisurajoite	8
18	turha ajo	21
19	uusinta-ajo	21
20	koirat vaihtuu	14
21	hirvet naapurissa	12
22	hirvilähihavainto-silmäpuoli	12
23	hirvi-kaksintaistelu	12
24	saalis tyydyttävä	18
25	kaatoryyppy	8
26	kuljetusrutiini	20
27	uusi retki-vasa	13
28	pienriista	18
29	ajo-ei koria	21
30	eksyminen	6
31	hirvi-vasahavainto	12
32	karvoitusväri	12
33	jahtionni-epäonni	21

(säkeet 112, säkeistöt 28)

A123

1	jahdin nopeus	21
2	sää	21
3	alfa	28
4	hirvi karkaa	13
5	tappiomileiala	21
6	kaato	18
7	ruhon nouto	20
8	uusinta-ajo	21
9	kaato	18
10	hirven juoksu	12
11	kaato	18
12	kieli (kivekset?) herkkuna	25
13	saalishavainto	13
14	peijaiskommentti	31
15	omega	28

(Säkeet 56, säkeistöt 14)

A124

1	tiedusteluryhmä 4	
2	vaatetus	17
3	aseistus	16
4	hukka-ajo	21
5	tukala tilanne	21

6	ampumatilanne	16
7	passijännitys	15
8	hirvihavainnot	13

(säkeet 32, säkeistöt 8)

	A125	
1	alfa	31
2	aikakommentti	28
3	yhteistyö	28
4	maanomistajat	28
5	kiitos	28
6	kesätoimet	28
7	riistanhoito	28
8	hirvestys kiinostaa	28
9	luvat	4
10	odotus-jännitys	11
11	jahdinjohtaja	4
12	varusteet-hattu	17
13	ohjeet-opettelu	9
14	ajankohta	11
15	lihan hinta	12
16	turha ajo	21
17	40 miestä	1
18	uusinta-ajo	21
19	jäljet, ulosteeet	12
20	sää, lumikeli	11
21	masennus	21
22	irviminen	8
23	sää	21
24	nimet	27
25	vilu	27
26	into	11
27	sade	21
28	sananlasku	8
29	haukku	14
30	kaato	18
31	saalis-pieni	12
32	porukka-kokoontuminen	11
33	nylkypaikka löytyy	25
34	kuljetus	20
35	"lahtaus/paloittelu"	25
36	puukko	17
37	välineet talteen	17
38	soppa	31
39	sauna	31
40	tittelit pois	23
41	jutustelu	8
42	ryyppy	8
43	pullo sukassa	17
44	pulina	8
45	eräkerronta	8
46	toisto	8
47	liioittelu	8
48	kotiinpaluu	29
49	taitava jakaja	25
50	soppa-peijaiskehotus	31
51	omega	28

(säkeet 171, säkeistöt 30)

	A126	
1	alfa	28
2	tunnelma	31
3	kommentointivaltuus porukalta	31
4	kesäaika-jännitys	10
5	muistelot	28
6	luvat	4
7	saalis	18
8	hirvet	12
9	jäljet	4
10	jahdinjohto	5
11	porukka-kokoonpano	1
12	työ versus leikki	21
13	varusteet-hankinta	17
14	ikämies	29
15	jälkipolvi	29
16	porukka	1
17	hirvimies-siviiliammatit	29
18	saalis-hyödynnys	12
19	turha ajo	21
20	pullo-rikki	19
21	hirvihavainto	13
22	saalis-karkaa	13
23	sanailu	13
24	virhehavainto	13
25	hirvihavainto	13

26	luulot	9
27	vedonöyönti	8
28	näljet-etsintä	21
29	uusintaajo	21
30	ampuja	16
31	kaato	18
32	nylky	25
33	puukko	17
34	ryyppy	8
35	ilo	27
36	viinapullo-sukka	17
37	soppa	31
38	lihanjako	25
39	juhlimassa	31
40	talja kaatjalle	26
41	peijaiset	31
42	kronikoitsija-vastuu	31
43	omega	28

(säkeet 152, säkeistöt 27)

	A127	
1	alfa	28
2	toisto	28
3	turha reisuus	21
4	osallistujat	28
5	päähine	17
6	hirvihavainnot	13
7	paikan vaihto	15
8	passi- ja ampumapaikat	15
9	siirtyminen-epäonni	6
10	hirvimies-laatuerot	29
11	ryyppy	8
12	vastaanotto pihalla	20
13	kotiväki	29
14	likaisuus	17
15	kaatajaiset	18
16	soppa+pirtu	31
17	kädenvääntö	8
18	kaveria pyydetään ryypylle	8
19	saunan lämmitys	8
20	ryyppy	8
21	seisova pöytä	31
22	housut	17
23	lihanjako-osuus	25
24	vierasmaja	10
25	yhteistyö	10
26	omega	28

(säkeet 90, säkeisetöt 15)

	A128	
1	alkuformula	28
2	kiitos	28
3	yhteistyö	10
4	hirviluonnehdinta	12
5	metsästysmotiivi	11
6	luvat	11
7	johtajakysymys	5
8	kotiväki	29
9	valmistelut	11
10	hatut-paperit	17
11	jäljet	12
12	turha ajo	21
13	johdon vaihto	5
14	hirvihavainto-uros	13
15	kansanuskomus- metsänpeitto	6
16	hevonen	21
17	hirvihavainto	6
18	eksyminen-harharetki	12
19	ajo	8
20	vouti katoaa	21
21	hirvi	29
22	kiusoittelu	21
23	sää	18
24	juoksumaininta 18	
25	jahti	31
26	kaato	31
27	kaatoryyppy-ei kaatoryyppyä	31
28	soppa	31
29	sauna	31
30	estot	31
31	herkistely	25
32	kieltäymys kotiinlähdöstä	8
33	kotiinpaluu	28
34	lihanjako	25
35	kahvit	8

36	kiitos	28
37	riista	10
38	potenssi	8

(säkeet 150, säkeistöt 38)

A129

1	alkuformula	31
2	tervehdys	31
3	eräjuhla	31
4	sama aihe:hirvestys	28
5	erävietti	8
6	kerronta-vähättely	8
7	luvat	4
8	hirvihavainnot	13
9	jahdinjohto	5
10	maksu	4
11	sää	11
12	varusteet	17
13	metsästäjät	29
14	kotiväki	29
15	nainen-puheenjohtajana	29
16	kokoontuminen	11
17	ajo-epäonni	21
18	uroshirvi	18
19	ampumalupa	16
20	ryyppy-lämmike	8
21	tarkkaajat-auto	15
22	epäonni	21
23	luvat	4
24	kotiväki-suhtautuminen	29
25	estokeinot	29
26	kiusaus	6
27	lihanhimo	18
28	uusi jahtiyritys	21
29	pasit	15
30	ase	16
31	kaato-uros-koko 1	8
32	sarvet	12
33	kaato	18
34	riemusaatto	20
35	näyttö kylälle	20
36	nylky	25
37	palottelu	25
38	astiat	17
39	nainen-rauhoittelu	29
40	juhlapaikka	31
41	jahti	21
42	onni	21
43	keitto	31
44	saunonta	31
45	hattu	17
46	vieraat ja viina	31
47	tanssi	31
48	laulu & sauna	31
49	ravintola-taksikyyti	31
50	soppa	31
51	hanuri	31
52	halailu	31
53	saalis viety	6
54	lihanjako	25
55	loppuformula	28

(säkeet 222, säkeistöt 37)

A130

1	alkuformula	28
2	runonteko	28
3	yhteistyö	10
4	luvaaat	4
5	jahti	21
6	ilmoittelu	5
7	seuratoiminta	10
8	jäsenyys	10
9	demokratia	10
10	pyrkijäin paljous	10
11	sakko-poissaolo jahdista	6
12	kotiväki-mustasukkaisuus	29
13	varoitus	9
14	hirvihäirikkö-liikanimi	12
15	veto	8
16	kokoontuminen	11
17	varusteet	17
18	veriämpäri	17
19	luvat-tarkistus	11
20	kaato	18

21	nylky-ei nylkijää	25
22	kuljetus	20
23	ripustus	25
24	viinaryyppy	25
25	taito	25
26	sarvet	12
27	näyttö kyläläisille	20
28	riista	10
29	nylky raskasta	25
30	juhlatunnelma	25
31	mehiläismetafora	28
32	krapula	8
33	porukkakato	6
34	jäljet	12
35	hirvihavainto-irvi	13
36	takaa-ajo	21
37	saalis	18
38	jahti	21
39	leukaluu-päätön hirvi	8
40	lihanjako	25
41	loppuformula	31
42	myllytarina	31

(säkeet 230, säkeistöt 37)

A131

1	alkuformula	28
2	seuratoiminta	28
3	riistanhoito	10
4	ampumaharjoitukset	16
5	hirviluvat	4
6	kiitos	27
7	aika-päiväm. 16.	21
8	porukka-koko 20 henkeä	1
9	odotus	11
10	valmistelut	11
11	passi	15
12	viina	8
13	ajomiehet	21
14	ajolenkki	21
15	hirvet-liikehdintä	13
16	äännekkyys	12
17	suonenveto	19
18	hirvihavainto-merkkejä	13
19	merkki-lehmänkello	21
20	onni-kaato-halaus	18
21	saaliin katsastus	18
22	ryyppy	20
23	ilo	25
24	kuljetus	31
25	nylky	19
26	kaatosoppa	26
27	pyykki	19
28	jahdinjohto	26
29	poissaolo	6
30	lihanjako-ositus	25
31	muistoateria	31
32	kiitos	31

(rivejä 122, säkeistöjä 21)

A132

1	kiitos porukalle 1		
2	merkkipäivät	27	
3	seuratoiminta	10	
4	sanktiot	10	
5	paperisota	10	
6	kotiväki	29	
7	ryyppy-hankinta-metakommentti	8	
8	kotiväki	29	
9	luvat ym.	8	
10	hirvikoe	16	
11	erotiikka	8	
12	aika-päivämäärä	15	21
13	into	21	
14	veri	18	
15	kokoontuminen-autot	11	
16	passiin meno	15	
17	hirvihavainto	13	
18	osuma	16	
19	kaato	18	
20	jahti	21	
21	kaato-iso uros	18	
22	äänet	21	
23	ajomiehet-kiroilu	21	

24	näköhavainto-hirvi-ei ääntä	12
25	vahingonlaukaus	16
26	kaatajan maninta	26
27	laukaus	16
28	ajo-onnistunut	21
29	ase	16
30	maisema	15
31	kastuminen	21
32	ääni-huuto	5
33	nylky	25
34	juhlinta	25
35	lihanjako	25
36	onni-epäluulo	21
37	ristiriidat	10
38	peijaisodotukset	31
39	peijaiset-soppa	31
40	ryyppy	8
41	ruska-luonnon ääni ja väri	15
42	mehiläisvertaus-hunaja	8
43	aika	31
44	sauna	31
45	viina	31
46	kotiväki-suhtautuminen	29
47	kannustus	29
48	hirvenliha-potenssi	8
49	reseptioestetiikkaa-nuhteet	31
50	kronikkapyyntö	31
51	seuratoiminta-rakennustyöt	10
52	loppuformula	28

(säkeet 257, säkeistöt 32)

	A133	
1	alkuformula	31
2	juhlan kaipuu	31
3	riistanhoito	28
4	tervetulotoivotus	31
5	luvat	11
6	kokoontuminen	11
7	porukka-koko	1
8	lähtöselvitys	11
9	onni	27
10	sarvet	12
11	jännitys	15
12	kaato	18
13	kaatoryyppy	18
14	sauna	25
15	kaatajaiset	25
16	hirvisoppa	25
17	juhlahumu	25
18	kommentteja	8
19	humala	8
20	peijaissoppa	8
21	tarinat	8
22	lihanjako	25
23	irroittelu	31
24	loppuformula	28

(säkeet 119, säkeistöt 27)

	A134	
1	yhteistyö	1
2	luontoharrastus	10
3	porukan koko	1
4	varusteet-puhelin-koira	14
5	kaato	18
6	nuotioilta	8
7	juhlameno	8
8	laulu	8
9	viina	8
10	ryyppäys	8
11	krapula	27
12	kotiväki	29
13	saalis	18
14	hirvenliha-potenssi	31
15	porukka	1

(säkeet 122, säkeistöt 21)

	A135	
1	hirvilupa	4
2	maanvuokraus	10
3	valmistautuminen-odotus	11
4	seuran kokous	10
5	jahdinjohto-valinta	5
6	jäljet	4
7	tiedustelu	4
8	riistaveri	29

9	varusteet	11
10	aika	31
11	porukka-koko	1
12	ajo	21
13	passissa olijat	15
14	hirvihavainto-ei	12
15	nuhteet	9
16	viinametafora	8
17	kaato-väärä saalis	18
18	tiedustelu	4
19	jäljet	27
20	silmät palaa	5
21	kaato	18
22	paloittelu	25
23	soppalihat	31
24	kiitos	31

(säkeet 106, säkeistöt 18)

A136

1	alkuformula-tervehdys	28
2	kesätehtävät	28
3	kotiväki	29
4	valmistautuminen	11
5	lähtö	11
6	varusteet-reppu	17
7	into-ei pissalle ehdi	13
8	kehoitus siisteyteen	9
9	reaktio	27
10	joukko	1
11	varusteet-muovipussi	17
12	innokkuus-vain Kekkonen puuttuu	13
13	passiin meno	15
14	pysyttely tiellä	21
15	hirvihavainto	12
16	ohilaukaus	16
17	hirvi-uinti saareen	12
18	takaa-ajo-soutu	21
19	kaato	18
20	kuljetus maihin	20
21	nylky	25
22	paloittelu	25
23	kaatoryyppy-kehoitus	18
24	riiputus	25
25	ruoanlaittajat	31
26	ruoka ja juoma	8
27	potenssi	8
28	juhlat päättyy	31
29	kotiväki-reaktiot	31
30	kotiinlähtö juhlista	31
31	muisti	27
32	lihanjako-tasapuolisuus	25
33	nuori metsästäjä	29
34	tiedotus-peijaisilmoitus	5
35	loppuformula	28

(säkeet 162, säkeistöt 34)

A137

1	alkuformula	31
2	jäljet-historian merkkeinä	5
3	nylkyvajan hankinta	25
4	talkoot	10
5	harjakaiset	10
6	rahavarat	10
7	kotiväki-liiallinen into	29
8	nimenanto nylkyvajalle-HIRVELÄ	10
9	metsämiehet-marjastajat-sienestäjät	29
10	kokoontuminen-ohjeet	11
11	luvat	4
12	jahtisuunnitelma	11
13	jahdinkulku	21
14	koira	14
15	hauku	14
16	tauko	8
17	etsintä	4
18	osuma	16
19	hirvi katoaa	12
20	koira löytää	4
21	turha reissu	21
22	hirvikoira (pystykorva)	14
23	viikko taukoa	8
24	haukku	14

25	erikoisampuja-viimeinen	18
	hirvi	16
26	kotiväki	29
27	lihanjako	25
28	kahvi-terästys	8
29	kaatajaiset-ryyppäjäiset	31
30	luonnonsuojelu-riistanhoito	10
31	hanuri	10
32	lahjat-karhunsiitin	10
33	seuratoiminta	10
34	vertailukohdat	8
35	huumori	28
36	loppuformula	28

(säkeet 205, säkeistöt 28)

A138

1	alkuformula	31
2	katsaus menneeseen	31
3	sitaatti	31
4	historiaa	31
5	hirvijahdin kiehtovuus	31
6	seuratoiminta	10
7	toimikaudet	10
8	jäsenmäärä	10
9	metsästysmaat	10
10	toimintapainote	10
11	jutut	8
12	hirvipeijainen-1. kerta 1960	31
13	sopankeittäjät	31
14	jäsenet-yksilöitä	29
15	kokemukset	22
16	turvallisuus	22
17	inflaatio	8
18	luvat-maksu	4
19	hirvijahti	21
20	valmistautuminen	11
21	aikainen herätys	11
22	autokanta	20
23	ajankohta klo 8 - myöhään	11
24	"maksava" osallistuja	23
25	kuljetus-traktori	20
26	nylky	25
27	alkoholi	31
28	eräkerronta	31
29	juomat-kahvi-viina	8
30	krapula	31
31	jälkiseuraukset	31
32	saalis-puuttuu-laiha	21
33	ajomies-lehmänkello	21
34	kaatoryyppy-palkintona	18
35	hirvenkaato-ei lupaa	18
36	hymy-väkinäinen	18
37	seura käräjille	7
38	kotiväki	29
39	hirvivala-veri	18
40	kaatajaiset	18
41	nuhteet	30
42	riista-vaikutus	8
43	luvat	4
44	kalastus & grillaus	8
45	hiihtotyyli	8
46	kova työ	21
47	esteet	21
48	eräkerrontamuistelu-kaadot	31
49	kotiväki	29
50	seisontahaukkumetafora	31

(säkeet 237, säkeistöt 36)

A139

1	alkuformula	28
2	kronikoitsija-tuttuus	28
3	peijaiset-kyläyhteisö	31
4	lähituntuma	28
5	osallistuva havainnointi	28
6	hirvi-haju	12
7	jahdinjohto	5
8	vierasmetsästäjät	29
9	poliitikko	29
10	päähine	17
11	ajoketju	21
12	passimerkintä	15
13	kaatolupa	18
14	kokoontuminen	11
15	jäljet/tarkistus	12
16	jahdinkulku	21

17	"hirvihoppa"	12
18	kaato	18
19	ryyppy	8
20	jahti	21
21	jäljet	12
22	kaato	18
23	jahtivouti ampujana	16
24	hyvä ampuja	16
25	porukka-suuri-lukuisa	1
26	saalis-määritelmiä	18
27	sääkommentti	21
28	jahti	21
29	salis	18
30	nuori polvi	29
31	nylky	25
32	leukaluu	12
33	ryypyt	8
34	vitsailu-sanktio	8
35	lihanjako	25
36	kotiväki-moitteet	29
37	lepyttely	29
38	riista-potenssi	28
39	kiitos	28
40	riista	28
41	ateria	31
42	loppuformula-ilonpito	31

(säkeet 191, säkeistöt 33)

A140

1	aloitusformula	28
2	kiitos	28
3	lähtö	11
4	aika	11
5	varusteet-punainen asu, radiopuhelin	17
6	tekniikka	17
7	tiedustelu	4
8	hirvikoirat	14
9	merkkisignaali: torvi	14
10	hukkatiedustelu	5
11	taukokahvit	8
12	metsästysmotiivi: hirven koko	12
13	harmi, virhehavainto	21
14	arvostelu	21
15	itsehillintä	21
16	nuotio	8
17	hirvihavanto	13
18	juoksu	13
19	signaali-merkkilaukaukset	27
20	este osallistumiselle-kastajaiset	6
21	poisjäänti	6
22	kaatokatsaus+ryyppy	18
23	kuljetus	20
24	nylky	25
25	lika	25
26	haju	27
27	nylkijä	25
28	pysti	10
29	ryyppy	8
30	lihanjako	25
31	kotiväki-lepytys	29
32	soppa	31
33	pahoittelu	28
34	loppuformula	28

(säkeet 131,säkeistöt 31)

A141

1	seuramaja	10
2	seuratominta	10
3	ampumaharjoitukset	12
4	riistapolkuammunta	12
5	jäsenmaksun korotus	10
6	takkailtoja	10
7	seuratominta	10
8	merkki-havu	18
9	jahtisuunnitelmat	26
10	jahdinjohto	26
11	jahti alkaa	11
12	into	11
13	kokoontuminen	11
14	porukkakato	6
15	hermot	29
16	autoajelu	20
17	käskynjako	9

18	hirvihavainto	12
19	isäntä & koira	14
20	hirvikoira	14
21	jäljet	12
22	harmi	21
23	lihan hinta	25
24	yritys	21
25	porukan hajaantuminen	21
26	ajoketju	21
27	tauko	8
28	puukko-rikki	17
29	hirvihavainto-ei näy	13
30	into	21
31	poisjäänti	6
32	naapuriseurat-kilpailu	10
33	lähtö	11
34	ajoketju	21
35	tiedustelu-jäljet	4
36	passit-laukaukset	16
37	epäonni	21
38	kaato	18
39	nylky	25
40	leikinlasku	8
41	saaliin nouto	20
42	humalametafora-naulan kantaan	8
43	nylky	25
44	uusi orsi	25
45	kaatoryyppy	18
46	nylky	25
47	lihan hinta-sivukulut	25
48	peijaiset-tervehdyssanat	31
49	ohjelma: keitto+puhe	31
50	saaliin jako	25
51	mieskokki	28
52	loppuformula	28

(säkeet 199, säkeistöt 45)

	A142	
1	tervehdys	28
2	aika	28
3	erätunne	1
4	eräveri	1
5	kerronta-metakommentti	31
6	aiheiden määrä	31
7	ymmärrys	5
8	aika-aamu	11
9	kokoontuminen	11
10	nainen	29
11	porukan koko	1
12	porukkakato	6
13	hirvikoirat	14
14	lähtötarkistus	4
15	merkki-punamyssyt	17
16	suunnitelma	9
17	passit	15
18	ajomiehet	21
19	kenkä uppoaa suohon	17
20	haukku	14
21	ei-sopiva salis	21
22	ei ammu	18
23	uusi yirtys	21
24	jäljet	12
25	hukkareissu	21
26	muistelot	8
27	II yirtys	21
28	raskas taival	21
29	lepotauko	8
30	matkanteko	21
31	housut-kastuminen	17
32	raitis hirvimies	29
33	nuhteet	30
34	sosiaalinen luokittelu	1
35	sää	11
36	haukku-ääni	14
37	kaato	18
38	saalis-tavoittelu	13
39	merkkilaukaukset	16
40	porukka kokoontuu	18
41	nylky	25
42	ryyppymetafora	8
43	kuljetus	20
44	"mies hirvenä"-saapas kadoksissa	22
45	traktori	20

46	paloittelu	25
47	ryyppy-sammuminen	25
48	riiputus	25
49	lihanjako	25
50	kotiväki	29
51	kiitokset	28
52	odotus	28
53	hirvimiesmetafora	29
54	loppuformula	28

(säkeet 171, säkeistöt 38)

A143

1	tuttuus	11
2	aloitus	11
3	seuramajarakennus	11
4	metsästyspäivä	11
5	lähtö	11
6	käskynjako	9
7	porukkakato	11
8	kokemus	1
9	luvat	4
10	vitsi	8
11	hukkareissu	21
12	jutut	8
13	nuotio	8
14	odotus	8
15	laukaus-vahinko	16
16	sää	21
17	ajoketju	21
18	kodin houkutus	29
19	poissaolo	6
20	hirvi	12
21	tiedustelu	4
22	jäljet	12
23	haukku+kaato	18
24	kiire	21
25	sarvipää	12
26	tunnustus-koira	14
27	veri-talteen	12
28	viinaryyppy	18
29	nylky&paloittelu	25
30	metsästysmusito-valokuva	10
31	kuljetus-reki	20
32	nylky	25
33	ryyppy	8
34	tunnelma	8
35	lihan jako	8
36	juomatäydennys	8
37	ase	16
38	kaupunkireissu	28
39	peijaiset-suunnittelu	31
40	loppuformula	27
41	katsaus tulevaan	9

(säkeet 152, säkeistöt 33)

A144

1	tervehdys	28
2	metsästysmotiivi	29
3	tiedustelu	4
4	suuret saaliit	18
5	saalis	18
6	liha-arvo	18
7	kotiväki-reaktiot	29
8	veri-riistaverisyys	29
9	lähtö	11
10	aika	11
11	viivytys-nainen	11
12	porukkakato	11
13	jahtisuunnitelma	11
14	omat suunnitelmat	6
15	karkulainen saapuu	6
16	passiin asettuminen	15
17	traktori	20
18	epäonni	21
19	selitys	21
20	erimielisyydet	21
21	alkoholi	17
22	varusteet-etsintä	17
23	kritiikki	9
24	porukka	1
25	poisjäänti	6
26	jahtiajankohta	21
27	krapula	8
28	ennakko-odotukset	11
29	hirvi	12

30	tunnelma	21
31	kuljetus	20
32	kaato	18
33	ikimuistoisuus	8
34	harmi	21
35	saaliin jako	25
36	kilpailu-naapuriseurat	10
37	sitsi	31
38	riista	10
39	potenssinkohotus	28

(säkeet 171, säkeistöt 39)

A145

1	aika	10
2	puuhat	10
3	seuratoiminta	10
4	majanrakennus	10
5	tiedustelu	4
6	odotus	4
7	luvat	4
8	lähtö	11
9	asusteet	11
10	tiedustelu	4
11	johto	5
12	odotteet	9
13	koira	14
14	tulokseton jahti	20
15	luovuttaminen	21
16	nuhteet	30
17	uusi tulokas	1
18	hirvenpapanat	12
19	juttumies	29
20	metsästäjäprofiili	29
21	ammatti-sorakuski	29
22	epäonni	21
23	yritys	21
24	eksyminen	6
25	"rankka reissu"	21
26	haluttu esine	14
27	erimielisyys	1
28	saaliin koko	18
29	porukkakato	11
30	siirtyminen passiin	15
31	itsehillintä	15
32	sanailu	8
33	koira-etsintä	14
34	evästauko-makkaraa	8
35	epäonni	21
36	koirat-ajo	14
37	hirvete menetetään	6
38	vihi	14
39	yritys	21
40	kaato	18
41	kaatoryypyn puute	8
42	tunnelma	18
43	nylky	25
44	runsas saalis	25
45	kotiväki-tuki	29
46	hyvittely	29
47	koppuformula	28

(säkeet 217, säkeistöt 49)

A146

1	tervehdys	28
2	paijaiset-juhla	31
3	luonnonsuojelu	28
4	maailmantilanne	28
5	mielialat	28
6	jahti	21
7	metsälle lähtö	11
8	seuratoiminta	10
9	kunnostustoimenpiteet	10
10	luvat	4
11	lähtö-jännitys	11
12	uni	11
13	metsästyksenjohtaja-sanktio	9
14	odotukset	11
15	koira	14
16	taikakalu-torvi	14
17	uudet jäsenet	1
18	tehtäväjako	11
19	kuljetusväline	20
20	pettymys	21

21	koira	14
22	hirvet-ulkonäkö 12	
23	pettymys	21
24	poikkeama vierailulle	6
25	viina	8
26	suunnitelman muutos	10
27	porukan kato	1
28	itsearvio	21
29	pikajahti	21
30	tiedustelu	4
31	ajoketju	21
32	koira	14
33	kaato-kaataja	18
34	kaatoryyppy	8
35	tuttuus tapahtumissa	21
36	saalis-hyvä	18
37	kilpailu naapuriseurojen kanssa	10
38	kuljetus	20
39	peijaiset	31
40	krapula	31
41	kiitos	31
42	kalat	31
43	kyläyhteisö	31
44	lopetusformula 31	

(säkeet 152, säkeistöt 34)

A147

1	kerronnan toistuvuus	28
2	vähättely	28
3	maailmantilanneformula	28
4	nykyaika-viihde	8
5	naiset-suhtautuminen	29
6	jahdinjohtaja	26
7	verkkaisuus	21
8	arvostelu	21
9	epäonni-reissu	21
10	kaatoryyppy	18
11	jäljet	12
12	ajo	21
13	koira-jäljitys	21
14	hirvi-pakoäänet	12
15	passi	15
16	saalis	18
17	kaato	18
18	kaatoryyppy	18
19	ruhonkäsittely	25
20	saaliinjako	18
21	peijaisrutiini	31
22	kiitos emännille, jahtitovereille	31
23	peijaiset-tanssia	31
24	loppulause	28

(säkeet 95, säkeistöt 21)

A148

1	lähtö	11
2	sää	11
3	tehtävät	11
4	metsästys	21
5	liha	25
6	ajomiehet	21
7	havainnot	21
8	ampuma-aikeet	16
9	hirvi-ääni	12
10	kaato laukaus	16
11	ajo, yhteistyö	21
12	kaato	18
13	kaatoryyppy	18
14	loppulause	28
15	ateria	31
16	kutsuvieraat	31
17	kiitos	31

(säkeet 40, säkeistöt 8)

A149

1	juoma-sahti	31
2	innokkuus	11
3	tupakka	21
4	äänet	5
5	saalisryyppy	18
6	tavoite	9
7	ampumataito	16
8	eväätä	8
9	ajo	8

10	naismetsästäjä	21
11	metsästäjäprofiili	29
12	jahtionni	29
13	empatia	21
14	eväät	29
15	haukku	11
16	laukaus	14
17	jälkipolvi	16
18	saalis-maksa	29
19	peijaiset-juhla	18
20	ryyppy-kehoitus	31

(säkeet 80, säkeistöt 20)

A150

1	peijaiset	31
2	ruoka	31
3	varusteet	17
4	seura	10
5	pirttinokka	16
6	osuma	16
7	juoma	31
8	humala	31

(säkeet 32, säkeistöjä 4)

A151

1	seuratoiminta	10
2	hirvimies	29
3	ohjeet	9
4	passi	16
5	hirvimies	21
6	Kronikointi	28

(rivit 23, kappaleita 8)

A152

1	aloitus-Finlandia-palkinto	28
2	paikka-nimitys	15
3	luvat	11
4	koiraa	14
5	iltama	31
6	ampumataito	16
7	nimet	4
8	kerronta	8
9	toveruus	8
10	ryyppy	8
11	näkökulma	8
12	kronikoitsija	28
13	2. asteen kerronta-tutkimus	8
14	äänet	21
15	passi	15
16	eväät	8
17	syöminen	8
18	haju-tupakka-pieru	27
19	kotijoukot	29
20	ihmissuhteet	10
21	haju	21
22	melu	21
23	pullo	8
24	äänet-yskä-hiljaisuus	15
25	passi	15
26	huuto	21
27	laukaus	16
28	metsämiesluonnehdinta	29
29	sotavertaus	13
30	jahdinjohto	26
31	kiitos	31

(proosateksti rivejä 197, kappaleita 34)

A153

1	aloitus	28
2	nimien maininta	28
3	aakkosjärjestys	28
4	saaliit	18
5	laskut-laskupää	5
6	nimi puuttuu	4
7	nimet	4
8	nylky	7
9	suolistus	8
10	laukaus-merkki, armon	12
11	kerronta-variaatiot	17
12	vaatetus	17
13	malja villapuserolle	17
14	ampumapaikka	16
15	passista siirtyminen	15
16	kaato, 1. hirvi	18

17	ampumaetäisyys 30 m	16
18	jäljitys	21
19	vierasjahti	23
20	ajoketju	21
21	kielipää	21
22	ranska	21
23	puhelin metsällä1	7
24	kirjainleikki P-kirjain	8
25	hirvinimitys-vuosikas	12
26	hirvisaalis	18
27	kaato	18
28	lied	8
29	peijaiset	31
30	kaato	18
31	laulu	8
32	kutsu saunalle	8
33	passipaikan nimeäminen	15
34	merkkilaukaus	16
35	tarkistuslaukaus, vasa	16
36	tiedotus	5
37	ohilaukaus	16
38	onnittelut, voitonmerkki	18
39	onni ja taito	21
40	hirven luovutus	21
41	itsehillintä	21
42	rekonstruointi	21
43	vanha metsästäjä	29
44	herraseura	10
45	varusteet	17
46	omega	28
47	julkisuus	28

(proosateksti rivejä 277, kappaleita 55)

A154

1	otsikko-runo	28
2	kunnallisvaalit	28
3	valmistautuminen metsälle	11
4	viina	8
5	yhteys viranomaisiin	5
6	lupapyyntö, leikillinen	4
7	hirvimiesprofiili-oma-arvio	29
8	vaatteet	17
9	paperisota	4

(proosateksti rivejä 66, kappaleita 13)

A155

1	Kertojan näkemys	28
2	muistikuvat	28
3	porukka	1
4	ruoka	8
5	juoma	31
6	puheet	31
7	malja	31
8	ohjelma	31
9	ryyppy pihalla	31
10	uni	27
11	ilta	8
12	maasturi	25
13	puhelin	17
14	kuuluvuus	5
15	köllit	8
16	metsästysonni	12
17	kaatopalkinto	18
18	sää	21
19	kaatopaikka	18
20	rajan ylitys	21
21	vainu	14
22	puna	27
23	innokas ajomies	29
24	koira	14
25	nimi	27
26	ajon kesto 10 vrk	21
27	koiran luonne + isäntä	14
28	koira, tekniset varusteet	14
29	haukku	14
30	yhteishaukku	14
31	luvat	4
32	tapaperinnee, laki	9
33	kiitos	31

(proosateksti rivejä 248, kappaleita 59)

A156

1	heimoluonnehdinta	28

2	lähtö	11
3	vaatteet	17
4	eväät	8
5	siirtymä	15
6	ajomietteet	19
7	kotiväki	27
8	metsästysmotiivi	29
9	lupa	4
10	onni	27

(proosateksti, rivejä 66, kappaleita 14)

A157

1	muisto, onni	28
2	puheenjohtajan toiminta	10
3	valinta	10
4	välineet, kieli & puukko	17
5	kuljetus, ei ota osaa	25
6	ryyppy	18
7	tupakka	18
8	selitys juomiselle	8
9	raittius	8
10	kronikoitsija	31
11	muisto	28
12	metsästysonni, hirviherra	12
13	ampujat	16
14	lihanjako	25
15	sekaannus	25
16	manaus	8
17	onni	8
18	metsästäjäolemus, tyyneys, menijä	29
19	oxymoron	28
20	metsästyspäivien määrä	21
21	metsästystulos/vrk	21
22	perinnelaulu	31
23	malja + puhe	31
24	ruoka	31
25	menetykset, silmälasit katosivat	19
26	maku	8
27	emäntä	29
28	ryyppy	8
29	ampumapikka	16
30	kaato	18
31	koira ja mies	14
32	jahtivieras	23
33	ohilaukaus	16
34	laukaus	16
35	ääni	27
36	ammuntakommentti	16
37	ennsute	9
38	jahtivieras, italialainen	23
39	hämmästys	23
40	suhteet	23
41	kaato	18
42	onnistunut metsästyspäivä	21
43	saalis	26
44	melu	21
45	kaato, kertalaaki	27
46	seuratoiminta	18
47	ohjeet	10
48	hokema	11
49	nuotio = rompsu	8
50	makkara, shamppanja, kahvi	8
51	kotimatka	25
52	laulaja	8
53	kupletti, kilpalaulaja	8
54	rekilaulut, perinne	8
55	rauhallinen metsästäjä	29
56	kaato	18
57	hirvimies	29
58	kuljetus	29
59	alkoholi	8
60	protesti	8
61	paikka	15
62	onnekas metsästäjä	29
63	voitonmerkki	5
64	hirvimies-kunto	27
65	laukaus- suolille	29
66	hirvilahjoitus	10
67	luvat jäljellä	21
68	illanvietto	13
69	kiitos	31

(proosateksti rivejä 346, kappaleita 69)

A158

1	porukka	1
2	suuri joukko	1
3	käskynjako	11
4	ajoketju	9
5	toveruus muistetaan	1
6	jutut, kertojakommentti	31
7	hirvimiesluonnehdinta	29
8	kaato	18
9	tie ampumapaikkana	13
10	kuljetus helppo	20
11	nakit kannussa	8
12	ilon merkit	5
13	tarinat	8
14	puheet	8
15	liekit, metaforat	8
16	seksuaalisuus	8
17	musiikki	8
18	puheet	8
19	saantimetafora	8
20	saamammies	29
21	nuori metsästäjä	29
22	pyytäjätermi	29
23	onnekkuus	29
24	lauluveikot	29
25	tarjoaminen-ryyppy	8
26	reppu	17
27	rikollinen-tuntematon mies	7
28	riista-kettu	10
29	yksilösuoritus porukassa	1
30	merkkilaukaus	16
31	kaatoryyppy	18
32	kiitos toveruudesta	10
33	yhteishenki	10
34	passipaikat	15
35	muistot	25
36	näköalapaikka	15
37	haukku	14
38	kaipuu-kyyneleet	1

(proosateksti, rivejä 156, kappaleita 34)

A159

1	lyriikka-hirviempatia	12
2	katselu	10
3	luontokuvaus	10
4	silmät	5
5	kulku lumessa	25
6	lapsuusmuisto	28
7	uinti	10
8	vaarat	19
9	suvun jatkaminen	29
10	vainu	14
11	silmät	5
12	melu-ajomiehet	21
13	väsymys	21
14	tyyneys	21
15	arvokkuus	21

(proosateksti rivejä 79, kappaleita 15)

A160

1	muistelo	28
2	poissaolo jahdista, sydänleikkaus	6
3	ahkera osallistuja ja ajomies	29
4	passi-numero	15
5	haukku	14
6	veret kuohahtavat	15
7	yöpyminen	8
8	unet	8
9	koira	14
10	ase	14
11	laukaus	16
12	kysely	4
13	nuotio-edustus	8
14	haju	8
15	ryyppymetafora	31
16	liikutus	8

(proosateksti rivejä 69, kappaleita 13)

A161

1	passitilanne	15
2	saalis	18
3	olotila passissa	15
4	haukku	14

5	kuulolla	15
6	kaatotilanne	18
7	näkymä	15
8	hirvi	12
9	tunnistus	13
10	hirvenhaukku	14
11	hirvi katosi	12
12	haukku-sinnikkyys	14
13	hirven liikkeet-käytös	12
14	laukaus	16
15	tilannearvio	13
16	jäljitys	21
17	kaatajien toimenpiteet	18
18	osuma-alavitonen	16

(proosateksti rivejä 67, kappaleita 20)

A162

1	haukku	14
2	luonnehdinta	14
3	koirat-nimet	14
4	kesto	15
5	passi-vilu	15
6	odotus	15
7	hirven liikkeet	12
8	passijännitys	15
9	ampumapelko	16
10	ampumapäätös	16
11	ampumatilanne	16
12	kaato	18
13	liioittelu	8
14	saalis	18
15	tunnistus	18
16	kaatoryyppy	18
17	reaktiot	18

(säkeet 66, säkeistöt 16)

A163

1	Kertomatilanne	31
2	lähtö	1
3	innokkuus	29
4	tupakka metsästyksessä	17
5	kaatoryyppy	18
6	metsästysmotiivi	12
7	metsästystaito	29
8	viina	17
9	eväät	17
10	ase	14
11	nainen metsällä	29
12	ohjeet	9
13	epäonni	13
14	lohdutus	8
15	eväshuumori	8
16	naismetafora	29
17	koira	14
18	metsästäjäprofiili- nuori m.	29
19	saalismäärä	12
20	hirvi-maksa	12
21	loppulause	31
22	juomakehotus	31

(säkeet 73, säkeistöt 18)

A164 T1

1	alfa	28
2	kotijoukot-lepyttely	29
3	valmistautuminen	11
4	porukka	1
5	tiedustelu	4
6	seuratoimnita-rakennus	10
7	perinne	10
8	kokoontuminen	11
9	esipeijaiset-illanvietto	31
10	kronikoitsija	28
11	kaato-onnistuminen	18
12	hirvi-kenraalihirvi-nimitys	12
13	passipaikat-nimet	15
14	osuma	16
15	passipaikka	15
16	laukaus	16
17	saalis	31
18	musiikki-hanuristi	28

19	lahtiohjeet	26
20	laukaus	16
21	vikasaaliit	31
22	trofeet	12
23	ampumapaikka	16
24	voitonmerkki	18
25	tunnelma-kiihtymys	18
26	laukaus	16
27	manaus	13
28	ase	16
29	yhteistyö	10
30	liha-kieli	25
31	haju	25
32	nostalgia	8
33	virtsa	27
34	aika-nopea kaato	18
35	kaato	18
36	kokeneet metsästäjät -kuvaus	29
37	menetys-itsehillintä-muisti	13
38	kiitos-toivotukset	27
39	palkinto	20
40	seura	10

(rivejä 284, kappaleita 50)

	A165 T2	
1	alfa	28
2	kotijoukot-lepyttely	29
3	valmistautuminen	11
4	porukka	1
5	tiedustelu	4
6	seuratoimnita-rakennus	10
7	perinne	10
8	kokoontuminen	11
9	esipeijaiset-illanvietto	31
10	kronikoitsija	28
11	kaato-onnistuminen	18
12	hirvi-kenraalihirvi-nimitys	12
13	passipaikat-nimet	15
14	osuma	16
15	passipaikka	15
16	laukaus	16
17	saalis	31
18	musiikki-hanuristi	28

19	lahtiohjeet	26
20	laukaus	16
21	vikasaaliit	31
22	trofeet	12
23	ampumapaikka	16
24	voitonmerkki	18
25	tunnelma-kiihtymys	18
26	laukaus	16
27	manaus	13
28	ase	16
29	yhteistyö	10
30	liha-kieli	25
31	haju	25
32	nostalgia	8
33	virtsa	27
35	kaato	18
36	kokeneet metsästäjät -kuvaus	29
37	menetys-itsehillintä-muisti	13
38	kiitos-toivotukset	27
39	palkinto	20
40	seura	10
41	aika-nopea kaato	18

(rivejä 117, kappaleita 25)

	A166 T3	
1	Pysti-merkinnät 26	
2	kaato	18
3	metakommentti-	28
4	puutteet-ei filmiä	11
5	sää	11
6	passi	15
7	äänneleikki	15
8	haju-savuke	27
9	ääni-koira	14
10	laukaus	16
11	haukku	14
12	hirvi-juoksu	12
13	välimatka	13
14	harkinta	13
15	vaaratilanne	19
16	mies hirvenä	12
17	ohilaukaus	16

18	tiedustelu	4
19	ahdistus	13
20	jäljitys	21
21	laukaus suolille	16
22	ohiampujat	16
23	maja	11
24	jahdinjohto	26
25	kontaktit	23
26	jahtivieras	21
27	laukaus	16
28	kaato	18
29	hirvi-sydän	16
30	vasa	12
31	lyhyt jahti	21
32	piikittely	13
33	ampujat	18
34	musiikki-tähtilaulu	8
35	koira-maestron 100.hirvi	14
36	puheet	8
37	luonnehdinta	8

(rivejä 185, kappaleita 32)

A167 T4

1	arvio hirvenmetsästyksestä	28
2	kuvitelma	28
3	sää	11
4	kokoontuminen	11
5	poissaolo	11
6	passit	11
7	työnjako	11
8	äänet	21
9	passi	15
10	maisema	15
11	kulkuneuvot	15
12	kritiikki	30
13	hirvet-ei näy	13
14	passikuvitelmat	15
15	äänet	21
16	hajut	21
17	ulosteet	21
18	jäljet	21
19	vaatetus	17
20	haukku	14
21	tunnistus-hirvi	12
22	saalis-kuvitelma	18
23	mestariampujat	16
24	vääränmerkkisyys	27
25	valokuvat	26
26	veri-lika	26
27	kuljetus	20
28	ideaalimetsästys	21
29	kaato	18
30	ohiampujat	16
31	laukaus	16
32	yhteistyö	21
33	jahdinjohto	26
34	tunnustus	6
35	hirvi	12
36	jahtivieraat	26
37	laukaus	16
38	merkkilaukaus	16
39	haistattelu	8
40	puheet	8
41	viestintä	26
42	välineet-radio	17
43	antitunnustus-horsma	13
44	väärä saalis	18

(rivejä 208, kappaleita 44)

A168 T5

1	alkuformula	28
2	aika	19
3	hirviherrat	9
4	lehdistötiedot	24
5	sutkaus	8
6	annosviina Jägermeister	8
7	porukan koko	1
8	kesto	10
9	passipaikka	15
10	nuotion sytytys	15
11	tarpeet	8

12	kiimakuoppa	8
13	linnut	15
14	suolet	18
15	kaadot	18
16	ase	17
17	amitsuuni	17
18	merkkilaukaukset	18
19	osuma	16
20	armonlaukaus	16
21	lahtivajassa alapesu	25
22	2. ajopäivä	19
23	merkkilaukaus	16
24	rompsulla	15
25	varusteet, hpusut	17
26	jahtitauko	8
27	veden pyhitys	23
28	hukkareissu	6
29	haavakko	13
30	peijainen "kaala"	31
31	menuu	31
32	jahtitauko	26
33	kaadot	18
34	merkkilaukaus 3 krt	16
35	hirvi "iso"	12
36	nimitransformaatio	12
37	hirvi lajitunnistus	12
38	hirvensarvet	12
39	kiveskeitto	8
40	potenssilääke	8
41	vierasjahtipäivä	23
42	tarjoilu	8
43	kaato	16
44	ei merkkilaukauksia	16
45	haavakko	6
46	saaliin palautus	22
47	nylkyvajatarjoilu	25
48	saalis 2 vasaa	21
49	passi, uni	15
50	sutkaus	8
51	luvat	4
52	kotiväki	27

(proosateksti rivejä 141, kappaleita 26)

Viite Karnevaaliprinsiipit

Työ jäi aiotusta jossain määrin torsoksi, koska terveydellisistä syistä (parantumaton lymfooma) minun piti varmistaa työn valmistuminen edes jossain muodossa. Yksi syrjäytetyistä aihioista koski tarkempaa hirvikroniika-aineiston vastaavuutta karnevaalikulttuuriin. Erilaisia karnnvaalianalogioita tosin olen jo aiemmin esittänyt, mutta aihio laajemmasta näkökulmasta on ollut olemassa juo vuodesta 2009. Alle on poimittu joitain uilmeisimpiä yhtäläisyyksisä elonkaavan ja karnevaalikulttuurin yhtäläisyyksistä, jotka perustuvat sisäiseen mielenmaisenaan, ei ulkoisiin olosuhteisiin.

Päätavoitteenani oli jo hirvikronikoiden keruuvaiheessa 1998 löytää kronikoista vastaavuuksia kalliomaalausten kuvastoon, koska siihen minulla oli sekä kielelliset että visuaaliset valmiudet. Mitätöinti ja arvon riisto liittyvät karnevaalikielessä uuden syntymään.

P1 Porukka vastaa kansanjuhan tuoreutta, jossa rikotaan rajoja esim. tittelit pois -menetteltyllä. Metsällä kohdataan tasaveroisina, korkeinaan aktanttiroolien arvottamana joukkona. Passimies on useimmiten kaataja, joten hänen osuutensa maintiaan myös kronikoissa. Karnevaalikielessä vanhojen sanojen sanasto on laaja, ja sisältää paljon arkaismeja. Sama pätee hirvikronikoihinkin. Mettsätäjäklielessä esiintyy myös merkityksensiirtoja, joka osaltaan voi selittää lajivaihdoket peite- ja toisintonimissä. Kun kronikoitsija kertoo kollista, niin kyse on nuoresta kiimaisesta uroksesta, ei kissasta eikä yöjalassa kulkevasta nuorukaisesta.
Hirvimetsällä voi käydä niin, että poika on etevämpi isäänsä, varsinkin sukuseuroissa, joissa väki jo vanhenee. Karnevaalikielessa sosiaalisten ryhmien alku kuvataan jumalten ruumiinosissa.

P7 salametsästys

Karnevaalikertomuksiin ja -tapohin kuuluivat In cognito –vaellus kansan parissa, naamiot, tuntemattomuus, tai mkuten Goethe sen on

kuvaillut: torikielen kiroukset muuttuvat erisnimeksi. Metsästäjäkielessä salametsästäjän koiralle annetaan usein toinen nimi. Keskiajan karnevaalinaurun tapaan rahvaan kulttuuri keksi tarpeen tullen rahan hankkimiseksi kuusikymmentäkolme eri tapaa, joista kaikkein kunniallisin ja tavallisin oli varkain tehty anastus.

F8 Jutut
Renessanssin naurulle tyypillisiä aiheita ja myös hirvikronikoissa esiintyviä aiheita ovat: Erisnimet, gastrolatria (gastronomia), hedelmöityminen, hölmöjen juhla, iloinen totuus, juhla, juominen, kaksimielisyys, kirous, kruunaus, kuolema, kauhukokemus, kuningas, oikeudet, murre, nauru, parodia, pidot, pöytäkeskustelu, riemuvoitto, runsaus, ruumis, kappaleiki revitty, vapaudet, sota, taistelu, tietoisuus, väittely sukupuolinen kyky, syöminen, tori/kokous, Trou, reikä, tuttavallisuus, ylistys.

Kansanjuhlassa tunnetaan yhteys aikaan ja oman yhteisön tajunta ajan jatkumoon.

P12 1800-luvun lopulla Euroopassa karnevaalista oli tullut ainoa elävä vuosisatojen takaa säilynyt juhlamuoto, toteaa Mihail Bahtin. Luontokuvaus on vuosidadan ajan kehittynyt, ja osalla luontokuvaajista on ykköskuvauskohteena hirvet ja hirvien elämänpiir. Kuten tämän työn teksistä on havaittavissa, hirvihavaintoja ja -kuvauksia sisältävät myös kansanrunot suomalaisten kalliomaalausten lisäkis. Erityisen tutkimusongelman muodostaa lepän ja hirven synonyymisyys, jolloin leppä viittaa sekä puuhun että vereen. Juuret voivat ulottua kauas, koska kansanrunoissa leppä on Leimmeksen tekemä, ja oletettavasti jotain sukulinjaa hirvenhiihtäjä Lemminkäiselle. Vaikuttaa siltä, että syvimmät hirviarkaismit löytyvät suomenruotsalaisesta kansanperinteestä.

Rabelais:n tulkitsemassa karnevaalirunoudessa piru muuttuu viisaaksi hallitsijaksi. Tämä muistuttaa suomalaisessa folkloressa hiiden, piruksi ja paholaiseksi käsitetyn hahmon muuttumista Tapioksi, metsän haltijaksi ja palvospaikaksi. Hirvijahdin kaatajaisiin, viimeistään paloitteluun kuuluu näytteen otto saaliista, jotta saataisiin selville mahdolliset taudit ja epämuodostumat. Karnevaalihumuun kuuluu roolina universaalilääkkeiden kauppiaat, ja niin on hirvimiesten maailmassakin. Hirven sarvien verinahassa ja kiveksissä uskotaan olevaan viriliteettiä nostattava voima. Ruotsalaisilla hirvifarmeilla on myydä turisteilla ”Älgbröl” nimistä ravintolisää. Mitä mahtanee tuo ”Hirvikarju” sisältää? Groteski esiintyy ruumiin kuvina, kuolleella hirvellä on silmät auki ja ulos työntynyt kieli.

Karnevaalielementteihin kuuluvat groteskit ja ambivalenttiset teemat, joissa Myronin lehmä ja Pyhä Madonna antavat maitoa/rintaa. Imettäminen symboloi jumalan tai jumlattaren läsnäoloa ja ravintoa. Hirven hiihdon rinnakkaisruno Lauri Lappalaisen puhuu myös maamon eli äidin maidon ja vaivojen maksamisesesta, ja loppujen lopuksi maksuksi käy vain liha, hirven liha.

P25 Paloittelu eli ruhon käsittely
Groteski on karnevaalihuumorin keskeinen elementti, sikäli kuin ns. rasvaisia vitsejä tai kaksimielisyyksiä metsästyshuumorissa viljellään, nittä harrastetaan saunomisen ja nylkyvajan tapahtumien yhteydessä. Saaliin mitat ja sukupuoli on hirvestyksessä tärkeitä, liioiteltuja mittoja saatetaan nähdä linhanjaossa, kun epäillään jonkun saaneen suuremaan osaan saaliista kuin joku toinen. Kalliomaalaiusten paloittelunäkemyksessä on kuvattuna sekä lihat että sisälmykset. Myös karvenvaalikuvaukissa monimerkityksellisyys, kaksimielisyys esiinyy esim. liha- ja keittömestareiden sanassa habillé = pukeminen, teuraseläimen ruho. Ruumiin paloittelu yhdistyy yhteiskunnan jaotteluun ja ryhmiin! Vrt. vähäosaiset.
Nylkyvajatapathumat ovat anatomista teatteria, jossa paloitellaan, riiputetaan, nyljetään ja suolataan.

P27 Onni Työn alkusoluna on Jouko Hautalan kaksoistutkimuklset Hiideden hirven hiihdäntä ja Lauri Lappalaisen runon vertaileva kansanrunoudentutkimus, jossa maamon maidot pysyttiin maksamaan vain tuomalla lehdosta, leipämaasta (leppämaasta) lihaa. Näin Lauri Lauri Lappalaisen runoformula: ”Millä maksan maamon maidot” vastaa Bahtinin tulkinnan makaronirunoutta ja lihavaa maata, jossa vuoret tuottaa hunajaa, meret maitoa, jossa muusat ovat keittäjättäria. ”Nektari on rasvaista ja maukasta sianlihakeittoa!” Maamo on

tulkittavissa äidiksi, kuten kansanrunoustutkijoiden metatieto, mutta se todennäköisewsti merkitseen myös maaemoa, maaemo = maamo, rinnoillaan ruokkija.

P28 Kronikka
Viisaan puheen ja iloien totuuden olennaisen ymmärtäminen on avain keskiaikaisen naurun maailmaan. Kronikat edustavat iloista totuutta, yhteyttä iloiseen aikaan, mutta samalla se on vakavaa puhetta yhteisön arvoista ja perinteistä.

P29 Hirvimies
Hirvimiesten ihmemaan ensimmäinen suuri metsästäjä on Nimrod, josta Bahtin sanoo: Nimrod oli jättiläisen jälkeläinen suoraan alenevassa polvessa viidentenä, jonka isä oli Hurtali, maienikas leipävellin syöjä, joka hallitsi vedenpaisumuksen aikaan. Monen jättiläissukupolven jälkeen syntyi Gabbara, ensimmäinen, joka keksi että aina voi juoda vielä yhden. Gabbaran pojanpoika oli Offot, leveänenäinen. Nimi viittasi hirmuisen leveään nenään, joka oli muotoutunut siitä, että Offot oli aina juonut suoraan nassakasta. Jälleen kului aikaa miesmuisteja ja Pantagruelin sukuun syntyi herkuttelija Isokita, joka keksi taidon savustaa häränkieliä uunissa, aiemmin kielet oli suolattu kinkun tapaan. Ja ennen kuin mestari Pantagruel saapui maanpäälliselle vaellukselleen, tunnettiin suvussa Tuulenhaistaja. Eikä suomalainen hirvimies kaukaisista esi-isistään suurestikaan poikkea.

P31 Peijainen
Pitäisikö minun sietää, että juuri kun olen syömässä keittoani vertaisteni kanssa, vailla pahoja puheita tai ajatuksia, pääkoppaani tullaan raapimaan ja kopsuttamaan, ja korvaani lauletaan rekiviisun sanoin että:

Keitto syöden jos juo ja ryyppää,
kuollessaan tiedä ei, kuka on syypää. (Bahtin-sitaatti)

Karnevaali on 1800-luulla elävä vuosisatojen takaa säilynyt juhlamuoto. Suomessa hirvipeijaiset ovat kenties karnevaaleja vanhempikin juhlamuoto, jollla on vastineensa kalli0omaalaukissa ja jääkauden jälkeisessä elämässä. Bahtinin mukaan karnevaalista tuli säiliö, johon kertyi itsenäisyytensä menettäneiden kansanjuhlien muotoja. Karnevaali säilyi siellä, missä juhlaan siirtyi paikallisten juhlien alkuperäisiä muotoja. Hidien hirven hiihdäntä edustaa oleellisesti karjalaista kulttuuria, ja sotien jälkeen Suomessa virinneelle peijaiskulttuurille ominaiset hirvikronikat ovat mitä todennäköisemmin siirtokarjalaisten vaikutteista syntynyttä.

Hiitola – Hirvimiesten ihmemaa

Osmolaisten maa 4/10

ISBN 978-952-65151-3-7

Kansikuva Juhana Akkanen

Taitto ja teksti

Studio Meemimiksaus

Espoo Lokakuu 2024

Jalkoa jalo tevana! (kansanruno)
Herranen aika kuinka kovaa hirvi osaakin juosta! (kronikka)

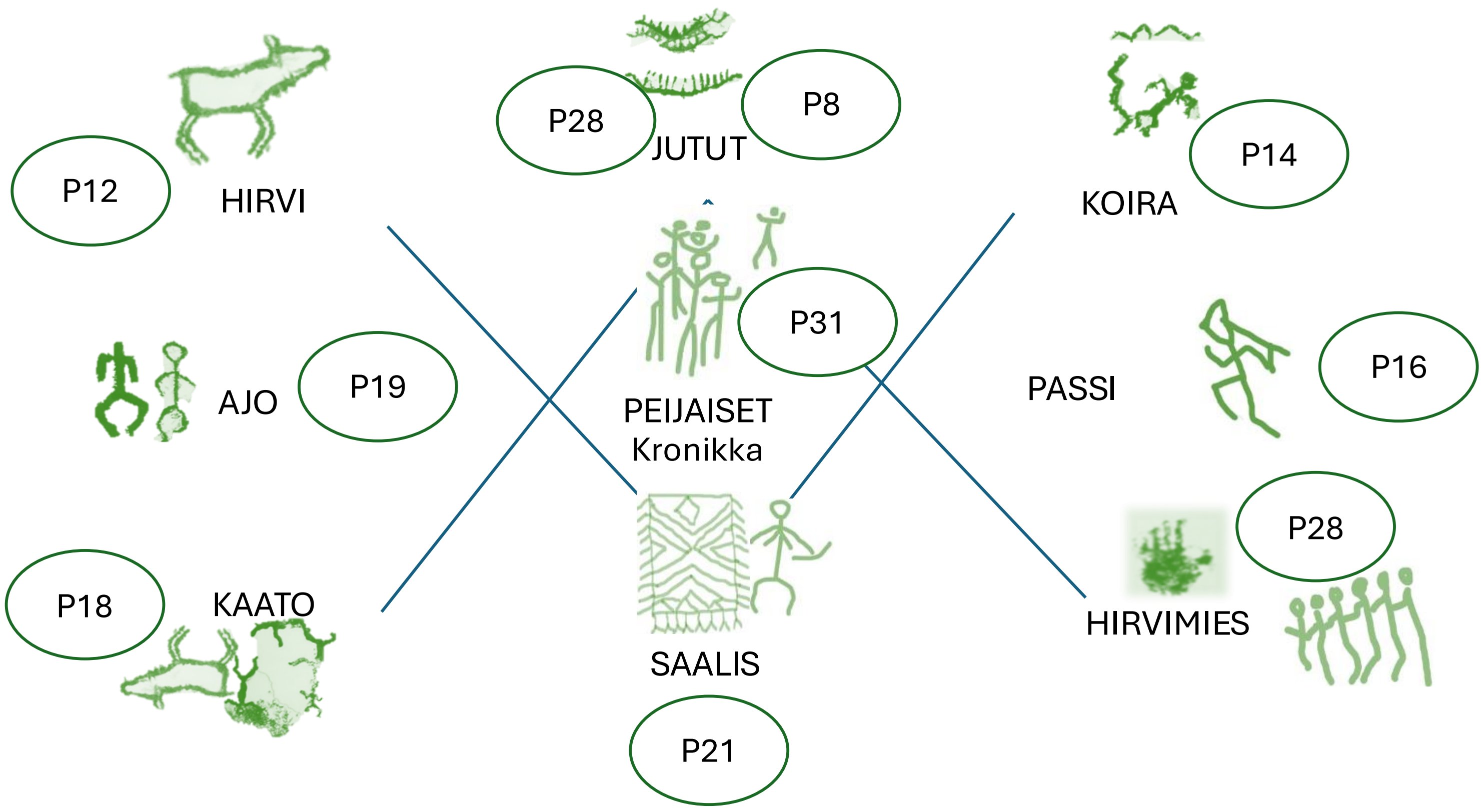

Taitelilja: oppiva, runsas, moninainen, väsymätön.
Tositaiteilija: kyvykäs, työteliäs, taitava,
hän puhuu kaikesta sydämelleen, hänen sielunsa
oivaltaa kaiken.

Tositaiteilija: hän ammentaa sydämestään,
tekee ilolla työtä, luo rauhallisesti ja viisaasti,
tekee työtä kuin tosi tolteekki, antaa muodon,
ei erehdy, keksii;
järjestää, koristaa, liittää kaiken yhteen.

(tolteekkirunoilija)

P28
P8
JUTUT
P12
HIRVI
P14
KOIRA
P31
AJO
P19
P16
PASSI
PEIJAISET
Kronikka
P28
P18
KAATO
HIRVIMIES
SAALIS
P21